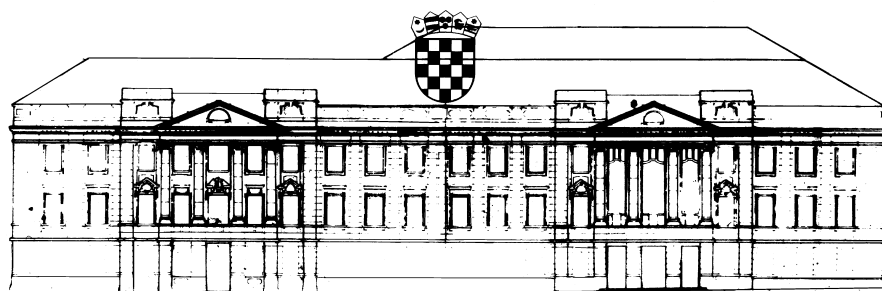

izvješća HRVATSKOGA SABORA

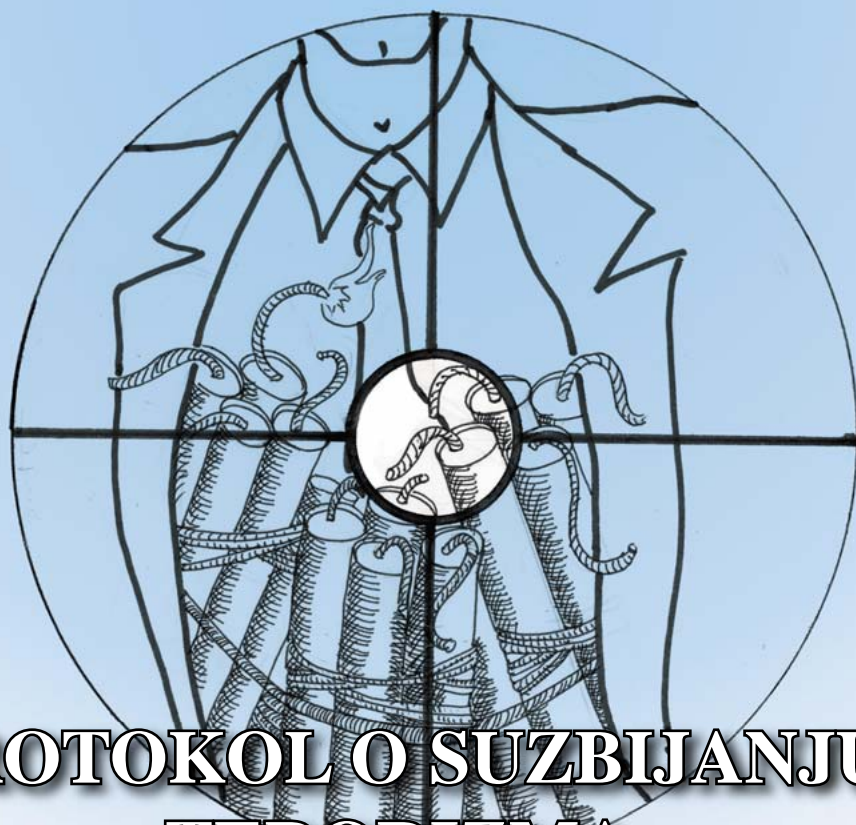

GODINA XVI.

BROJ 421

ZAGREB, 10. X. 2005.

13. SJEDNICA HRVATSKOGA SABORA

PROTOKOL O SUZBIJANJU TERORIZMA

Dr. Željko Sabol (1942 - 2005)

Glavni i odgovorni urednik Izvješća Hrvatskoga sabora, voditelj Službe za odnose s javnošću dr. Željko Sabol napustio nas je 31. srpnja 2005.

U Hrvatskom saboru Željko Sabol radio je od 1990. godine - najprije na poslovima predstojnika Ureda predsjednika Sabora, zatim na poslovima glavnog i odgovornog urednika Izvješća Hrvatskoga sabora te voditelja Službe za odnose s javnošću. U 14 godina uređivanja Izvješća, ove svojevrsne saborske kronike, svojim je autorskim uvodnicima u svakom od gotovo 400 brojeva oslikao jedan detalj aktualnih zbivanja - u Saboru, oko njega, u Hrvatskoj ili o Hrvatskoj, o odnosu drugih prema nama. Uredio je i više publikacija o Hrvatskom saboru.

Susretljiv prema kolegama, suradnicima i svima koji su mu se obraćali s različitim pitanjima, izuzetno marljiv i odgovoran prema poslu, stekao je ugled kreativna i stručna profesionalca, poželjna suradnika.

Ipak, pisana riječ davala je njegovu životu poseban pečat. Njome je iskazivao svoju naobrazbu, široku kulturu, nacionalne osjećaje, domoljubno opredjeljenje. Svoje osvrte na aktualna društvena i politička zbivanja, ali i ona iz naše bliže prošlosti, objavio je u posljednjih desetak godina u više od 300 prikaza u različitim novinama i časopisima. Većinu njih sabrao je u objavljenih pet knjiga znakovitih naslova: "Domovinski ogledi" (1995); "Zaslужnici i oni drugi" (1997); "Slovom na slovo" (1998); "Hrvatske vizije i tlapnje" (2000); "Hrvatsko pomračenje u podne" (2003). Predstavljajući posljednje, već dovršene knjige iz ovoga niza, pod naslovom "Odanost istini", nažalost, nije doživio.

Iako je u Hrvatskom leksikografskom zavodu (1975 - 1983) obavljao pravne poslove, pripremio je za tiskanje rukopis knjige Miroslava Krleže "Zapisi s Tržiča". Radio je i u Zavodu za vještačenje (1984 - 1986) te Zagrebačkoj filharmoniji (1986 - 1990). Teoretski i praktično, bavio se sudskom grafologijom. Objavio je knjigu "Identitet rukopisa" (1986; drugo izdanje 2003), a u praksi, tijekom tridesetak godina, obavio na tisuće vještačenja.

Sjećat ćemo ga se kao pošteni i dosljedna čovjeka, korektna suradnika i dragog prijatelja.

	strana
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru	3
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o potvrđivanju protokola o izmjenama i dopunama Europske konvencije o suzbijanju terorizma	9
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu	11
- Prijedlog zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj	25
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu	41
- Prijedlog zakona o proglašenju Nacionalnog parka "Kopački rit"	53
- Prijedlog zakona o velikim gradovima	69

PRIKAZ RADA:

- TRINAESTE SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 9, 11, 16, 17, 18, 22, 23, 30. I 31. OŽUJKA, TE 1, 6, 7, 13. I 14. TRAVNJA 2005. GODINE

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O SUDSKOM REGISTRU

Brže do upisa u sudski registar

Većinom glasova zastupnici Hrvatskog sabora donijeli su Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima. Predlagatelj je bila Vlada Republike Hrvatske koja je, sukladno poslovničkim odredbama, predložila primjenu hitnog postupka. Ocijenjeno je da predložene izmjene i dopune omogućuju brži postupak upisa u sudski registar, te još efikasnije ostvarivanje poduzetničkih i tržišnih inicijativa.

O PRIJEDLOGU

O podnijetom zakonskom tekstu uvodno je u ime predlagatelja govorila ministrica pravosuđa, **Vesna Škare-Ožbolt**. Podsjetila je da je Zakon o sudskom registru stupio na snagu 1. siječnja 1995. godine, istodobno sa stupanjem na snagu Zakona o trgovačkim društvima. Od stupanja na snagu, pa do 1999. godine Zakon o sudskom registru izmijenjen je i dopunjen čak četiri puta. Ovaj put radi se o više razloga zbog kojih se pristupa predloženim izmjenama i dopunama. Osnovni razlog je omogućavanje i stvaranje pretpostavki za što brži početak poslovanja gospodarskih subjekata. Predložene izmjene i dopune omogućiti će brži postupak upisa društva u sudski registar te brži upis promjena podataka kod već osnovanih i upisanih društava. Ponekad se za upis u sudski registar čekalo i po godinu dana, a sada je propisan rok od 15 dana za izvršenje upisa ili promjenu

podataka. Predložene će izmjene omogućiti još bolje i efikasnije ostvarivanje poduzetničke i tržišne slobode kao temelja gospodarskog ustroja Republike Hrvatske što je i jedno od temeljnih gospodarskih prava predviđenih Ustavom. Osim toga, izmjene će istovremeno pridonijeti i provedbi projekta "one stop shopa" kojega je najavila i usvojila Vlada Republike Hrvatske.

Cilj ovoga projekta teži da se što brže i jednostavnije registriraju i provode poduzetničke djelatnosti, te ujedno smanji broj potrebnih odobrenja i vrijeme njihovog kompletiranja. Upravo je zbog tih razloga predloženo ukidanje članka 41a. sada važećeg zakona. Osim toga, tijekom dosadašnje primjene uočeno je da ovaj Zakon nije usklađen s posljednjom promjenom Zakona o trgovačkim društvima, Zakonom o zadrugama, Zakonom o matičnom broju i Stečajnom zakonu. Predloženim izmjenama i dopunama skraćuju se rokovi za izradu rješenja u upisu društava i drugih subjekata, a ujedno dobivamo moderan i efikasan zakon koji je u duhu i tradiciji s sličnim europskim propisima, zaključila je predstavnica predlagatelja, ministrica **Škare-Ožbolt**.

RADNA TIJELA

O podnijetom zakonskom prijedlogu očitovala su se i nadležna radna tijela Hrvatskog sabora. **Odbor za zakonodavstvo** podupro je donošenje ovoga Zakona, ne protiveći se donošenju po hitnom postupku, kao ni da stupi na snagu danom objave u "Narodnim novinama".

Na tekst Konačnog prijedloga Odbor je podnio više amandmana kojima se uređuje nomotehnički izričaj. Sva ove prijedloge u cijelosti citiramo u završnom dijelu teksta, prilikom očitovanja predstavnika predlagatelja uoči glasovanja.

Odbor za pravosuđe predmetni je zakon raspravio na temelju svoje nadležnosti u svojstvu matičnog radnog tijela. U uvodnom izlaganju, predstavnik predlagatelja je istaknuo da su predložene izmjene i dopune pretpostavka za brži razvoj gospodarskih subjekata. Prijedlogom zakona usklađuje se Zakon o sudskom registru sa Zakonom o trgovačkim društvima i drugim zakonima, predlaže se upis zabilježbi sporova, ukida se obveza prilaganja izjava i isprava prema važećem čl. 41a, te skraćuju rokovi za izradu rješenja u upisu pravnih subjekata. Odbor je jednoglasno i bez rasprave odlučio predložiti Hrvatskom saboru donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja predstavnice predlagatelja, govorili su predstavnici klubova, a prvi je riječ u ime HDZ-a uzeo zastupnik **Dražen Bošnjaković**. Podsjetio je na ranije slabosti kada su se poduzeća osnivala fiktivno i bez stvarne namjere da rade. Time su ujedno zatrpali sudske registre, a broj neriješenih predmeta neprekidno se nagomilavao i ugrožavao djelovanje onih tvrtki koje su uistinu radile i proizvodile.

Predloženi tekst ima jasnije zakonske odredbe

Danas je situacija ipak drugačija, jer je dio takvih poduzeća i trgovačkih društava brisan iz registra. Zato je moguće registrirati trgovačko poduzeće u roku od 15 do 20 dana u urednom sudskom postupku. Predloženi zakonski tekst dodatno će popraviti postojeću situaciju budući da je jasniji u pojedinim odredbama koje su nomotehnički preciznije i usklađene sa Zakonom o zadrugama i Stečajnim zakonom. Osim toga, došlo je i do pojeftinjenja cijelog postupka tako da se izbjegava dupliciranje pojedinih dokumenata. Poboľjšano je više odredbi, a rješenje se mora donijeti u roku od 15 dana, pa će ubuduće izostati slanje velikog broja požurnica i veliki redovi na trgovačkim sudovima. Zbog navedenih poboljšanja zakonskih odredbi, Klub zastupnika HDZ-a podržava donošenje rečenog zakonskog teksta, zaključio je zastupnik Bošnjaković.

Prije rasprave ispraviti neprecizne i krive pojmove

U ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a govorio je zastupnik **Nikola Vuljanić**. Ocijenio je da se radi o zakonskom tekstu koji bi trebao implementirati brži i učinkovitiji zakonski postupak o registriranju poduzeća. Predložio je da svi tekstovi prije dolaska u Sabor prođu lektorske zahvate kako bi se izbjegli nesporazumi i upotreba nepreciznih ili krivih pojmova. Uvodno je govorio o brisanju članka 41a. koji uređuje način plaćanja svih poreza i doprinosa prilikom upisa u sudski registar. Međutim, sve ono loše što se dogodilo u pretvorbi i privatizaciji tiče se upravo ove situacije, pa su pojedini tajkuni imali više desetaka tvrtki. Neke su bankrotirale i propale, a da nisu platile zakonske obveze ni državi ni zaposlenicima, već su osnovane druge tvrtke koje su ujedno prebacivale i kapital. Zato se složio s potrebom da se ubrza cjelokupni postupak, ali dvoji o tome je li predložen uistinu pravi mehanizam. Ako se

može proći kroz državni sustav bez plaćanja poreza i ostati ugledni građanin, onda nešto ne štima sa samom državom, upozorio je zastupnik. Slična je situacija i s doprinosom za radnike, te plaćanjem obveznih doprinosa za zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Naveo je zatim i pojedine slabosti koje izbijaju na površinu ukidanjem jedinstvenog matičnog broja, a zatim se osvrnuo na nepreciznosti u pojedinim člancima predloženog teksta. Govoreći o odredbama u člancima 9. i 18., upozorio je da se ponavljaju neodređene fraze, umjesto decidiranih i jasnih odredbi. Takve neodređene formulacije unaprijed signaliziraju da se navedene odredbe neće provoditi. Ipak gledajući cjelinu zakonskog prijedloga, Klub zastupnika HNS-a, PGS-a ocjenjuje da se radi o koraku prema naprijed u profilaciji i poboljšavanju postojećeg sustava. Ukoliko se prihvati ponešto od iznesenih primjedbi, spremni smo podržati predloženi tekst, istaknuo je zastupnik Vuljanić.

Spriječiti "pranje novca" i ulazak sumnjivog kapitala u Hrvatsku

Zastupnik **Željko Pecek** iznio je stavove i razmišljanje Kluba zastupnika HSS-a. Ocijenio je da se ne mogu prihvatiti i podržati izmjene ovog Zakona jer se time otvara "Aladinova svjetiljka" koja je bila uspješno zatvorena proteklih pet godina. Ovim bi se mjerama opet u igru vratili stari igrači koji su po poznatom modelu varali državu, svoje kolege poduzetnike i ostavili desetke milijardi kuna neplaćenih poreza i doprinosa. Navodi se kako bi se smanjili potrebni koraci u registraciji trgovačkih poduzeća, međutim FINI je i inače predviđeno da dobije potvrdu o eventualnim dugovima prema državi. Znači radi se o istoj proceduri na istom mjestu, pa je nejasno zbog čega predlagatelj želi olakšati osnivanje trgovačkog društva. Nas bi trebalo zanimati kako se osnivaju poduzeća, jer treba na vrijeme uočiti radi li se o pranju novca i dolasku sumnjivog kapitala u Hrvatsku. Osim toga, takvim se

postupanjem može uočiti tko sve kupuje hrvatsku obalu, a sutra možda i vrijedno poljoprivredno zemljište. Predloženim se pristupom omogućuje ponavljanje ranijih propusta, manipulacije i izbjegavanje plaćanja obveznih zakonskih doprinosa i poreza.

Zbog navedenih slabosti, predlagatelj bi trebao odustati od članaka kojima se omogućuju ovakvi postupci, ocijenio je zastupnik Pecek. Dosadašnji postupak ocijenio je dobrim jer se poduzetnik nakon objavljivanja nomenklature u "Narodnim novinama" mogao odlučiti čime će se baviti. Ukoliko je tu nomenklaturu trebalo promijeniti ili nadopuniti, to je bio sigurno bolji način od predloženog modela. Ako prođe ovaj zakonski prijedlog ponovno će se događati malverzacije, a time ujedno ohrabrujemo i dosadašnje neplatiše. Naveo je zatim sustav kojim se banke štite od sličnih postupaka, pa bi i država trebala uvesti registre za one poduzetnike koji varaju i krše zakonske propise. Predložio je predlagatelju da odustane od navedenog zakonskog propisa te da donese one mjere koje bi utjecale na popravljivanje likvidnosti i plaćanje državnih doprinosa. Hrvatska ima dovoljno poduzetnika koji žele plaćati svoje obveze prema sustavu i zaposlenicima, pa će Klub zastupnika HSS-a predložiti amandman kojim bi se zadržao članak 41a. Takvim bi se postupkom onemogućili oni koji žele osnovati trgovačko društvo, a da ne plate propisane poreze i doprinose, zaključio je zastupnik Pecek.

Nema potrebe za primjenom hitnog postupka

U ime Kluba zastupnika HSP-a govorio je zastupnik **Pero Kovačević**. On je upozorio na pojedine faze oko upisa u sudski registar, ističući da se na pojedine potvrde čekalo i po godinu dana. Zbog sklonosti da se u žurbi nameću i loša rješenja, Klub zastupnika HSP-a uvijek se protivi donošenju po hitnom postupku. Usprotivio se mogućnosti upisa i osnivanja novog trgovačkog društva bez obzira na podmirenje obveza prema državi. Radi se o vrlo opasnoj

odredbi koja uvodi dodatni nered na ovom području, pa je predloženi zakon potrebno vratiti u redovnu proceduru. Dobre namjere i želje predlagatelja nisu ostvarene, jer raste broj nezaposlenih osoba. Zato nema razloga za ovakvu žurbu, to više jer je potrebno sankcionirati sve one koji su pokrali državu i izbjegli plaćanje zakonskih doprinosa. Zbog svih iznijetih primjedbi i slabosti vezanih uz članak 41a., Klub zastupnika HSP-a ne može podržati donošenje predloženog zakonskog teksta. Predložio je da se obavi prvo čitanje, a bitne primjedbe riješe tako da se ne može upisati trgovačko društvo ukoliko vlasnici nisu prethodno podmirili svoje obveze prema državi.

Potrebno je sankcionirati sve one koji su pokrali državu i izbjegli plaćanje zakonskih obveza.

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorila je zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović**. Iako predlagatelj predloženi tekst opisuje biranim riječima, radi se o pogoršanju u odnosu na postojeće stanje. Podržala je argumentaciju koja je iznesena u izlaganju predstavnika HSS-a, te napomenula da iz istih razloga predmetni tekst neće podržati ni Klub zastupnika SDP-a. Intenciju Vlade da se ubrza postupak upisa u registar kao i umrežavanje sustava "one stop shop", treba načelno podržati, međutim treba reći da se u praksi mogu dogoditi upravo obrnuti efekti, odnosno otežavanje upisa. S druge strane, čitava hrvatska javnost uznemirena je otvaranjem mogućnosti da se olakša upis i registracija i onima koji su ostali dužni državi i zaposlenicima. Smatra da je predlagatelj imao dobre namjere, ali ozbiljne nakane imaju i oni koji su sudjelovali u radnim skupinama želeći štititi dužnika. To se isto tako uočava i u izmjenama Ovršnog zakona. Zbog već navedenog članka 41a. ni Klub zastupnika SDP-a ne može glasovati za predloženi zakonski tekst, sve dok predlagatelj ne povuče spornu odredbu. Ujedno je napomenu-

la da sudovi prilično efikasno obavljaju poslove oko upisa u sudski registar, što je zasluga i postojećeg zakonskog teksta. Smatra da treba odustati od deklaratornih odredbi koje su instruktivne naravi, a prema kojima se prijepis, kopija i izvadak moraju izdati u roku od 8 dana. Naglasila je da se ne predviđaju bilo kakve sankcije ukoliko se ne postupi po navedenoj odredbi, a time se blamira i zakonodavna vlast. Sankcijama bi trebalo predvidjeti da neizvršavanje zadatih odredbi povlači za sobom povredu službene dužnosti. Da bi se moglo govoriti o funkcioniranju "one stop shopa", potrebno je umrežiti različite sustave. Međutim, ukoliko sud ne može obaviti svoje obveze nekoliko mjeseci, a stranka istovremeno treba priložiti rješenje koje ne smije biti starije od 8 dana, onda su takvi potezi besmisleni, upozorila je zastupnica Antičević-Marinović.

Klub zastupnika SDP-a ne može podržati tekst u slučaju ostajanja sporne odredbe sadržane u članku 41a. Ukoliko Vlada ostane uporna da na ovakav način rehabilitira dužnike kako bi "i dalje haračili po ostalim poslovima", onda ne možemo dati svoju suglasnost, zaključila je predstavnica Kluba zastupnika SDP-a.

Predsjedavajući je zatim najavio prijelaz na pojedinačnu raspravu. Prvi je uzeo riječ zastupnik **Emil Tomljanović (HDZ)** koji je uvodno podupro Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru.

Predložene promjene afirmiraju načelo javnosti postupka

Uporište za takvo promišljanje pronalazi u dva temeljna razloga. Na prvom je mjestu riječ o usklađivanju ovog propisa s drebama drugih, već navedenih zakona koji zajedno s iznesenim prijedlogom predstavljaju jednu skladnu cjelinu. Osim toga, predložene mjere upućuju na povećanje efikasnosti upisa u sudski registar, a ujedno se omogućava smanjenje troškova oko samog upisa. Sve navedene prednosti rezultiraju ubr-

zavanjem i jednostavnijim uključivanjem oko gospodarskih i poduzetničkih aktivnosti, ocijenio je zastupnik Tomljanović. Potrebno je naglasiti i da Prijedlog izmjena zakona afirmira načelo javnosti i povjerenja u sudski registar, što podrazumijeva da sve osobe imaju ravnopravan položaj i mogućnost uvida u sam sudski registar i to bez obveze dokazivanja pravnog interesa. Samim time nitko ne može kasnije utvrditi da mu podaci koji su uneseni u sudski registar nisu bili poznati. Shodno tome, kao vrlo bitnu predloženu izmjenu pronalazi upravo u članku 22. Prijedloga zakona kojim se ukida odredba članka 41a. Zakona o sudskom registru. Smatra da je upravo ova odredba usporavala upis novih društava kao i upis promjena u već postojećim trgovačkim društvima. Predloženim brisanjem ili izostavljanjem pojednostavnjuje se čitav postupak, pa se ne radi ni kakvoj rehabilitaciji dužnika ili njegovom povoljnom položaju. Po prirodi stvari, odnos dužnika i vjerovnika regulira se nekim drugim propisima, a ne Zakonom o upisu u sudski registar. U slučaju kaznene odgovornosti, postoji element kaznenog progona i odgovornosti koja se ne treba brkati s načelom maksimalne ekonomičnosti i efikasnosti u poslovanju, odnosno upisu u registar. Podržao je intenciju i onih odredbi koje su predložene člankom 27. vezano uz izostavljanje nacionalne klasifikacije djelatnosti. Pozitivno je ocijenio i činjenicu da predlagatelj polazi prema smanjenju zakonskih rokova. U slučaju apsolutnog nepoštivanja tih vremenskih rokova, smatra da treba uslijediti odgovornost, a može se otvoriti rasprava o samom karakteru i opsegu odgovornosti. Međutim, predložena rješenja na putu su prema većoj efikasnosti i ekonomičnosti, pa treba podržati donošenje predloženoga teksta, zaključio je zastupnik.

Uslijedile su dvije replike. Prvo je zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović** ponovila sve slabosti koje su sadržane u spornoj odredbi članka 41a. upozoravajući da ne treba ukidati navedenu normu zbog brojnih dužnika, koji nisu podmirili svoje zakonske obveze. Na ovu je

primjedbu uslijedio odgovor zastupnika **Emila Tomljanovića** koji je ponovio da svatko onaj koji je napravio kazneno djelo prevare ili izbjegava ispuniti svoje zakonske obveze, pada pod teret sankcija Kaznenog zakona. Ovdje je riječ o intenciji predlagatelja da postupno maksimalno skрати i pojednostavi radnje vezane oko upisa u sudski registar i to treba jasno istaknuti.

Sva kaznena djela iz dioničko-vjeroničkih odnosa treba sankcionirati, ali je pitanje treba li to obavljati i predloženim propisima.

Repliku je uputio i zastupnik **Zlatko Tomčić (HSS)** koji je ocijenio da se nitko ne protivi poboljšanjima već da treba iskoristiti svaku mogućnost kako bi se osujetila "snalazljivost" onih koji su skloni kršenju zakonskih odredbi i neplaćanju preuzetih zakonskih obveza. Ovakve situacije ilustrirao je potezima na koje se odlučuju pojedini građevinski poduzetnici kako bi izbjegli svoje obveze iz garantnog roka, jer odmah nakon prodaje gase svoje poduzeće. Upravo je zbog ovakvih poteza potrebno sankcionirati sve one koji su skloni nekakvom protupravnom ponašanju.

Ponovno je odgovorio zastupnik Tomljanović, navodeći da je iznijeti primjer iz prakse točan i poučan. Međutim, ne mogu se očekivati rezultati od nekog procesnog propisa koji želi biti efikasan oko poslova upisa u registar, a istovremeno u odredbe ovog propisa regulirati počinjenje određenog kaznenog djela. Podupro je stav da sva kaznena djela iz dužničko-vjeroničkih odnosa treba sankcionirati, ali je pitanje treba li to obavljati i predloženim propisom. Ukoliko se kumulira puno propisa koji rješavaju kaznenu odgovornost, onda imamo jednu nejasnu situaciju. Kriminal je kriminal, a upis u Trgovački sud ili registar nešto drugo, upozorio je zastupnik Tomljanović u svom odgovoru.

Na red je došao i zastupnik **Josip Vresk (HSS)** koji je napomenuo da ga prijedlog ovog zakona podsjeća na Prijedlog zakona o zemljišnim knjigama kojime se željelo konačno dobiti brz i efikasan način oko sređivanja zemljišnih knjiga. Zatim je ukazao na pojedine specifičnosti četiri katastarska suda u Hrvatskoj. To su: Zagreb, Split, Osijek i Rijeka. Slaže se kako bi efikasnost sustava trebala dominirati, ali treba imati na umu i probleme kada se u zakonu "posvađaju načela". Cilj javnosti sudskog registra znači otvorenost uvida, te pravo na pojedine podatke u vidu ispisa. Analizirao je zatim sadržaj predloženog članka 42. ukazujući na dvojbenu ponuđene formulacije i samog postojanja odredbe. Osim toga, bilo bi dobro da se utvrdi odredba da Registar sud mora riješiti svaku prijavu uključujući i onu koja nema plaćenu pristojbu, a Državno odvjetništvo mora prisilno naplatiti propisane pristojbe. To je suština onoga o čemu smo razgovarali prošli tjedan, te suština istinitosti sudskog registra, konstatirao je zastupnik Vresk.

Predložio je na kraju da se obavi prvo zakonsko čitanje, a u protivnom ne može podržati predloženi zakonski tekst.

Potrebne brojne nomotehničke ispravke pa tekst treba uputiti u prvo čitanje

Zastupnik mr.sc. **Mato Arlović (SDP)** ocijenio je da ovako opsežan zakonski tekst nije očekivao u hitnom postupku. Podržao je ujedno soluciju o prvom čitanju, te novom i cjelovitom zakonskom tekstu. Upozorio je da se ovdje predlaže promjena u više od 50% članaka, a istovremeno se unose i neke nove formulacije koje su neuobičajene. Analizirao je zatim pojedina predložena rješenja oko likvidacijskog postupka, ukazujući na određene nepreciznosti i slabosti. Osim toga, smatra da predloženi tekst unosi dosta pomutnje, o čemu primjerice govore i neke formulacije sadržane u članku 27. One primjerice navode: "Predmet poslovanja i djelatnosti upisuju se u sudski registar u skladu s posebnim

zakonima". To jednostavno nije točno, upozorio je zastupnik, jer u Hrvatskoj postoji jedinstvena klasifikacija djelatnosti koja je objavljena i koja postoji kod registracijskih sudova. Prema tome, očigledno je potrebno raspravljati o pitanju usklađivanja djelatnosti s jedinstvenom klasifikacijom djelatnosti, a ne s posebnim zakonima. Na kraju krajeva, klasifikacijska je djelatnost i donesena da bi se uskladili s Europskom unijom, upozorio je zastupnik Arlović.

U nastavku je govorio i o ostalim dvojbenu rješenjima, izdvajajući tekst članka 45. stavak 2., koji rješava tijek prijave te moguće ispravke ili dopune. Upozorio je da bi se predloženom formulacijom moglo zaključiti da se radi o dvije prijave pa je potrebno precizirati ovaj dio predloženoga teksta. Potrebno je nomotehnički popraviti i rješenja sadržana u članku 29. pa je iz navedenih primjedbi uočljivo da se treba obaviti prvo čitanje kako bi se sve navedene pogreške mogle ukloniti. Kao kvalitetu ocjenjuje činjenicu što je predloženi tekst usuglašen sa Zakonom o matičnom broju, odnosno ispušta se jedinstveni matični broj građana.

Za sustav kontrole i praćenje plaćanja poreza nadležna su druga državna tijela

Zatim je u ime predlagatelja govorila državna tajnica u Ministarstvu pravosuđa, **Snježana Bagić**. Osvrnula se na pojedine iznijete primjedbe i složila se s konstatacijom da predloženi tekst ima dosta izmjena i dopuna. Međutim, podsjetila je da veliki dio ovih izmjena predstavlja usklađivanje s postojećim zakonskim tekstovima. Drugi dio izmjena odnosi se na nastojanje da se postupak upisa ubrza, iako sam postupak i sada ide relativno brzo. Najviše polemike izazvao je članak 22. kojim se predlaže brisanje odredbe članka 41a. Ukazala je zatim i na ranije izmjene u tom smislu. Podsjetila je da se još 1998. godine željelo spriječiti upis subjekata koji na nekorektan način gase svoje tvrtke ne ispunjavajući obveze prema vjeroniči-

ma i prema društvu. I tada su iznošene slične primjedbe, ali treba postaviti pitanje o opravdanosti da se sudskim registrom postavljaju "kakvi, takvi kontrolni mehanizmi". Sustav i država ne smije amnestirati one koji su namjerno učinili propuste, a i u samoj je Vladi o tome bilo dosta rasprava. Međutim, sustav kontrole i praćenja plaćanja poreza spada u nadležnost i zadaću drugih tijela, upozorila je predstavnica predlagatelja. Spomenula je da se tim povodom umrežavaju sustavi, te koriste zakonske odredbe o porezu, poreznoj upravi, FINI te drugi propisi. Osim toga, trgovački sudovi ne mogu kontrolirati zadnje stanje u pogledu dionica i koliko ima nepodmirenih obveza, upozorila je predstavnica predlagatelja.

Trgovački sudovi ne mogu kontrolirati zadnje stanje u pogledu dionica i koliko ima nepodmirenih obveza.

Govorila je zatim i o provedbi Zakona o trgovačkim društvima, te objasnila pojedine primjedbe koje se odnose na upis djelatnosti, iznoseći i određene primjere iz prakse. Na kraju je zahvalila svima koji su sudjelovali u raspravi, ponavljajući da je intencija predlagatelja išla za ubrzanjem sadašnjeg postupka. Predlagatelj će razmisliti o podnijetim amandmanima i očitovati se prilikom glasovanja, zaključila je državna tajnica.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik Željko Pecek. Netočno je da javnost, odnosno poduzetnici nemaju primjedbi na izmjene ovog Zakona kojim se brišu predviđana davanja potvrde za one koji nisu platili obveze prema državi. Upravo obrnuto, javnost je uznemirena mogućnošću takve opcije da oni koji su dužni mogu osnivati nova trgovačka društva što omogućuju predložene izmjene. Ukoliko prihvatimo predložene izmjene, ove će osobe i dalje biti prisutne na poduzetničkoj sceni što je svakako loše rješenje.

Nakon ove primjedbe, predsjedavajući je zaključio raspravu.

OČITOVANJE O PODNIJETIM AMANDMANIMA

U nastavku rada predsjedavajući je zamolio ministricu pravosuđa, **Vesnu Škare - Ožbolt** da se očituje o podnijetim amandmanima.

* Ministrica je prvo prihvatila amandman kojega je podnio **Odbor za zakonodavstvo**. Njime se u članku 2. u izmijenjenom stavku 3. članka 4. riječi: "kopija" zamjenjuju riječju: "preslika".

* Prihvaćen je i drugi amandman Odbora. Njime se u članku 3. u uvodnoj rečenici riječi: "dodaju se nove točke 9. i 10." zamjenjuju riječima "dodaje se nova točka 9. i točka 10."

* Nije prihvatila amandman kojega je uputio **Klub zastupnika HNS/PGS-a** navodeći da su potrebna oba potpisa suca. Stranka ne može dobiti rješenje bez ručnog i elektronskog potpisa suca, pojasnila je ministrica Ožbolt. Podsjetimo, podnijetim se amandmanom predlagalo da se u članku 6. izmjena i dopuna, u stavku (2) briše izraz "elektronsko", dok se ostatak teksta ne mijenja. U ime podnositelja amandmana javio se zastupnik Nikola Vuljanić. Istaknuo je da se željelo pojednostaviti tekst, te je oduštao od rečenog amandmana.

* Predstavnica predlagatelja prihvatila je zatim amandman kojega je uputio **Odbor za zakonodavstvo**. Predložili su da se u stavku 2. u uvodnoj rečenici riječ: "alineje" zamijeni izrazom: "podtočke".

* Nije prihvaćen ni slijedeći amandman **Kluba zastupnika HNS/PGS-a** kojim se u članku 9. stavak 2. briše tekst: "ako je to zakonom propisano". Ministrica je napomenula da se Zakonom o sudskom registru propisuje da se osnivač, članovi društva i komplementari upisuju u registar ako je to propisano zakonom, pa se tako moraju upisati i promjene. Zastupnik Vuljanić ponovno je objasnio da je nakana bila pojednostavljenje teksta jer se navedena

fraza ponavlja ne samo u ovom već i u više zakona. Zatražio je glasovanje, ali amandman nije prošao.

* Prihvaćen je zatim amandman **Odbora za zakonodavstvo** kojim se u članku 12. u stavku 1. u izmijenjenoj točki 3. stavka 1. članka 31. riječi: "matičnim brojem subjekata" zamjenjuje kraticom "MBS". U stavku 2. u uvodnoj rečenici ispred riječi: "točka 6." dodaje se riječ: "nova". Stavak 5. mijenja se i glasi: "U točki 6. riječi: "i sredstava" zamjenjuju se riječima: "iz sredstava".

* Prihvaćen je i slijedeći amandman Odbora kojim se u članku 17. u uvodnoj rečenici, riječi "stavka 1" briše. U stavku 2. u uvodnoj rečenici riječi: "Iza stavka 1. dodaje", zamjenjuju se riječju "Dodaje".

* Prihvaćen je i slijedeći amandman istog radnog tijela. Njime se u članku 18. u stavku 3. dodanog članka 38.a riječ: "provedene" zamjenjuje riječju: "upisane", a riječi: "odnosno ako konačno bude odbijen prijedlog" brišu se.

* Ministrica je zatim prihvatila amandman **Kluba zastupnika HNS/PGS-a** kojim je predloženo da se u članku 18. stavak 3. na kraju stavka izraz iza zadnjeg zareza zamjenjuje izrazom: "sud će odrediti njeno brisanje u roku od 3 dana od dana stjecanja okolnosti iz ovog stavka". Predsjedavajući je konstatirao da ovaj amandman zajedno s ostalim prihvaćenim prijedlozima postaje sastavnim dijelom Zakona.

* Prihvaćen je i prijedlog **Odbora za zakonodavstvo** kojim se briše riječ "određeno" u članku 19. u stavku 2. izmijenjenog članka 39.

* "Zeleno svjetlo" dobila su i slijedeća dva amandmana istog podnositelja. Prvim se u članku 20. u dodanom stavku 7. u članku 40. iza riječi: "posebnim pravilnikom", zamjenjuje riječima: "pravilnikom donesenim na temelju toga zakona". Drugim se amandmanom dodaje riječ "dana" u članku 21. stavku 2. ispred riječi: "podnošenja". U stavku 5. u dodanom stavku 5. riječ: "predaje" zamjenjuje se riječju: "podnošenja".

* Slijedećim amandmanom kojega je podnio **Klub zastupnika HSS-a**, predloženo je brisanje članka 22. Ovaj

amandman nije prihvaćen jer je suprotan prirodi i funkciji sudskog registra, a osim toga u suprotnosti je i sa Zakonom o trgovačkim društvima. Zastupnik **Željko Pecek (HSS)** ovakvo je obrazloženje ocijenio čudnim, jer ne shvaća kako će Porezna uprava utjecati na to da onaj koji je dužan Poreznoj upravi, ne može otvoriti trgovačko društvo. Zatražio je glasovanje, ali amandman nije dobio potrebnu većinu glasova.

* Prihvaćen je amandman Odbora za zakonodavstvo kojim se predlaže izmjene u članku 23. Predloženo je da se u stavku 1. izmijenjenog stavka 1. članka 43. riječi: "o kojima ovisi" zamjenjuju riječima "za". Stavci 3, 4. i 5. zamjenjuje se stavkom 3. koji glasi: "U dosadašnjem stavku 2. koji postaje stavak 3., u uvodnoj rečenici riječ: "dopuštena" zamjenjuje se riječju "osnovana". U točki 6. riječ: "kopiji" zamjenjuje se riječju "preslici", briše se zarez i dodaju riječi: "i nisu starije od godinu dana". Točka 8. mijenja se i glasi: "8. Ako sadrži zahtjev s podacima za koje je propisano da se upisuju u registar".

* Zastupnik dr.sc. **Ivo Josipović (nezavisni)** svojim je amandmanom na članak 24. za izmijenjeni članak 45. stavak 2., predložio da se riječi: "za ponovno podnošenje" mijenjaju riječima "za podnošenje ispravljene ili dopunjene". I ovaj amandman prihvatila je predstavnica predlagatelja, ministrica Vesna Škare-Ožbolt.

* **Odbor za zakonodavstvo** podnio je amandman kojim se predlaže da se u članku 24. u izmijenjenom članku 45. stavku 3. iza riječi: "sud će" dodaju riječi: "vratiti prijavu i". U stavku 5. riječ: "predan" zamjenjuje se riječju "vraćeni". U stavku 7. ispred riječi: "sud" dodaju se riječju "ovog Zakona". I ovaj amandman je prihvaćen, te je postao sastavnim dijelom Zakona.

* Zastupnik **Ivo Josipović** predložio je da se u članku 24 (izmijenjeni članak

45. stavak 4., briše točka i dodaju riječi: "ili odbiti, sukladno ovom Zakonu". Amandman je prihvaćen.

* **Odbor za zakonodavstvo** predložio je da se u članku 27. u stavku 2. izmijenjenog članka 51. riječ: "djelatnost" zamjenjuje riječima "poslove iz djelokruga". U stavcima 3. i 4. riječi: "organa" zamjenjuje se riječju "tijela". Ministrica je djelomično prihvatila ovaj amandman kojim se riječ "djelatnost" zamjenjuje riječima "poslovi iz djelokruga"., a zastupnik **Florijan Boras** izrazio je suglasnost te u ime Odbora prihvatio ponudenu formulaciju. Povukao je drugi dio ovog amandmana pa je amandman prihvaćen u navedenoj formulaciji.

* Ministrica nije prihvatila drugi amandman kojega je uputio **Klub zastupnika HSS-a**. Predložili su da se briše članak 27. Ministrica je napomenula da je ova izmjena i dopuna usklađena sa Zakonom o trgovačkim društvima koji kao temeljni zakon za sudski registar propisuje što je predmet poslovanja subjekta upisa. Međutim, zastupnik **Željko Pecek** precizirao je smisao podnesenog amandmana, te napomenuo da se na ovaj način neće definirati tko će se s čime baviti, odnosno omogućuje se prikrivanje djelatnosti. Napušta se ujedno dosadašnji sustav koji nije bio prepreka niti je predstavljao administrativnu barijeru. Pristupilo se glasovanju, ali ni ovaj amandman HSS-a nije prihvaćen.

* Prihvaćen je i slijedeći amandman **Odbora za zakonodavstvo** koji je predložio da se u članku 29. u stavku 2. izmijenjenog članka 53. riječi: "stavka 2" zamjenjuju riječima: "stavka 1", a riječ "dostavi" zamjenjuje se riječju "podnese".

* I preostalih osam amandmana koje je podnio ovaj odbor pojedinačno su prihvaćeni od ministricе Škare-Ožbolt. Tako se u članku 30. stavku 1. riječ: "izreka" zamjenjuje izrazom "i izreke".

* U članku 33. u dodatnom članku 62.a u stavku 1. točki 1. riječi: "mu stigne" zamjenjuju se riječima "zaprimi".

* U članku 34. u stavku 5. izmijenjenog članka 64. riječ: "Rješenje" zamjenjuje se riječima: "Pravomoćno rješenje", a iza riječi: "odnosno subjekta upisa" dodaju se riječi: "i upisa prestanka subjekta".

* U članku 39. u dodatnom stavku 4. članka 73. iza riječi: "odgovornošću" dodaju se riječi: "i drugih subjekata upisa", a iza riječi: "društvima" dodaju se riječi: "i drugim zakonima kojima su uređeni pojedini subjekti upisa". Kod ovog amandmana koji se našao pod rednim brojem 24. ministrica je napomenula da se prihvaća djelomično, a zatim da se prihvaća. Predsjedavajući je konstatirao da je i ovaj amandman postao sastavnim dijelom Zakona.

* U članku 40. stavku 1. izmijenjenog članka 75. riječ: "ili" iza riječi razdvajanja zamjenjuje se riječima: "odnosno razdvajanja", a riječi "taj organ" zamjenjuje se riječima "to tijelo". U stavku 2. riječ: "izvršiti" zamjenjuje se riječju "provesti".

* U članku 41. u stavku 1. dodatnog članka 78.a riječi: "kada je podignuta" zamjenjuje se riječju "podnošenja".

* U članku 44. iza riječi: "registru" dodaje se tekst "Narodne novine brojevi 1/95, 57/96, 1/98, 30/99. i 45/99.)".

* Posljednji amandman Odbora odnosno se na članak 46. Predloženo je njegovo brisanje, a ministrica pravosuđa prihvatila je i ovaj prijedlog.

Nakon brojanja glasova konstatirano je da je Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru, u tekstu kako ga je predložio predlagatelj, zajedno s prihvaćenim amandmanima, donesen većinom glasova sa 75 glasa "za", 28 "protiv" i 4 "suzdržana".

V.Ž.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU PROTOKOLA O IZMJENAMA I DOPUNAMA EUROPSKE KONVENCIJE O SUZBIJANJU TERORIZMA

Zajednička borba protiv terorizma

Zastupnici su jednoglasno, u hitnom postupku, donijeli Zakon o potvrđivanju Protokola o izmjenama i dopunama Europske konvencije o suzbijanju terorizma, čiji je podnositelj Vlada Republike Hrvatske.

Svrha Protokola je jačanje zajedničke sposobnosti država stranaka u borbi protiv terorizma, na način da se izmijene i dopune određeni aspekti Konvencije. Potvrđivanjem Protokola Republika Hrvatska pridružit će se krugu država koje u okviru svog zakonodavstva nastoje provoditi navedenu svrhu Protokola u cilju što uspješnijeg suprotstavljanja porastu terorizma.

O PRIJEDLOGU

U prikazu ovog Prijedloga poslužili smo se izlaganjem predstavnice predlagatelja, državne tajnice Ministarstva pravosuđa **Snježane Bagić**. Hrvatska je samu Konvenciju potpisala 7. studenoga 2001. godine, ratificirala 15. siječnja 2003. godine, a Konvencija je u odnosu na Hrvatsku stupila na snagu 16. travnja 2003. godine. Dosad je Konvenciju potpisalo 45 država, od kojih je istu ratificiralo njih 44.

Predmetni Protokol o izmjenama i dopunama Europske konvencije o suzbijanju terorizma sastavljen je u Strasbourgu 15. svibnja 2003. godine od kada je otvoren za potpisivanje. Hrvatska ga je potpisala 17. rujna 2003. godine. Do danas je Protokol potpisala 41 država, a njih 10 ga je ratificiralo.

Protokol unosi određene izmjene i dopune Konvencije od kojih su najvažnije: proširenje kaznenih djela obuhvaćenih Konvencijom na djela iz pojedinih drugih specijaliziranih konvencija i protokola; proširenje kaznene odgovornosti na pokušaj, sudioništvo, organiziranje i poticanje; uključivanje navedenih djela u postupak izručenja; uvođenje prava država članica na odbijanje zahtjeva za izručenjem ukoliko bi osobi za koju je zatraženo izručenje mogla biti izrečena smrtna kazna ili kazna doživotnog zatvora bez prava na pomilovanje; određivanja Europskog odbora za probleme kriminaliteta kao nadležnog tijela za nadzor primjene Konvencije; uvođenje mogućnosti arbitraže između država članica u slučaju spora u primjeni Konvencije te uređenje postupka izmjena i dopuna Konvencije i stavljanja rezervi.

Potvrđivanjem Protokola Hrvatska će unaprijediti suradnju između država stranaka Konvencije i Protokola radi efikasnije borbe protiv terorizma.

Predlagatelj smatra da u cilju sprečavanja i borbe protiv terorizma na međunarodnoj razini treba ratificirati predmetni Protokol. Interes za potvrđivanje Protokola proizlazi i iz činjenice što je Hrvatska kao članica Vijeća Europe i članica Europskog odbora za probleme kriminaliteta, a navedeni odbor je nadležan za

nadzor primjene Konvencije. Nadalje, Hrvatska je stranka većine UN-ovih konvencija protiv terorizma, članica Antiterorističke koalicije, koja je osnovana na temelju Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a od 28. 9. 2001. godine, a Hrvatska je i država sudionica OESS-a od 1992. godine.

U svakom slučaju za Hrvatsku, kao državu koja nastoji što prije postati punopravnom članicom EU, bitno je sustavno pratiti aktivnosti EU i njezinih članica na području borbe protiv terorizma, posebice razvoj i stvaranje efikasnog europskog kaznenog zakonodavstva.

Suzbijanje raznih oblika teških kaznenih djela, među kojima je i terorizam, efikasno se postiže putem međunarodne suradnje država članica Vijeća Europe te ujednačavanjem kaznenog zakonodavstva država članica. Međunarodna suradnja u borbi protiv terorizma veoma je značajna i iz razloga što se države članice ne mogu same za sebe uspješno i efikasno nositi s prijetnjama terorizma.

Potvrđivanjem Protokola Hrvatska će unaprijediti suradnju između država stranaka Konvencije i Protokola u cilju efikasnije borbe protiv terorizma, koja predstavlja ozbiljnu prijetnju demokraciji, pravnom poretku i ljudskim pravima.

RADNA TIJELA

Odbor za pravosuđe raspravio je predmetni zakon u svojstvu matičnog radnog tijela. Predstavnica predlagatelja uvodno je istaknula da je svrha Protokola jačanje zajedničke sposobnosti država stranaka u

borbi protiv terorizma, čijim se potvrđivanjem Republika Hrvatska pridružuje krugu država koje u okviru svog zakonodavstva provode svrhu Protokola. Posebno je naglašeno da Protokol neće zahtijevati dopunu domaćeg kaznenog zakonodavstva.

Članovi Odbora pozitivnim su ocijenili napore predlagatelja da u kratkom vremenu od potpisa Protokola Hrvatska ispuni sve pretpostavke za njegovo potvrđivanje. Članovi Odbora mišljenja su da je Protokol dobar pravni akt, koji će zasigurno unaprijediti suradnju između država u efikasnoj borbi protiv terorizma.

Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje Zakona.

Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost ne protivi se primjeni hitnog postupka u donošenju ovog zakona, jer ocjenjuje da je isti od interesa za Hrvatsku. Predstavnik predlagatelja upoznao je članove Odbora s razlozima donošenja zakona. Posebno je istaknuo da Protokol unosi određene izmjene i dopune Konvencije od kojih su najvažnije: proširenje kaznenih djela obuhvaćenih Konvencijom na djela iz pojedinih drugih specijaliziranih konvencija i protokola; proširenje kaznene odgovornosti na pokušaj, sudioništvo, organiziranje i poticanje; uključivanje navedenih djela u postupak izručenja; uvođenje prava država članica na odbijanje zahtjeva za izručenjem ukoliko bi osobi za koju je zatraženo izručenje mogla biti izrečena smrtna kazna ili kazna doživotnog zatvora bez prava na pomilovanje; uvođenje mogućnosti arbitraže između država članica u slučaju spora u primjeni Konvencije te uređenje postupka izmjena i dopuna Konvencije.

Odbor je prihvatio obrazloženje predstavnika Vlade, a posebno je imao u vidu da je svrha Protokola jačanje zajedničke sposobnosti država stranaka u borbi protiv terorizma. Stoga je jednoglasno odlučio Hrvatskom saboru predložiti donošenje Zakona u tekstu predlagatelja.

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav rečeni je Prijedlog raspravio

kao zainteresirano radno tijelo. Odbor je u raspravi podržao rješenja iz Prijedloga zakona. Istaknuto je da će potvrđivanjem Protokola o izmjenama i dopunama Europske konvencije o suzbijanju terorizma Hrvatska usvojiti sve multilateralne akte koji uređuju ovo pitanje što će doprinijeti borbi protiv terorizma. Nakon rasprave Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje Zakona u tekstu kako ga je predložila Vlada RH.

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovog Zakona i ne protivi se prijedlogu predlagatelja da se donese po hitnom postupku. Na tekst Konačnog prijedloga Odbor nema primjedaba.

RASPRAVA

Nakon uvodne riječi predstavnika predlagatelja, državne tajnice **Snježane Bagić**, otpočela je rasprava po klubovima zastupnika. U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio je **Krešimir Čosić (HDZ)** istaknuvši terorizam kao jednu od najvećih sigurnosnih prijetnji suvremenom svijetu, zbog čega je potrebno što je moguće kvalitetnije i cjelovitije organiziranje čitave međunarodne zajednice, a i svake države pojedinačno. Naglasio je da Hrvatskoj predstoji ratifikacija mnogih međunarodnih sporazuma u cilju preventivne i proaktivne borbe protiv terorizma, koja treba spriječiti terorizam u njegovim najranijim fazama pojavljivanja.

Svrha predmetnog Protokola je jačanje zajedničke, ali isto tako i individualne sposobnosti država stranaka u borbi protiv terorizma.

”Uloga međunarodnog zakonodavstva pored postojećih međunarodnih organizacija koje su posvećene toj zadaći je izuzetno važna”, ističe Čosić.

Svrha predmetnog Protokola je jačanje zajedničke, ali isto tako i individualne sposobnosti država stranaka u borbi

protiv terorizma na način da se izmijene i dopune određeni aspekti Konvencije potvrđivanjem Protokola.

Izuzetno značajna prevencija

Ističe da prevencija postaje izuzetno važno sredstvo u borbi protiv terorizma. U članku 187. Kaznenog zakona već je sankcionirano udruživanje radi činjenja kaznenog djela međunarodnog terorizma, njegovo pripremanje, te naknadna pomoć počinitelju kaznenog djela međunarodnog terorizma. Stoga ovaj Protokol neće zahtijevati dopunu kaznenog zakonodavstva RH.

Čosić je zaključio da Klub ocjenjuje da je u cilju borbe protiv terorizma na međunarodnoj razini i konkretnog doprinosa RH toj borbi potrebno ratificirati Protokol.

Pritom dodaje da je za Hrvatsku bitno sustavno pratiti sve aktivnosti EU i država članica na području borbe protiv terorizma, posebice glede razvoja i stvaranja efikasnog, europskog kaznenog zakonodavstva koje je ovim izmjenama i dopunama usmjereno ka sferi prevencije.

”Ovaj Protokol jedan je od najvažnijih mehanizama za ostvarivanje djelotvorne suradnje između država EU u unapređivanju borbe protiv terorizma”.

Kadrovsko ekipiranje MUP-a

U ime Kluba zastupnika HSP-a **Pero Kovačević (HSP)** rekao je da njegov Klub podržava donošenje zakona, posebice njegov cilj, da Hrvatska da svoj doprinos u borbi protiv terorizma na međunarodnoj razini. ”Da bi se mogli uspješno i učinkovito boriti protiv terorizma moramo poduzeti i druge odgovarajuće mjere, prije svega, tu je sredivanje stanja u MUP-a, koje mora biti kadrovski ekipirano na način stručnosti, ne podobnosti”. Ovome dodaje da je potrebno staviti u funkciju i državno odvjetništvo i sudski sustav.

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Ante Markov (HSS)**. Smatra da u Hrvatskoj ne postoji unutrašnja opasnost od terorizma, već da se mora posvetiti

posebna pažnja mogućnosti ugroze izvana, bilo iz šireg ili užeg okruženja. Ipak, drži da nije dobro što se u posljednjih nekoliko godina jedan od važnih stupova društva, onaj sigurnosni, urušava na način da se "kroz njega, preko njega ili u okviru njega vode pojedini ratovi koji se mogu karakterizirati i kao politički, ali u svakom slučaju oni su štetni za sigurnosni sustav". Napominje da sigurnosni sustav treba čim prije i čim snažnije odvojiti od svake politike.

Ovome dodaje da stanje i u policijskom sustavu nije dobro. Mišljenja je da u idućem proračunu treba izdvojiti više sredstava za funkcioniranje policije, imajući u vidu i određene projekte poput policije u zajednici.

Apelirao je u ime Kluba na potrebu potpune depolitizacije ovih sigurnosnih stupova u našem društvu, koje postupno treba graditi i dati im adekvatna sredstva za rad.

U ime Kluba zastupnika IDS-a govorio je **Damir Kajin (IDS)**. Smatra da terorizam u Hrvatskoj ne dolazi isključivo izvana, već i iznutra, osvrnuvši se na rušenja partizanskih spomenika, kojih je do kraja 1999. godine srušeno "čak tri

tisuće". Drži ovo klasičnim primjerom terorizma i željom da se destabilizira zemlja iznutra. "MUP u ovom trenutku, nažalost, nije na visini zadatka i činjenica je da ova situacija plaši i da na nju treba adekvatno odgovoriti".

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) javila se za ispravak netočnog navoda. Rekla je da nije točno da policija ništa nije ustanovila kada je u pitanju rušenje spomenika partizanima na Mirogoju, jer je "javno obznanjeno i poznato da su ga rušile strane obavještajne službe uz pomagače iz Hrvatske koji su ponovo htjeli destabilizirati Hrvatsku i dokazati ono što Hrvatska nije, dakle, nije genocidna, nije ksenofobična, nije antifašistička, nego sasvim obrnuto".

Uništiti same klice terorizma

U pojedinačnoj raspravi govorio je **Frano Piplović (DC)**. Podržava predmetni zakon kojim će Hrvatska još jednom potvrditi svoju spremnost za borbu protiv terorizma. Podsjetio je da je Hrvatska kao članica antiterorističke koalicije već davno prihvatila te svoje obveze i ugradila ih u domaće zakonodavstvo, međutim,

problem je kako obveze iz zakonskih propisa pretočiti u praksu i efikasno se suprotstaviti tom zlu. Pritom je napomenuo da se u prvom redu treba boriti protiv klica terorizma koje bi mogle nastati na našem terenu, a upravo ova Konvencija utvrđuje postupke i znači prihvaćanje obveza od države u efikasnom sprečavanju pojava terorizma.

Sigurnosni sustav treba čim prije i čim snažnije odvojiti od svake politike.

"Kao što se teroristi i različite terorističke organizacije međusobno prekogranično povezuju, normalno je da se i države međusobno povezuju i prave plan obrane od samog terorizma". Dodaje da su upravo korupcija i terorizam dva zla suvremenog svijeta koja često idu zajedno, jedno drugo podržava i podupire.

Ovime je zaključena rasprava. Zastupnici su jednoglasno, sa 113 glasova "za" donijeli Zakon o potvrđivanju predloženog Protokola.

S.Š.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU

Prednost obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima

Osnovna je svrha ovih izmjena ubrzati privatizaciju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države te druge oblike raspolaganja tim zemljištem (zakup i koncesije)

Na 13. sjednici Hrvatski sabor je hitnim postupkom, uz određene amandmanske korekcije, promijenio Zakon o poljoprivrednom zemljištu. Osnovna je svrha ovih izmjena - ubrzati dugotrajne postupke donošenja

programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, odnosno privatizaciju i druge oblike raspolaganja tim zemljištem, kako bi se ono što brže stavilo u funkciju. Predviđeno je, stoga, da općine i gradovi

koji to još nisu učinili moraju donijeti programe raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem u roku 2 mjeseca od stupanja na snagu ovog Zakona (dosad je to učinilo svega 340 od ukupno 540 lokalnih jedinica

u Hrvatskoj), te u određenom roku raspisati natječaje za zakup odnosno prodaju zemljišta i izabrati najpovoljnije ponuđače. Tamo gdje to ne bude napravljeno na vrijeme, to će učiniti županijska poglavarstva. Dakako, općinska i gradska vijeća moći će ograničiti maksimalnu površinu koja se može dati u zakup fizičkim i pravnim osobama. Noveliranim Zakonom je limitirana i najviša cijena koja se može ponuditi na natječaju za zakup ili koncesiju, kako bi se spriječile eventualne manipulacije tim zemljištem.

Novina je i to da se predviđa i mogućnost dodjele koncesija za korištenje državnog zemljišta i za ribnjačarstvo, na vrijeme od 20 do 40 godina.

Ove zakonske novele poduprli su i vladajući i oporbeni zastupnici, uz određene primjedbe i sugestije. Smatraju, naime, da će njihova primjena unaprijediti stanje u ovom sektoru, odnosno bitno pridonijeti povećanju poljoprivredne proizvodnje i smanjenju uvoza poljoprivrednih proizvoda. Napominju, međutim, da se prijeko potrebno okrupnjavanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava ne može izvesti samo s državnim zemljištem, nego da u to treba uključiti i privatne posjede, te osnovati državnu banku koja će financirati te projekte (npr. državnu banku).

U raspravi je ocijenjeno da je Vlada definirala prihvatljive kriterije za određivanje reda prvenstva kod kupnje, ili davanja u zakup državnog poljoprivrednog zemljišta, dajući prednost obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima upisanim u upisnik, odnosno u Registar obveznika poreza na dohodak, kojima je poljoprivreda ili poljoprivredni obrt osnovna djelatnost. Dakako, sudionici u natječaju moraju imati prebivalište, odnosno sjedište na području jedinice lokalne samouprave koja provodi natječaj. U slučaju da je više osoba u istom redu prava prvenstva, predviđeni su i dodatni kriteriji kojima se daje naglasak na intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju (bavlje-

nje stočarstvom, podizanjem višegodišnjih nasada te povrtlarstvom).

Konstatirano je, među ostalim, da su najveći problem u ukupnoj konsolidaciji zemljišne politike neriješeni imovinsko-pravni odnosi, odnosno nesredene zemljišne knjige. Izraženo je i mišljenje da parcele gdje su ta pitanja riješena ne bi trebalo davati u zakup, nego prodati poljoprivrednicima, jer samo pravi vlasnici su motivirani ulagati u zemljište da bi postigli maksimalne prinose. Spomenimo i upozorenje iz rasprave da se ne smije dopustiti da dobrostojeći zakupci, neovisno o programu, uđu u posjed državnog zemljišta i raspoložu njime na štetu domicilnog stanovništva. Oporbeni zastupnici smatraju da predloženim zakonom nije u dovoljnoj mjeri osigurana zaštita kod raspolaganja tim zemljištem kao dobrom od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku. Upozoravaju na to da treba onemogućiti prodaju poljoprivrednog zemljišta strancima (npr. kroz udjele u trgovačkim društvima i dr.) te spriječiti mešetarenje državnim zemljištem odnosno daljnju preprodaju. Dio sudionika u raspravi bio je skeptičan i glede prenošenja stručnih poslova kod prodaje i zakupa poljoprivrednog zemljišta na upravna tijela općina i gradova, budući da manje lokalne jedinice nemaju sredstava za angažiranje potrebnih stručnjaka.

S obzirom na to da je u Hrvatskoj velik problem i zapušteno poljoprivredno zemljište zastupnici HDZ-a predložili su da se takvo zemljište dade u kratkoročni zakup, uz naknadu zakupnine vlasniku. Njihov je amandman predlagatelj uvažio, kao i brojne sugestije Odbora za zakonodavstvo za poboljšanje konačnog zakonskog teksta. Predloženi Zakon usvojen je većinom glasova nazočnih zastupnika, što je popraćeno i donošenjem posebnog zaključka, na inicijativu matičnog Odbora. Riječ je o zaduženju Vladi RH da svake godine dostavlja Saboru izvješće o stanju poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj.

O PRIJEDLOGU

Predloženi Zakon zastupnicima je predstavio dr.sc. **Dragan Kovačević**, državni tajnik Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva. Napomenuo je da je osnovni cilj ovih izmjena osigurati njegovu protočnost, odnosno ubrzati privatizaciju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države i druge oblike raspolaganja tim zemljištem (zakup i koncesije). Naime, pojedine općine i gradovi nisu iskoristili šansu koju im pruža postojeći zakon iz 2001. godine, da budu sukreatori poljoprivredne politike. Tako se dobra namjera zakonodavca, da se raspolaganje poljoprivrednim zemljištem decentralizira i da odgovornost za taj proces najvećim dijelom preuzme lokalna samouprava, u praksi izjalovila. Dijelom zbog nekompetencije lokalnih vlasti da pripreme programe i ostalu dokumentaciju, ali i zbog namjerne opstrukcije pojedinih sudionika (neki načelnici su čak institut javnog natječaja zamijenili izvlačenjem imena iz šešira, itd.). Dakako, to je u potpunosti zaustavilo procese raspolaganja tim zemljištem, o čemu najbolje svjedoče podaci da je svega 340 od ukupno 540 općina i gradova u Hrvatskoj resornom Ministarstvu dostavilo programe raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem, dok su 64 lokalne jedinice predočile dokaze da na njihovu području nema takvog zemljišta. Ministarstvo je odobrilo 267 programa, za oko 500 tisuća hektara, a 73 općine i grada nisu dobili suglasnost, jer njihovi programi ne sadrže svu potrebnu dokumentaciju, ili nisu u skladu sa strategijom raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države. Navedeni podaci jasno ukazuju na potrebu izmjene Zakona, budući da je proces raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u velikoj mjeri usporen, a u nekim sredinama i potpuno zaustavljen, naglašava Kovačević, što je postalo usko grlo razvitka poljoprivrede. Naime, ne dođe li do promjena, bit će dovedeni u pitanje najambiciozniji operativni pro-

jekti ove Vlade (npr. programi podizanja trajnih nasada, razvitka govedarske i svinjogojske proizvodnje, projekt navodnjavanja, itd.)

U nastavku je naglasio da je od nacionalnog značaja da državno poljoprivredno zemljište kupe domaći proizvođači, koji trebaju ući i u sustav koncesija i zakupa. Stoga se Zakonom stvaraju pretpostavke da oni koji su sada u posjedu tog zemljišta, ili u njega uđu, imaju prioritet i kod sljedećih natječaja, koji će se provoditi za desetak ili više godina. Naime, poljoprivredno zemljište, kao prirodno bogatstvo, moramo zaštititi. Nasreću, ono u Hrvatskoj još uvijek nije zagađeno niti iscrpljeno, kao u većini zemalja EU.

Svega 340 od ukupno 540 općina i gradova u Hrvatskoj donijelo je programe raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. Ministarstvo je odobrilo 267 programa, za oko 50 tisuća hektara, dok 73 programa nisu dobila suglasnost.

Osvrnuo se i na konkretna zakonska rješenja koja bi trebala ubrzati dugotrajne postupke donošenja programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem o kojem je riječ. Prema predloženom, lokalne jedinice su obvezne donijeti te programe u roku 2 mjeseca od stupanja na snagu ovog Zakona, a isti rok je predviđen i za raspisivanje natječaja za zakup ili prodaju (nakon dobivene suglasnosti Ministarstva). Ako to ne urade, program će donijeti, odnosno natječaj provesti, Županijsko poglavarstvo, na prijedlog Povjerenstva kojega imenuje ministar poljoprivrede.

Propisuje se, nadalje, da općine i gradovi mogu ograničiti maksimalnu površinu koja se fizičkim ili pravnim osobama daje u zakup, što bi trebalo omogućiti kvalitetniju distribuciju zemljišta. U slučaju da najviša ponuđena cijena na natječaju za zakup ili koncesiju prela-

zi dvostruki iznos početne cijene koju utvrđuje Porezna uprava, takva ponuda smatrat će se nevažećom.

Prema prijedlogu Vlade, prvenstveno pravo kupnje, odnosno zakupa, imaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja su upisana u Registar obveznika poreza na dohodak i ona kojima je poljoprivreda, odnosno poljoprivredni obrt, osnovna djelatnost. U slučaju da je više osoba u istom redu prava prvenstva, predviđeni su i dodatni kriteriji, kojima se daje naglasak na intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju. Među ostalim, prednost bi imale osobe koje se bave stočarstvom, podizanjem višegodišnjih nasada te povrtlarskom proizvodnjom.

Propisano je, također, da je sastavni dio ugovora o zakupu gospodarski program, a u slučaju njegova neprovođenja predviđa se mogućnost raskidanja ugovora. Utvrđeni su i dodatni kriteriji za dobivanje koncesije, budući da je na terenu bilo dosta problema oko odabira ponuđača. S obzirom na to da dosad nije bila ograničena maksimalna cijena zemljišta, događalo se da "padobranci" s visokim ponudama, koje nemaju veze s ekonomskom logikom, miniraju takve natječaje. Kod dodjele koncesija, ubuduće će prednost imati vlasnici ili zakupci farmi koje čine tehnološku cjelinu sa zemljištem koje se daje u koncesiju. Novina je i to da se predviđa mogućnost dodjele koncesija za ribnjačarstvo, na vrijeme od 20 do 40 godina.

Kovačević je, među ostalim, informirao zastupnike da su predložena rješenja temeljito raspravljena i usklađena sa svim udrugama poljoprivrednih proizvođača te pomno proanalizirana na sjednici matičnog Odbora, i prije nego što je ovaj Zakon upućen u saborsku proceduru.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovog Zakona hitnim postupkom, te uložio više amandmana na tekst Konačnog prijedloga zakona, uglavnom pravno-tehničke naravi (članci 6 - 12, 14 - 16, 19. i 22.). Izdvajamo zahtjev za izmjenu članka 18., odnosno brisanje

odredbe stavka 5. u članku 52. postojećeg Zakona, koja propisuje da se stručni poslovi kod zakupa i prodaje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države povjeravaju upravnom tijelu općine ili grada, odnosno upravnom tijelu Grada Zagreba nadležnom za poljoprivredu. U obrazloženju svog prijedloga Odbor navodi da su ova pitanja već uređena člancima 1. stavak 6. i 10. ovog Zakona, te podsjeća na to da se odredba članka 52. stavak 5. odnosi na područja s otežanim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi.

Općine i gradovi mogu ograničiti maksimalnu površinu koja se fizičkim ili pravnim osobama daje u zakup, što bi trebalo osigurati kvalitetniju distribuciju zemljišta.

Spomenimo i amandmanski zahtjev toga radnog tijela za izmjenu članka 20. Konačnog prijedloga zakona, odnosno članka 57. postojećeg Zakona. Svrha - preciznije regulirati način obavljanja poslova poljoprivredne inspekcije. Budući da se radi o poslovima iz nadležnosti te inspekcije koji spadaju u djelokrug Ministarstva, prema njihovu prijedlogu stavak 2. bi trebao glasiti: "Inspekcijski nadzor propisan ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju njega obavlja poljoprivredna inspekcija Ministarstva, a ne u Ministarstvu. Nadalje, izmijenjenim stavkom 3. valja propisati da poslove te inspekcije u prvom stupnju obavljaju poljoprivredni inspektori u područnim jedinicama Ministarstva (sukladno Uredbi o unutarnjem ustrojstvu), a ne područne jedinice inspekcije, a u drugom stupnju posebno povjerenstvo Ministarstva čije članove imenuje ministar iz reda poljoprivrednih inspektora u Ministarstvu.

Matični Odbor za poljoprivredu i šumarstvo raspravljao je o ovoj problematici i na tematskoj sjednici u ožujku, stoji u njegovu izvješću. Ovom prilikom na sjednici toga radnog tijela bili

su nazočni i predstavnici strukovnih udruga, a članovi Odbora upoznati su i s mišljenjem koje je o predloženom Zakonu dostavila Hrvatska obrtnička komora. U raspravi je ocijenjeno da treba novelirati postojeći Zakon, radi učinkovitijeg raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države. Međutim, izneseno je i mišljenje kako se time samo djelomično rješava taj problem, te da treba donijeti novi, cjeloviti zakon o poljoprivrednom zemljištu. Među ostalim, upozoreno je i na to da treba onemogućiti prodaju poljoprivrednog zemljišta strancima, kroz udjele u trgovačkim društvima i u kombinatima. Predloženo je, također, da se vrednuje i kvaliteta gospodarskih programa koje moraju priložiti pravne i fizičke osobe kod određivanja prvenstvenog prava kupnje i zakupa tog zemljišta.

Među ostalim, izražena je dvojba glede opravdanosti prijedloga da općine i gradovi svojim programima ograniče raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države. Pojedini članovi Odbora drže upitnom i stručnu sposobnost upravnih tijela nekih općina za obavljanje poslova postupka prodaje i zakupa poljoprivrednog zemljišta te ustrojavanja komisija za uvođenje u posjed. Čula se i sugestija da bi zakonom trebalo predvidjeti svojevrсни automatizam za obiteljska poljoprivredna gospodarstva, tako da nakon zakupa ne moraju ponovno ulaziti u natječaj za kupnju tog zemljišta. Podržana je i odredba o uvođenju koncesija za ribnjačarstvo, uz napomenu da vrijeme na koje se daju treba uskladiti s odredbama Zakona o vodama.

Spomenimo i upozorenje dijela članova Odbora da je novopredloženi članak 54c. suvišan, budući da su funkcioniranjem pravne države osigurani mehanizmi provedbe sudskih presuda, pravomoćnih upravnih rješenja i odluka Vlade RH.

Nakon provedene rasprave Odbor je sugerirao Hrvatskom saboru da donese Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu, te da posebnim zaključkom zaduži Vladu RH da svake godine izvještava zastupni-

ke o stanju poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj.

Odbor za europske integracije raspravljao je o predloženom Zakonu kao zainteresirano radno tijelo. Predstavnik predlagatelja podsjetio je na činjenicu da je Nacionalnim programom za pridruživanje RH EU za 2005. predviđeno noveliranje Zakona o poljoprivrednom zemljištu, radi usklađivanja s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Odbor je jednoglasno podržao predložene izmjene i sugerirao Saboru da ih donese hitnim postupkom.

RASPRAVA

Nakon uvodničara, **Dragana Kovačevića**, državnog tajnika resornog Ministarstva, za ispravak netočnog navoda javio se **Željko Pecek (HSS)**. Opovrgnuo je njegovu tvrdnju kako općine i gradovi opstruiraju provođenje programa raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. U prilog tome spomenuo je da je 340 lokalnih jedinica donijelo programe, ali ni 5 posto nije uspjelo realizirati, jer mjesecima čekaju na suglasnost Ministarstva, da bi mogle raspisati natječaje.

Prioritet obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima

Mr.sc. **Božidar Pankreć (HSS)** najprije je upoznao zastupnike sa stavovima Odbora za poljoprivredu i šumarstvo.

Na početku svog izlaganja, u ime Kluba zastupnika HSS-a, podsjetio je na činjenicu da je Hrvatska razmjerno bogata poljoprivrednim zemljištem. Naime, ukupna površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 3 milijuna 155 tisuća i 690 hektara, što znači da po glavi stanovnika otpada 0,65 ha, odnosno 0,45 ha. Prema podacima iz 2001. godine, u vlasništvu države bilo je milijun 66 tisuća i 437 hektara, od čega 310 tisuća ha obradivog poljoprivrednog zemljišta. Činjenica da je, prema

zadnjim podacima koje je spomenuo državni tajnik, Ministarstvo odobrilo programe raspolaganja za oko 500 tisuća hektara tog zemljišta, rječitro govori o tome da je osnovni zakon iz 2000. godine bio dobar i da je zacrtao put kojim treba ići. Predložene izmjene, međutim, ne donose neka bitna poboljšanja, konstatira zastupnik. Naime, njima definiramo neke stvari koje su već ranije definirane, decentraliziramo odlučivanje u toj oblasti prema općinama i gradovima, dajemo prioritet obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, itd. Najvažnije je to da se ide na poboljšanje provedbe, a osnovni je cilj promjena sadašnje strukture poljoprivrede s vlasničkim modelom poljoprivrednih gospodarstava. Prosječna veličina posjeda takvih gospodarstava (139) iznosi oko 5 hektara, a tako usitnjena teško mogu egzistirati u današnjoj konkurenciji na tržištu. To znači da do ulaska u EU moramo povećati ta gospodarstva, odnosno okrupniti obradivo zemljište. Stoga ovim Zakonom, i ukupnom zemljišnom politikom, moramo osigurati tržište poljoprivrednim zemljištem.

Budući da ovako usitnjena obiteljska gospodarstva ne mogu egzistirati u današnjoj konkurenciji na tržištu, do ulaska u EU moramo okrupniti obradivo zemljište.

Po mišljenju zastupnika HSS-a, predloženo rješenje, prema kojem obvezu donošenja programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem nakon 60 dana preuzimaju županije zasigurno će ubrzati rješavanje tog pitanja. Međutim, okrupnjavanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava ne može se izvesti samo s državnim zemljištem nego u to treba uključiti i privatno poljoprivredno zemljište (ukupno više od milijun i 800 tisuća ha).

Najveći problem u ukupnoj konsolidaciji zemljišne politike je rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na zemljištu,

tvrdi zastupnik. U tu svrhu valja uspostaviti integrirani sustav katastarske ubilježbe i zemljišnih knjiga, radi raščišćavanja vlasničkih i posjedovnih odnosa. Potrebno je ustanoviti središnju upisnicu u registar tih obavijesti, kao i poboljšati učinkovitost uprave i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i postupaka (sve je to preduvjet za funkcioniranje tržišta).

Po riječima zastupnika, u posljednje dvije, tri godine u katastru i gruntovnici su napravljeni veći pomaci nego u posljednjih 10, 15 ili 20 godina. Čak su i siromašnije općine i gradovi, napravile potrebne izmjere, kao preduvjet za donošenje programa gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, i središnje stanje zemljišnih knjiga i gruntovnice. Međutim, bez određene financijske infrastrukture neće se moći napraviti bitniji iskorak. Stoga je prijeko potrebno osnovati financijske institucije (npr. Agro banku), koje će stati iza naših obiteljskih gospodarstava.

U nastavku je iznio sugestiju matičnog Odbora za izmjenu novopredloženog članka 54 c., budući da su općine i gradovi dužni izvršavati sudske presude i provoditi zakone. Nije dobro, kaže, da se zbog bilo kakvih pritisaka zaustavlja provedba programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem koji su već napravljeni. Budući da nemamo puno vremena da bismo ovaj problem riješili prije priključenja EU, ovaj proces treba ubrzati, napominje Pankretić, i dodaje da će njegovi stranački kolege podržati predložene izmjene.

Nužna reforma

Klub zastupnika HSP-a podržava nakanu Vlade da se započne rješavati pitanje poljoprivrede, pa i putem ovog zakona, izjavio je njihov predstavnik **Pero Kovačević**. Umjesto da postanemo izvoznici hrane i poljoprivrednih proizvoda (prema potencijalima mogli bismo hraniti 20 mln. stanovnika) mi sve to uvozimo. O tome da je situacija više nego alarmantna rječito govori podatak da smo 2003. uvezli hrane i poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti

većoj od milijardu i 200 mln. dolara, a prošle godine milijardu i 400 mln. dolara (po svemu sudeći, taj trend će se nastaviti i ove godine). Interesantno je da se, među ostalim, uvoze bumbari, sijeno (iako na nekim područjima trava uopće nije pokošena), slama, koštice i voda. Sve to govori u prilog tome da valja napraviti cjelokupnu reformu u području poljoprivrede. U prvom redu treba bilancirati poljoprivredne proizvode na razini države, kako bismo znali koliko čega možemo proizvesti. U rješavanje te problematike moraju se uključiti svi mjerodavni, od Gospodarske komore do diplomatske službe, a našim poljoprivrednicima treba omogućiti da se orijentiraju na takvu proizvodnju. Da bi se to napravilo trebalo bi osnovati državnu banku koja će financirati takve projekte (ne možemo očekivati da će sadašnje banke, koje potiču samo kreditiranje uvoza, financirati poljoprivrednu proizvodnju).

Poznato je, kaže Kovačević, kakva je situacija s poticajima. Kao i za vrijeme bivše vlasti, događa se da poticajna sredstva dobivaju i oni koji nisu ni imali zemlju (slično je i s isplatom naknada za saniranje šteta od suše). Ni prije nije bilo bajno, nije ni sada, ali ako se ovako nastavi situacija u poljoprivredi će biti sve gora i gora, upozorava zastupnik.

Spomenuo je i upozorenje svojih stranačkih kolega, da se u ovaj zakon na mala vrata uvodi mogućnost prodaje poljoprivrednog zemljišta stranim pravnim i fizičkim osobama koje sudjeluju u trgovačkim društvima i kombinatima.

U svakom slučaju, treba osmisлити cjeloviti poljoprivredni program, kako bi naš seljak spreman dočekao ulazak u EU. Država bi mu trebala pomoći da stane na svoje noge i uključi se u tržišnu utakmicu.

Ispravljajući njegov navod, da su za bivše vlasti poticaji dodjeljivani i onima koji nisu imali zemlje, mr.sc. **Božidar Pankretić** je kategorički ustvrdio da to nitko od strane Ministarstva nije namjerno radio, ali da je takvih slučajeva bilo (riječ je o kriminalu). Zadatak je inspekcijskih službi da ih otkriju

i pobrinu se za to da se takve pojave ubuduće spriječe.

Prioritet postojećim zakupcima

Sve dok se poljoprivredno zemljište ne proda ili ne dade u dugogodišnji zakup seljacima, poljoprivredna proizvodnja u Hrvatskoj jednostavno ne može zaživjeti, složio se **Damir Kajin**, govoreći u ime Kluba zastupnika IDS-a. Naime, od posjeda prosječne veličine 2,8 ha ne može se živjeti, a mnogi naši poljoprivrednici imaju i manje zemlje. Prioritet kod kupnje, odlučili se država na prodaju, trebali bi imati postojeći zakupnici. Primjerice, u Istri je u trogodišnji zakup dano oko 5,5 tisuća hektara. Ta je zemlja uglavnom u posjedu mladih ljudi koji su, zahvaljujući tome, osnovali obiteljska gazdinstva i mnogi danas žive bolje od ministara (dakako, puno i rade). Među ostalim, spasili su oko 2 tisuće hektara vinograda bivših PIK-ova, koji bi inače propali. Mnogi od njih danas su vrsni vinari i poljoprivrednici, njihovi se proizvodi prepoznaju na tržištu, stvorili su imena.

Najveći problem u ukupnoj konsolidaciji zemljišne politike je rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na zemljištu.

Zastupnici IDS-a se zalažu za to da se poljoprivredno zemljište u vlasništvu države proda poljoprivrednicima, ali smatraju da je u slučaju urbanizacije pod istim uvjetima treba vratiti državi, kako bi se spriječilo da mešetari njenom preprodajom zgrću enormnu dobit. Naime, zemlja uz gradove na obali, pogotovo u Istri, sutra bi mogla biti pravo bogatstvo.

Već deset godina se u Hrvatskoj bori protiv najjačih gospodarskih subjekata, da im ne bi pripalo tzv. turističko zemljište uz more, koje nije ušlo u temeljni kapital, podsjeća zastupnik. U Istri smo uspjeli osporiti na tisuće

hektara takvog zemljišta. Borili smo se i protiv uknjižbe "Agrolagune" na gotovo tisuću ha poljoprivrednog zemljišta u Vrsaru i ne bi bilo dobro da se građani opet moraju boriti protiv onih koji bi došli u priliku da na taj način zgrću ogromne novce.

Istra je, inače, specifična ne samo po tome što se tamo poljoprivredom organizirano bavi svega 4 posto stanovništva (u Hrvatskoj oko 25 posto), nego što je tamo veliki postotak poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu (u nekim sredinama, npr. u Bujštini i do 50 posto), dok je prosjek u Hrvatskoj oko 8 posto. Naime, s tih je prostora u razdoblju od 47. do 54. godine iselilo oko 120 tisuća ljudi (tzv. optanti). Danas je, kaže, naš najveći problem to što nam je selo ostalo bez djece. Upravo radi te djece moramo okrupniti posjede i stvoriti osnovu da seljaci ponovno mogu biti dobrostojeći. Šteta da ovakav zakon nije egzistirao ranije, a sada svakako mora zaživjeti, ali se ne smije pretvoriti u drugu krajnost. Da se to ne bi dogodilo, predviđeni rok (čl.54a.) u kojem su općinska i gradska vijeća dužna donijeti programe raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države treba produžiti na najmanje godinu dana. Razlog - predviđeni rok od 2 mjeseca nije realan, s obzirom na to da će predstavnička tijela uskoro biti raspuštena radi izbora, a potom slijede ljetni praznici i dolazak novih ekipa koje će preuzeti općine, gradove i županije.

Kako reče, slaže se s tim da stranci ne bi smjeli doći u priliku da ni kroz tvrtke koje osnivaju u Hrvatskoj dolaze u posjed ovih poljoprivrednih kompleksa, pogotovo ne u prvom ciklusu takve prodaje. Istarska županija će zasigurno osmisliti program kreditiranja kupnje državnog poljoprivrednog zemljišta uz povoljne uvjete, napomenuo je na kraju.

Regulirati zaštitu i režim iskorištavanja

Kod nas se stalno vode rasprave o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem na način kao da je svo to zemljište u vlasništvu države, primijetio je mr.sc.

Mato Arlović, predstavnik Kluba zastupnika SDP-a. Osim toga, treba imati na umu činjenicu da je poljoprivredno zemljište ograničeni resurs te da, kao dobro od interesa za Republiku Hrvatsku, prema Ustavu zaslužuje njenu osobitu zaštitu. U Zakonu se uglavnom govori o tome kako se ono, posredno ili neposredno može privatizirati, i kako osigurati na njemu određene terete ili vlasničko-pravna ovlaštenja, od zakupa, preko koncesije, do prava vlasništva, a da nije reguliran osnovni ustavni postulat - zaštita i režim iskorištavanja, upravljanja i raspolaganja tim zemljištem. Na to pitanje ne odgovaraju ni ove izmjene i dopune kojima se nude i neka polovična rješenja, tvrdi zastupnik.

Među ostalim, predviđa se mogućnost davanja koncesije i za ribnjačarstvo. S tim u svezi valja podsjetiti na to da su, prema članku 2. postojećeg Zakona, i ribnjaci poljoprivredno zemljište, pa bi valjalo raspraviti i o tome može li se to zemljište privatizirati. U tom slučaju otvara se ozbiljno pitanje je li moguće da nešto bude u dvostrukom i višestrukom pravnom režimu. Primjerice, ako je ribnjačarstvo poljoprivredna djelatnost, je li u redu da se uz zakupninu ili naknadu za koncesiju plaća i vodoprivredna naknada, propisana Zakonom o vodama, itd.

Prioritet kod kupnje, odluči li se država na prodaju, trebali bi imati postojeći zakupnici.

U nastavku je podsjetio na to da se, prema Ustavu, vlasnička ovlaštenja mogu ograničiti zakonom samo radi zaštite interesa Republike Hrvatske (uz Ustavom utvrđene uvjete). Postojećim Zakonom je već ograničena površina poljoprivrednog zemljišta koje može ići u privatizaciju, u zakup ili koncesiju, a ovim novelama se predviđa da bi lokalne jedinice mogle ograničiti maksimalnu površinu koja se fizičkim i pravnim osobama može dati u zakup. Po mišljenju zastupnika SDP-a, takvo pravo ne bi se moglo prenijeti na jedinice lokalne

samouprave, to više što se radi o zemljištu u vlasništvu države ("u tom bismo slučaju izvlastili vlasnika").

Nije u redu ni stipulacija u članku 9., prema kojoj se to zemljište može prodati izravnom pogodbom, ako podnositelj ponude priloži dokaz da je takva prodaja u interesu države. Umjesto toga zakonom valja utvrditi koji je to interes Republike Hrvatske da bi se to zemljište moglo prodati.

Lokalne jedinice nemaju sredstava ni stručnjake

Osvrnuo se i na članak 10. zakonskog prijedloga, kojim se stručni poslovi u svezi zakupa povjeravaju upravnim tijelima općina i gradova, iako više od 30 posto njih ne može obaviti taj posao jer nema sredstava da angažira geodete, agronome, itd. (dosad je to bilo u nadležnosti županijskih ureda koji su bili koliko-toliko ekipirani stručnjacima). Mogli smo predvidjeti da županijski ili uredi državne uprave pomognu općinama u obavljanju tih poslova, umjesto da obvezujemo županijsko poglavarstvo, dakle izvršnu vlast, na donošenje programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem te odluke o raspisivanju natječaja, tamo gdje to nije učinjeno. U tom bi slučaju oni jamčili da će se kod upravljanja poljoprivrednim zemljištem, kao dobrom od osobitog interesa, poštivati osobiti interes države.

Jedan od uvjeta kod utvrđivanja prvenstvenog prava na zakup poljoprivrednog zemljišta je taj da sudionici natječaja imaju prebivalište, odnosno sjedište na području jedinice lokalne samouprave koja provodi natječaj, podsjetio je Arlović. Budući da se veće parcele koje se daju u zakup obično nalaze na području više lokalnih jedinica, trebalo bi precizirati da podnositelj zahtjeva mora imati prebivalište ili sjedište u jednoj od tih općina. Umjesto formulacije (članak 54c.) da su jedinice lokalne samouprave dužne izmijeniti programe raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem za svoje područje na temelju donesenih pravomoćnih sudskih presuda, upravnih rje-

šenja i odluka Vlade RH (to se podrazumijeva) prijelaznom odredbom trebalo bi odrediti rok u kojem to moraju učiniti, napominje zastupnik.

Poljoprivredno zemljište u vlasništvu države treba prodati poljoprivrednicima, ali u slučaju urbanizacije oni bi ga pod istim uvjetima trebali vratiti državi, kako bi se spriječilo da mešetari zarađuju njegovom preprodajom.

Spomenuo je i mišljenje svojih stranačkih kolega da se ograničavanjem cijene visine zakupnine, odnosno naknade za koncesiju, na maksimalno dvostruki iznos od početnog, zaustavljaju tržišni odnosi, a time se ne štiti onaj osobiti interes Republike Hrvatske u čijem je vlasništvu ovo poljoprivredno zemljište.

Spriječiti prodaju strancima

Željko Kurtov je najavio da će Klub zastupnika HNS/PGS-a poduzeti ovaj Zakon, jer smatra da će se predloženim izmjenama postići zacrtani ciljevi, iako još predstoji dug put do uspjeha. U nastavku je sugerirao predlagatelju da uvaži primjedbe iznesene u raspravi na sjednici matičnog Odbora. Smatra, naime, da u Zakonu nisu predviđeni odgovarajući mehanizmi koji bi spriječili prodaju poljoprivrednog zemljišta strancima kroz udjele u trgovačkim društvima i dr. Doduše, u članku 1. zakonskog prijedloga stoji da oni ne mogu biti nositeljima prava vlasništva na tom zemljištu, osim ako nije drugačije određeno međunarodnim ugovorom. To znači da tzv. sestrinske firme stranih vlasnika u Hrvatskoj nisu izuzete iz toga, pa nam se lako može dogoditi isto kao i s hrvatskim bankama (nismo se ni okrenuli, a niti jedna od njih više nije u našim rukama).

Predstoji okrupnjavanje privatnih posjeda

Izrazivši uvjerenje da će se, zahvaljujući ovim novelama, ubrzati donošenje programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, ukazao je na potrebu da ministarstvo i županije pomognu općinama u obavljanju stručnih poslova kod prodaje i zakupa poljoprivrednog zemljišta, itd. Ove zakonske izmjene odnose se samo na poljoprivredno zemljište u državnom vlasništvu, napomenuo je zastupnik. Predstoji nam još puno posla oko okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu i sistema navodnjavanja, jer bez toga hrvatska poljoprivreda ne može napraviti niti jedan korak. Prije nego je potrebno, također, što prije "zagristi u kiselu jabuku" i novelirati zakon o nasljeđivanju poljoprivrednog zemljišta. U protivnom bi se moglo dogoditi da za desetak godina i parcele koje država proda ili dade u koncesiju poljoprivrednim gospodarstvima također budu usitnjene i nepogodne za poljoprivrednu proizvodnju.

Dvjestotinjak gradova i općina nema programe

Po riječima **Josipa Đakića**, Klub zastupnika HDZ-a bezrezervno podržava predložena rješenja koja će omogućiti nastavak gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, koje je aktualni zakon 2001. godine gotovo zaustavio. Razlozi - općine nisu imale zadovoljavajuću infrastrukturu, prije svega kadrovsku, kojom bi realizirale zakonske obveze, a uredi državne uprave nisu se uključivali u te poslove. Osim toga, pojedine općine i gradovi se nisu angažirali na tim poslovima zbog politikantskih razloga. Posljedice - gotovo dvjestotinjak općina i gradova još uvijek nije donijelo programe gospodarenja državnim poljoprivrednim zemljištem.

Budući da su aktualnim zakonom lokalne jedinice izgubile mogućnost raspolaganja i gospodarenja zapuštenim poljoprivrednim zemljištem u privatnom

vlasništvu, kakvog ima najviše u Primorju i na otocima, dešavaju se apsurdne situacije. Dok država poduzima velike napore na privođenju kulturi neobrađenog šumskog zemljišta za podizanje trajnih nasada, tisuće hektara privatnog zemljišta je zapušteno i ne obrađuje se.

Zakonom nije reguliran osnovni ustavni postulat - zaštita i režim iskorištavanja, upravljanja i raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem, kao dobrom od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku

Đakić je u nastavku podsjetio na to da je, prema postojećem Zakonu, u nadležnosti općina i gradova prodaja i zakup poljoprivrednog zemljišta, dok su koncesije u nadležnosti Vlade RH. Budući da je državno poljoprivredno zemljište gotovo na području cijele Hrvatske katastarski neusklađeno sa stvarnim zemljišno-knjižnim stanjem, lokalne jedinice nisu mogle ponuditi zemljište putem javnih natječaja za prodaju, već samo u zakup. Međutim, aktualnim Zakonom nisu predviđeni limiti niti u površini koju pojedini natjecatelj može licitirati, niti ograničenje cijene koja se može ponuditi. To znači da obiteljska poljoprivredna gospodarstva, koja su imala pravo prvenstva zakupa, u većini slučajeva nisu mogla konzumirati to pravo. To je jedan od razloga zbog kojih i one lokalne jedinice koje su donijele programe i dobile suglasnost Ministarstva, nisu raspisivale natječaje za zakup, već su održavale postojeće stanje. Drugim riječima, zemljište je u neovlaštenom posjedu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, tako da seljaci ne mogu dugoročno planirati proizvodnju, a lokalna samouprava i država ne dobivaju naknadu od zakupa kojom bi povećale proračunska sredstva i daljnja ulaganja u razvoj poljoprivrede. U nemalom broju slučajeva općinske i gradske vlasti su čak objavljivale natječaje izvan

zakonskih uvjeta, bez suglasnosti Ministarstva, te proizvoljno odabirale najpovoljnije ponuđače.

Đakić je, među ostalim, podsjetio i na činjenicu da kod izrade programa raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem dio općina i gradova uopće nije vodio računa o mogućnosti koju postojeći Zakon (čl. 67.) pruža pravnim sljednicima prijašnjih društveno-pravnih osoba koji su svojevrjemenom kupovali zemljište od fizičkih osoba. Naime, ako to dokažu, imaju pravo dobiti to zemljište (neposrednom pogodbom) u prioritetnu koncesiju. Svrha je predloženih izmjena upravo to da se riješe ova otvorena pitanja, kako bi se ubrzao dugotrajni proces raspolaganja državnim zemljištem i ono što brže stavilo u funkciju poljoprivredne proizvodnje na dugoročnijim osnovama, naglašava zastupnik. Budući da se kriteriji iz programa prodaje zemljišta (ograničenje površina po natjecatelju i limitirana cijena) prenose i u program zakupa, to će omogućiti obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima da doista konzumiraju i pravo na zakup. Dakako, sukladno strateškim opredjeljenjima u razvoju naše poljoprivrede, kod prodaje, kao i kod zakupa ili dobivanja koncesije, imat će prednost oni poljoprivredni subjekti koji će ponuditi programe iz stočarstva, namjeravaju se baviti trajnim nasadima te povrtlarstvom.

Gospodarski program - preduvjet za dobivanje zakupa

Nadovezujući se na njegove riječi, **Mato Štimac (HDZ)** je napomenuo da gospodarski program postaje jedan od kriterija za dobivanje zakupa, te sastavni dio ugovora (u slučaju neprovođenja, ugovor se raskida). U skladu sa strateškim opredjeljenjima razvoja naše poljoprivrede, redefinirana je prednost kod zakupa i prodaje, a na sličan način i pravo prvenstva kod koncesije. Ako je više osoba u istom pravu prvenstva, prednost bi imale one koje se bave ili se namjeravaju baviti stočarstvom, trajnim nasadima te povrtlarskom proizvodnjom. Ovakvim rješenjem udovoljeno

je zahtjevima većine udruga poljoprivrednih proizvođača koje su također dale "zeleno svjetlo" za donošenje ovog Zakona. Njime se, među ostalim, popunjava i jedna pravna praznina, budući da se predviđa mogućnost dodjele koncesija za korištenje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države i za ribnjačarstvo, na vrijeme od 20 do 40 godina.

Zakonodavac nije predvidio odgovarajuće mehanizme koji bi spriječili prodaju poljoprivrednog zemljišta strancima (npr. udjelom u trgovačkim društvima i dr.).

Po mišljenju zastupnika ovim novelama trebalo bi regulirati i pitanje raspolaganja obradivim poljoprivrednim zemljištem koje nije obrađeno u prethodnom vegetativnom periodu, bez obzira na to je li u vlasništvu države ili u privatnom vlasništvu. Kako reče, samo na području njegove općine ima više od 1500 ha zemljišta obraslog u korov. Zbog toga je, zajedno s kolegom Fiočićem, uložio amandman (prijedlog za dodavanje novih članaka 10a. i 10 b.), kako bi se ono stavilo u funkciju proizvodnje. Prema njihovu prijedlogu, takvo bi se zemljište dalo u zakup fizičkoj ili pravnoj osobi, najduže na rok od tri godine, uz naknadu zakupnine vlasniku zemljišta. Odluku o zakupu donijelo bi općinsko odnosno gradsko vijeće, temeljem provedenog natječaja, po kriterijima koji su propisani za zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države.

Nedopustivo je da uopće postoji neobrađivo poljoprivredno zemljište, ali taj se problem ne može riješiti na ovaj način (zadiranje u privatno vlasništvo protivi se Ustavu Republike Hrvatske), primijetio je mr.sc. **Božidar Pankretić**. Prema postojećim zakonima, općine i gradovi mogu propisati kazne za svaki kvadratni metar ili hektar neobrađenog poljoprivrednog zemljišta. U odgovoru na repliku **Mato Štimac** je primijetio da

prema Ustavu vlasnici imaju i obveze, a ne samo prava. Kako reče, njihovim amandmanom vlasniku zemljišta se ne oduzimaju vlasnička prava, već se omogućava da općina ili grad nastave skrbiti o poljoprivrednom zemljištu, za razliku od njega koji to nije radio. To je u skladu i s člankom 52. stavak 2. Ustava, a i s odredbama članaka 2. i 10. postojećeg Zakona o poljoprivrednom zemljištu.

Štite se domaći proizvođači i farme

Stjepan Fiočić (HDZ), kako reče, podupire predložene izmjene i njihovo donošenje hitnim postupkom, jer će, zahvaljujući tome, Zakon biti efikasniji i brže će se provoditi. Napomenuo je, među ostalim, da veći proizvođači pozdravljaju odluku da se ponudena cijena za zakup i koncesiju zemljišta o kojem je riječ limitira, tako da ne prelazi dvostruki iznos početne cijene (u protivnom će se takva ponuda smatrati nevažećom). Njegovi stranački kolege posebno pozdravljaju opredjeljenje predlagatelja, da se prednost kod prodaje poljoprivrednog zemljišta daje domaćim proizvođačima koji se bave proizvodnjom mesa, mlijeka i žitarica, a ne strancima koji, prema ovom Zakonu, ne mogu postati vlasnici zemlje. To će našim poljoprivrednicima omogućiti da dugotrajno planiraju proizvodnju žita, mlijeka i mesa, podizanje novih voćnjaka, gradnju farmi i nabavu opreme za obradu zemlje. Osim toga, ovim Zakonom Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva štiti naše proizvođače i farme dajući im prednost u redoslijedu više ponuđača na natječaju za dodjelu koncesija. Naime, na prvo mjesto se stavljaju vlasnici i zakupci farmi koja sa zemljištem koje se daje u koncesiju čine tehnološku cjelinu. Na taj bi se način trebale spriječiti pojave koje su se događale u susjednoj Mađarskoj, gdje su farmeri ostajali bez zemlje i kasnije prodavali farme u besecjenje.

Noveliranim Zakonom se također predviđa mogućnost da se i manji proizvo-

đači povrća i voća, žitarica i mesa mogu javljati na natječaje za otkup državnog zemljišta izravnim pogodbom, kako bi okrupnili svoja obiteljska gospodarstva i povećali dosadašnju proizvodnju. Zahvaljujući tome spriječiti će se preveliki uvoz poljoprivrednih proizvoda i osujetiti crnu trgovinu. Jednom riječju, dobit ćemo zadovoljne proizvođače, a ubrzo i izvoznike mesa u Italiju, koja i danas kupuje sve što joj se ponudi. Ne treba se bojati bogatog seljaka i proizvođača, dajBože da ih bude što više, poručuje Fiolčić.

Gospodarski program postaje jedan od kriterija za dobivanje zakupa, te sastavni dio ugovora (u slučaju neprovođenja, ugovor se raskida).

Mr.sc. **Božidar Pankreć** ispravio je njegov navod da je ovim Zakonom regulirano da stranci ne mogu u Hrvatskoj kupovati poljoprivredno zemljište. Naime, u članku 1. postojećeg Zakona, koji se sada ne mijenja, stoji da strane pravne i fizičke osobe ne mogu biti nositeljima prava vlasništva na zemljištu, osim ako nije drugačije određeno međunarodnim ugovorom.

Definirati pojam obrađenog zemljišta

Dobro je da se ovaj Zakon mijenja, kako bismo prije ulaska u EU što više poljoprivrednog zemljišta stavili u funkciju, konstatirao je **Niko Rebić (HDZ)**. Praksa je, očito, pokazala da postojeći Zakon iz 2001. godine ne daje rezultate i da stvara prepreke koje usporavaju proces raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države.

Primjera radi, spomenuo je da su u ratnim godinama sve šume, pašnjake, ali i svo poljoprivredno te gotovo svo građevinsko zemljište Hrvatske šume uknjižile na državu, u čije su ime gospodarile tim zemljištem. Zbog toga su nerijetko propadali dobri projekti na lokalnoj razini,

jer su općine za svaki projekt trebale dobiti dopuštenje Hrvatskih šuma da bi mogle koristiti zemljište na svom području. To je često bilo neizvedivo, tako da je u nekim sredinama gotovo onemogućen svaki razvoj poljoprivrede.

U nastavku je ilustrirao kako je tumačenje Državnog odvjetništva sporne odredbe Zakona o šumama utjecalo na razvoj poduzetničkih zona. Naime, ta je odredba protumačena na način da od rujna 2003. godine krajnji korisnici ne mogu biti lokalne jedinice, nego Hrvatske šume. Posljedice - svi dobri projekti koje je napravilo Ministarstvo malog i srednjeg poduzetništva su potpuno zaustavljeni i trebalo je punih godinu dana nove vlasti da se to ispravi. Zahvaljujući novoj klimi koja vlada u Ministarstvu poljoprivrede, ali i više nego dobrim poticajima, na području Splitsko-dalmatinske županije zasađeno je - kaže - na desetine hektara novih zasada, poglavito vinograda i maslinika, ali i ostalog voća. Predložene zakonske izmjene će zasigurno unaprijediti stanje u tom sektoru, ali i dati šansu jedinicama lokalne samouprave da prvi put bitno utječu na razvitak poljoprivrede na svom području. Nema sumnje, naime, da će donošenje ovog Zakona ubrzati procese donošenja i provedbe programa gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, odnosno privatizaciju tog zemljišta, tvrdi Rebić.

Po njegovu mišljenju u Zakon bi trebalo ugraditi i odredbu koja bi propisivala da program ili odluka o raspisivanju natječaja automatizmom dobiva suglasnost, ne očituje li se Ministarstvo o njima u roku od 30 dana. Na taj bi se način izbjeglo da ti dokumenti dugo stoje u ladicama.

Za obrađeno zemljište porezna olakšica

U nastavku se osvrnuo na članak 55a. koji govori o davanju poljoprivrednog zemljišta u zakup na tri godine. Takva je mogućnost, kaže, postojala i dosad (to je pitanje uređeno drugim zakonima), ali u praksi nije gotovo nigdje provedena.

Posebno je upitan rok od tri godine koji može biti zanimljiv jedino za proizvodnju povrtlarskih i ratarskih kultura za koju su potrebna veća ulaganja. Postavlja se pitanje što je s vinogradarskim ili voćarskim područjima ili s površinama pod plastenicima ili staklenicima. Osim toga, pravilnikom valja definirati pojam obrađenog zemljišta, kako bi se spriječila različita tumačenja.

Članak 55c. koji govori o plaćanju poreza na neobrađeno poljoprivredno zemljište jako je štur i uopće nije vidljivo na koji način će se provoditi. U svakom slučaju, treba definirati u kojem roku se to pitanje mora urediti propisom. S obzirom na to da će zbog nesređenih zemljišnih knjiga biti teško utvrditi tko su vlasnici neobrađenih parcela, trebalo bi uvesti porez na svo zemljište, a potom osloboditi plaćanja one koji ga obrađuju. Dakako, treba odlučiti da li naplaćivati porez vlasnicima ili posjednicima (i jedno i drugo ima smisla, ali treba razmotriti što je lakše provedivo).

U svakom slučaju, ovo je jedan od boljih zakona koje će Sabor donijeti, smatra zastupnik. Predložena rješenja će zasigurno unaprijediti razvoj poljoprivrede, tako da ćemo biti spremniji (sa što više obradivih površina) za ulazak u EU.

Za ispravak netočnog navoda javio se mr.sc. **Božidar Pankreć**. Kako reče, u našim krajevima nije bilo klimatskog poremećaja, tako da u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva još uvijek vlada ista klima, što potvrđuje i ovaj Zakon.

U funkciji svega 12 posto državnog zemljišta

Primjena Zakona o poljoprivrednom zemljištu pokazala je da u praksi postoje brojne zapreke koje usporavaju proces prodaje, zakupa i davanja koncesije na poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu države, uvodno je konstatirao mr.sc. **Marko Širac (HDZ)**. Prema podacima resornog Ministarstva, samo 340 od ukupno 476 općina i gradova u Hrvatskoj dostavilo je programe raspolaganja tim zemljištem. Traženu suglasnost

dobila su svega 267 programa, za ukupnu površinu od 481 tisuću hektara, dok su 73 vraćena na doradu, radi usklađivanja sa strategijom gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u državi. Budući da je dosad temeljem natječaja dato u zakup 25 tisuća hektara, prodano 17 700 ha, a dato u koncesiju 14 350 ha, može se zaključiti da je u funkciji svega 12 posto državnog poljoprivrednog zemljišta za koje su odobreni programi. S takvim stanjem ne možemo biti zadovoljni, i stoga valja podržati predložene zakonske izmjene. Naime, pojednostavljenjem i ubrzanjem postupka donošenja spomenutih programa moguće je potaći općine i gradove da stave u funkciju znatno veće površine poljoprivrednog zemljišta.

Lokalne jedinice najzainteresiranije za sudbinu zemljišta

Po ocjeni zastupnika dobro je da se stručni poslovi u svezi s prodajom i zakupom državnog poljoprivrednog zemljišta povjeravaju upravnim tijelima lokalnih jedinica, jer su oni najzainteresiraniji za sudbinu tog zemljišta (od tog zakupa ostvaruju i znatna sredstva). Prema predloženom, prvenstveno pravo kupnje zemljišta na natječaju imale bi fizičke i pravne osobe upisane u upisnik poljoprivrednih gospodarstava, s prebivalištem ili sjedištem na području konkretne jedinice lokalne samouprave. Slijede obiteljska poljoprivredna gospodarstva upisana u registar obveznika poreza na dohodak, kojima je poljoprivreda i poljoprivredni obrt osnovna djelatnost, itd. Ako je više osoba u istom redosljedu prvenstvenog prava kupnje prednost bi imali: dosadašnji zakupac, vlasnik susjednog zemljišta, hrvatski branitelj iz Domovinskog rata i članovi obitelji poginulog, umrlog ili nestalog branitelja, ako se bave poljoprivrednom djelatnošću, zatim vlasnik izgrađenog proizvodnog objekta te osobe koje se bave ili se namjeravaju baviti stočarstvom, podizanjem višegodišnjih nasada te

povrtlarstvom. Dakako, sve to uz uvjet da sudionik natječaja prihvati najvišu ponudenu cijenu i priloži gospodarski program korištenja zemljišta. Među ostalim, uvodi se mogućnost prodaje državnog poljoprivrednog zemljišta direktnom pogodbom, kada je to u interesu Republike Hrvatske.

Ograničenjem cijene spriječiti će se manipulacije

Zahvaljujući ograničenju prodajne cijene odnosno visine zakupnine, na dvostruki iznos od početnog, spriječiti će se moguće manipulacije oko kupnje odnosno zakupa tog zemljišta, napominje zastupnik. Spomenimo i njegovo upozorenje predlagatelju, da prije davanja koncesije na poljoprivrednom zemljištu za ribnjačarsku proizvodnju, podzakonskim aktom treba riješiti pitanje oko korištenja vode, što je regulirano Zakonom o vodnom gospodarstvu.

Kako reče, pozdravlja utvrđivanje i ograničenje roka u kojem općine i gradovi trebaju donijeti svoje programe raspolaganja poljoprivrednim zemljištem, provesti natječaje i zaključiti ugovore, jer je to jedini način da se značajne površine tog zemljišta stave u funkciju. Zakonom je na primjeren način uređeno i ustrojstvo i način rada inspekcije, kao i pitanje upravnog nadzora, zaključio je.

Po ocjeni **Dragice Zgrebec (SDP)** najveća je prepreka privatizaciji državnog poljoprivrednog zemljišta neriješeni imovinsko-pravni odnosi, odnosno nesređene zemljišne knjige. Stoga je potrebna koordinirana akcija ministarstava, odnosno države i lokalne zajednice, kako bi se sredstva prikupljena od zakupa, koncesija, pa i prodaje (tamo gdje je to moguće) iskoristila upravo za sređivanje zemljišnih knjiga.

Ne možemo biti zadovoljni činjenicom da je u funkciji svega 12 posto državnog poljoprivrednog zemljišta, primijetio je mr. sc. **Marko Širac**. Sređivanje zemljišnih knjiga i usklađivanje stanja u katastru sa stvarnim stanjem na terenu je dugotrajan proces, ali tamo gdje su općine zainteresirane za to one mogu riješiti. Uostalom, Državna geo-

detska uprava i kroz svoje aktivnosti pomaže lokalnim jedinicama u sređivanju vlasništva nad zemljištem.

Prednost vlasnicima farmi i stočarima

Predložene izmjene podupire i **Ruža Lelić (HDZ)**. I ona smatra da će njihova primjena otkloniti prepreke oko raspolaganja poljoprivrednim zemljištem i bitno pridonijeti poboljšanju poljoprivredne proizvodnje, te smanjenju uvoza poljoprivrednih proizvoda. Posebno pozdravlja određivanje roka u kojem jedinice lokalne samouprave trebaju izraditi programe, zatražiti suglasnost za raspisivanje natječaja i izabrati najpovoljniju ponudu. Da bi ilustrirala kako je sve to dosad funkcioniralo, spomenula je konkretne podatke iz Vukovarsko-srijemske županije, gdje je zatražena suglasnost za prodaju svega pet od ukupno 64 tisuće hektara državnog zemljišta, a podneseni su i zahtjevi za odobravanje odluka o raspisivanju natječaja za 4 400 hektara. Pozdravlja, inače, predloženo rješenje prema kojem općinska i gradska vijeća mogu ograničiti maksimalnu površinu koja će se davati u zakup, budući da su ranije pojedinci raspolagali velikim parcelama, a zapošljavali su na crno i malo proizvodili (mnogi su koristili taj zakup samo da bi dobivali poticaje). Po njenom mišljenju prihvatljiva je i najviša zakupnina, a dobro su utvrđeni i kriteriji za određivanje redosljeda prvenstva kod kupnje državnog poljoprivrednog zemljišta. Smatra, međutim, da bi u članku 7. ipak trebalo dati veći prioritet vlasnicima farmi za proizvodnju mesa, mlijeka i jaja, te osobama koje se bave ili se namjeravaju baviti stočarstvom (sada su na predzadnjem i zadnjem mjestu).

Osvrnula se i na članak 15. Konačnog prijedloga zakona u kojem stoji da prvenstveno pravo na koncesiju za korištenje tog zemljišta imaju osobe koje su do sada imale sklopljen ugovor s Ministarstvom ili su bile u posjedu tog zemljišta. Mišljenja je da to pravo ne bi trebalo biti bezuvjetno, nego da osnovni preduvjet za dobivanje koncesije

mora biti program koji garantira kvalitetnu proizvodnju. Dobro je - kaže - da se prednost daje i vlasnicima ili zakupcima farmi koje sa zemljištem koje se daje u koncesiju čini tehnološku cjelinu, jer bi, u protivnom, njihova djelatnost postala upitna.

Ako ponudena cijena, odnosno zakupnina prelazi dvostruki iznos početne cijene, ponuda će se smatrati nevažjećom.

Pozdravlja i prijedlog predlagatelja (čl.9) da se na zahtjev obrazovne ustanove i slične institucije, za čiju je djelatnost potrebno poljoprivredno zemljište, omogući prodaja državnog zemljišta izravnom pogodbom. Smatra, međutim, da bi trebalo precizirati drugi dio te odredbe, u kojem se takva mogućnost predviđa i za podnositelje ponude koji prilože dokaze da je takva prodaja u interesu države.

Obvezati Ministarstvo da u određenom roku dodijeli koncesije

Za nas koji dolazimo iz ruralnog područja ovaj zakonski prijedlog je itekako bitan, naglasio je **Ivica Klem (HDZ)**. Oni koji se bave poljoprivredom pozdravit će svako poboljšanje postojećih rješenja, pa i određivanje obvezujućih rokova za jedinice lokalne samouprave. To će ne samo ubrzati proces raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, nego i usklađivanje podataka iz katastra i gruntovnice. Bilo bi korektno, smatra zastupnik, kada bi i resorno Ministarstvo imalo obvezujući rok u kojem bi trebalo raspisati natječaje, donijeti odluku o koncesijama za korištenje spomenutog zemljišta i potpisati ugovore s najboljim ponudcima. Naime, mnoge lokalne jedinice, pa i na području Vukovarsko-srijemske županije, nisu uspjele riješiti problem zemljišta za koje su u svojim planovima

i programima predvidjele model raspolaganja kroz koncesiju.

Nema sumnje, kaže, da će predložene novele potaknuti one koje još nisu izradile planove i programe raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem da to što prije učine. Na kraju je naglasio da podupire ove izmjene te izrazio uvjerenje da će uskoro doći na dnevni red i novi Zakon o poljoprivrednom zemljištu.

Ivan Kolar (HSS) je izrazio zadovoljstvo što ponudena rješenja nailaze na opće suglasje, iako nema iluzija da će se time u potpunosti riješiti stanje u poljoprivredi.

U nastavku je podsjetio na to koliko su kritika u vrijeme priprema za donošenje ovakvog zakona pretrpjeli oni koji, poput njega, zastupaju mišljenje da je temeljno određenje ove države privatizacija poljoprivrednog zemljišta i obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Grijech je, kaže, da ovakav prirodni resurs, kao što je poljoprivredno zemljište, nije u funkciji. Međutim, ali vlasnik nije ništa napravio 14 godina, ni novelirane zakonske odredbe neće nam pomoći da se u tako kratkom roku nadoknadi sve što je propušteno. A najžalosnije je to, da i oni programi koje su lokalne zajednice napravile, ako nisu usuglašeni s velikim moćnicima na terenu, ne prolaze u Ministarstvu ("još uvijek je na djelu sprega bivših "čifova" i sadašnje administracije"). Stoga bi bilo dobro obvezati Ministarstvo da u primjerenom roku odradi svoj dio posla, odnosno pismeno obavijesti podnositelje zahtjeva o (ne)prihvatanju programa i eventualno potrebnim izmjenama, a ne da ti dokumenti mjesecima stoje u ladicama.

Iluzorno je očekivati, kaže Kolar, da će u ovako kratkom roku doći do prodaje velikih kompleksa zemljišta, budući da tek predstoji sređivanje katastarskih i gruntovnih knjiga. Lako je detektirati posjednika zemljišta, ali nije lako razbaštiniti vlasnika, napominje dalje (da bi se zemljište dalo na raspolaganje drugome treba provesti pravni postupak). Kako reče, njegovi stranački kolege se zalažu za to da se zakupoprimcu koji izvršava svoje obveze, omogućiti da sredi

i gruntovne knjige za to zemljište te da postane vlasnik. To se posebno odnosi na vlasnike farmi za proizvodnju mesa, mlijeka, itd. Na taj bi se način spriječile pojave kakve su se događale, da netko uđe u kratkotrajni zakup, a nakon isteka određenog vremena ostane bez zemljišta, iako je utrošio vlastita sredstva za njegovo uređenje. Naime, prema postojećem Zakonu najviša ponudena cijena je diktirala zakupoprimca, što se, nasreću, ovim izmjenama popravljaju. Intencija je predlagatelja da se cijena zemljišta ne može nabijati mimo ekonomske logike. Ne smije se dozvoliti da dobrostojeći zakupac, neovisno o programu, uđe u posjed državnog zemljišta i diktira rasplaganje tim zemljištem, na štetu domicilnog stanovništva ili poljoprivrednih proizvođača koji su nam od interesa, napominje zastupnik.

Mato Štimac je opovrgnuo njegovu tvrdnju da Ministarstvo koči raspisivanje natječaja za prodaju ili zakup državnog zemljišta. O tome, kaže, najbolje svjedoči činjenica da je poslano 144 požurnice jedinicama lokalne samouprave, na koje 98 njih uopće nije odgovorilo, a samo ih je 8 dostavilo nove programe. Osim toga, od 122 zahtjeva za davanje suglasnosti na odluku o raspisivanju natječaja pozitivno je riješilo 89, 28 ih je u radu, a samo je 5 odbijeno zbog nedostatka dokumentacije.

Rat za svaki kvadrat zemlje

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) je naglasila da dolazi iz Koprivničko-križevačke županije gdje se zbog guste naseljenosti, odnosno velikog broja proizvođača na maloj kvadraturi poljoprivrednog zemljišta, praktički vodi rat za svaki kvadratni metar zemlje. Kako reče, pozdravlja predložene zakonske izmjene koje će poboljšati raspolaganje zemljištem. Naime, zbog krivog rada bivšeg Ministarstva i zbog nedorečenosti zakona u dobrom dijelu općina prihvaćeni su programi u kojima nisu rezervirane površine za koncesije (nije poštivan članak 67. postojećeg Zakona). Unatoč tome, Ministarstvo je dalo suglasnost na te programe i zemlja je

podijeljena novim zakupcima, ali oni nisu uvedeni u posjed.

Većina općina je ipak napravila dobre programe i prosljedila ih Ministarstvu, ali procedura njihova odobravanja je prekomplikirana i predugo traje, konstatira zastupnica. Naime, resorno Ministarstvo najprije daje suglasnost na program, a u drugoj fazi na odluku o raspisivanju natječaja. Kako reče, zalaže se za to da parcele gdje su riješeni vlasnički odnosi ne idu u zakup nego u prodaju, jer samo pravi vlasnici imaju razloga ulagati u zemljište kako bi postigli maksimalne prinose. Očekuje da Ministarstvo da i kroz provedbene propise, a i putem inspekcije koju će ustrojiti, poduzme mjere da se smanji ova, nerijetko formalna, usitnjenost zemljišta. Primjerice, ima slučajeva da je na istom poljoprivrednom gospodarstvu upisano pet nositelja domaćinstva. Osim toga, neki manevriraju i s prebivalištem, odnosno boravištem (kako kontrolirati nekoga tko prijavi boravište na području 8 općina u jednoj županiji, da bi dobio zemlju u zakup?). Spomenula je i to da su na području njene županije sada izlicitirane peterostruko veće cijene zemljišta od početne, zbog čega pozdravlja prijedlog da se ta cijena limitira. U svakom slučaju, treba pronaći mehanizam kako uspostaviti ravnotežu u suodnosu između obiteljskog gospodarstva i člana domaćinstva, fizičke osobe, i stvarno stanje usuglasiti s onim formalnim. Jer, svatko se može prijaviti na jedan hektar zemljišta kao domaćinstvo, da bi koristio povlastice, ali to nije dobro ni u gospodarskom pogledu, a ni statistički (ti podaci iskrivljuju stvarnu sliku stanja) - tvrdi zastupnica.

Domaći proizvođači, odnosno vlasnici i zakupci farmi imaju prednost u redosljedu više ponuđača na natječaju za dodjelu koncesija.

Na kraju je napomenula da od primjene provedbenih propisa očekuje doda-

tnu kontrolu i poticaj za uvođenje više reda u gospodarenju poljoprivrednim zemljištem.

Potaknut njenom tvrdnjom da je bilo problema kod dobivanja suglasnosti za programe od starog Ministarstva, **Ivan Kolar** je spomenuo da njegov zahtjev za rješavanje jednog predmeta već šest mjeseci stoji u novom Ministarstvu. Kako reče, uputio ga je ministru i njegovoj ekipi deset puta, ali ništa nije napravljeno, osim usmenog uvjeravanja.

Replicirajući kolegici, mr.sc. **Božidar Pankreć** je izjavio da se ne želi uplitati u ove probleme, posebice u Svetom Ivanu Žabno, koji možda zadiru i u unutarstranačke odnose, ali da neće nikad prihvatiti da već izgrađena farma, bilo društvena, bilo privatna, ostane bez poljoprivrednog zemljišta. Uostalom, i u ovom Zakonu je jasno propisano da određena tehnološka cjelina mora imati prednost kod dodjele u zakup tog zemljišta. Ti se kriteriji zakonom još dotjeruju, jer i u budućnosti treba voditi računa o tome da naši stočari dobiju prednost kod dodjele zemlje (samo u tom slučaju bit ćemo konkurentni na tržištu i poljoprivrednici će moći opstati).

Odgovarajući na repliku, **Ivana Sućec-Trakoštanec** je napomenula da nije govorila o stranačkim problemima, već o nepoštivanju članka 67. postojećeg Zakona. Kako reče, sve tri stranke koje obnašaju vlast u Općinskom vijeću Svetog Ivana Žabno, jednoglasno su donijele odluku o izboru najboljih zakupoprimaca i poslale je u Ministarstvo na potvrdu.

Neobrađeno zemljište u otkup

Po mišljenju **Ivana Lončara (neovisni)** ovaj Zakon će, jednako kao i onaj o genetski modificiranim organizmima, umnogome odrediti budućnost Hrvatske. Stoga bi volio da se o predloženim rješenjima postigne konsenzus, to više što obradivog poljoprivrednog zemljišta svake godine ima sve manje, kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu. U Hrvatskoj ima nešto manje od 3 milijuna i 200 tisuća ha poljoprivrednih površina, a oko milijun i 100 tisuća je u državnom

vlasništvu (nešto manje od 1400 ha uživaju razni kombinati).

Po riječima zastupnika, odluka o tome da se bivše tzv. društveno zemljište pretvori u državno, koju je Hrvatski sabor jednoglasno donio 1991. godine, spada u kapitalne odluke za našu zemlju i narod. I postojeći Zakon iz svibnja 2001. bio je veliki pomak u odnosu na dotadašnje stanje, unatoč nespretnom članku 67. (ranije je ova problematika bila regulirana s nekoliko zakona). Došlo je vrijeme, međutim, da se i on novelira, ali to je samo privremeno rješenje. Naime, uskoro ćemo morati donijeti potpuno novi zakon, jer će nas na to natjerati splet okolnosti.

Po ocjeni zastupnika ovim izmjenama ne mijenja se bitno koncepcija postojećeg Zakona, već se samo ispravljaju određene nepravde i nelogičnosti. Primjerice, kombinati koje smo sada počeli prodavati nastali su na pljački zemlje koju su zadržali do dana današnjeg. Jedan dio te zemlje su otkupili od starijih domaćinstava, jedan dio su priveli kulturi, ali najveći dio je opljačkan i to moramo riješiti. Nažalost, u proteklih 15 godina, otkako imamo svoju državu, nismo riješili imovinsko-pravne odnose po tom pitanju i to će biti veliki kamen smutnje i ubuduće.

Koncesije u ratarstvu ograničiti na 15 - 25 godina

U Hrvatskoj je veliki problem i neobrađeno zemljište, napominje zastupnik. Država bi, stoga, trebala ponuditi otkup tog zemljišta po tržišnoj cijeni, a ako vlasnici ne pristanu na to trebalo bi im nametnuti veliki porez. Da bismo mogli donijeti što kvalitetnija rješenja, nakon moramo definirati što se podrazumijeva pod obiteljskim gospodarstvom u ratarskoj proizvodnji, što u voćarskoj proizvodnji, itd., i to različito od regije do regije. Budući da je zemlja nacionalno blago, trebalo bi zabraniti njenu prodaju strancima, smatra Lončar. Predlaže, također, da se koncesije u ratarskoj proizvodnji ograniče na maksimalno 15 godina, a one za višegodišnje nasade i druge višegodišnje kulture na 25 godi-

na. To bi trebalo vrijediti i za strane i za domaće pravne i fizičke osobe. Razlozi - današnja tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji je toliko unapredovala, da se zemljište previše iscrpljuje. Po mišljenju zastupnika zemljišni maksimum koji se može dati u zakup u Slavoniji bi trebalo smanjiti sa 150 na 100 hektara, a u zapadnom dijelu zemlje, primjerice u Zagrebačkoj županiji, sa 100 na 60 ha. Ne smijemo dozvoliti da netko tko ima novaca nakupuje jako puno poljoprivrednog zemljišta, jer bi se moglo dogoditi da ponovno imamo "kmetove i feudalice", upozorava Lončar. Drži da bi sva otvorena pitanja trebala riješiti ovim Zakonom, i ništa ne ostavljati za pregovore s Europskom komisijom, budući da je poljoprivredno zemljište jedno od najvećih hrvatskih bogatstava.

Pero Kovačević je opovrgnuo njegov navod da je o konačnom prijedlogu zakona o genetski modificiranim organizmima postignut konsenzus. Napomenuo je da su ga poduprla samo tri parlamentarna kluba - HDZ-a, SDP-a i nacionalnih manjina, dok su ostali bili protiv.

Mr. sc. **Božidar Pankretić** je ispravio Lončarevu tvrdnju da nema ograničenja zemljišne površine koja se može dati u zakup. Pojasnio je da je općinama i gradovima ostavljena mogućnost da odrede i manji zemljišni maksimum, procijenile li da je potražnja za poljoprivrednim zemljištem velika, a da ga na njihovu području nema dovoljno.

Najpoželjniji oblik raspolaganja zemljištem - prodaja

Ljubica Lalić (HSS) je uvodno podsjetila na činjenicu da je važeći Zakon o poljoprivrednom zemljištu Hrvatski sabor donio 2001. godine, nakon Zakona o poljoprivredi, kojim su zacrtane smjernice i načela agrarne politike. Tim je zakonom definirano i obiteljsko gospodarstvo, kao nositelj primarne poljoprivredne proizvodnje. Međutim, s obiteljskim gospodarstvima čiji je prosječni posjed iznosio oko 2,5 hektara poljoprivrednog zemljišta nije bilo

moguće postići zacrtane ciljeve agrarne politike (proizvodnja dovoljnih količina hrane za domaće potrebe i viška za ino tržište, po konkurentnim cijenama).

Dosad je temeljem natječaja prodano 17.700 ha državnog poljoprivrednog zemljišta, 25 tisuća ha dano je u zakup, a 14.350 ha u koncesiju. To znači da je u funkciji svega 12 posto tog državnog zemljišta.

Radi okupljanja tih gospodarstava Zakonom o poljoprivrednom zemljištu reguliran je način transformacije vlasništva s države na novog stjecatelja prava vlasništva (putem prodaje, zakupa i koncesija). Dugoročno promatrajući najpoželjniji oblik je prodaja, jer obiteljskom gospodarstvu trajno jamči temeljni resurs bez kojeg nema razvoja. Početkom 2002. godine Sabor je donio mjerila i uvjete za provedbu privatizacije poljoprivrednog zemljišta, koji se temelje na načelu socijalne pravde i načelu domicilnosti, podsjeća zastupnica. Među ostalim, ograničena je površina koju od države može kupiti jedno obiteljsko gospodarstvo, seljak ili pravna osoba koja se bavi poljoprivredom (i same općine i gradovi mogli su, po potrebi, svojim odlukama dodatno smanjiti taj površinski maksimum). Osim toga, kao jedan od kriterija za utvrđivanje prioritetnog prava na kupnju propisano je prebivalište kupca, što je naišlo na žestoke kritike, a radi zaštite od spekulantskih ponuda predviđeno je da se ponuda smatra nevažećom, ako najviša ponudena cijena prelazi dvostruki iznos početne cijene..

Uskladiti zemljišne knjige

Zastupnica je izrazila zadovoljstvo što se predloženim izmjenama primjena ovih ograničenja prenosi i na institut zakupa i koncesije. Drago joj je, kaže, što dojučerašnji najžešći kritičari ovih

rješenja danas priznaju da je ta koncepcija bila dobra. Naime, pravo odlučivanja i raspolaganja državnim zemljištem preneseno je na općine i gradove koji su najzainteresiraniji za to da se taj proces odvija pravilno i pošteno. Nažalost, neke općine nisu imale snage suočiti se s problemima koji iz toga proizlaze, a neke nisu htjele preuzeti taj teret. Dio općina nije radio ništa, vjerujući u obećanja poput onog: "kada dođemo na vlast podijelit ćemo zemlju seljacima". Dio općina se odgovorno prihvatio posla, i danas su tamo obiteljska gospodarstva koja uz pametnu agrarnu politiku mogu ostvariti ciljeve zacrtane Zakonom o poljoprivredi. Neke od njih su, međutim, uložile silne napore i sredstva i odradile sve što su trebale, ali već mjesecima bezuspješno čekaju suglasnost Ministarstva poljoprivrede, što je nedopustivo. Znači li to da resorno Ministarstvo nije imalo, niti ima viziju usmjeravanja hrvatske poljoprivrede - pita zastupnica i napominje da se eventualne manjkavosti koje općine trebaju otkloniti neće riješiti njegovom šutnjom. U nastavku je apelirala na predstavnike Ministarstva da dadu doprinos bržoj transformaciji vlasništva nad poljoprivrednim zemljištem, jer je to pretpostavka razvitka poljoprivrede u Hrvatskoj. Podsjetila je i na to da država mora riješiti problem neusklađenih zemljišnih knjiga sa stvarnim stanjem. Svojedobno je, kaže, u tu svrhu angažirano 26 mln. eura, no to, očito, nije dovoljno.

Definirati što se podrazumijeva obiteljskim gospodarstvom u ratarskoj proizvodnji, što u voćarskoj, itd, i to različito od regije do regije.

Po njenom mišljenju stručne poslove u svezi s postupkom prodaje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države nije trebalo povjeriti upravnim tijelima lokalnih jedinica nadležnim za poljoprivredu. Ova promjena je prihvatljiva samo za gradove, te velike i jake opći-

ne, a ne one sa svega nekoliko zaposlenih. Upravo iz tih razloga postojećim Zakonom ti složeni poslovi stavljeni su u nadležnost županijskog ureda za gospodarstvo. Nije prihvatljivo, kaže, ni da županijsko poglavarstvo donosi program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem za općine koje to nisu same napravile, jer se time otvara mogućnost zloraba i malverzacija.

Ne treba očekivati da će donošenjem ovih izmjena nestati sve teškoće i problemi koji su se pokazali u provedbi postojećeg zakona, napominje zastupnica. Da je bilo političke volje nije ni trebalo doći do zastoja u procesu transformacije vlasništva nad državnim poljoprivrednim zemljištem.

Na kraju je upozorila na to da su još uvijek na snazi spomenuta mjerila i uvjeti za provedbu privatizacije tog zemljišta, budući da nisu suspendirana prijelaznim odredbama ovog Zakona. To treba uskladiti, kako ista materija ne bi bila regulirana na različite načine.

Mato Štimac (HDZ) se ne slaže s tvrdnjama da Ministarstvo koči realizaciju programa raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. Napomenuo je da su, primjerice, na području Brodsko-posavske županije, sve općine koje su to zatražile dobile suglasnost, s iznimkom Sibinja, gdje je na dijelu tog zemljišta škola.

Pohvalivši predložena rješenja, napose prijedlog da gospodarski program bude sastavni dio ugovora o zakupu, **Damir Špančić (HDZ)** je upozorio na problem napuštenog zemljišta, posebno izražen na područjima posebne državne skrbi. (gradovi Pakrac i Lipik, te cijeli niz lokalnih jedinica u 9 hrvatskih županija). Kako reče, nada se da će ta područja uskoro postati i zone od posebnog interesa. Kako bi se spriječilo da neobrađeno poljoprivredno zemljište zaraste u šikare, založio se za to da ga se daje u kratkoročni zakup, sukladno amandmanskim korekcijama što su ih predložili zastupnici Štimac i Fiolić. Sugerirao je, također, da se namjenska sredstva od zakupnina, koja bi se vodila na posebnom računu općine, odnosno grada, koriste za subvencioniranje

kamata na kredite, isplatu poticaja za pojedine poljoprivredne kulture te za stipendiranje mladih stručnjaka iz te oblasti.

Izrazio je zadovoljstvo što su na području županije iz koje dolazi prihvaćeni programi raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem svih 10 jedinica lokalne samouprave. Spomenuo je i to da je prije nekoliko godina njegov grad čekao na suglasnost Ministarstva pune dvije i pol godine (program je prihvaćen tek kad je došlo do određenih promjena u Zagrebu).

Koncesije u ratarskoj proizvodnji ograničiti na maksimalno 15 godina, a one za višegodišnje nasade na 25.

U zaključnoj riječi dr.sc. **Dragan Kovačević** je obećao da će Vlada pomno razmotriti amandmane zastupnika i očitovati se o njima. Podsjetio je na to da je osnovna svrha predloženih izmjena ubrzati procese raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, budući da više od stotinu općina još nije predložilo svoje programe. Svjesni su, kaže, da će se morati ići na donošenje novog zakona o poljoprivrednom zemljištu u kojem će biti naglasak na zaštiti poljoprivrednog zemljišta kao nacionalnog bogatstva.

IZJAŠNJAVANJE

U nastavku sjednice predstavnik predlagatelja, **Dragan Kovačević**, očitovao se o podnesenim amandmanima. Najprije je informirao zastupnike o tome da je Vlada prihvatila većinu amandmana Odbora za zakonodavstvo, koji su automatski postali sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona. Obrazlažući zbog čega je odbila onaj na članak 9., pojasnio je da je namjera te odredbe omogućiti obrazovnim ustanovama, na njihov zahtjev, kupnju poljoprivrednog zemljišta izravnom pogodbom. Uvaživši to obrazloženje, predstavnik Odbora,

Josip Leko, povukao je ovaj amandman. Sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona postao je i amandman tog radnog tijela na dodani članak 54c, ali u nešto izmijenjenom obliku (kao korekcija članka 54a. na koji se i odnosi).

Na razumijevanje predlagatelja naišao je i prijedlog zastupnika - **Mate Štimca** i **Stjepana Fiolića**, da se obradivo poljoprivredno zemljište koje nije obrađeno u prethodnom vegetativnom periodu, daje u zakup fizičkoj ili pravnoj osobi na rok do tri godine, uz naknadu zakupnine vlasniku. Vlada je podržala intenciju njihova amandmana, ali u nešto izmijenjenom obliku (kao korekciju članka 2.). Kako je pojasnio državni tajnik, ovaj se amandman odnosi na članak 2. a ne na članak 10. Konačnog prijedloga zakona, kao što su predlagali zastupnici. Osim toga, predlagatelj je pravno-tehnički dotjerao predložene zakonske odredbe, s čime su se podnositelji suglasili.

Zeleno svjetlo dobio je i prijedlog **Josipa Đakića** za dopunu stavka 1. alineja 4. u članku 11. Dodavanjem riječi: "bez obzira na prebivalište" stvorili bi se preduvjeti da pravo zakupa na poljoprivrednom zemljištu u državnom vlasništvu može ostvariti i sudionik natječaja koji nema prebivalište na području lokalne jedinice koja provodi natječaj, ako se nije prijavio dovoljan broj domicilnih pravnih ili fizičkih osoba.

Prva dva amandmana mr.sc. **Marka Širca** predlagatelj je prihvatio, dok je od trećega (na čl. 18. stavak 2.) podnositelj odustao, s obzirom na to da je već prihvaćen sličan amandman Odbora za zakonodavstvo.

Podsjetimo, na prijedlog zastupnika Širca dopunjen je stavak 4. u članku 33a. Konačnog prijedloga zakona (na kraju rečenice dodane su riječi: "pojedinoj pravnoj ili fizičkoj osobi"). Prema njegovu obrazloženju, dopunom izričaja otklanja se nedoumica oko toga da se ograničenje maksimalne površine koja se može dati u zakup odnosi na sudionike u natječaju". Na njegovu inicijativu predlagatelj je poboljšao i formulaciju članka 13. stavak 1., tako da glasi: "Općina i grad dužni su primjerak ugo-

vora o zakupu dostaviti mjesnom nadležnom katastarskom uredu radi provedbe ugovora u katastarskom operatu.

Nakon očitovanja predstavnika predlagatelja, mr.sc. **Božidar Pankretić** je, u ime Kluba zastupnika HSS-a, zatražio stanku (pridružio mu se i **Damir Kajin**, u ime Kluba zastupnika IDS-a). Kao razlog naveo je da je Vlada, prihvativši amandman zastupnika Đakića, bitno promijenila koncepciju ovog Zakona.

U nastavku sjednice, nakon stanke, predstavnik Kluba zastupnika HSS-a **Ivan Kolar**, prenio je njihov zahtjev da Vlada što prije ispravi tu grešku koja se, kako reče, očito potkrala. U prilog tome podsjetio je na činjenicu da je osnovna svrha predloženih izmjena omogućiti okrupnjavanje posjeda domicilnom stanovništvu, radi povećanja obiteljskih gospodarstava. U ovoj fazi, dok su strasti toliko uzavrele, bilo bi kobno da nam se potkrade greška koja bi omogućila eventualno mešetarenje državnim poljoprivrednim zemljištem, napominje Kolar.

Spriječiti preprodaju poljoprivrednog zemljišta

To mišljenje dijeli i **Damir Kajin**. Ponovno je naglasio da se zalaže za

prodaju državnog zemljišta seljacima, ali da će glasovati protiv ovog zakona, jer se temeljem usvojenog amandmana ukida načelo domicilnosti. Nije pošteno, kaže da, primjerice u Istri, ili Primorsko-goranskoj županiji, poljoprivredno zemljište kupuje netko iz Koprivnice, ili iz Varaždina. Tragedija je i to što u ovom zakonskom prijedlogu nema zaštitnog mehanizma koji bi spriječio mogućnost preprodaje tog zemljišta, pogotovo u tzv. urbaniziranim zonama. Njihovim širenjem netko će se enormno obogatiti, jer ćemo ponovno doći u situaciju da ćemo zemljište za gradnju cesta i sl. koje sada nekome poklanjamo, morati kupovati pod komercijalnim uvjetima. Nitko u ovoj zemlji nije protiv bogatog seljaka, ali smo svi protiv toga da se jedan ovakav zakon pretvori u mehanizam mešetarenja poljoprivrednim zemljištem, napominje zastupnik. To bi doista mogao biti perfidan udar na tzv. primorske županije, među ostalim i na Istru, gdje je danas u vlasništvu države od 30 do 50 posto poljoprivrednog zemljišta. Prodajmo tu zemlju seljacima, ali pod uvjetom da je danas-sutra, bude li trebala državi ili lokalnoj zajednici, oni koji su je stekli na povlašten

način ustupe pod istim uvjetima (daka-ko, uz nadoknadu troškova za zasadene kulture).

Zahvalivši zastupniku Pankretiću na intervenciji, državni tajnik Kovačević je pojasnio da je došlo do zabune i da Vlada ne prihvaća sporni amandman. Kako reče, ne radi se o gubljenju prava na zakup sudionika natječaja iz drugih općina, nego o redu prioriteta. Uvaživši ovo obrazloženje, zastupnik Đakić je odustao od svog amandmana.

Nakon toga je predsjednik Šeks dao na glasovanje Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Ishod - zahvaljujući podršci većine nazočnih zastupnika (100 glasova "za", 13 "suzdržanih" i 3 "protiv" predloženi Zakon donesen je u ponuđenom tekstu, zajedno s prihvaćenim amandmanima. To je popraćeno i donošenjem posebnog zaključka, sukladno prijedlogu matičnog Odbora, kojim se obvezuje Vladu RH da svake godine dostavlja Saboru izvješće o stanju poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj.

M.Ko.

PRIJEDLOG ZAKONA O PODRUČJIMA ŽUPANIJA, GRADOVA I OPĆINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ipak redovni postupak

Nakon temeljite rasprave, Hrvatski sabor je ipak odlučio da o ovom zakonskom prijedlogu ne raspravlja hitnim postupkom. Prihvaćen je samo Prijedlog zakona, a primjedbe i prijedlozi te mišljenja proslijeđeni su predlagatelju, radi pripreme Konačnog prijedloga.

Dio zastupnika bezrezervno je podržao zakonski prijedlog, smatra-

jući da je to nužno za potrebne manje korekcije u teritorijalnom ustroju Republike Hrvatske i uz upozorenje da se zakonom zapravo poštuje volja građana. Drugi su, pak, primijetili da će nove općine značiti stotinjak novih vijećničkih mjesta i isto toliko vijećničkih naknada, te nekoliko desetaka novih profesionalnih političkih pozicija, ali i toliko manje sredstva, koja

su ionako skromna kad je u pitanju izdvajanje za lokalnu samoupravu.

Bilo je i onih koji su u zakonu vidjeli klasični oblik političkog inženjeringa kojim HDZ pokušava dobiti naklonost u sredinama u kojima nema političke (pre)moći.

Odluka o redovnom postupku posljedica je, među ostalim, i niza sljedećih primjedbi: iz sadržaja Prijedloga nisu

razvidne sve promjene koje se predlažu u odnosu na važeći zakon niti kojim se kriterijima predlagatelj rukovodio pri donošenju odluka; od Vlade RH zatražiti cjelovitu analizu sustava lokalne i područne samouprave te prijedlog reforme; osnivanju novih općina pristupa se volontaristički, ne vodeći računa o pribavljenim očitovanjima predstavničkih tijela; ne udovoljava se zahtjevu tamo gdje uvjeti postoje, a uvažava ih se tamo gdje su uvjeti minorni i posve je razvidno da ulogu igraju samo politički motivi; i broj amandmana dokazuje da u pojedine općine i gradovi nisu čak imali ni saznanja da će se donositi ovaj zakon pa nisu na vrijeme mogli dati svoje prijedloge.

Spomenimo još kako su se u raspravi čuli - zahtjev da se nazivi mjesta u dvojezičnim prostorima Istarske županije pišu na hrvatskom i talijanskom jeziku (osnova jezične slobode i poštovanja međudržavnih ugovora), a i tvrdnja kako ne prolaze, ili se ne artikuliraju u dobroj mjeri, inicijative građana Srba, odnosno da su protivno njihovoj volji (kao domicilnog stanovništva) promijenjeni nazivi nekih mjesta.

O PRIJEDLOGU

Da bi se proveli lokalni izbori

Umjesto prikaza Prijedloga, evo što je o tome rekao državni tajnik Središnjega državnog ureda za upravu, **Antun Palarić**. Osim što je ustvrdio kako je zakon potrebno donijeti da bi se mogli provesti lokalni izbori, on je zastupnike izvijestio zastupnike da se predviđa osnivanje devet novih općina te promjena naziva naselja tamo gdje je stvarno došlo do promjene naselja, brisanja naselja koja su prestala samostalno postojati kao samostalna naselja i uvođenje novih naselja koja su u međuvremenu nastala kao samostalna naselja.

Podsjetio je najprije da je važeći zakon od 1997. mijenjan petnaest puta. U protekle tri godine podnesena su tri

prijedloga kojima se Vlada usprotivila. Nije odbila inicijative već je rekla da se ustanovljavanju novih općina protivi u zadnjoj godini mandata predstavničkih tijela te da će ih razmotriti kod izrade novog zakona.

U obrazloženju Prijedloga trebalo je navesti sve promjene koje se predlažu u odnosu na važeći zakon (iz sadržaja Prijedloga to nije razvidno).

Nakon napomene da je kod pripreme ovog zakona u najvećoj mjeri uvažena volja građana, Palarić je ustvrdio kako se pitanje (otvoreno u odborima) - je li Vlada smjela samostalno predložiti zakon bez konzultacije otvaralo lošom interpretacijom važeće zakonske odredbe prema kojoj u slučaju inicijative građana najprije treba zatražiti mišljenje predstavničkog tijela, a u slučaju inicijative predstavničkog tijela - mišljenje građana. Vlada smatra da je ne obvezuje mišljenje predstavničkog tijela, da je dobro kad ga ima, kad predstavničko tijelo reagira, i ne želi posrednike između sebe i građana.

Dodajmo uvodno da je u raspravi jedna od osnovnih primjedbi bila - zamjerka nejasnom obrazloženju, iz kojega nije vidljivo što se zapravo mijenja te kojim podnositeljima inicijativa za promjene nije udovoljeno.

RADNA TIJELA

Podrška

Odbor za zakonodavstvo imao je primjedbe pravno-tehničke naravi na članke 2, 3, 4. do 24. te 30. i 36.

Većina članova **Odbora za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu** podržala je donošenje ovog zakona. Čulo se i mišljenje jednog člana kako nije prihvatljivo osnivati nove jedinice lokalne samouprave čiji financijski potencijal, kao i potencijal jedinica koje

preostaju nakon osnivanja novih jedinica, nije dovoljan za obavljanje Zakonom utvrđenih poslova. Čulo se i mišljenje kako je u obrazloženju Prijedloga trebalo navesti sve promjene koje se predlažu u odnosu na važeći zakon (iz sadržaja Prijedloga to nije razvidno). U raspravi je još iznesen prijedlog (podržala dva člana) da se Parlamentu predloži da o ovome provede tek prvo čitanje.

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav ukazano je na potrebu nomotehničke dorade Zakona.

Nije se ušlo u suštinu problema

U Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina konstatirano je da se Prijedlogom nije ušlo u suštinu problema u svezi s teritorijalnim ustrojem. Nude se samo manje korekcije teritorijalnog ustrojstva (pripajanje ili izdvajanje pojedinih naselja i osnivanje nekoliko novih općina), što se moglo postići izmjenom i dopunom važećeg zakona.

Predlagatelj nije, uz to - rečeno je - dao obrazloženje predloženih teritorijalnih izmjena niti obrazloženje zašto nisu prihvaćeni pojedini zahtjevi za teritorijalne izmjene. Ostaje, dakle, nejasno kojim se kriterijima rukovodio pri donošenju odluka.

U raspravi je istaknuto da Republika Hrvatska već sad ima dovoljno iskustva sa sadašnjom teritorijalnom organizacijom te da bi se trebala napraviti cjelovita analiza dosadašnjih iskustava i nakon toga predložiti novi, funkcionalniji i racionalniji sustav lokalne i područne samouprave. To pretpostavlja utvrđivanje jasnih i sveobuhvatnih kriterija na temelju kojih pojedino područje može dobiti status općine ili grada. Posljedica nedostatka takvih kriterija jesu stalni zahtjevi za formiranje novih općina, a pritom se ne vodi računa o održivosti sustava, u kojem se stvaraju brojne, male općine od svega nekoliko stotina stanovnika, koje nemaju nikakvu gospodarsku perspektivu i sa čijim se proračunima ne može riješiti nijedan značajniji problem lokalnog stanovništva.

U svezi s nazivima naselja i pojedinih jedinica lokalne samouprave istaknuto je da je u prošlosti bilo brojnih promjena koje su izvedene bez konzultacija ili uvažavanja mišljenja domicilnog stanovništva te tradicije i kulturnog naslijeđa, što je obveza i prema domaćem zakonodavstvu i međunarodnim dokumentima.

Saboru je predloženo da se zakon donese, s tim da uvaži amandman ovoga radnog tijela na članak 1. Riječ je o dopuni stavkom 2. kojim se utvrđuje da se naziv županije, općine i naselja gdje je statutom propisana ravnopravna službena uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina, sukladno Zakonu o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina, ispisuje na hrvatskom i latiničnom pismu i jeziku i pismu nacionalne manjine. Time bi se, stoji u obrazloženju, Konačni prijedlog uskladio s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i Zakonom o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina (kojima je zajamčeno pravo na dvojezično ili višejezično ispisivanje naziva mjesta).

Također je predloženo da Parlament od Vlade RH zatraži cjelovitu analizu sustava lokalne i područne samouprave te da predloži reformu zakonodavstva u toj oblasti, polazeći od prijedloga i mišljenja iznijetih u saborskoj raspravi o tim pitanjima.

RASPRAVA

Suprotno Ustavu i zakonu

Stav Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina objasnio je dr.sc. **Furio Radin**.

U ime Kluba zastupnika SDP-a, **Zdenko Antešić** je izjavio da je Prijedlog zakona pravno nevaljao, suprotan Ustavu i Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Predlagatelj osnivanju novih općina pristupa volontaristički ne vodeći računa o pribavljenim očitovanjima predstavničkih tijela. Primjeri - izdvajanje naselja Drvenik, Grižane-Belgrad i Tribalj iz sustava vinodolske općine i osnivanje

općine Vinodol te formalno nevaljala inicijativa o izdvajanju Lopara iz sustava Grada Raba i osnivanje općine Lopar te naselja Budrovci iz sastava Grada Đakova.

Zastupnik je zatim upozorio kako - suprotno obrazloženju predlagatelja (koji ukazuje na ogluhu nekih predstavničkih tijela na inicijative građana za osnivanje novih općina) - primjer Grada Raba govori suprotno. U propisanom je roku Središnjem državnom uredu upućen zahtjev za razjašnjenjem nekih prethodnih pitanja vezanih uz zakonitost inicijative za izdvajanje mjesta Lopar iz Grada Raba, ali ovaj do danas nije odgovorio. Istina je suprotna i tvrdnji iz obrazloženja kako za provedbu zakona nisu potrebna dodatna sredstva, jer većina od postojećih općina ni sada ne može financirati svoje potrebe.

Predlagatelj osnivanju novih općina pristupa volontaristički, ne vodeći računa o pribavljenim očitovanjima predstavničkih tijela.

Predstavnik SDP-a je potom podsjetio kako programske stavove Vlade RH iz Okvirnog programa decentralizacije za 2007. godinu (usvojenog u prosincu 2004.) u kojem se navodi kako s jedne strane nerazumno velik broj jedinica lokalne samouprave u njezinim različitim upravnim tijelima utječe na razinu javne potrošnje, dok je s druge strane centralizacija mnogih upravnih djelatnosti zapreka učinkovitijem radu tijela lokalne samouprave.

Vlada je, također, protiveći se osnivanju nove općine Tar-Vabriga u Istarskoj županiji, u obrazloženju svoga stava naglasila da se protivi osnivanju novih općina jer smatra da usitnjene općine nedovoljnog financijskog potencijala neće moći obavljati poslove koje se na njih planira prenijeti decentralizacijom.

Da mnoge općine nisu u stanju obavljati poslove lokalne samouprave (i financijski i kadrovski) upozoreno je i u

Studiji reforme i decentralizacije lokalne samouprave Urbanog instituta iz listopada 2004.

Komentirajući novinu iz članka 31. Prijedloga, prema kojoj predlagatelj svake područne promjene nije više dužan pribaviti mišljenje predstavničkog tijela (kao sada) već samo mišljenje županijske skupštine te (članak 32) mišljenje Vlade, zastupnik Antešić je rekao da je to isto kao da netko želi pregraditi dio nečije kuće, a ne mora tražiti suglasnost vlasnika. To je nedopustivo i zadire u ustavna prava jedinica lokalne samouprave te ostavlja mogućnost da svaka grupica ili grupa ambicioznih građana koja ima uporište u Vladi osnuje svoju općinu.

Predstavnik SDP-a je s tim u svezi izjavio kako je razvidno da se Vlada i Središnji državni ured za upravu programski zalažu za decentralizaciju, ali da s druge strane u zakonsku proceduru stavlja zakon kojim opetovano predlaže osnivanje općina koje nemaju ni materijalne ni kadrovske mogućnosti za ispunjavanje svojih ustavnih i zakonskih obveza.

U nastavku izlaganja slijedile su ove ocjene, tvrdnje i upiti: pravno su nevaljale inicijative za osnivanje općine Lopar i općine Budrovci; što se dogodilo u razdoblju od 1. travnja 2004, kada je premijer Sanader potpisao da se protivi osnivanju novih općina, do danas; zašto u obrazloženju nije jasno nabrojeno koje se općine osnivaju; podliježe li Vlada pritiscima lokalnih HDZ-ovih dužnosnika pa propušta i neke prijedloge kako bi postigla dobre rezultate na predstojećim lokalnim izborima; je li Vlada vodila računa o funkcioniranju usitnjenih lokalnih jedinica, posebno na otocima; je li to spuštanje standarda funkcioniranja kako bi se neki ambiciozni pojedinci mogli uklopiti u njih; postoji li nekoliko paralelnih politika ove Vlade; svatko ima nekog favorita za osnivanje nove općine.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo ovo upozorenje u svezi s Gradom Rabom: u dugoj pisanoj povijesti na otoku Rabu su vladali Rimljani, Franci, Venecija, Napoleon, hrvatski vladari, Italija, Kra-

ljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, NDH, SFRJ i Republika Hrvatska i sve je to vrijeme (osim od 1938. do 1940) bio jedinstvena cjelina i nitko ga nije uspio podijeliti. Ako to zastupnici žele, neka to učine, ali osobno ne želi u tome imati udjela, naglasio je Antešić.

U ime predlagatelja

Predstavnik predlagatelja, državni tajnik **Antun Palarić** je izjavio kako citati iz jednog više ili manje stručnog članka koji je napisala službenica Središnjega državnog ureda nisu nikakav argument.

Komentirajući usporedbu prethodnika (općina-kuća), on je ustvrdio ako općine nisu privatna kuća već pravne osobe javnog prava, prije svega, političke organizacije. Hrvatski sabor nema pravo dirati kuće, ali ima pravo odlučiti o područnom ustroju.

Objašnjavajući dalje naum predlagatelja, Palarić je rekao kako su htjeli postaviti tisuće i tisuće inicijativa i "htjeli to malo Umrtviti", ali da im nikada nije palo na um zabraniti Saboru da donese odluku.

Kad je riječ o osnivanju nove općine Lepar, ustvrdio kako treba odgovoriti na pitanje ima li 715 građana pravo organizirati se kao jedinica lokalne samouprave, utvrditi razloge njihova nezadovoljstva važećim ustrojem. Neka odluči Parlament, ali nikako Vlada ne može pristati - naglasio je Palarić - da se Hrvatska feudalizira - da jedno općinsko vijeće može spriječiti da se promijeni zakon.

Ispravci navoda

Ispravljajući državnog tajnika, **Nenad Stazić (SDP)** je najprije netočnim nazvao njegov navod da stručno mišljenje nije argument. Ako stručno mišljenje nije njezin stav, to dokazuje da je Vlada nestručna pa i anti-stručna, jer stručno mišljenje jest najjači argument.

Zdenko Antešić je pak, ispravljajući Palarića, rekao kako nije točno da se gradsko vijeće nije očitovalo. Ono je u propisanom roku od Središnjega državnog ureda zatražilo pojašnjenje je li inicijativa za osnivanje općine Lepar

pravno valjana (skupljala se gotovo dvije godine). Državni ured se nije očitovao.

Novе jedinice po kriteriju političkih snaga

U ime Kluba zastupnika SDSS-a, koji je predložio da se obavi tek prvo čitanje, **Ratko Gajica** je izjavio kako kod ovog prijedloga fali objektivizirani kriterij (prostorna, komunalna, gospodarska cjelina). Njega bi trebalo uspostaviti zakonom, a sada ga nema i zbog sadašnje organizacije - lokalnih jedinica ima previše a i brojem stanovništva su u rasponu od 1000 do 15.000 stanovnika. Neke lokalne jedinice zbog toga samostalno ne omogućavaju ni elementarno preživljavanje svojim građanima.

Predloženim se zakonom, rekao je zastupnik, nove jedinice uspostavljaju po kriteriju političkih snaga. Vjerojatno se, napomenuo je, želi utjecati na izborni rezultat.

Ne mogu proći (ili se ne artikuliraju u dobroj mjeri) neke inicijative građana Srba i kad je riječ o prostornoj, komunalnoj, funkcionalnoj cjelini. Uz to, promijenjeni su nazivi nekih mjesta protivno volji domicilnog stanovništva.

U nastavku njegova izlaganja slijedila su ova upozorenja i primjedbe: ne mogu proći (ili se ne artikuliraju u dobroj mjeri) neke inicijative građana Srba, iako je riječ o prostornoj, komunalnoj, funkcionalnoj cjelini; za tridesetak mjesta promijenjeni su nazivi, a nekih protivno volji domicilnog stanovništva - primjerice, kod Dvora - nije više na Uni, kod Gvozda, nije više Vrginmost, Cerovac Tušilovički (već Vukmanički), Srpsko polje (već Hrvatsko polje) itd. Razumjeti može, dometnuo je, izmjene naziva s ideološkim pridjevima (primjerice, Partizanska Drežnica).

Podrška jer je riječ o volji lokalnog stanovništva

U ime Kluba zastupnika HSLS-a, DC-a i LS-a, **Franjo Piplović** je podržao Prijedlog s obrazloženjem da je riječ o izrazu volje lokalnog stanovništva te tvrdnjom kako bi protivljenje tome u pitanje dovelo neke zakonske postavke. Ustvrdio je potom kako Štitar (izdvajanje iz Županje) i Podvinje (izdvajanje iz Slavenskog Broda) imaju potrebne uvjete za izdvajanjem, premda je drugi slučaj nešto specifičniji i drugačiji - iako je u svakom pogledu zemljopisna i sociokulturna cjelina. Podvinci su još 1993. zatražili da budu općina, ali im nije udovoljeno (nije bilo niti obrazloženo zašto).

Usljedile su, među ostalim, ove tvrdnje, ocjene i primjedbe: očitovao se samo gradonačelnik, i treba staviti pod uvid mnoge od kriterija koje je napisao i poslao saborskim zastupnicima (pokušao je, kako reče, Podvince uplašiti autoritetom Hrvatskog sabora, a da je bio dobar gradonačelnik mogao je sporna pitanja riješiti prije Parlamenta); u lokalnom tisku se iznose neistine; u Podvinje se doselilo dosta stanovnika iz Bosanske Posavine, i njima Podvinje odgovara kao mjesto (blizu većeg grada), a i njihovom načinu života prije doseljenja na područje Slavenskog Broda.

I na kraju ocjena - Podvinje je interesantno za "velike", koji žele "staviti šapu" na vrlo atraktivna zemljišta uz autocestu.

Nije se ušlo u suštinu problema

Što o klubu misli Klub zastupnika Hrvatske stranke prava zastupnike je izvijestio **Pejo Trgovčević**. Nije se, rekao je, ušlo u suštinu problema koji se javljaju u svezi s teritorijalnim ustrojem lokalne i područne odnosno regionalne samouprave. Najveći je problem što nisu definirani kriteriji po kojima (ni)su prihvaćene određene teritorijalne promjene. U nedostatku kriterija, naglasio je, zastupnici su svjedoci stalnih pa i nereálnih zahtjeva. Pritom se ne vodi

računa o održivosti sustava (malih općina s nekoliko stotina stanovnika koji su bez perspektive i čijim se proračunima ne može riješiti nijedan značajniji problem).

Velikom propustom predloženog zakona Klub zastupnika HS-a drži to što se, u svezi s člankom 30 (obveza pribavljanja mišljenja građana ili županijske skupštine) je li uopće bitno kakvo je to mišljenje.

Ne vodi se računa o održivosti sustava malih općina s nekoliko stotina stanovnika, koje su bez perspektive i čijim se proračunima ne može riješiti nijedan značajniji problem.

Oni nemaju ništa protiv osnivanja novih općina, rekao je zastupnik, posebice ako se time zadovoljava demokratski izražena volja građana. To je i u duhu Europske povelje ratificirane prije deset godina, ali ona definira lokalnu samoupravu kao pravo i sposobnost građana u gradu ili općini da sami upravljaju dijelom javnih poslova, ali to ne mora nužno biti i njihova obveza. Naglašava to, pojasnio je, jer nema analize cijene sadašnjeg sustava s više od 500 gradova i općina, a niti usporedbe koliko je on skuplji (ili, možda, jeftiniji) od nekadašnjeg, sa 100 općina.

Nakon ovoga uslijedile su ove ocjene i upozorenja: nakon početnog zanosa, dio novih općina ne može ostvarivati ni elementarne troškove svoje administracije, osnovnog školstva, primarne zdravstvene zaštite, komunalnog otpada, javnog prijevoza ili protupožarne zaštite; financiranje zdravstva i školstva prenijeti na županijsku razinu i potpuni je promašaj prisiljavati ih da podmiruju to iz svojih sredstava.

Podrška, ali...

U ime Kluba zastupnika IDS-a, **Damir Kajin** je uvodno napomenuo kako će se zasigurno morati preispitati

ovakav ustroj, s tim da je naročito apsurdan položaj županije, koje u materijalnoj raspodjeli participiraju sa svega 1,5 posto, što znači da 20 županija imaju 40 posto proračuna Grada Zagreba. Istarska županija, primjerice, ne raspolaže ni s jednim kvadratnim metrom građevinskog, poljoprivrednog, šumskog ili tzv. turističkog zemljišta.

Uz napomenu kako se IDS ne protivi formiranju novih općina u Istri (Tarvabriga i Funtana) zastupnik je izjavio kako se pozicija uvijek igra zbog sitnih interesa. Očito u Primorsko-goranskoj županiji HDZ kani pobijediti zahvaljujući jednom inženjeringu, rekao je, dometnuvši kako on nije perspektivan - opet će se morati odlučiti o ukidanju nekih općina.

Nakon napomene kako će se morati "stati na loptu", ustvrdio je kako je neloogično da jedna Poreština sa 26 tisuća stanovnika ima osam lokalnih samouprava, kao - s druge strane - Puljština sa 80 tisuća stanovnika. Slična inicijativa javila se u Štinjanu i postavlja se pitanje zašto Vlada to nije prihvatila, odnosno zašto ide Vlada razbijati jedno Gračišće, jednu od najuspješnijih općina u Istri. Pazinu se time zasigurno ne pomaže, a niti stanovnicima Bazgalje. Ako se Pazinu želi pomoći treba ga, rekao je Kajin, uvrstiti u brdsko-planinsko područje, jer je taj grad u najnezahvalnijoj gospodarskoj (financijskoj) situaciji. Za razliku od Labina koji je, nakon kraha početkom devedesetih sve industrije, uspio pokrenuti novi industrijski ciklus.

Nazive mjesta u dvojezičnim prostorima Istarske županije pisati na hrvatskom i talijanskom jeziku. To je osnova jezične slobode i manjinske tolerancije te poštenog odnosa većine prema manjini, kao i poštivanja međudržavnih ugovora.

U nastavku izlaganja slijedila su dva upozorenja: 250 stanovnika Bazgalje

zasigurno bili bi protiv preseljenja kad bi znali što to znači (gube, npr., mogućnost povrata poreza - po 2000 kuna po zaposlenom, odnosno 4000 po obitelji); u Pazinu se plaća dobit od 20, a u Gračišću 15 posto - poduzetnici bi izmjenom, dakle, došli u težu poziciju.

Zastupnik je potom rekao kako bi nazive mjesta u dvojezičnim prostorima Istarske županije trebalo pisati na hrvatskom i talijanskom jeziku (to je osnova jezične slobode i manjinske tolerancije te poštenog odnosa većine prema manjini, kao i poštivanja međudržavnih ugovora na koje se nijedna vlada nema pravo oglušiti); kad je Istra posrijedi izbjegavanje dvojezičnosti može biti i provokacija.

Komentirajući promjenu naziva Srpsko polje u Hrvatsko polje, Kajin je ustvrdio kako jednostavno ne razumije tu slobodu te podsjetio na sličnu zakonsku inicijativu 1998. ili 1999, kad je Vlada predložila da se Beli Manastir piše Bijeli Manastir. To je nametanje jednog ponašanja koje će svugdje izvan govornice doživjeti osudu.

Praksa je pokazala da je postojeći teritorijalni ustroj dobar te da je "prevelik" broj jedinica lokalne samouprave ipak pridonio kvalitetnijem i ravnomjernijem razvoju Republike. Upravo to je pomoglo razvoju malih sredina.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: Tarvabriga sigurno može egzistirati, s milijun 426 tisuća noćenja, kao i Funtana, s milijun 342 tisuće; treba definirati kada će doći do raspuštanja općinskih, gradskih vijeća odnosno županijskih skupština; nije točno da za provedbu ovoga zakona neće biti potrebno osigurati nova sredstva.

Rekavši kako će Klub zastupnika IDS-a podržati sve logične amandmane, Damir Kajin je zaključio kako bi bilo najbolje kad bi se odlučivalo o 8-9 ovakvih zakonskih inicijativa (svaka za po

jednu općinu). Ovako - Klub zastupnika IDS-a je doveden u krajnje nezahvalnu situaciju - ne može biti protiv zakona kojim se formiraju općine Tar Vabriga odnosno Funtana.

Ne mijenjati, već doradivati

U ime Kluba zastupnika HDZ-a, **Nikola Sopčić** je podržao ovaj zakonski prijedlog, rekavši kako je praksa pokazala da je postojeći teritorijalni ustroj dobar te da je (kako se često govori) "prevelik" broj jedinica lokalne samouprave ipak pridonio kvalitetnijem i ravnomjernijem razvoju Republike. Upravo to je, naglasio je zastupnik, pomoglo razvoju malih sredina, pogotovo kad je riječ o komunalnoj infrastrukturi. Ima stoga danas malih općina koje su po stupnju razvoja te vododovodne i druge infrastrukture uz bok daleko većim i financijski jačim sredinama. Mnoge su postale ili postaju pravi mali urbani centri, u njima se širi i razvija poduzetnička djelatnost (u Karlovačkoj županiji, primjerice, Draganić, Netretić, Rakovica, Žakanje i dr.). Postojeći ustroj ne treba, po mišljenju zastupnika HDZ-a, mijenjati već doradivati.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: dobro je rješenje prema kojemu nije potrebno zatražiti mišljenje jedinice lokalne samouprave općine ili grada ukoliko je zahtjev podnijela najmanje trećina građana s pravom glasa, a treba mišljenje županijske skupštine na čijem se području promjena traži; Prijedlog zakona vrlo precizno definira postupak promjene područja ili formiranja nove lokalne jedinice, preuzimanje predmeta nakon konstituiranja, razdiobu imovine i međusobnih prava i obveza te nadležnost Vlade RH (ako nije moguće postići međusobni sporazum).

Suprotno Europskoj povelji - bez prethodne rasprave u lokalnim jedinicama

U ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a, **Dragutin Lesar** je izrazio žaljenje što u sabornici nema državnog tajnika, a nije jasno raspravlja li još u hitnom postupku (kod utvrđivanja dnevnog reda bio je prijedlog o prvom čitanju. Ukoliko se ostalo kod hitnog - barem ne bi odmah

trebalo glasati o amandmanima i Konačnom prijedlogu - apelirao je.

I broj amandmana dokazuje da pojedine općine i gradovi nisu čak imali ni saznanja da će se donositi ovaj zakon pa nisu navrijeme mogli dati svoje prijedloge.

Zastupnik je potom upozorio kako se o ovom zakonu raspravlja bez prethodne rasprave u jedinicama lokalne i regionalne samouprave. I broj amandmana, napomenuo je, dokazuje da i pojedine općine i gradovi nisu čak imali ni saznanja da će se donositi ovaj zakon pa nisu na vrijeme mogli dati svoje prijedloge. Možda bi bilo pametnije, naglasio je Lesar, da je prije godinu dana Vlada uputila poziv svim općinama, gradovima i županijama da na temelju važećeg zakona daju prijedloge, da je Prijedlog upućen lokalnoj samoupravi pa tek tada Parlamentu.

Mi odlučujemo o pravima građana koja oni mogu i moraju ostvarivati u lokalnoj i regionalnoj samoupravi i po hitnom postupku uoči izbora želimo donijeti zakon po kojem bi za otprilike 50 dana trebalo provesti izbore - rekao je Dragutin Lesar.

Podsjetio je na obvezu prema Europskoj povelji da se ni u kakve promjene lokalnog područja ne ide ako prethodno nije zatraženo mišljenje ljudi u lokalnoj odnosno regionalnoj samoupravi.

Komentirajući česte tvrdnje o prevelikom broju općina, predstavnik ovog kluba zastupnika rekao je kako je bitan samo jedan jedini kriterij - funkcionira li nešto ili ne. Nikad se ne mijenja ono što funkcionira, naglasio je, rekavši potom kako će državni kriteriji (krojani na Markovom trgu) koji počivaju isključivo na brojkama, uvijek činiti nepravdu.

U nastavku izlaganja slijedile su ove ocjene: zahtjevi za velikim brojem novih općina postavljaju se zbog toga što se podliježe metropolizaciji na svim razinama; periferija uvijek ostaje zapostavljena, a počela je računati - shvatila

je da će sami dobiti nešto više; ukinut je stari komunalni sustav i uspostavljene su općine koje su ljudi shvatili kao nekadašnje mjesne zajednice, a da se istovremeno nije nastavila razvijati mjesna samouprava.

Tu su zatim ove napomene: kad ne mogu kao samouprava jedini im je izlaz da riješe problem novom općinom; nezadovoljni su ako vide da im je godišnji porezni prihod 800 tisuća, a vraća im se 100 iz općinskog budžeta; strašno se ljutimo kad traže svoju općinu, a kroz politički mehanizam izbora ne mogu smijeniti nesposobne.

Dragutin Lesar je još: izrazio nadu u prihvaćanje stava da se između dva ciklusa lokalnih izbora zakoni ne mijenjaju (eventualno sve četiri godine, ne svaka tri mjeseca); upozorio da predmeti iz lokalne samouprave čekaju na rješavanje 3-4 godine bez odgovora prema "terenu" (građani svoje obveze moraju prema državi riješiti u osam ili petnaest dana uz ocjenu kako bi trebalo natjerati državu/Vladu da neriješene lokalne spore mora riješiti u trideset dana; podsjetio na velike parole o decentralizaciji i obećane velike pomake od Vlade, a sada se lokalnoj samoupravi ne daje ni pravo da se ide s inicijativom ako Vlada ne dade suglasnost.

Ispravljajući Lesara, **Emil Tomljanović** je netočnima nazvao dvije tvrdnje da ni u jednom konkretnom prijedlogu nije, proceduralno, provedena javna rasprava i valjana inicijativa (iz materijala se vide prethodno pribavljena mišljenja) te da se zakon mijenja svaka tri mjeseca. Tu je još napomena da je upravo sada vrijeme kada treba promijeniti zakon. Vlada nije željela pustiti u raspravu pojedine inicijative, obrazlažući da je upravo pred izbore vrijeme da se okupne i poslože u jedan prijedlog.

Prijelazno razdoblje

Ante Markov je u ime Kluba zastupnika HSS-a ustvrdio kako predloženo shvaća kao prijelazno razdoblje u kojem se diskretno pokušalo izbjeći opasnost od donošenja ozbiljnog i cjelovitog zakona te u fazi diskrecije doni-

jeti prijedloge koji će pokušati pomiriti i one koji su tražili i kojima su inicijative odbijene. To je, naravno, legitimno dometnuo je, rekavši potom kako ocjenjuju da je predloženo uvod u predstojeće lokalne izbore. Ostaju, međutim, kod stajališta da materiju treba doraditi, prilagoditi je.

Važeći zakon je položio ispit, ali su ga potrebe i načini shvaćanja funkcioniranja lokalne samouprave pomalo nadživjeli.

Uvodno je zastupnik rekao kako je svaki zakon koji se donosi neposredno prije izbora, i koji im je uvertira - svojevrsni pokušaj zadovoljavanja određenih interesa. Važeći zakon je položio ispit, ali su ga potrebe i načini shvaćanja funkcioniranja lokalne samouprave pomalo nadživjeli. Podsjetivši kako je HSS u više navrata predlagao razne izmjene, Markov je izjavio kako su u svakom slučaju inicijative kad se izjasni većina građana legitimne, pa makar razlozi bili marginalni. A predstavničko tijelo je dužno razmotriti ih i pokušati dati odgovor u okviru u kome je to dobro, a u kome će se ispuniti ono što građani očekuju.

Ovom klubu zastupnika prihvatljivo je osnivanje jedinica lokalne samouprave kategoriziranih po kriteriju koji u sebi sadrži i element socijalnog i gospodarskog, a ne po broju stanovnika, ne po prostoru koji zauzimaju.

Predstavnik Kluba je upozorio kako u Prijedlogu nisu pobrojane sve inicijative, primjerice o općini Brodarica (Grad Šibenik), a teško je ulaziti u kriterije zašto je jedno prihvaćeno (npr. izdvajanje Tribunja iz Vodica i dr.), a drugo nije.

Slijedila su ova upozorenja, primjedbe i ocjene: rijetko se koristi mogućnost da mjesni odbori imaju pravnu osobnost kroz otvaranje žiro-računa; golemi su problemi lokalne samouprave ne samo u pogledu granica nego i obveza proizašlih iz drugih zakona, što izaziva ne samo materijalni udar na njih nego im

prijeti i raspuštanjem (jer nisu na vrijeme donijele prostorne planove, uskladile se s novom odredbom - barem obalne općine i gradovi).

Stvoriti zajedničke kriterije

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) rekla je kako se uskraćuje nekim novim naseljima da postanu općine, a omogućuje se to nekim siromašnima, koja upravo žive na račun susjednih naselja. Izlaganje je započela napomenom kako je u raspravi u odborima bilo naznaka da će Prijedlog u prvo čitanje kako bi se bolje razmotrila osnovanost zahtjeva za novim osnovama te odlučilo o amandmanima.

Iz radne skupine osnovane zaključkom Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav upućen je, izvijestila je zastupnike, zahtjev da se stvore zajednički kriteriji prema kojima bi se, neovisno o nekoj političkoj struji i populizmu išlo u osnivanje novih općina, odnosno odbijale inicijative za to. Vlada, međutim, ne osluškujе što se događa nego je uporna u zahtjevu da se rasprava privede kraju hitnim postupkom, a riječ je o Prijedlogu o kojem nisu imale prilike ništa reći ni općine, ni gradovi ni županije, rekla je zastupnica.

Način donošenja ovog zakona ne jamči razvoj lokalne samouprave nego svjedoči o budućem odnosu državne vlasti prema njima, pa ma kakve se političke garniture nalazile na vlasti u pojedinim jedinicama.

Ona je potom izjavila kako način donošenja ovog zakona ne jamči razvoj lokalne samouprave nego svjedoči o budućem odnosu državne vlasti prema njima, pa ma kakve se političke garniture nalazile na vlasti u pojedinim jedinicama lokalne samouprave. A to ozbiljno zabrinjava, naglasila je Ingrid Antičević-Marinović.

U nastavku njezina izlaganja slijedile su ove ocjene, primjedbe i prijedlozi: prijedlozi da niknu nove općine nemaju uopće obrazloženja; još je veći problem što nema obrazloženja zašto se ne uvažavaju pojedine inicijative, odnosno ne nalaze u Prijedlogu zakona; građani će još jedan zakonski prijedlog doživjeti kao nepravdan jer Vlada ne udovoljava zahtjeve tamo gdje uvjeti postoje, a uvažava ih tamo gdje su ti uvjeti minorni; posve je razvidno da ulogu igraju samo politički motivi; u neformalnim razgovorima svi tvrde kako je prevelik broj općina (razlog: nisu poštovani kriteriji, napose osnovni - mogućnost samostalnosti općine; ključno je odbiti inicijative koje nisu financijski utemeljene).

Tvrđnju kako zaista ima razloga za drugo čitanje, zastupnica SDP-a potkrijepila je upozorenjem kako ostaje pitanje (utvrđenja) granica između općina, odnosno gradova te da je riječ o velikom dugogodišnjem problemu čije posljedice uvijek trpe i građani iz općine ili grada koji su predložili utvrđivanje granica. Ponekad je, dometnula je, lakše utvrditi međudržavne nego granice između susjednih općina.

Utvrđiti sve elemente prije izbora

U nastavku rasprave govorio je zastupnik **Zvonimir Mršić (SDP)**. Upozorio je da je do održavanja lokalnih izbora preostalo samo 52 dana, a još se uvijek ne zna po kojem će se zakonu održati ovi izbori. Nije poznata ni geometrija izbornih jedinica niti koliko će biti jedinica lokalne samouprave. Bilo bi korektno da se građanima ostavi dovoljno vremena prije raspisivanja izbora i da budu poznate izborne jedinice u kojima žive i u kojima će glasovati. Danas se raspravlja o izuzetno značajnom zakonu, ali se ne zna kada će biti obavljeno glasovanje. Ocijenio je da ostaje svega 7 dana unutar kojih treba odrediti sjedište jedinica lokalne samouprave s točnom adresom. Brojni važni parametri nisu precizirani pa je tako upitan i konačni fiskalni kapacitet pojedinih općina, a

dio tih općina ujedno nastaje suprotno pravilima i zakonskim odredbama. Danas imamo situaciju da po ovom zakonu ima općina za koje nitko nije tražio nikakvo mišljenje, a nepoznat je i proračun. Takva je situacija s novom općinom Vrsi, koja nastaje disolucijom grada Nina, a pritom nemamo očitovanja gradskog vijeća, županijske skupštine kao ni Ministarstva financija.

Tko će snositi odgovornost ukoliko nove jedinice lokalne samouprave neće moći zadovoljiti interese i potrebe građana.

Postavlja se pitanje, tko će snositi odgovornost ukoliko ta ili neka druga općina neće biti u stanju zadovoljiti sve interese koje građani očekuju. Zbog navedenih razloga predložio je da se ovaj zakonski prijedlog povuče iz procedure. Govorio je zatim o pojedinim modelima europske samouprave, ocjenjujući da se Republika Hrvatska očito odlučila za veliki broj manjih jedinica lokalne samouprave. Ako se odlučila za navedeni model, onda to treba podržati ali i definirati pojedine obvezne poslove koji se na tom nivou trebaju rješavati. Da bi Sabor donio pojedini zakonski akt, mora znati na temelju čega se donosi zakon i da li jedinice lokalne samouprave zadovoljavaju postavljene kriterije. Ispravio je zatim podatke koji se odnose na općinu Tar-Vabriga, gdje je zajedno sa zastupnikom **Antonom Peruškom** podnio amandman. U prijedlogu se sugerira da se iz Grada Poreča izdvoje naselja Frata, Gedići, Perci i Rošini, te upišu kao nova općina Tar-Vabriga. Predložio je Vladi da usvoji ovaj amandman, te ujedno podnese i vlastiti kako bi se udovoljilo podnijetom zahtjevu koji je ujedno poštovao cjelokupnu proceduru. Međutim, bilo bi najbolje da se u ovom trenutku povuče predloženi tekst i da se ostavi dovoljno vremena za novu teritorijalnu organizaciju u Republici Hrvatskoj.

Stalno usitnjavanje jedinica lokalne samouprave nije racionalno

Zastupnik **Nenad Stazić (SDP)** ocijenio je da treba analizirati tri elementa; odnos Vlade prema sebi, odnos Vlade prema struci i odnos Vlade prema građanima. Razmatrajući prvi element, upozorio je zastupnik, već smo navikli da premijer Sanader mijenja stavove, ovisno je li u opoziciji ili na vlasti. Smatra da ovi stavovi nisu konzistentni kada se radi o osnivanju novih općina, a slična mjerila Vlada pokazuje i kada se radi o odnosu prema struci. Smatra da o tome svjedoči i veliki broj odluka o razrješenju i imenovanju novih činovnika, što potvrđuju i nedavni događaji vezani uz Kopački rit.

Prije donošenja svojih odluka, Vlada traži da se prilože svi zakonom potvrđeni uvjeti i suglasnosti.

Struka ujedno upozorava na neracionalno veliki broj jedinica lokalne samouprave, a Vlada sada predlaže i 9 novih. Ne radi se dakle o skrbi za nove jedinice, već o predizbornom inženjeringu. O tome svjedoči i izjava državnog tajnika koji je naveo: "da će narod to znati prepoznati na izborima". Upozorio je na probleme i nerazmjere oko financijskih kapaciteta pojedinih gradova i općina. Tako primjerice gradonačelnik Imotskog kupuje Mercedes za 800 tisuća kuna, a grad je istovremeno siromašan. Vratio se zatim na pojedine izjave državnog tajnika oko ovlasti gradskih vijeća, te zatim analizirao financijske potencijale pojedinih općina. Bilo bi logično i očekivano da se siromašnije općine pridruže nekim drugim jedinicama lokalne uprave. Broj stalno raste, a do sada imamo utemeljeno čak 549 općina i gradova i 20 županija, plus grad Zagreb. Postavlja se pitanje i opravdanosti broja županija, a trebalo bi razmisliti o konce-

ptu 4-5 regija koje bi pokrivala potrebe građana. Treba sagledati posljedice stalnog usitnjavanja jedinica lokalne samouprave, pa bi predlagatelj trebao povući ovaj zakonski tekst i pričekati dok prođu lokalni izbori. Tada će biti dovoljno vremena da se o svim dilemama mirno i argumentirano raspravi, zaključio je zastupnik Stazić. Uslijedila su tri ispravka netočnog navoda.

Prvo je zastupnik **Niko Rebić (HDZ)** odlučno napomenuo da nikome ne prijetu otkazi ni šikaniranja u slučaju iznošenja stručnog mišljenja. I zastupnik **Darko Milinović (HDZ)** ocijenio je da se zastupnik Stazić odlučio za predizborni govor. Ispravio je navod o kupnji skupog automobila. Radi se o provedbi odluke Gradskog vijeća Imotskog koja je donesena jednoglasno, uključujući i četiri člana SDP-a koji su je podržali. Zastupnik **Ivan Jarnjak (HDZ)** smatra da su u potpunosti netočne konstatacije o tobožnjem predizbornom inženjeringu. Radi se o razvoju koncepta lokalne uprave i inicijativama o formiranju novih izbornih jedinica.

Vlada respektira one inicijative građana koje su opravdane i utemeljene

Zatim je u ime predlagatelja govorio državni tajnik **Antun Palarić**. Neke navode u kojima se Vlada optužuje za tobožnje nepoštivanje struke ocijenio je netočnim. Smatra da nisu utemeljene ocjene zastupnika ni Mršića kako Vlada predlaže osnivanje općine Vrsi mimo ikakvih elaborata. Vlada raspolaze s inicijativom građana, odnosno njihovih 913 potpisa kojima se traži izdvajanje naselja Vrsi i Poljica s pozitivnim zaključkom Gradskog vijeća Nina o izdvajanju i osnivanju nove općine. Postoji i pozitivan zaključak županijske skupštine Zadarske županije od 11. travnja 2003., kao i financijski elaborat. Mišljenje Ministarstva financija sadržano je u glasanju ministra financija u Vladi, kao i stručnjaka Ministarstva financija u radnim tijelima i koordinaci-

jama. Prema tome, sve navedene zakonske pretpostavke više su nego zadovoljene, naglasio je državni tajnik.

Razložio je zatim pojedine inicijative i očitovanja gradskih vijeća, te odjeke o zakonima kojima se uređuju pitanja lokalne samouprave, a o kojima je bilo riječi i na sjednici Vlade. Poanta citirane izjave odnosila se zapravo na poticaj za dogradnjom lokalne samouprave, a ne o tobožnjem skrivenom izbornom inženjeringu vezano za predstojeće izbore. Podsjetio je ujedno da su se uvažile i svojedobne inicijative zastupnika Ante Markova kao i zastupnika iz SDP-a, budući da je Vlada prepoznala da pojedine inicijative imaju opravdanja i pridonose razvoju lokalne samouprave. Na kraju je napomenuo da državni službenici slobodno pišu sve stručne tekstove, a iz Središnjeg državnog ureda nitko nije otišao i svi ljudi s kojima surađuje još od 1995. godine nalaze se na svojim mjestima.

I zastupnica **Ingrid Antičević - Marinović (SDP)** javila se zbog ispravka netočnog navoda. Smatra netočnim podatke državnog tajnika kako je Vlada prihvatila sve inicijative. Nije udovoljeno najopravdanijem zahtjevu građana i mještana naselja Zaton koje ima formalno-pravnu pretpostavku, snažnu infrastrukturu i ostvaruje više od pola milijuna noćenja, a da mu se ništa ne vraća.

Zastupnik **Zdenko Antešić (SDP)** osvrnuo se na inicijativu mještana Lopara za osnivanjem općine. Radi se o zahtjevu inicijativnog odbora za izdvajanjem mjesta Lopar iz sastava grada Raba i osnivanjem samostalne općine. Objasnio je zatim obavljenju proceduru i sve korake koji su poduzeti, navodeći da nije utvrđen rok u kojemu su građani kao predlagatelji dužni podnijeti konkretan zahtjev kojim od predstavničkog tijela traže mišljenje o pokrenutoj inicijativi. Upravo zbog navedenih prijedpora, svojim se dopisom od 28. siječnja 2005. godine Središnjem državnom uredu za upravu obratio i grad Rab. Izrazio je mišljenje da je rok od tri mjeseca krajnji rok za donošenje svih mišljenja po zahtjevu predlagatelja. Predložio je

da se zbog roka odbaci zahtjev za izdvajanjem naselja Lopar iz sastava grada Raba. Citirao je zatim odredbe kojim se utvrđuje osnivanje općina, navodeći slične komparativne slučajeve kod osnivanja novih općina, te ukazujući na ekonomske mogućnosti i kadrovske potencijale ovog naselja.

Pri kraju izlaganja, napomenuo je da su se u međuvremenu dogodile i brojne promjene u političkom, gospodarskom i društvenom životu Raba, ali i u Republici Hrvatskoj. Zato se ne može sa sigurnošću tvrditi da bi građani ponovno podržali navedenu inicijativu iz ožujku 2003. godine. Osim toga, protekom vremena predmeti i zahtjevi gube vjerodostojnost i pravnu valjanost, a u međuvremenu su brojni potpisnici umrli ili se odselili. Interpretirao je zatim i pojedine povijesne sekvence koje su sličnim povodom zabilježene daleke 1938., a okončane 1940. godine. Tada je Kraljevski namjesnik poništio naredbu o osnivanju dviju općina i spojio ih u jednu, budući da su u međuvremenu narasli netrpeljivi odnosi koji su sprječavali normalan rad.

Nadajući se da se neće ponoviti ovakva situacija na Rabu, zamolio je zastupnike da povedu računa o svim navedenim aspektima.

Treba voditi računa i o ekonomskim mogućnostima i kadrovskim potencijalima novih jedinica.

Za ispravak netočnog navoda javila se zastupnica **Irena Ahel (HDZ)**. Ispravila je navod da u Republici Hrvatskoj ne postoji općina koja predstavlja samo jedno naselje. Takvih naselja ima i u Primorsko-goranskoj županiji. Netočno je i da se radi o nelegalnoj i nelegitimnoj inicijativi mještana Lopara, budući da se radi o dugogodišnjoj želji za vlastitom samoupravom. Imamo više primjera i na drugim otocima gdje postoji više općina i gradova koji dobro funkcioniraju još od vremena Rimskog carstva, pa nije potrebno o tome uopće raspravljati.

Najveći postotak poreznih izdvajanja ide u državni proračun

Zastupnik **Anton Peruško (SDP)** podsjetio je na temeljne odredbe Zakona o lokalnoj samoupravi te ocijenio da su građani opravdano zainteresirani za podizanje kvalitete života u svojim naseljima. Unutar zadanog djelokruga i nadležnosti, građani imaju pravo na skrb o svojim potrebama vezano uz uređenje naselja, stanovanje, školstvo, zdravstvo, brigu o djeci, socijalne službe i ostale važne poslove. Upozorio je ujedno da se čak 92% poreznih prihoda slijeva u državni proračun, a tek preostali mali dio ostaje za potrebe lokalne samouprave. Govorio je zatim o etapama oko ustrojavanja područja jedinica lokalne samouprave, ocjenjujući da je u pojedinim slučajevima bilo i odluka "koje je HDZ-ova Vlada donosila ravnajući se političkom procjenom stranačke profitabilnosti". U Istri tog profita nije bilo, ali se neke nelogičnosti protekom vremena svakako trebaju ispraviti. Povodom predloženih promjena i dopuna Zakona, osvrnuo se na prijedloge koji su vezani za 8. izbornu jedinicu koja obuhvaća Istru i dio Primorsko-goranske županije.

Do sada su županije u pravilu poštovale i odobravale prijedloge predstavničkih tijela prilikom osnivanja novih jedinica.

Iznoseći podatke o strukturi poreznih izdvajanja, ocijenio je da je Istra atipičan primjer u odnosu na neke druge krajeve Hrvatske gdje ima dosta nelogičnosti. U podnijetom prijedlogu koji se odnosi na 9 novih općina, četiri su na području 8. izborne jedinice. U Istri su to Tar i Vabriga koje ostvaruju gotovo 1,5 milijuna noćenja i sigurno zaslužuju da se glasa za novu općinu, pogotovo jer je prijedena i sva zakonom predviđena procedura. Kod općine Funtana

također će kažu poštivati volju građana, iako ovdje ne postoje svi oni elementi koje prijedlog mora sadržavati. Vlada se odlučila na ovu općinu i treba poštovati volju građana, iako je i u sastavu općine Vrsar postignut značajan napredak. U istoj izbornoj jedinici postoje i određene inicijative koje se odnose na situaciju u Vinodolskoj općini, a o njima će govoriti podnositelji amandmana, zastupnici **Slavko Linić** i **Biserka Perman**. Međutim, kao pomorac je ocijenio da se inicijativom za osnivanjem općine Lopar nepotrebno razbija jedna otočna cjelina.

Objasnio je zatim specifičnosti koje se odnose na pojedine situacije na otocima, ocjenjujući da će svi opozicijski zastupnici uvažiti iznijete argumente i glasovati za amandman kojim se predlaže brisanje te nove općine.

Replicirao je zastupnik **Niko Rebić (HDZ)** zamjerajući prethodnom izlagatelju da ide sa slabijom tezom o tobožnjoj želji HDZ-a da formira "svoje" gradove i općine i to prema vlastitim političkim projekcijama. To naprosto nije točno, jer se radi o izgradnji novog lokalnog ustroja i autentičnim inicijativama građana iz pojedinih sredina. Složio se međutim, da je potrebno zadržati određenu mjeru kako ne bi dolazilo do prevelikog broja jedinica lokalne samouprave. Objasnio je zatim okolnosti i pojedine negativne odluke koje su se tim povodom donosile i za vrijeme mandata prethodne, koalicijske Vlade. Ujedno se založio za provedbu objektivnih kriterija i pokazatelja prilikom svake slične inicijative.

Ne treba tim povodom politizirati već zajednički "natjerati" Vladu da napravi takav zakonski tekst koji će odgovarati ovom trenutku Hrvatske. Na iznijete ocjene odgovorio je zastupnik Anton Peruško.

Nije osporio činjenicu da je novi teritorijalni ustroj polučio i pozitivne rezultate, navodeći procvat brojnih malih mjesta koja su ranije bila unutar grada Pule. Međutim, činjenica je da je i sadašnja vlast postavila pitanje dokle to može ići i kamo to vodi, ocjenjujući i sama da sve inicijative i nisu opravdane. Smatra da su pojedini primjeri bili crtani politi-

čkom voljom tadašnje HDZ-ove vlasti, navodeći da se na primjeru Istre mogu prepoznati pojedine inicijative koje su vođene i političkim elementima.

Utvrđiti mogućnosti samofinanciranja novih jedinica

Zastupnik **Krunoslav Markovinović (HDZ)** podsjetio je da su 1993. godine mnogi bili protiv formiranja velikog broja novih gradova i općina, ali su se brojne inicijative potvrdile i opravdale. Ovaj proces izgradnje jedinica lokalne samouprave odvijao se u kontinuitetu, a iz dosadašnjih je primjera vidljivo da uglavnom nije bilo većih problema povodom vođenja procedure. Županije su u pravilu poštivale i odobravale prijedloge predstavničkih tijela ili jedne trećine građana dotičnog područja. Bilo je i odugovlačenja, kao i nekih negativnih rješenja, ali se na kraju u većini slučajeva podržala volja građana.

Smatra da najveća odgovornost leži na Ministarstvu financija koje mora procijeniti dostatnost financijskih izvora za rad svake nove jedinice lokalne samouprave. Zato bi bilo dobro da se napravi kvalitetan prikaz boniteta postojećih gradova i općina, kao i njihove mogućnosti samofinanciranja. Mnoge jedinice dobro funkcioniraju zahvaljujući kvalitetnim zakonskim rješenjima Zakona o brdsko-planinskim područjima i područjima od posebne državne skrbi. Podsjetio je da i sam od 1993. godine brani opravdanost brojnih jedinica lokalne samouprave koje su svoju inicijativu opravdale izgradnjom infrastrukture i poboljšavanjem kvalitete života stanovništva. S velikom pozornošću prati i prijedlog Općine Otok za dobivanje statusa grada, a ocjenjuje da će u dogledno vrijeme i Općina Sveta Nedjelja sa svojih 17 tisuća stanovnika i velikim prirodnim potencijalima, također uputiti sličan zahtjev.

Podržao je članke 25. do 38. predloženog zakonskog teksta, ocjenjujući da su dobro sročeni, a svojom jasnoćom dodatno će pridonijeti jednostavnijem

postupku prilikom promjene teritorija jedinica lokalne samouprave. Međutim, potrebno je postaviti pitanje i o smislu daljnjeg usitnjavanja, te utvrditi temeljne kriterije, prvenstveno osluškujući ocjene Ministarstva financija. Svi oni koji su inicirali stvaranje novih općina, trebaju snositi punu odgovornost, jer pojedine jedinice s par stotina stanovnika jednostavno ne mogu funkcionirati i preživjeti na duži rok. Njima treba prepuštiti i ocjenu da se eventualno vrate nekoj jedinici ukoliko to odluče, zaključio je zastupnik Markovinović.

Za repliku se javila zastupnica **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)**. Smatra da mnogi gradovi i općine u brdsko-planinskim područjima i prostorima posebne državne skrbi ne bi mogli opstati bez odgovarajuće pomoći sufinanciranja. Zato bi trebalo njegovati skromnost kao vrlinu i izbjegavati kupnju skupih vozila za potrebe lokalne samouprave.

Zastupnica **Biserka Perman (SDP)** konstatala je da se ovim prijedlogom povećava broj jedinica lokalne samouprave za 9 novih jedinica. Kako dolazi do usitnjavanja, javlja se sumnja u financijski potencijal okrnjenih jedinica u budućnosti. Daljnjim cjepljanjem ujedno nastaje i opasnost sporijeg gospodarskog razvitka jedinica, pa se njihov daljnji razvoj može osigurati samo dodatnim financiranjem kroz razne potpore iz županijskog, odnosno državnog proračuna. Nije podržala koncept da se nove jedinice osnivaju od samo nekoliko naselja ili sela, pa do ulice s nekoliko stotina stanovnika, čak neovisno o njihovoj povezanosti u jednu cjelinu. Podsjetila je na sadržaje amandmana kojega je podnijela zajedno sa zastupnikom Slavkom Linićem o kojima će više govoriti prilikom obrazloženja, odnosno rasprave o amandmanima na ovaj Zakon.

Jedan od prijedloga odnosi se na brisanje nove općine Vinodol o čemu postoji i očitovanje skupštine Primorsko-goranske županije, a drugi na premještanje tri naselja iz grada Opatije u općinu Lovran. Upozorila je da se ovim Zakonom osnivaju nove jedinice bez suglasnosti dosadašnjih jedinica

lokalne samouprave kojima su pripadale, a ne traži se ni suglasnost županije. Izmjenom članka 32. Zakona, o opravdanosti svake inicijative odlučivat će Vlada Republike Hrvatske, a nije predviđeno ni posebno očitovanje Ministarstva financija o prijedlogu izvora financiranja i potencijalima nove jedinice. Primjer ovakve prakse već se događa u ovom Prijedlogu zakona u članku 11., odnosno osnivanja općine Vinodol. Ovakvo rješenje ukazuje na novi vid centralizacije jer ispada da će se o cjelokupnom teritorijalnom ustroju države isključivo odlučivati na Markovom trgu br. 2. Ako se primijeni i poznati princip podobnosti, ispada da će vladajuća stranka ili koalicija bez obzira na rezultate lokalnih izbora moći osnovati novu lokalnu jedinicu. Ona će biti sastavljena od mjesta i naselja u kojima je ta stranka ili koalicija dobila većinsku potporu i to neovisno o objektivnim mogućnostima i resursima takve tvorevine.

Osvrnula se i na uvodno izlaganje državnog tajnika Antuna Palarića, te ponovno citirala izjavu kako "ovim zakonskim rješenjem između Vlade i građana ne želimo posrednike". Napomenula je da je sličnu izjavu svojedobno dao i kralj Aleksandar Karađorđević kada je uveo diktaturu i u potpunosti centralizirao državu. Nejasne su i najave da se ovim izjavama željelo ažurirati nastalu situaciju, a to potvrđuje i pozicija naselja Pribislavec u Međimurskoj županiji. Zbog svih slabosti najavila je da neće podržati predloženi zakonski tekst, a podržala je već opisane inicijative da ovo bude prvo čitanje zakona.

Pravo na inicijativu o formiranju novih jedinica lokalne samouprave

Zastupnik **Franjo Piplović (DC)** govorio je o situaciji u naselju Podvine, koje tvori sastavni dio Slavenskog Broda. Njegovi su stanovnici još prije dvije godine uputili zahtjev gradonačelniku da sasluša njihove molbe, a kasnija zbivanja potaknula su ih da zatraže status općine za jedan dio naselja. Grado-

načelnik nije odgovorio na ovu inicijativu, ali je zato poslao svoj dopis saborskim zastupnicima, pa se tako zapravo izigrava zakon i volja građana. Smatra da bi trebalo sankcionirati one gradonačelnike koji izbjegavaju odgovoriti građanima na njihove inicijative, te zato što plaše građane Saborom i Vladom. Ukoliko bi se kriteriji prvenstveno vezali uz financijske mogućnosti jedinica lokalne samouprave, onda bi većina izgubila svoj status.

Nije se složio s ranije iznijetim konstatacijama zastupnika Stazića da se legitimna volja građana proglašava izbornim inženjeringom, budući da izraženu volju treba poštovati. Istovremeno treba voditi računa i o ekonomskoj održivosti novih jedinica lokalne samouprave, zaključio je zastupnik Piplović.

Sabor ne bi trebao postati "tvornicom za proizvodnju novih općina".

Sada se za ispravak netočnog navoda javila zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović**. Zapitala je prethodnog izlagatelja zbog kojih razloga nije poštovana volja građana u nekim ranijim inicijativama koje su dobile negativan odgovor. Iako su zadovoljili sve zakonske okvire, nije uslijedio i Prijedlog zakona od strane Vlade za osnivanje općine Zaton. Vlada još uvijek ima mogućnost da ispravi i demantira zastupnika Stazića i da prihvaćanjem opravdanih amandmana osnuje ovu općinu. Predsjedavajući je zatim napomenuo da se u ovom slučaju radilo o iznošenju mišljenja, te dao riječ zastupniku mr.sc. **Marinu Jurjeviću (SDP)**.

On je ocijenio da pojedinci žele Sabor pretvoriti u "tvornicu za proizvodnju novih općina, a da mu se čini kako je Vladina parola, što sitnije to bitnije". Dominiraju želje da svaki zastupnik sudjeluje u izgradnji svoje jedinice lokalne samouprave, a sve se to odvija 52 dana prije održavanja lokalnih izbora. Istovremeno nije poznat teritorijalni ustroj, ni izborna pravila, pa ne treba

zamjerati onim zastupnicima koji upozoravaju na mogućnost izbornog inženjeringa. Smatra da nove patuljaste jedinice lokalne samouprave traže "svoju Snjegulicu", jer se ne mogu financijski održati u sve većoj teritorijalnoj razmrvljenosti.

Ne znači da smo razvili samoupravu ukoliko smo jednu neveliku državu usitnili u što manje komadića, upozorio je zastupnik Jurjević. Predsjedavajući je zatim napomenuo da su brojne inicijative vezane uz lokalnu samoupravu dolazile i iz oporbenih klupa.

Za riječ se javio i zastupnik **Milan Meden (HDZ)** koji je govorio o nadležnostima i uspjesima pojedinih jedinica lokalne samouprave. Poslovi koji se obavljaju u gradovima od vitalnog su značaja za sve žitelje, a prije svega se to odnosi na uređenje, urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, održavanje i razvrstavanje cesta, brigu o djeci i socijalnoj skrbi, odgoju, obrazovanju, te unapređenju okoliša. Ponekad se zbog financijskih okolnosti ne uspijevaju izvršiti temeljne funkcije koje bi trebale zadovoljiti građane, a koji puta postoje i opravdani razlozi prioriteta. U želji da se naselje uredi i opremi, događaju se i nepopravljive pogreške u prostornom planiranju i kasnijoj devastirajućoj izgradnji, a mnoge su se nažalost dogodile i u istarskim gradovima. Bilo je slučajeva "betonizacije i apartmanizacije obale" u pojedinim malim općinama, a ponekad se radilo o brznoj prodaji zemljišta na samoj morskoj obali. Zbog takvih ili sličnih razloga, posve je prirodno da se tada javljaju žitelji manje općine koji nisu zadovoljni prosperitetom svog dijela, te pokazuju inicijativu da svojom samostalnošću izgrade kvalitetniju situaciju. Analizirao je zatim podnijete prijedloge o novim jedinicama, objašnjavajući pozadinu i okolnosti oko inicijativa koje su zatražili mještani naselja Funtane i Tar-Vabriga. Ova naselja imaju izrazite turističke potencijale, a ističu se i u sadnji maslina i vinove loze. Navodeći brzi procvat općine Bale, upozorio je da će napredovati samo one jedinice lokalne uprave koje pokažu inicijativu i ponude dobre gospodarske proje-

kte. Zbog ovih je okolnosti dao podršku novim općinama, želeći da na njihovo čelo dođu vijeća sastavljena od sposobnih pojedinaca koji predstavljaju ključ uspjeha novih općina i mogu pokrenuti one procese koji jamče bolju kvalitetu života za sve njene žitelje.

Usljedile su dvije replike i ispravak netočnog navoda. U prvoj replici zastupnik **Damir Kajin (IDS)** napomenuo je da je točan podatak o 60% poništenih građevinskih dozvola u Istarskoj županiji. Međutim, treba znati da ove dozvole ne izdaje lokalna samouprava nego državni uredi, odnosno nadležno ministarstvo. Naglasio je zatim da ova županija ne posjeduje niti jedan kvadratni metar poljoprivrednog, šumskog ili građevinskog zemljišta, pa ga nije bila u prilici ni prodavati. Osim toga, nije istina da u Balama nije došlo do kupoprodaje i nekoliko tisuća kvadratnih metara tzv. građevinskog zemljišta.

Zastupnik **Milan Meden** odgovorio je na repliku, pozivajući se na nedavnu naslovnu stranicu "Glasa Istre", gdje piše da je u Županiji Istarskoj poništeno 66% svih pristiglih žalbi na građevne dozvole. To predstavlja veliki problem i lokalne uprave koja gospodari tim zemljištem. Citirao je zatim i podatke o visini proračuna Općine Bale, pozivajući se na isti novinski izvor.

U slijedećoj replici zastupnik **Anton Peruško (SDP)** ocijenio je da se na osnovi izlaganja zastupnika Medena može steći utisak kako na neki način promovira i traži osnivanje općine Tar-Vabriga. Podsjetio je zatim na pozadinu ove inicijative kada je Klub zastupnika SDP-a bio predlagatelj Zakona o osnivanju Općine Tar-Vabriga i kada su prikupljeni svi zakonom predviđeni uvjeti i pozitivna mišljenja. Tada je u ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio zastupnik Meden i nije bio tako decidan u nužnost osnivanja te općine.

Međutim, potvrdio je da nema ništa protiv sadašnjeg, drugačijeg mišljenja i zajedničkog zalaganja za osnutak navedene općine koja ima opravdane razloge za ovu inicijativu.

Zastupnik **Milan Meden** odgovorio je i na ovo izlaganje, te potvrdio

da se politizacija može izbjeći ukoliko svaka inicijativa pokaže svoj ekonomski rezon, a to znači da će zajedno prilikom glasovanja podržati novonastale općine. Podsjetio je na pojedine naglaske iz svog govora održanog 2003. godine, kada je govorio kako je put do svakog osamostaljenja uvijek dug i trnovit. Tada je prijedlog predstavila zastupnica Katarinčić-Škrklj, a prijedlog je tada, ali i kasnije skinut s dnevnog reda, jer nije priloženo mišljenje nadležnog Ministarstva financija. Danas je ova inicijativa ponovno uvrštena u dnevni red i smatra da će dobiti zajedničku podršku.

Zastupnik **Valter Poropat (IDS)** javio se zbog ispravka netočnog navoda. Smatra da nije točna konstatacija zastupnika Medena da se općine dijele na uspješne i manje uspješne, odnosno da je u nekim općinama lokalna vlast slab menadžer. Primjer je Općina Raša, koja nije kriva što su joj pri osnivanju pripala naselja: Ravni, Drenji, Crni i Santa Marina, a sama nije u stanju održavati ni postojeću infrastrukturu, a kamoli graditi novu.

Zakon nudi tek manje korekcije teritorijalnog ustroja Hrvatske

Ne vidim razlog da se ne prihvaća prijedlog o osnivanju novih jedinica lokalne samouprave ako iste imaju sve uvjete za to (mišljenje domicilnog stanovništva i predstavničkog tijela županijske skupštine, siguran izvor financiranja), rekao je **Lino Červar (HDZ)**. Svako drugo promišljanje zastupnika ne vodi promicanju dobra, decentralizaciji i razvoju jedinica lokalne samouprave i što je najvažnije ne poštuje demokratsku volju građana. Trebat će još puno vremena da se ustroji sustav lokalne samouprave i zbog toga neka teče taj proces profiliranja i decentralizacije jer ćemo inače biti svjedoci zastoja u razvoju tih sredina, ali i sporosti i neracionalnosti u donošenju odluka, promašenih ulaganja, a napose svjedoci zastoja u razvoju poduzetništva i povećanju nezaposlenosti, nastavio je Červar. Dao je potpuru osnivanju općine Tar-Vabriga (s tim

u vezi objasnio je i svoj amandmanski zahtjev) jer, kaže, ima sve pretpostavke (razvojne, organizacijske i gospodarske) da bude itekako uspješna jedinica lokalne samouprave. Podržao je i osnivanje općine Funtane ne samo zbog toga što ima 100 gospodarskih subjekata, marinu od 200 vezova i ostvarena brojna turistička noćenja već i zbog poruke koju je Funtana odaslala svima, a to je da svaka turistička destinacija ima pravo da upravlja svojim razvojem držeći da nitko ne može bolje osmisliti i promicati turističku ponudu nekog kraja nego domicilna sredina. Primijetio je još da apartmanizacija zapravo na sofisticiran način mijenja demografske slike Istre. Na potonju je konstataciju replicirao **Damir Kajin (IDS)** tvrdeći da se radi o dosta hrabrom ksenofobičnom pristupu te se prisjetio bivšeg predsjednika Tuđmana kada je govorio o potrebi mijenjanja demografske slike Istre naseljavanjem stanovnika iz BiH i Rumunjske. Takvim se istupima tada nitko iz HDZ-a nije suprotstavio. Nekretnine u Istri najviše prodaju pojedinci, ali ne i županija jer nema niti jedan centimetar poljoprivrednog, šumskog i građevinskog zemljišta, naglašava Kajin. Veliki broj ljudi dolazi u Istru prije svega zbog tamošnje gospodarske situacije. Razlog - kroz privatizaciju i pretvorbi ili u toku Domovinskog rata izgubili su sve pa sada pokušavaju pronaći egzistenciju za sebe i svoju obitelj u Istri kao što su iz istih razloga ljudi to činili četrdesetih, pedesetih i šezdesetih godina odlazeći u Italiju, npr.

Povećanjem broja jedinica u mreži lokalne samouprave Središnji državni ured za upravu poštuje volju građana.

Treba biti objektivan i valja se samo ujutro rano dići i otići na Kaldaniju pa vidjeti koliko naših ljudi bez posla odlaze u Trst, Mestre i Montfalcone, reagirao je **Lino Červar**. Na razmišljanja da Istra živi u izobilju odgovara da je Istra u strašnom nazadovanju te da se u

drugim županijama bolje živi. Kako se uopće može govoriti o elitnom turizmu u Istri kada se vidi kako izgledaju njezina središta - Pula, Pazin i Labin, pita Červar. Za **Dragutina Lesara (HNS)** nije točan navod da je Vlada predložila zakon imala mišljenje svih jedinica lokalne samouprave jer da je to tako tada se ne bi dogodilo npr. da u općini Mala Subotica nestane cijelo jedno naselje Piškorovec koje je osnovano još u travnju 2000. godine.

U nastavku sjednice **Marija Bajt (HDZ)** je podržala zakonski prijedlog jer nudi korekciju u teritorijalnom ustroju Republike Hrvatske koje su se u proteklom periodu pokazale potrebne zbog boljeg i funkcionalnijeg razvoja lokalne samouprave. Povećanjem jedinica u mreži lokalne samouprave Središnji državni ured za upravu poštuje volju građana i povećava mogućnost da naši ljudi lakše ostvare svoje interese i potrebe. Stoga zahvaljuje Vladi što je člankom 14. za Kutjevo predložila status grada s pripadajućim naseljima držeći da su za to ispunjeni svi uvjeti, od formalno-pravnih do povijesnih i gospodarskih. Proračun Kutjeva dovoljan je za funkcioniranje budućeg grada, a uz razvijeno malo i srednje poduzetništvo garancija je da će moći uspješno rješavati probleme svojih građana, i svojom turističkom i kulturnom ponudom opravdati Vladin prijedlog. Podržala je amandmanski prijedlog predsjednika Hrvatskog sabora o osnivanju nove općine Otok.

Za **Zdenka Antešića (SDP)** netočan je navod da Središnji državni ured za upravu poštuje volju građana, što je potkrijepio primjerom grada Raba koji je npr. od Ureda zatražio da se izjasni u vezi s inicijativom za osnivanjem nove općine na području grada Raba, ali ovaj to nije učinio i tako nije poštivao volju građana.

Razlučiti kruške od jabuka

Kako predloženi zakon nudi samo određene manje korekcije teritorijalnog ustrojstva u odnosu na postojeće stanje sve se moglo postići i izmjenama i dopunama ovog zakona, smatra mr. sc.

Vlado Jelkovic (HDZ). Ipak razumije Vladinu odluku da u Hrvatski sabor dođe s novim zakonskim prijedlogom s obzirom na činjenicu da je dosad važeći zakon mijenjan i dopunjavan čak 15 puta, a samo lani tri puta. Njegova prva primjedba odnosila se na obrazloženje zakonskog prijedloga iz kojeg se, kaže, ne može vidjeti koje su novopredložene jedinice lokalne samouprave, a napose predložene promjene. Jednako tako nema nikakvih kriterija na temelju kojih se jedna jedinica lokalne samouprave može formirati pa je pitanje je li to možda broj njezin stanovnika i površina koju obuhvaća, visina društvenog bruto proizvoda po glavi stanovnika i sl. A to je važno kako bismo znali može li neka jedinica lokalne samouprave može u budućnosti funkcionirati ili ne. U nedostatku kriterija na djelu imamo kontinuirani priliv zahtjeva za formiranje novih općina, ali se pritom često ne vodi računa o održivosti takvog zahtjeva, odnosno mogućnosti samofinanciranja malih općina. U nedostatku tih kriterija ne preostaje nam ništa drugo nego nastojati poštovati demokratski izraženu volju građana. Drži da su za funkcioniranje lokalne samouprave vrlo važni, gotovo presudni ljudi koji upravljaju jedinicama lokalne samouprave. Prošlo je već 13 godina od kako je u našoj praksi postojeći ili sličan sustav lokalne samouprave, što je za Jelkovića dovoljno vremena za jednu cjelovitu analizu dosadašnjeg funkcioniranja sustava lokalne samouprave, a ovisno o toj analizi za eventualne promjene sustava funkcioniranja te samouprave. Zastupnik je podržao predloženi zakon uz opasku da bi predlagatelj za drugo čitanje zakona trebao uvažiti iznesene primjedbe i prijedloge, ali sve to svakako treba biti prije lokalnih izbora.

Devet novih općina znači 100-tinjak novih vijećničkih mjesta i isto tako vijećničkih naknada, nekoliko desetaka novih profesionalnih političkih pozicija, ali i toliko manje sredstava koja su ionako skromna kada je u pitanju izdvajanje za lokalnu samoupravu, naglasio je dr. sc. **Miljenko Dorić (HNS)**. Zanimalo ga je je li kod utvrđivanja prijedloga o

osnivanju novih općina do kraja poštivana zakonska procedura te podsjetio na Europsku povelju o lokalnoj samoupravi koja i nas obvezuje da se kod donošenja ovakvih zakona prethodno provede rasprava u zajednici županija, odnosno u savezu gradova i općina i dobije njihov stav. Ta se faza, međutim, redovito preskače što svakako govori o našoj pravnoj državi i našoj europskoj orijentaciji. Stoga predlaže da zakonodavac povuče ovaj zakonski prijedlog i razluči kako je rekao što su kruške, a što jabuke. Objasnio je to na primjeru svoje općine - Vinodolske općine. Predloženim je zakonom mjesto Bribir ušlo u sastav te općine i još je dobro prošlo, ali Grižane (u tom je mjestu rođen najveći minijaturist - slikar u svijetu Julije Klović) nije jer je podijeljeno tako da je dio zaseoka ostao u sadašnjoj općini, a dio je ušao u sastav buduće općine. Zastupnik drži da za takvu, kako je rekao bedastoću, nema nikakve teritorijalne, povijesne i kulturnološke osnove. Drži da je takav prijedlog došao od onih koji prije četiri godine nisu dobili podršku građana da obnašaju vlast, a osjećaju da je neće dobiti ni pred predstojeće lokalne izbore, ali misle da će pretvaranjem nekoliko mjesnih odbora u novu općinu dobiti šansu da dođu na vlast. Rekao je kako uopće neće biti u sabornici kada se bude glasovalo o ovom zakonu jer ne želi sudjelovati u takvoj raboti niti smije dozvoliti da ga bilo tko veže s ovako predloženim zakonom.

U nedostatku kriterija na temelju kojih se jedna jedinica lokalne samouprave može formirati na djelu imamo kontinuirani priliv zahtjeva za osnivanje novih općina.

Jedan od temeljnih problema lokalne samouprave je postavljen monotipski koncept upravljanja u jedinicama lokalne samouprave, podvukao je **Slavko Linić (SDP)**. Veliki broj jedinica lokalne samouprave i zaposlenika u upravnim

tijelima tih jedinica neposredno utječe na razinu javne potrošnje što mogu dozvoliti samo bogate države, a Hrvatska to nije. S druge strane centralizacija mnogih upravnih djelatnosti sprječava učinkovitost rada tijela lokalne samouprave, dok je postojeći sustav financiranja jedinica lokalne samouprave izrazito neprikladan. Sve je to razlog da imamo neučinkovitost komunalne infrastrukture, a isto tako jedinice lokalne samouprave ne mogu odgovoriti na zadovoljavanje potreba građana na području zdravstvene zaštite, socijalne skrbi, zbrinjavanja, obrazovanja, kulture i zaštite okoliša. U postojećoj situaciji prioritetno je riješiti se monotipnog sustava djelovanja lokalne samouprave i uvesti višetipni sustav jer bi tada i državnim tijelima i ministarstvima bilo daleko lakše nastaviti postupak decentralizacije. Ukoliko se nastavi s usitnjavanjem jedinica lokalne samouprave prije nego što se riješe temeljni problemi u Zakonu o lokalnoj i područnoj samoupravi i dalje ćemo imati zapreku u daljnjoj decentralizaciji lokalne samouprave jer državna tijela ne mogu u monotipnom sustavu provoditi decentralizaciju zdravstva, socijalne skrbi, obrazovanja.

Politički inženjering

U državi sa 4,3 milijuna stanovnika i nekih 56 tisuća kvadratnih kilometara broj općina, gradova i županija već se približio broju od 600, što je, po ocjeni, zastupnika **Damira Kajina (IDS)** previše. I stoga, kaže, ne treba sumnjati da će zasigurno doći dan kada će se uz silna previranja na terenu odlučivati o ukidanju poneke općine. Jednako tako vjeruje da će se Hrvatska morati regionalizirati i decentralizirati jer će u protivno Zagreb politički, gospodarski i demografski "usisati" cijelu Hrvatsku. Sve dok je Hrvatska tako centralizirana kao što jeste niti jedna vlada neće biti uspješna, uvjeren je Kajin. Centralizacija služi da bi se moglo vladati iz jednog centra, pa i sredinama u kojima vladajuća politika nema političku naklonost iste. Za predloženi zakon kaže da je riječ o jednom klasičnom

obliku političkog inženjeringa gdje se jednostavno pokušava dobiti naklonost u sredinama u kojima HDZ-e nije imao političku premoć. To je npr. slučaj s Primorsko-goranskom županijom gdje su izdvojena neka naselja i formirane nove općine (Lopar na Rabu i Vinodol iz općine Novi Vinodolski). I u Istri je tako općina Tar-Vabriga izdvojena iz grada Poreča, a Funtana iz Vrsara, ali i pored toga Kajin ne sumnja u tamošnju pobjedu IDS-a. Inače smatra da spomenute dvije potonje istarske općine mogu financijski egzistirati jer Funtana sa 700 stanovnika ostvari milijun i 342 tisuće noćenja što je 7,95 posto istarskog noćenja odnosno 3 posto ostvarenog hrvatskog), iako ih ni dosad njihove matične općine (Poreč i Vrsar) nisu financijski zapostavljale kroz velike investicije. U nastavku zastupnik je prokomentirao ostale prijedloge Vlade RH, ali i inicijative glede osnivanja i izdvajanja nekih općina u Istri. Upozorio je i na obvezu iz međunarodnih ugovora, ratificiranih konvencija i Ustavnog zakona temeljem kojih nazivi naselja u kojima je u službenoj uporabi uz hrvatski jezik i talijanski moraju biti napisani na oba jezika, i zamolio predlagatelja da taj standard ugradi u predloženi zakon. Apsurdnim je ocijenio promjenu naziva naselja Srpsko polje u Hrvatsko polje tvrdeći da stoljetni naziv Srpsko polje ne znači da će tamo doći Srbija, a Šešelj crtati granicu. Najavio je da će podržati sve amandmane oporbe, a zbog činjenice da se formiraju dvije nove općine u Istri glasat će za taj zakonski tekst. Zastupniku Červaru poručio je da se u Istri teško živi kao i drugdje u Hrvatskoj jer sa 2000 kuna naši umirovljenici jednako teško žive u Labinu ili Buzetu kao i u Dubrovniku odnosno Vinkovcima s tom razlikom da u Istri djeca možda mogu nešto lakše doći do posla.

Usljedio je ispravak netočnog navoda i replika. Za **Ivu Lončara (neovisni)** nije točan navod da Hrvatska ima 56 tisuća četvornih kilometara i 4,3 milijuna stanovnika. Lončar pouzdano tvrdi da kopnena Hrvatska ima 56 tisuća kvadratnih kilometara, ali s morem je to 89 tisuća. Glede promjene naziva naselja

Srpsko polje Lončar je siguran da neće doći Šešelj i povlačiti granicu u Hrvatskoj jer ga je stigla ruka pravde, ali to namjeravaju njegovi nasljednici poput Tomislava Nikolića, zamjenika Srpske radikalne stranke koji i dandanas kaže da sanja granicu Virovitica-Karlovac-Ogulin-Karlobag.

Hrvatska se mora regionalizirati i decentralizirati jer će u protivnom Zagreb politički, gospodarski i demografski "usisati" cijelu Hrvatsku.

Lino Červar (HDZ) je rekao da ga Kajin nije uvjerio da je u Istri dobro, a glede opaske da ovaj zakon doživljava kao izborni inženjering te da će svejedno IDS-u pobijediti u Funtani i Tar-Vabrigi Červar mu odgovara kako se po Istri priča da bi IDS konačno trebao ići samostalno na izbore i tako provjeriti svoju snagu na izborima. Govori se još da je na zadnjim parlamentarnim izborima SDP pomogao IDS da odnese pobjedu u Istri, pa bi bilo dobro da se te dvije stranke dogovore tko je zapravo tamo pobjednik.

U ponovnom istupu, ovaj put u ime Kluba zastupnika IDS-a, govorio je **Damir Kajin**. Ustvrdio je kako će IDS pobijediti i u Funtani i Tar-Vabrigi kao što je 2001. pobijedio na županijskim izborima, i vjeruje da će se takvi rezultati ponoviti i 2005. Glede promjene naziva naselja Srpsko u Hrvatsko polje drži da mi kao država ne bi trebala provokirati, a za njega osobno to je provokacija primitivizma. Također valja poštovati volju ljudi s terena ako izraze želju za osnivanjem nove općine, ali isto tako ne treba zbog sitnog političkog interesa neke stranke prisiljavati pojedine sredine na to, nastavio je zastupnik. Doduše priznaje da su se neke male sredine nakon što su se formirale općine na tim prostorima naprosto preporodile (Gračišće, Grožnjan, Brtonigla, Oprtalj, Cerovlje, Matulji itd.) a danas se njihov broj približava broju 600.

Na konstataciju da država ne treba provocirati promjenom naziva naselja reagirao je **Ivo Lončar (neovisni)**. Ispravljajući netočan navod podsjetio je Kajina da se nalazimo u Hrvatskoj u kojoj žive hrvatski ljudi bez obzira na njihovu naciju, vjeru i svjetonazor. Ujedno mu je poručio da pogleda dokumentarni film naših susjeda u kojem Tomo Nikolić govori o srpskim zemljama u Hrvatskoj i kaže da će uskoro "letovati na srpskom Jadranu i u srpskom Zadru".

Pero Kovačević koji je istupao u ime Kluba zastupnika HSP-a primijetio je da Hrvatska postaje zemlja paradoksa. S jedne strane u ovoj raspravi moglo se čuti kako mnoge općine ne bi trebale to biti jer nemaju dovoljno proračunskih prihoda ni za plaće svojih djelatnika, a s druge strane svi podržavaju ustrojavanje novih općina. Uzmemo li se u obzir samo amandmanski prijedlozi dobivamo 15-tak novih općina, a da nitko pritom nije odgovorio mogu li te općine opravdati svoje osnivanje. Podnoseći zahtjev za osnivanje nove općine građani drže da će im ona pomoći kod uređenja komunalne infrastrukture, a na kraju se dogodi da ona postane sama sebi svrha, i sve što uprihoduje ode za plaće načelnika općine i ostalih službenika tamo, kaže Kovačević, te upozorava da ćemo u sklopu usklađivanja našeg zakonodavstva s pravnim stečevinama EU-a morati ići u novu teritorijalnu podjelu države u kojoj će biti manje županija, gradova i općina. O svemu tome valja razmisliti, napose odrediti jedno prijelazno razdoblje (npr. dvije do tri godine) u kojem bi se vidjelo da li općine ispunjavaju svoj status. Tek nakon toga možemo doći do prave slike i odgovora koliko nam je potrebno županija, gradova i općina, zaključio je Kovačević.

Za **Zvonimira Mršića (SDP)** netočan je navod da ćemo zbog usklađivanja s pravnim stečevinom EU-a morati smanjivati broj jedinica lokalne samouprave. Mršić tvrdi da nema bauka Europe koja će ukidati općine po Hrvatskoj, jer ima država s izuzetno velikim brojem jedinica lokalne samouprave ali isto tako i onih s malim brojem. U jednom

dijelu Njemačke npr. malo su zastupljene jedinice lokalne samouprave, ali ima dijelova te države gdje su one mnogobrojne, zaključio je zastupnik.

Mogućnost manipulacije

Predloženi zakon protivan je Vladinom načelu o neracionalnom povećanju broja jedinica lokalne samouprave budući da mnoge od njih nemaju materijalne i kadrovske uvjete za ispunjavanje svojih zakonskih obveza, naglasio je **Zdenko Antešić** u ime Kluba zastupnika SDP-a. Drži da u predloženom zakonskom tekstu nije jasno definiran način izjašnjavanja inicijatora promjena unutar sustava lokalne samouprave što ostavlja mogućnost manipulacija koje su česte u malim sredinama. Isto tako potpuno je izostavljena potreba pribavljanja mišljenja predstavničkog tijela iz kojega se izdvaja nova jedinica lokalne samouprave što je nedopustivo i zadire u ustavna prava jedinica lokalne samouprave, a napose ostavlja mogućnost da svaka grupa ambicioznih građana na terenu koja ima uporište u Vladi osnuje svoju vlastitu općinu. Na kraju je predložio da se ovaj zakon zbog silnih manjkavosti povuče iz procedure te nakon lokalnih izbora u miru rasprave i pronađu najbolja rješenja.

Stavove Kluba zastupnika HDZ-a prenio je **Lino Červar**. Najprije je odgovorio zastupniku Kajinu na kako je rekao slogan kojim se taj IDS-ovac poslužio u raspravi, a zapravo je slogan SDP-a "da ljudi žive bolje ali toga nisu svjesni". Klub zastupnika HDZ-a s time se ne slaže nego bi stvarno želio pokazati ljudima ne da sanjaju nego da stvarno bolje žive. Glede opaske da je predloženi zakon zapravo izborni inženjering jasno mu je da u trenutku kada je u Istri sve manje domicilnog stanovništva IDS treba skupiti glasove na izborima pa to čini malo uz pripadnike talijanske manjine, malo uz Bošnjake, a napose Srbe. U nastavku Červar je podržao predloženi zakon te ustvrdio da je stav HDZ-a da tamo gdje postoje uvjeti za to treba omogućiti svim jedinicama lokalne samouprave, (poglavito onim sa čvr-

stim izvorima financijskih sredstava) da same svojom pameću osmisle vlastiti razvoj. Sukladno načelu ekonomičnosti i učinkovitosti u obavljanju poslova iz djelokruga lokalne samouprave kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana dao je potporu osnivanju svih općina koje su u tom prijedlogu. Červar smatra da svako drugo promišljanje saborskih zastupnika ne vodi promicanju općeg dobra, decentralizaciji i razvoju jedinica lokalne samouprave, i što je najvažnije na poštuje se demokratski izražena volja građana.

Ispravljajući netočan navod zastupnik **Damir Kajin (IDS)** je zaniijekao da je u svojoj raspravi koristio spomenuti SDP-ov slogan te dodao da Istrijani izuzetno puno rade ali ne žive kako zaslužuju, a jednako tako niti milijun i 60 tisuća umirovljenika u Hrvatskoj, 40 tisuća ljudi koji rade u insolventnim poduzećima ne primaju plaće itd. Objasnio je još da IDS koalira u izborima sa stanovnicima odnosno građanima Istarske županije, ali ih ne dijeli po nacionalnosti niti će to činiti, i dok je tome tako i ubuduće će dobivati izbore na prostoru te županije.

"Netočan je navod da je SDP bilo kada imao stav ili slogan da ljudi u Hrvatskoj žive bolje samo to ne znaju", rekao je **Šime Lučin (SDP)** i dodao kako se za razliku od HDZ-a u SDP-u može misliti svojom glavom, i ne mora misliti onako kako misli vrh stranke i njezin predsjednik. Za **Valtera Poropata (IDS)** netočan je navod zastupnika Červara da ljudi u Istri žive bolje, ali toga nisu svjesni. Točno je, kaže, Poropat da se po svim pokazateljima u Istri živi bolje nego u drugim dijelovima Hrvatske, kao i to da bi hrvatski umirovljenici živjeli bolje da je saborska većina prihvatila IDS-ov prijedlog o obeštećenju korisnika mirovina. Predsjednik Hrvatskoga sabora **Vladimir Šeks** upozorio je potonjeg zastupnika da nije pažljivo slušao izlaganje zastupnika Červara jer je ispravio navod kojeg taj zastupnik nije izrekao, a zapravo je aludirao na takvu izjavu jednog ministra u bivšoj Vladi RH.

Iako se **Jakša Marasović (HNS)** javio da bi ispravio netočan navod zastupnika Červara na kraju je rekao da se čak

slaže sa spomenutim zastupnikom da je najbolje uvažavati mišljenje građana i osnivati općine i gradove po Hrvatskoj. "Dragom je Bogu posve sve isto hoće li biti 550, 560 ili 570 općina i gradova sve dok ne dođemo do apsurdne situacije kada ćemo vjerojatno imati 700, 800 ili čak 1000 gradova i općina, a onda će puknuti balon i mi ćemo doći pameti pa sjesti i pokušati dogovoriti što je zapravo realno za našu državu", zaključio je Marasović. I njega je predsjednik Šeks upozorio da nije iskoristio pravo na ispravak netočnog navoda.

Dr. sc. **Ivan Čehok (HSL)** prenio je stavove Kluba zastupnika HSL-LS-DC-a. Primijetio je da se da se o lokalnoj samoupravi i o svim bitnim pitanjima lokalne samouprave uvijek raspravlja samo prije lokalnih izbora, a i prije je bilo tako. Neshvatljivo je da je jedna država sa 4,5 milijuna stanovnika u proteklih 13 godina raspravlja o ovoj temi tek sporadično i usput kao pripremu za lokalne izbore. A lokalna demokracija i razvitak te demokracije koja pospješuje razvitak građanskog društva jesu condicio sine qua non demokratskog napretka u bilo kojoj državi. I države koje se danas nazivaju najdemokratičnijim poput skandinavskih zemalja imale su barem tri ili četiri jake reforme lokalne samouprave u proteklih 20-tak godina. A u Hrvatskoj o toj se reformi raspravlja neposredno prije izbora pa se onda malo igramo s tim hoćemo li i kojoj općini dopustiti da bude samostalna, a nekom naselju da se izdvoji, i onda se prepucavamo na lokalnom terenu hoće li naselje dobiti svoju samo-

stalnost jer ima npr. jedan restoran više ili možda ljepšu crkvu nego drugo naselja, kaže Čehok. Zadaća aktualne Vlade je da konačno nakon 13 godina ovakvih iskustva donese nove kriterije za teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske jer je naša država sa 4,5 milijuna ljudi potpuno nelogično podijeljena. Hrvatska ima previše županija, gradova i općina, a predloženi zakon zapravo je kozmetika kojom se ništa ne pokriva, rezolutan je Čehok. Stoga bi bilo dobro napraviti novo teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske i utvrditi nove kriterije na temelju kojih će se određivati može li neko naselje biti samostalno, odnosno općina ili grad.

Antun Kapraljević (HNS) drži da Čehok ne bi trebao tako raspravljati o predloženom zakonu nego se potruditi da ga popravi.

Klub zastupnika HSS-a podržavao je i podržavat će sve legitime zahtjeve građana i uvijek se zalagao za održiv razvoj lokalne samouprave temeljene ne samo na broju stanovnika nego i na nekim drugim interesima koje mora imati svako uređeno društvo, rekao je **Ante Markov**. Za Klub je manje bitno koliko će se jedinica lokalne samouprave osnovati, ali je bitnije da se Vlada pozabavi gorućim problemima građana koji sve više ugrožavaju njihov standard. Na kraju je uputio poziv Vladi da nakon 13 godina lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj napokon pokuša vrlo odgovorno i ozbiljno analizirati njezin rad, a napose utvrdi kakvo je stanje danas u pogledu ispunjavanja svih normi koje s tim u vezi ima EU.

Na kraju rasprave riječ je dobio predstavnik predlagatelja zakona, **Antun Palarić**, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za upravu. Rasprava je, kaže, pokazala koliko zastupnici vode brigu o razvoju lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, a napose razvoju svog kraja tako da je rasprava djelomično obojena lokalnim interesima. Vlada se ponekad mora izdignuti iznad lokalnih interesa i graditi sustav onako kako smatra da najbolje odgovara Hrvatskoj. Vlada smatra da je sustav lokalne samouprave uspio u Hrvatskoj, a jedinice lokalne samouprave koje su osnovane kao naselja ili grupa naselja više-manje napredovale. Stoga je Vlada i ovim zakonskim aktom predložila nekoliko novih jedinica lokalne samouprave za koje drži da imaju šansu za uspjeh, a temelje se na volji građana. Zahvalio je svima koji su podržali donošenje ovoga Zakona bilo u cijelosti bilo u nekim segmentima. Objasnio je još da se prijedlozi o promjeni naziva nekih naselja vezuju uz odluku predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave, a kod izjašnjavanja o amandmanima Vlada će vjerojatno prihvatiti sve promjene naziva naselja za koje nije znala, a odluka o tome je dostavljena.

Time je rasprava zaključena, a zastupnici su jednoglasno sa 98 glasova "za" prihvatili Prijedlog zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj i sve primjedbe, prijedloge i mišljenja uputili predlagatelju, radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

J.R.; V.Ž.; J.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RADU

Postojeći Zakon dobra osnova za zaštitu prava radnika

Na 13. sjednici zastupnici su, među ostalim, razmotrili i izmjene i dopune Zakona o radu, koje je predložio Klub zastupnika HSP-a, radi poboljšanja zaštite prava radnika u Hrvatskoj. Podsjetimo, riječ je o prijedlogu da se nedjelju isključi iz radnog tjedna, odnosno da je se proglasi neradnim danom, uz određene iznimke, te da se povise kazne za poslodavce koji neopravdano otpuste radnika koji ih je prijavio za korupciju.

Sudionici u raspravi pozdravili su dobre namjere predlagatelja, ali većina je ocijenila da su ponudena rješenja neprovediva, pa čak i kontraproduktivna (budući da neke djelatnosti u te dane redovito rade). Naime, dijele mišljenje Vlade, odnosno nadležnih radnih tijela, koji smatraju da radno zakonodavstvo Republike Hrvatske već sadrži visoki standard zaštite prava radnika, samo ga treba dosljedno primjenjivati i kontrolirati provedbu zakonskih rješenja. Umjesto da se nedjelju tretira kao blagdan, dovoljno je, kažu, definirati je kao dan tjednog odmora, sukladno konvencijama Međunarodne organizacije rada. Dakako, radnicima koji zbog prirode posla u te dane rade treba osigurati drugi slobodan dan u tjednu, te povećanu dnevnicu, kao što je regulirano postojećim Zakonom i kolektivnim ugovorima.

Oporbeni zastupnici upozoravaju na to da bi inspektori trebali kontrolirati kako poslodavci poštuju prava radnika i u ostale dane, a ne samo rade li trgovine nedjeljom. Osnovni je problem, naglašavaju, što je većina zaposlenih primljena na određeno vrijeme, što

mnogi rade u neodgovarajućim uvjetima ili za svoj rad ne primaju plaću, a o nezaposlenima da se i ne govori. U posebno su teškom položaju radnici u trgovini, koji su izloženi bezočnoj eksploataciji (rade od jutra do sutra, potplaćeni su, itd.). Zbog toga bi vlasnike trgovačkih lanaca u Hrvatskoj trebalo obvezati da i u nas primjenjuju standarde kojih se pridržavaju u svojim matičnim zemljama, rečeno je u raspravi.

Tzv. zviždače, osobe koje su smogle hrabrosti prijaviti korupciju, pa i po cijenu gubitka posla, svakako treba zaštititi, naglašavaju zastupnici. Međutim, povećanjem kazni za poslodavce koji ih otpuste može se postići pomak na tom planu, ali se ne može ostvariti svrha zbog koje su ove izmjenne predložene, budući da se korupcija, kao i (ne)opravdanost otkaza, mora dokazati u sudskom postupku. Borba protiv korupcije iziskuje interdiciplinarni pristup i treba pronaći učinkovite mjere za zaštitu svih subjekata koji u dobroj vjeri prijave opravdanu sumnju na korupciju, rečeno je među ostalim.

Uskrativši podršku predloženom Zakonu, Hrvatski sabor je zadužio Vladu RH da, na temelju analize stanja, odnosno primjene postojećih propisa, u što kraćem roku predloži rješenje kojim će se precizirati da je nedjelja dan tjednog odmora, osim uz točno navedene iznimke. Trebala bi predložiti i učinkovit način kontrole, kako bi se osiguralo dosljednu primjenu spomenutih propisa u praksi, kao i ispunjavanja svih zakonskih uvjeta predviđenih za slučaj obveze rada nedjeljom.

Zastupnici HSP-a se zalažu za to da se nedjelju proglasi neradnim danom, odnosno tretira kao blagdan, te predlažu veće kazne za poslodavce zbog davanja neopravdanog otkaza radnicima koji prijave sumnju na korupciju.

Zajamčiti neradnu nedjelju i zaštitu "zviždača"

Objasnila je zastupnicima predložene izmjene, predstavnica predlagatelja Ruža Tomašić, konstatirala je da postojeći Zakon o radu iz 1995. godine, unatoč značajnim poboljšanjima, ne pruža dovoljnu zaštitu prava radnika u Hrvatskoj. To je zacijelo posljedica neuvažavanja niza prigovora i prijedloga iz redova sindikata, odnosno amandmana uloženi tijekom njegova noveliranja 2003. godine. Stoga se ovim zakonskim prijedlogom/predloženim izmjenama želi poboljšati zaštita radničkih prava kod dva ključna problema - određivanja nedjelje kao neradnog dana, te zaštite onih koji prijave korupciju da zbog toga ne dobiju otkaz ili budu uznemiravani na poslu.

S tim u svezi podsjetila je na činjenicu da je Ustavni sud RH svojom Odlukom od 28. travnja 2004. godine ukinuo izmjene i dopune Zakona o trgovini, kojima je nedjelja trebala biti utvrđena kao neradni dan, ali samo za radnike u trgovini, odnosno u nekim granama trgovine. Budući da u Hrvatskoj nisu svi zaposleni u toj djelatnosti, bolje je ovaj problem riješiti izmjenama Zakona o radu koje bi se odnosile na sve zaposlene, napominje zastupnica. Naime, prema članku 55. Ustava, radnicima u Republici Hrvatskoj zajamčeno je pravo na tjedni odmor i tog se prava oni ne mogu odreći. Zako-

nom o radu to im je pravo zajamčeno nedjeljom, odnosno u neki drugi dan u tjednu, ako je tako dogovoreno kolektivnim ugovorom (npr. ako to nalaže proizvodni proces ili opseg i vrsta posla). Dakako, za rad nedjeljom, blagdanom ili drugim danom za koji je posebnim zakonom određeno da se ne radi, radnik treba primiti povećanu plaću.

Po riječima zastupnice člankom 46. Zakona o radu definirano je da radnik ima pravo na tjedni odmor nedjeljom u trajanju najmanje 24 sata neprekidno, a ako je prijeko potrebno da u te dane radi, mora mu se za svaki radni tjedan osigurati jedan dan odmora, u razdoblju određenom kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu. Pored toga, Republika Hrvatska je potpisnik Konvencije 106. o tjednom odmoru u trgovini i uredima Međunarodne organizacije rada iz 1957. godine, koje je preuzela na temelju notifikacije o sukcesiji. Temeljem ove Konvencije države - potpisnice obvezne su radnicima osigurati tjedni odmor (članak 6. tog dokumenta nalaže da se razdoblje tjednog odmora mora podudarati s danom u tjednu koji je prema tradiciji ili običajima određen kao dan odmora, odnosno da se, koliko je to moguće, moraju poštovati tradicije i običaji vjerskih manjina). Opće pravilo o nedjelji kao neradnom danu u Republici Hrvatskoj sadržano je i u Zakonu o potvrđivanju Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima, potpisanog u Zagrebu, 18. prosinca 1996. godine. Stoga je prijeko potrebno u članku 38. Zakona o radu, u kojem se određuje trajanje radnog tjedna, jasno istaknuti da nedjelja ne spada u radni tjedan, naglašava zastupnica.

Zaštita radnika koji prijave korupciju

Kako reče, u hrvatskom društvu prevladava načelni stav da je korupcija negativna, nepovoljna, štetna i opasna pojava (o tome postoji suglasje većine građana, a i tzv. političke elite, te poslovne i znanstvene zajednice). Nacional-

ni program za borbu protiv korupcije taj pojam određuje posredstvom niza kaznenih djela: davanje i primanje mita, protuzakonito posredovanje, zloraba obavljanja dužnosti državne vlasti, zloraba položaja i ovlasti, sklapanje štetnog ugovora, odavanje službene tajne, te izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne. Nije riječ samo o domaćem problemu, već o negativnim posljedicama globalizacije. Naime, mnoge zemlje u kojima korumpiranost nije visoka korupciju uspješno izvoze, obično u države u kojima je ona veliki problem. Iako Hrvatskoj u procesu globalizacije prijete ista opasnost, borba protiv korupcije je u nas neefikasna. Osim toga, nezamisliva je bez zaštite građana koji se to odluče prijaviti (nije dovoljna puka deklarativna nakana u Nacionalnom programu za borbu protiv korupcije). Od posebne je važnosti osigurati zakonsku zaštitu radnika koji prijave korupciju, o čemu svjedoče brojni slučajevi ucjena ili otpuštanja osoba koje su se odlučile na taj potez.

Unatoč dobrim namjerama predlagatelja predložena rješenja nisu prihvatljiva, jer bi to značilo zabranu rada nedjeljom.

Hrvatsku na to obvezuju i odredbe dvaju usvojenih međunarodnih konvencija za borbu protiv korupcije - Kaznenopravna i Građanskopravna konvencija o korupciji, kaže dalje zastupnica.

Izmjenama i dopunama Zakona o radu 2003. godine, napravljen je u tom smislu tek polovičan korak. Naime, u članku 115. koji definira neopravdane razloge za otkaz dodan je novi stavak koji glasi: "Obračanje radnika zbog opravdane sumnje na korupciju ili u dobroj vjeri podnošenje prijave o toj sumnji odgovornim osobama ili nadležnim tijelima državne vlasti, ne predstavlja opravdani razlog za otkaz". Nažalost, tom prilikom nisu dopunjene i kaznene odredbe u članku 248. Zakona o radu, kao što je predlagao Klub zastupnika

HSP-a, tako da je ovakva zabrana otkaza, bez odgovarajuće kazne, posve neefikasna i besmislena. Po mišljenju njenih stranačkih kolega prijeko je potrebno povećati iznose novčanih kazni za najteže prekršaje poslodavca predviđene spomenutim člankom. Naime, predviđena novčana kazna do 100 tisuća kuna za otpuštanje radnika koji prijavi korupciju nije dovoljna, pa bi je trebalo povisiti na kunsku protuvrijednost od 100 tisuća eura. Može se dogoditi da takav radnik bude prisiljen napustiti posao ne zbog neopravdanog otkaza, nego zbog uznemiravanja na poslu. Da se to spriječi trebalo bi dopuniti i članak 30. Zakona o radu, koji definira zaštitu dostojanstva radnika. Naime, poslodavac je dužan zaštititi njihovo dostojanstvo za vrijeme obavljanja posla tako da im osigura uvjete rada u kojima neće biti izloženi uznemiravanju (to uključuje i poduzimanje preventivnih mjera). Logično je pretpostaviti da prijava korupcije može dovesti do okolnosti u kojima radnik ne može očekivati da će ga poslodavac zaštititi od uznemiravanja, odnosno zaštititi njegovo dostojanstvo. U tom slučaju nije dužan dostaviti pritužbu poslodavcu i ima pravo prekinuti rad, pod uvjetom da je zatražio zaštitu pred nadležnim sudom.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav je uvažio namjeru predlagatelja da se urede pitanja rada nedjeljom te učinkovita zaštita radnika koji u dobroj vjeri prijave sumnju na korupciju, ali nije podupro predložene zakonske izmjene, iz razloga navedenih u mišljenju Vlade RH. Smatra da program borbe protiv korupcije iziskuje interdisciplinarni pristup te predlaže da Vlada RH, na temelju analize važećih propisa i njihove primjene, kao i preuzetih obveza na temelju međudržavnih ugovora, predloži izmjene i dopune zakona koji uređuju ova pitanja, kako bi se osigurala sveobuhvatna i učinkovita zaštita radnika.

Podršku ovom zakonu uskratilo je i matični Odbor za rad, socijalnu politi-

ku i zdravstvo, iako članovi tog radnog tijela smatraju da je to dobar poticaj za raspravu o ovoj osjetljivoj temi radi pronalaženja boljih rješenja. Naglašavaju da su novele Zakona o radu iz 2003. godine najopsežnije upravo u području zaštite radnika od diskriminacije, ali da su nedostatni mehanizmi predviđeni za ostvarenje te zaštite. Po njihovu mišljenju ne bi trebalo dopunjavati ni kaznene odredbe, već samo osigurati njihovu primjenu.

Problem je u nepoštivanju zakona i nedovoljnoj kontroli njegove primjene, a ne u postojećim zakonskim određenjima (prijave inspektora obično završavaju u zastari, a kazne su minimalne).

U Izvješću Odbora podsjeća se na to da postojeći Zakon, sukladan preuzetim konvencijama Međunarodne organizacije rada, posebno onim s područja zaštite ljudskih prava, predviđa nedjelju kao dan tjednog odmora. Međutim, problem nastaje kad se obveza rada nedjeljom provodi u djelatnostima u kojima to nije nužno. Stoga bi, po mišljenju članova Odbora, pitanje rada nedjeljom trebalo riješiti posebnim zakonom, na temelju okvirnih odredbi Zakona o radu, posebno vodeći računa o dosljednom provođenju odredbe članka 46., uz pojačani nadzor inspekcije rada. Na taj bi se način zaštitila ne samo radna, nego i ljudska prava zaposlenih, stoji u Izvješću toga radnog tijela.

Navodi se, nadalje, da je zaštita subjekata koji u dobroj vjeri prijave opravdanu sumnju na korupciju, prvi put institucionalizirana izmjenama i dopunama Zakona o radu iz 2003. godine. Članovi Odbora stoje na stajalištu da je to prekratko vrijeme za analizu njegove primjene, kao i posljedica. Tek nakon analize propisa i njihove primjene kroz duži period, kao i obveza preuzetih međunarodnim ugovorima, moći će se, po potrebi, predložiti određene izmjene,

koje će osigurati efikasniju zaštitu tzv. zviždača.

Uz sugestiju Saboru da ne prihvati ponuđeni Zakon, u tekstu kako ga je predložio Klub zastupnika HSP-a, Odbor je predložio donošenje posebnog zaključka. Riječ je o zaduženju Vladi da u što kraćem roku napravi cjelovitu analizu stanja glede primjene postojećih odredbi o određivanju nedjelje kao dana tjednog odmora, posebno u odnosu na djelatnosti u kojima je ona, bez prijeko potrebe, u praksi postala radni dan. Po mišljenju tog radnog tijela Vlada bi na osnovi uočenog stanja trebala predložiti rješenje kojim će se precizno utvrditi da je nedjelja dan tjednog odmora, uz određene iznimke, te predvidjeti učinkovit način kontrole. Svrha - osigurati dosljednu primjenu propisa o nedjelji kao neradnom danu, uz istovremeno ispunjavanje svih zakonskih uvjeta predviđenih za slučaj obveze rada nedjeljom.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH također sugerira Hrvatskom saboru da ne prihvati predloženi Zakon, uz obrazloženje da je u radno zakonodavstvo Republike Hrvatske ugrađen visoki standard zaštite prava radnika, čak viši od prosjeka u zemljama članicama EU. Osim toga, odredbe Zakona o radu poštuju i sve obveze koje je Hrvatska preuzela temeljem međunarodnih ugovora kojih je stranka, a posebno utvrđene standarde iz konvencija Međunarodne organizacije rada (57).

Vlada RH stoji na stanovištu da je odredba članka 46. Zakona o radu u potpunosti sukladna Konvenciji broj 106 o tjednom odmoru u trgovini i uređima, jer u pravilu propisuje nedjelju kao dan tjednog odmora. Samo u slučajevima kad je nedjeljni rad nužan zbog proizvodnog procesa, vrste djelatnosti ili drugih opravdanih razloga, na temelju slobodne volje poslodavca i radnika, radniku se kao dan tjednog odmora osigurava neki drugi dan u radnom tjednu, dok za rad nedjeljom ima pravo na uvećanu plaću.

Budući da je u nekim djelatnostima koje moraju stalno funkcionirati (npr.

javne službe zdravstva, komunalne službe, redarstvene službe, itd.) nedjelja ipak radni dan, samo s povećanom dnevnicom, nije opravdano zakonom propisati da ona ne spada u radni tjedan, mišljenje je Vlade. To bi, naime, izazvalo niz nedoumica i prepreka u primjeni ostalih pravnih instituta Zakona o radu, te otvorilo niz pitanja vezanih uz status neophodnog rada nedjeljom. U tom bi slučaju izgubio svaki smisao institut preraspodjele radnog vremena, kao i rada s nepunim radnim vremenom, budući da predložena odredba u potpunosti isključuje mogućnost zapošljavanja radnika za rad samo nedjeljom, ako takav rad odgovara i poslodavcu i radniku. Osim toga, na taj se način svaka nedjelja izjednačuje sa statusom blagdana, spomendan i neradnih dana, koji su utvrđeni i regulirani posebnim zakonom, stoji u mišljenju Vlade.

Umjesto povećanja kazne koju bi poslodavac trebao platiti državi zbog davanja neopravdanog otkaza, povećati naknadu štete radniku koji je zbog prijavljivanja korupcije ostao bez posla.

Po njenoj ocjeni ponuđenim rješenjima u vezi sa zaštitom prava radnika koji prijave sumnju na korupciju, ne može se ostvariti svrha zbog koje se predlažu. Naime, instituti opravdanosti sumnje u moguću korupciju, kao i (ne)opravdanog razloga za otkaz ne mogu se prepustiti diskrecionoj ocjeni, već se moraju utvrđivati u odgovarajućim sudskim postupcima. Vlada stoji na stajalištu da se utvrđivanjem samo prekršajne odgovornosti poslodavca, kako je predloženo, neće osigurati učinkovita i sveobuhvatna zaštita radnika koji u dobroj vjeri prijave sumnju na korupciju. Napominje da program borbe protiv korupcije iziskuje interdisciplinarni pristup i utvrđivanje učinkovitih mjera zaštite tzv. zviždača. Budući da je ovaj institut unesen u radno zakonodavstvo novelama Zakona o radu iz 2003. godine, za

sada još nije moguće analizirati njegovu primjenu i posljedice. Stoga Vlada RH najavljuje da će tek nakon analize svih pozitivnih propisa i njihove primjene, kao i preuzetih obveza temeljem međunarodnih ugovora, predložiti izmjene i dopune relevantnih zakonskih propisa, radi osiguranja sveobuhvatne i učinkovite zaštite svih subjekata koji u dobroj vjeri prijave sumnju na korupciju (u to svakako mora biti uključena i zaštita od novih oblika povrede dostojanstva radnika, tzv. mobbinga i sl.).

RASPRAVA

Nakon što su zastupnici saslušali predstavnicu predlagatelja, Ružu Tomašić, predsjednik Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo dr.sc. **Marko Turić**, izvijestio ih je o stavovima toga radnog tijela.

Predstavnik Kluba zastupnika HNS/PGS-a, **Dragutin Lesar**, zamjerio je predlagatelju što nije osigurao mišljenje socijalnih partnera te konstatirao da predložena rješenja, unatoč dobrim namjerama navedenim u obrazloženju, nisu prihvatljiva. U prvom redu materija regulirana člankom 1. predloženog zakona ne spada u članak 30. čija se dopuna predlaže, budući da se u tom članku govori o zaštiti dostojanstva radnika od uznemiravanja. Osim toga, dvojbena je može li se u zakonu unaprijed pretpostaviti da će poslodavac ugroziti ili da neće štititi dostojanstvo radnika. Nadalje, usvoji li se formulacija predviđena člankom 2., da nedjelja ne spada u radni tjedan, to bi značilo zabranu rada nedjeljom, bez izuzetaka. Po riječima zastupnika predmet spora je nedjeljni rad trgovina, dok nitko ozbiljan više ne razmišlja zabraniti rad u te dane Željeznici, hotelima, bolnicama, "ZET"-u, itd. Po njegovu mišljenju problem je u nepoštivanju zakona i nedovoljnoj kontroli njegove primjene, a ne u postojećim zakonskim odrednjima (prijave inspektora obično završavaju u zastari, a kazne su minimalne). Kada bi se sankcioniralo poslodavce koji ne poštuju radnička prava propisana zakonom i kolektivnim ugo-

vorima (uvećane dnevnice, napose kad je riječ o prekovremenim satima, te pravo na drugi slobodan dan u tjednu), niti jedan trgovački lanac zacijelo ne bi radio nedjeljom. Vlasnici tih lanaca u domicilnim zemljama poštuju zakone jer ih, u protivnom, čeka ključ u bravu. Ako su Nijemci, Austrijanci i Francuzi na taj način napravili reda možemo i mi, tvrdi Lesar. Međutim, očito ne želimo, ne znamo ili se ne usuđujemo primijeniti takve sankcije prema njima zato što su došli iz Europe, iako im u toj istoj Europi ne pada napamet tjerati žene da u nedjelju rade 10 sati prekovremeno, bez povećane plaće i slobodnog dana. Ne samo da oni koji rade nedjeljom, dakle u dane tjednog odmora, imaju na to pravo, nego prema kolektivnom ugovoru radnik ne može tijekom kalendarske godine raditi više od 4 do 5 nedjelja. To znači da će poslodavac, želi li da mu firma bude otvorena i nedjeljom, morati zaposliti nove ljude. Najprije probajmo primijeniti ta rješenja, umjesto velikih demagogija, kaže zastupnik.

Nedjelju treba institucionalizirati kao dan tjednog odmora, odnosno isključiti iz radnog tjedna, sukladno tisućljetnoj tradiciji u Europi, a i u Hrvatskoj.

U nastavku se osvrnuo na rješenje predviđeno člankom 3. zakonskog prijedloga. Predložio je da se, umjesto povećanja kazne koju bi poslodavac trebao platiti državi zbog davanja neopravdanog otkaza radniku koji ga je prijavio zbog sumnje na mito i korupciju, povećati naknada štete tom radniku. Prema postojećem rješenju sud mu može odrediti naknadu štete u visini od 3 do 18 prosječnih plaća zarađenih u zadnja tri mjeseca, što bi trebalo povećati na 58 plaća. Taj iznos poslodavac bi trebao platiti radniku koji je ostao bez posla zato što je na naš poziv smogao građanske hrabrosti da prijavi mito i korupciju, zaključio je Lesar.

Nedjelju isključiti iz radnog tjedna

Ljubica Lalić izvijestila je da Klub zastupnika HSS-a podržava predložene zakonske izmjene jer, za razliku od Vlade, smatraju da nedjelju treba institucionalizirati kao dan tjednog odmora. Kako reče, neugodno su iznenađeni stavom Vlade koja predlaže da se ovaj Zakon odbije, i to unatoč obećanju danom sindikatima i Biskupskoj konferenciji nakon što je Ustavni sud ukinuo izmijenjeni Zakon o trgovini koji je trgovinama ograničavao rad nedjeljom.

Ne zalažemo se za zabranu rada nedjeljom, već želimo da se taj dan tretira kao blagdan, jer to proizlazi iz ugovora što ga je Hrvatska potpisala sa Svetom Stolicom.

Ustav RH jamči svakom zaposleniku neotuđivo pravo na tjedni odmor, podsjeća zastupnica. Nedjelja je utvrđena kao dan tjednog odmora Zakonom o radu (u te dane rad je dozvoljen samo ako je to prijeko potrebno), a i prema ugovoru što ga je Hrvatska zaključila sa Svetom stolicom to je neradni dan. Unatoč tome, u te se dane sve više radi, a posebno su ugroženi radnici u trgovini koji rade svake nedjelje, iako to nije prijeko potrebno. Samo u trgovini godišnje se prikaže toliko prekovremenih sati da bi se moglo otvoriti više od 12 tisuća radnih mjesta, tvrdi zastupnica. Nepoštivanje prava na slobodnu nedjelju i nastojanje da se ona iskoristi u komercijalne svrhe svjedoče o tome da hrvatsko društvo u središte zanimanja ne stavlja čovjeka i njegovu slobodu, nego isključivo materijalnu dobit, negodovala je. Kako reče, njeni stranački kolege zalažu se za to da se nedjelja isključi iz radnog tjedna, sukladno tisućljetnoj tradiciji u Europi, a i u Hrvatskoj, gdje je tako bilo i u vrijeme komunističkog sustava koji nije imao razumijevanja za vjerske

potrebe građana. Po riječima zastupnice zahtjev za neradnom nedjeljom nije motiviran vjerskim motivima, već ta potreba proizlazi iz antropološkog, kulturnog, socijalnog i gospodarskog značenja i vrijednosti nedjelje kao neradnog dana. Osim toga, treba voditi računa i o biološkoj potrebi čovjeka za odmorom. Društvena suglasnost o toj ljudskoj potrebi sadržana je u radnom zakonodavstvu kojim se uređuje maksimalan broj dnevnih i tjednih sati, te pravo na dnevni, tjedni i godišnji odmor. Svođenje čovjeka na sredstvo proizvodnje i potrošnje, pri čemu se krši pravo i potreba na dnevni i tjedni odmor, može dovesti u opasnost ne samo pojedinca i njihove obitelji, nego i same temelje društva i njegovu političku integraciju. Pritom neće trpjeti štetu samo društveni odnosi, nego i gospodarska produktivnost, upozorava zastupnica (žaloso je što Vlada to ne shvaća). Osim toga, ne treba zaboraviti ni to da je po Ustavu obitelj pod posebnom zaštitom države. Uz brojne čimbenike koji su u službi zaštite obitelji istaknuto mjesto zauzima mogućnost obiteljskog druženja barem jednim danom u tjednu.

Jednom riječju, Klub zastupnika HSS-a podržava predložene zakonske novele, kako zbog potrebe zaštite svih onih koji su se usudili dati doprinos suzbijanju i razotkrivanju korupcije, tako i zbog isključenja nedjelje iz radnog tjedna. Jer, kao dan odmora i prostor za rekreaciju i ostvarenje svekolikih čovjekovih stvaralačkih moći, od općeg je interesa za cjelokupno društvo i društvene ustanove i organizacije, kao neizostavan sadržaj humane kvalitete života pojedinca i društva.

Nedjelju tretirati kao blagdan

Zahvalivši zastupnicima HSS-a na pohvalama, **Tonči Tadić** je napomenuo da su predložena rješenja utemeljena na zahtjevima sindikata. Podsjetio je i na činjenicu da je HSP još prije dvije godine, prilikom zadnjih izmjena Zakona o radu, na zamolbu Hrvatske udruge sindikata uložio amandman kako bi se osigurala zaštita radnika koji prijave

korupciju (nažalost, nije usvojen). Mi se ne zalažemo za zabranu rada nedjeljom, kao što se pisalo u tisku, već želimo da se taj dan tretira kao blagdan, jer to proizlazi iz ugovora što ga je Republika Hrvatska potpisala sa Svetom Stolicom.

Točno je - kaže - da je 2003. godine u Zakon o radu (čl. 46.) prvi put "ubačena" obveza poslodavca da radniku mora osigurati tjedni odmor, ali isto tako treba voditi računa i o Konvenciji Međunarodne organizacije rada u kojoj stoji da pri određivanju dana tjednog odmora treba poštovati tradiciju i vjerske običaje. Kako reče, zastupnici HSP-a smatraju da tradicija i vjerski običaji u Hrvatskoj nalažu da to ne bude bilo koji dan, nego upravo nedjelja.

Borba protiv korupcije nije moguća, ako ne možemo zaštititi ni one koji su je prijavili.

U nastavku je izrazio čuđenje što Vlada odbija njihov zakonski prijedlog. Kako reče, slaže se s tim da rad treba fleksibilizirati, ali ne na način da se borimo protiv promjena koje idu u korist zaštite radnika koji prijave korupciju.

Povisiti kazne za neopravdani otkaz

Doista ne znam kakve su analize još potrebne da bi se eventualno išlo na izmjene Zakona o radu i ostalog zakonodavstva radi zaštite tih radnika, s obzirom na brojne slučajeve šikaniranja i otpuštanja onih koji su prijavili korupciju, kaže zastupnik (npr. slučaj Vesne Balenović). Postojećom zabranom njihova otpuštanja ne postiže se ništa, ako istodobno nisu predviđene odgovarajuće kazne. Da radnika ne bismo štitali "praznom puškom," kaznu za poslodavca koji ga neopravdano otpusti treba podići sa simboličnih 100 tisuća kuna na 100 tisuća eura, s tim da radnik dobije naknadu plaće za vrijeme dok nije radio. Dakako, podrazumijeva se da će sudskom presudom automatski biti vraćen na posao. Prijeko je potrebno, također,

takvog radnika zaštititi od šikaniranja na radnom mjestu. Borba protiv korupcije nije moguća, ako ne možemo zaštititi ni one koji su je prijavili, napominje zastupnik. Stoga se spomenute kazne doista moraju primjenjivati, ne samo kad je riječ o privatnicima, nego i o državi kao poslodavcu. Na kraju je zahvalio na potporama koje su dobili od klubova zastupnika, te napomenuo kako očekuje da će tako biti i tijekom glasovanja.

Radna nedjelja - samo iznimno

U hrvatskoj javnosti i medijima se još od travnja 2003. učestalo raspravlja o reguliranju rada nedjeljom i blagdanom, ali i općenito o vrijednosti slobodne nedjelje, konstatirala je **Ruža Lelić**, glasnogovornica Kluba zastupnika HDZ-a. Dok sindikati traže zabranu rada nedjeljom i blagdanom, veliki trgovci su za slobodu rada, a ostali variraju između ta dva stava, ovisno o raspoloženju javnosti i prilikama.

Zalažemo se za zaštitu kulture nedjelje, te zaštitu ljudskih i radničkih prava, posebno zaposlenih u trgovini, koji su trenutno u tom području najugroženiji.

Nedjelja je ustanovljena kao slobodan dan već tijekom prvog tisućljeća i postala je zaštitom slabijih i socijalno ugroženih, podsjeća zastupnica (već tada je uočeno da premoreni radnici ne mogu ispunjavati svoje radne obaveze). Mi u Klubu zastupnika HDZ-a smo za zaštitu kulture nedjelje, te zaštitu ljudskih i radničkih prava, a posebno zaposlenih u trgovini koji su u ovom trenutku i najugroženiji po tom pitanju (rade od jutra do sutra i to za male ili nikakve novce). Kako reče, njeni stranački kolege stoje na stanovištu da je nedjelja dan tjednog odmora i da u te dane treba raditi samo u iznimnim slučajevima. Izuzeća bi trebala biti svedena na nužni minimum. Primjerice, mogli bi raditi kiosci, benzin-

ske crpke i drugi prodajni objekti važni za normalnu opskrbu stanovništva te djelatnosti kod kojih to zahtijeva priroda posla (zdravstvo, policija, i sl.).

Problem je u tome što za rad nedjeljom radnici najčešće nisu plaćeni, ili su slabo plaćeni, a država nema prevelike koristi od toga. Ankete pokazuju da rad trgovina nedjeljom ne podržava 75 posto građana, tvrdi zastupnica. Rad u te dane ima i višestruko loše posljedice, budući da premoreni ljudi loše rade, lakše se i češće ozljeđuju i razbolijevaju, a sve to u konačnici pada na teret poreznih obveznika. Stoga zakonodavstvo svakako treba voditi računa i o zaštiti gospodarstva. Drugim riječima, rad nedjeljom treba urediti čuvajući dignitet hrvatskih građana, te promičući interes hrvatskog gospodarstva.

Postojeći zaštitni mehanizmi se ne primjenjuju

Po riječima zastupnice prijedlog HSP-a naišao je na djelomičnu potporu sindikata i prilično suzdržanu reakciju crkve i poslodavaca. Istodobno sindikati u trgovini predlažu donošenje posebnog Zakona o radnom vremenu u trgovini kojim bi se zabranio rad nedjeljom i blagdanom. Po mišljenju njenih stranačkih kolega u Zakon o radu već je ugrađen visoki standard zaštite prava radnika, samo ga treba dosljedno primjenjivati. Osim toga, pored zaštite prava zaposlenih treba misliti i na zaštitu prava nezaposlenih, napominje zastupnica. Podsjeća na to da odredbe Zakona o radu poštuju sve obveze koje je Hrvatska preuzela na temelju međunarodnih ugovora kojih je stranka, a u njih su ugrađeni i standardi iz Konvencije Međunarodne organizacije rada. Hadezeovci drže da je odredba članka 46. Zakona o radu u potpunosti sukladna Konvenciji broj 106. o tjednom odmoru u trgovini i uredima, budući da, u pravilu, propisuje nedjelju kao dan tjednog odmora.

Priklanjaju se, inače, mišljenju Vlade da nije opravdano zakonskim odredbama propisati da nedjelja ne spada u radni tjedan, jer smatraju dostatnim da je se definira kao dan tjednog odmo-

ra. A u djelatnostima u kojima je rad u te dane nužan zbog prirode posla, uz uvećanu plaću trebaju dobiti neki drugi slobodan dan u tjednu, kako sada stoji u Zakonu o radu. Pozdravljaju nastojanja za smanjivanje ili ukidanje rada nedjeljom, napose kad je riječ o trgovinama, budući da ti radnici obično nisu plaćeni za prekovremene sate (u zdravstvu i u drugim djelatnostima gdje je to regulirano kolektivnim ugovorom situacija je bolja). Zastupnica je naglasila da njeni stranački kolege poštuju i podržavaju tzv. zviždače koji su se odlučili prijaviti korupciju, bilo u trgovačkom društvu bilo u javnim ustanovama i državnoj upravi, pa i po cijenu gubitka posla. Te osobe svakako treba ohrabriti, ali i zaštititi, jer ih, nažalost, nemamo puno. Predlagatelj, doduše, predlaže znatno povećanje kazne za poslodavce koji ih otpuste (sa 60 do 100 tisuća kuna na 60 do 100 tisuća eura). Na taj se način može postići pomak u zaštiti radnika ali se ne može ostvariti svrha zbog kojih se predlažu ove izmjene, budući da se korupcija, kao i (ne)opravdanost otkaza mora dokazati u sudskom postupku. U svakom slučaju, borba protiv korupcije iziskuje interdisciplinarni pristup i treba pronaći učinkovite mjere za zaštitu svih subjekata koji u dobroj vjeri prijavljuju opravdanu sumnju na korupciju, naglašava zastupnica. Budući da je izmjenama koje su stupile na snagu u srpnju 2003. u Zakon o radu već ugrađen prihvatljiv institut zaštite, hadezeovci podržavaju mišljenje Vlade, da se tek na temelju analize svih pozitivnih propisa i njihove primjene, kao i preuzetih obveza temeljem međunarodnih ugovora, mogu predložiti odgovarajuće promjene radi osiguranja sveobuhvatne i efikasne zaštite svih subjekata koji u dobroj vjeri prijave sumnju na korupciju.

Pero Kovačević je opovrgnuo njenu tvrdnju da Katolička crkva u Hrvatskoj ima suzdržano stajalište prema njihovu prijedlogu. Naprotiv, jasno su se izjasnili za zabranu rada nedjeljom, a napose za zaštitu roditelja, trudnica, i starijih radnika.

Prijeko potrebne izmjene Zakona o državnom inspektoratu

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSP-a, konstatirao je da položaj hrvatskog radništva nikada dosad nije bio lošiji. Naime, pod krinkom usklađivanja hrvatskog zakonodavstva s pravnim stečevinama EU, koje je provedeno za vrijeme bivše koalicijske vlasti, radnici su do kraja obespravljeni, tako da su postali čista najamna radna snaga. Posebno su ugrožene trudnice, roditelje, stariji od 45 godina, a nemaju nikakve perspektive ni hrvatski branitelji, koji su za vrijeme Domovinskog rata ostali bez radnih mjesta dok su drugi potkradali u pretvorbi i privatizaciji, a da se o nezaposlenima i ne govori.

Pitanje rada nedjeljom treba urediti vodeći računa o dignitetu hrvatskih građana, te o interesu gospodarstva.

Činjenica da je, primjerice, za prošlu godinu podnesen ogroman broj prekršajnih prijava za nepoštivanje prava radnika od čega je više od 60 posto ušlo u zastaru, rječito govori o tome da se vodi briga samo o poslodavcu. Da bi se poboljšao položaj hrvatskog radnika istodobno sa Zakonom o radu treba novelirati i Zakon o državnom inspektoratu, napominje Kovačević. Naime, inspektori moraju dobiti konkretne ovlasti, tako da njihova rješenja napokon imaju snagu ovršne isprave, a ne da ih se šalje "s vodenim pištoljem na tenk". Utvrdi li se da poslodavac sustavno krši prava radnika treba mu privremeno zabraniti rad. Takva je praksa i u Njemačkoj i u drugim zemljama, jer samo preventivne mjere mogu dati rezultate. Želimo li rješavati probleme radnika primijenimo i mi takva rješenja, odnosno preuzmimo taj stih solidarnosti iz njihova zakonodavstva, a ne samo ono što će do kraja obespraviti radnike. Krajnje je vrijeme da s riječi

prijedemo na djela, jer je situacija više nego alarmantna. Naime, mnogi radnici rade u strahu zbog neizvjesnosti hoće li zadržati radno mjesto i da li će uopće dobiti plaću. Tko će odgovarati za to što će, primjerice, bez posla ostati pirotehničari Mungosa (zbog nebrige države, odnosno zbog toga što je nadzorni odbor krao), ili radnici Sljemena, zbog muljaža u Hrvatskom fondu za privatizaciju, pita zastupnik. Što reći radnicima Željezare kojima se sada obećava da će dobiti plaću, no pitanje je kako će biti nakon izbora.

Slučaj Vesne Balenović najbolje svjedoči o tome kakva je situacija kad je riječ o borbi protiv korupcije, a takvih primjera ima puno, tvrdi Kovačević. A najave da se ove zakonske izmjene neće prihvatiti mogle bi se protumačiti kao poruka: "ne smijete prijavljivati korupciju jer ćete ostati bez radnog mjesta, bit ćete šikanirani, itd..". Zanimljivo je, kaže, da su oni koji u svom nazivu imaju socijaldemkratski toliko neosjetljivi na radnike. Zašto nisu dali veće ovlasti inspekciji rada, tako da može zabraniti prekovremeni rad i dr. (prije svega treba napraviti reda u javnim poduzećima).

Na kraju je apelirao na zastupnike da se ove izmjene usvoje konsenzusom, radi hrvatskih radnika koje treba zaštititi. To se naročito odnosi na one starije od 45 godina, majke, trudnice i dr. (želimo li biti socijalna država moramo se za to izboriti).

Nema sumnje da je samoupravljanje imalo i dobrih rješenja, pogotovo kad je posrijedi sigurnost rada, primijetio je **Damir Kajin**. Ispravljajući navode zastupnika Kovačevića, spomenuo je da u Njemačkoj sada uvode institut licitacije radnog mjesta (onaj tko ponudi manju cijenu rada dobit će posao).

Nije točna tvrdnja koju je u svom demagoškom nastupu iznio kolega Kovačević, da položaj hrvatskog radnika nikada nije bio lošiji nego danas, negodovao je **Jure Bitunjac (HDZ)**. Naprotiv, statistički podaci o isplaćenim plaćama i drugim ostvarenim pravima pokazuju da se njihov položaj iz dana u dan poboljšava.

Milanka Opačić (SDP) je konstatala da gospođa Balenović nije najbolji primjer osobe koja je, prema tvrdnji zastupnika Kovačevića, ostala bez posla zbog toga što je prijavila korupciju. Kako reče, u ovom slučaju se nije radilo o opravdanoj sumnji na korupciju, nego o namjeri da se nekoga ocrni u javnosti. Dokaz tome je i izgubljen sudski spor (gospođa se trebala javno ispričati Slavku Liniću zbog toga što ga je neosnovano optužila u javnosti).

Probleme rješavati socijalnim dijalogom

Postoje i drugi načini da se radnika zaštiti, a ne samo zakonskim izmjenama, primijetio je **Silvano Hrelja**, predstavnik Kluba zastupnika HSU-a. Kako reče, Hrvatska stranka umirovljenika posebno cijeni dobre namjere predlagatelja da pitanja sumnje na korupciju i rada nedjeljom uredi na predloženi način, ali se u potpunosti slažu s mišljenjem Vlade RH i nadležnih odbora. Mišljenja su da se ti problemi moraju rješavati kroz socijalni dijalog između poslodavca i radnika, ili kroz rad gospodarsko-socijalnih vijeća na razini županija i na nacionalnoj razini.

U Zakon o radu je već ugrađen visoki standard zaštite prava radnika, samo ga treba dosljedno primjenjivati.

Za nas nema dileme da nedjelja treba biti dan tjednog odmora, kako je to definirano Zakonom o radu, odnosno kolektivnim ugovorima, s tim da se Zakonom, pravilnikom i kolektivnim ugovorom posebno uredi obveze poslodavca i prava radnika u slučaju da se u te dane radi. Svjesni smo, kaže, i učestalog kršenja prava radnika do čega dolazi i zbog nelojalne konkurencije među poslodavcima, te izbjegavanja pregovora oko jedinstvenog kolektivnog ugovora za pojedine djelatnosti. S obzirom na armiju nezaposlenih (više od 350 tisuća)

prisutan je i strah radnika od sindikalnog organiziranja radi kolektivne zaštite svojih interesa, a poslodavci nerijetko i raznim pritiscima onemogućavaju takvo organiziranje. Riječ je, znači, prvenstveno o sindikalnim pitanjima te problemima uređivanja tržišta rada kroz socijalni dijalog, a ne onima koji se mogu riješiti noveliranjem dvije ili više odredbi Zakona o radu, naglašava Hrelja.

Kako reče, njegovi stranački kolege smatraju da inspekciji rada treba dati veća ovlaštenja, te je kadrovski i organizacijski ojačati, kako bi mogla preventivno kontrolirati primjenu propisa (sada djeluje isključivo u slučaju njihova kršenja, i to na temelju prijave).

Hrvatska stranka umirovljenika ne može podržati ovaj zakonski prijedlog bez temeljite analize primjene Zakona o radu i jasnog stava socijalnih partnera, te bez usporedbe s rješenjima u većini europskih zemalja, podržati ovaj zakonski prijedlog, kaže Hrelja. Sindikati su pozvaniji od nas da štite interese svojih članova, u okvirima zakona i kolektivnih ugovora, napominje dalje. Njihovo je pravo i dužnost da organiziranjem sindikalnih akcija, pa i sredstvima pritiska zaštite radnike od kršenja Zakona i šikaniranja, pogotovo zbog sumnje na korupciju.

U nastavku je prenio sugestiju svojih stranačkih kolega da gospodarsko-socijalna vijeća osmisle javnu kampanju, kako bi se prikladnom markicom kvalitete označilo one tvrtke i poslodavce koji imaju uređene odnose s radnicima kroz kolektivne ugovore, koji se u potpunosti primjenjuju. To podrazumijeva i participaciju radnika u radu sindikata, radničkih vijeća i povjerenika za zaštitu na radu.

Zastupnik je na kraju apelirao na predsjednika matičnog Odbora i predsjednika Sabora da korigiraju tekst predloženih zaključaka u stavku 3., s obzirom na to da formulacija o nedjelji kao neradnom danu "iskače" iz konteksta i nema uporište u Zakonu o radu.

Nije istina da nije napravljena analiza provedbe Zakona, reagirao je na njegove riječi **Pero Kovačević**. Kako reče, takva se analiza radi svaki dan, budući

da radnici ostaju bez radnih mjesta, ne isplaćuju im se plaće, itd. Osim toga, sramota je da gospodin Hrelja ne zna da radnici koji prijave poslodavca inspekciji rada dobivaju otkaze.

Nato je **Silvano Hrelja** zamolio predsjednika Šeksa da ga zaštiti od proizvoljnih kvalifikacija zastupnika Kovačevića.

Potrebna sustavna rješenja

Govoreći u ime Kluba zastupnika SDP-a, **Davorko Vidović** je konstatirao da se predloženim izmjenama neće postići željeni efekti, nego suprotni učinci. Kontraproduktivno je zahtijevati da se na predložen način nedjelja proglasi neradnim danom, tvrdi zastupnik. Ako bi se to učinilo samo za radnike u trgovini, to bi dovelo do neravnopravnosti zaposlenih kojima je nedjelja radni dan, doduše s povećanom dnevnicom (HEP, ZET, bolnice, itd.). Usvajanje takvog rješenja dovelo bi do rušenja čitavog sustava i pravne jednakosti zaposlenika, a to je korak ka rušenju standarda koji se uspostavljaju u području radnog zakonodavstva.

Da bi se poboljšao položaj hrvatskih radnika istodobno sa Zakonom o radu treba novelirati i Zakon o Državnom inspektoratu.

U nastavku je podsjetio na to da je reformom radnog zakonodavstva 2003. godine zakonska zaštita hrvatskih radnika podignuta na višu razinu od one koju poznaje većina europskih zemalja, što priznaje i sindikat. Naime, tom je prigodom samo u Zakon u radu ugrađeno 50 novih zaštitnih instituta. Unatoč tome, ne može se reći da je hrvatskim radnicima dobro, jer još uvijek veliki broj njih radi na crno, mnogi su prijavljeni na minimalan dohodak i nitko ne vodi računa o njihovim mirovinama, nekoliko desetaka tisuća radnika još uvijek ne prima plaću za svoj rad, itd. Osim toga, mobing na radnom mjestu, odno-

sno razni oblici ponižavanja, vrijeđanja i maltretiranja ljudi svakodnevna su pojava i u našim tvornicama, i u našim uredima. Zbog nepridržavanja propisa o zaštiti na radu radnici nerijetko stradavaju, pa i ginu na poslu. Sve su to ozbiljni problemi o kojima moramo razgovarati, ali ne prigodno prije izbora, i ne demagoški, već te probleme treba sustavno rješavati. Nažalost, inspeksijske službe nismo uspjeli dovesti do razine da mogu efikasno djelovati (uglavnom interveniraju na anonimne dojave jer se zbog straha od gubitka radnog mjesta radnici ne usude progovoriti), a ni sindikati ne mogu učinkovito obavljati svoju funkciju jer ih ima previše. Iako prema Zakonu o radu radni sporovi imaju prioritet, oni se još uvijek predugo vode. Očito je da se ova problematika ne može rješavati parcijalnim zakonskim izmjenama, već se moramo potruditi da cijeli sustav učinimo efikasnijim. Najveća je socijalna nepravda i najveći izvor kršenja radničkog prava upravo nezaposlenost, a Hrvatska u ovom trenutku, nažalost, ponovno bilježi rast nezaposlenosti, upozorava Vidović.

S obzirom na to da je u raspravi u više navrata spomenut termin socijalna demagogija, u kontekstu čestih izmjena Zakona o radu, dr.sc. **Tonči Tadić** je podsjetio Vidovića da je on za vrijeme svog ministarskog mandata u dva navrata mijenjao taj Zakon (malo na stranu sindikata, malo od sindikata). Oba puta tvrdio je, kaže, da su izmjene bile usuglašene sa socijalnim partnerima. Daka-ko, to nije bilo u potpunosti točno, jer inače zastupnici HSP-a ne bi podnosili amandmane upravo u ime dijela socijalnih partnera. Demagogija je, gospodine Vidoviću, ugraditi u zakon zabranu otpuštanja radnika koji prijave korupciju, kao što ste vi učinili, a ne predvidjeti kaznu za kršenje te odredbe. Ne slažem se ni s onima poput gospodina Hrelje koji kažu da je dovoljno aktivirati inspekcije, kaže Tadić. Naime, mi moramo smanjiti prostor onima koji namjeravaju kršiti Zakon o radu, tako da, ako ništa drugo, inspekciji olakšamo posao. A to možemo učiniti samo ako u Zakon unesemo upravo ovakve izmjene.

Zastupnici HSP-a ne smatraju da treba ići na noveliranje ovog Zakona samo radi zaštite radnika u trgovini, jer oni nisu jedini koji rade nedjeljom. Suština našeg prijedloga je da nedjeljom radi onaj tko to želi, ali da mu taj rad bude posebno plaćen. Ne zalažemo se ni za kakvu zabranu rada nedjeljom, već za to da se taj dan tretira kao blagdan, odnosno da ne bude dio radnog tjedna. A što se tiče odredbe o zabrani otpuštanja radnika koji prijave korupciju, doista smatramo da je postojeće rješenje neučinkovito, ako nije predviđena odgovarajuća kazna za poslodavca. Uvođenje te odredbe bio je dobar korak, ali nedovoljan, i mi sada dovršavamo taj posao, kaže Tadić. Izrazio je uvjerenje da se svi zastupnici zalažu za poboljšanje radnog zakonodavstva i popravljaju Zakona o radu. Na kraju je još jednom naglasio da njegovi stranački kolege nikada neće pristati na takve zakonske izmjene koje bi išle na štetu hrvatskih radnika.

Za ispravak netočnog navoda javila se **Dragica Zgrebec (SDP)**. Nije točno - kaže - da je kolega Vidović, dok je bio ministar, dva puta mijenjao Zakon o radu (zakone mijenja Hrvatski sabor). U ovom kratkom vremenu zakonodavac je uveo obvezni rok za isplatu plaće, utvrdio visinu povećanja plaća za rad na praznik, blagdan, neradni dan i na dan tjednog odmora, itd. Među ostalim, ozakonjeno je pravo na štrajk zbog neisplate plaća, što do tada nije bilo regulirano, a termin zaposlenik zamijenjen je pojmom radnik.

Nadovezujući se na njene riječi, **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** je dodala da je spomenutim izmjenama inkriminirano i spolno uznemiravanje radnica i radnika od strane poslodavca. Demantirala je i tvrdnju kolege Tadića da u Zakonu nisu predviđene kazne za poslodavca koji neopravdano otpusti radnika koji je prijavio korupciju. Za takav slučaj predviđena je novčana kazna od 100 tisuća kuna, ali predlagatelj smatra da tu kaznu treba povisiti na novčanu protuvrijednost od 100 tisuća eura. U svom ponovnom javljanju **Silvano Hrelja** je pojasnio kako nije rekao da treba aktivirati inspekciju rada, već se

založio za njeno kadrovsko ekipiranje i veća ovlaštenja, kako bi imala dominantnu preventivnu ulogu na tržištu rada.

Nije rješenje u zabrani rada nedjeljom

Damir Kajin je napomenuo da će Klub zastupnika IDS-a podržati predložene izmjene koje se odnose na tzv. zviždače, dok će biti suzdržan glede reguliranja rada nedjeljom. Nije rješenje u zabrani rada nedjeljom, budući da mnoge djelatnosti redovito rade u te dane, napominje zastupnik. Međutim, u zakonu bi trebalo biti propisano da se rad nedjeljom plaća više, kao i blagdanom, te da se radniku mora osigurati drugi slobodan dan u tjednu i zajamčiti mu sva ostala prava. S druge strane, inspektori trebaju kontrolirati kako se ta prava ostvaruju, a ne da li trgovine rade. Budući da se u Hrvatskoj uglavnom živi od trgovine i uvoza, neka trgovine rade i nedjeljom, kao što se prakticira i u Europi. Primjerice, u Švedskoj nema nikakvih ograničenja, a ni Velika Britanija nema restrikcija za male trgovine, dok velike mogu raditi samo od 10 do 18 sati. Belgija, Nizozemska i Italija određuju broj radnih nedjelja, dok su u Grčkoj i Španjolskoj od zabrane izuzeta turistička područja. Njemačke trgovine, pak, imaju određen fond sati kroz godinu, koji same preraspodjeljuju.

Ozakoniti pravo na jednodnevni tjedni odmor

Nedjelja bi trebala biti svetinja, ali nezgodno je ako u te dane nemate gdje kupiti kruh, ili natočiti benzin u kasne večernje sate, i sl. Osim toga, postavlja se pitanje može li uvođenje nedjelje kao neradnog dana u trgovinama dovesti do kršenja slobode vjernika kojima ona nije dan odmora (npr. židovi, adventisti, i dr.). Zbog toga bi Zakonom o radu trebalo definirati da radnici imaju pravo na jednodnevni tjedni odmor, bez navođenja konkretnog dana. Jasno je da će za većinu građana u Hrvatskoj, s obzirom na tradiciju, to biti nedjelja. Vjernicima bi trebalo omogućiti da slave svoj dan

shodno uvjerenju, no postavlja se pitanje je li uvijek moguće na taj način organizirati proizvodni ciklus.

Po riječima zastupnika treba voditi računa i o tome da se bliži turistička sezona, kada će također trebati organizirati rad nedjeljom. Postavlja se pitanje, međutim, treba li se svime time baviti Vlada ili bi neke stvari trebalo prepustiti i nižim razinama. Primjerice, male trgovine bi u sezoni trebale biti stalno otvorene i zbog imidža grada, to više što su mali obrtnici jedna od najugroženijih kategorija građana u Hrvatskoj. U svakom slučaju, jedan ovakav zakon koštao bi državu, trgovce, građane, ali i novinske kuće, jer bi se ugasila nedjeljna izdanja, te ostale proizvođače roba. To bi zasigurno utjecalo i na smanjenje broja zaposlenih. Po mišljenju zastupnika IDS-a, ključni je problem u tome što 95 posto trgovaca u Hrvatskoj zapošljava radnike na određeno vrijeme, a ne u tome što trgovine rade nedjeljom. Osim toga, neki su radnici izloženi bezočnoj eksploataciji i protiv toga se treba boriti.

U nastavku je ponovio da će ideesovci podržati predloženu odredbu o tzv. zviždačima, kao što podupiru i Zakon o sukobu interesa. Mišljenja su da bi trebalo poraditi na tome da se građani koji su zbog prijavljivanja korupcije ostali bez posla, rehabilitiraju. Napomenuo je, među ostalim, da se ovim Zakonom mogu zaštititi samo zaposlenici u javnim službama, budući da privatnici uglavnom zapošljavaju radnike na određeno vrijeme (nevolja je u tome što oko 600 do 700 tisuća ljudi radi upravo u tim malim privatnim poduzećima).

Možda ne bi bilo loše da se aktualiziraju i neka rješenja iz Zakona o udruženom radu, koji je egzistirao do 2001. godine, jer bi u tom slučaju neki od radnika zasigurno bili u boljoj poziciji nego što su sada.

U svakom slučaju, ovaj zakonski prijedlog treba ići u drugo čitanje, zaključio je Kajin, izrazivši uvjerenje da će do tada predlagatelj zasigurno prilagoditi članak 2. stvarnim prilikama.

Silvano Hrelja ispravio je njegov navod da Zakon ne štiti zaposlene

(jamči minimum prava za sve zaposlene), dok je **Ljubica Lalić** opovrgnula tvrdnju da se uvođenje nedjelje kao neradnog dana predlaže isključivo zbog vjernika. Napomenula je, također, da bi norma prema kojoj bi radnik imao pravo na jednodnevni tjedni odmor, bez određivanja konkretnog dana, bila suprotna Konvenciji 106. o tjednom odmoru, a i Međunarodnom ugovoru koji je Hrvatska zaključila. Naime, nedjelja je tradicija ne samo kod nas nego i u Europi, i ako Hrvatska teži Europi mora se pridržavati i njene tradicije.

Za riječ se javio i dr.sc. **Ivo Josipović (neovisni)**, napomenom kako se slaže s mišljenjem da je zaštita radnika u korelaciji s opravdanim nastojanjima da se otkrije i spriječi korupcija.

Ingrid Antičević-Marinović je podsjetila na činjenicu da je za vrijeme koalicijske Vlade izmjenama Zakona o trgovinama bio zabranjen rad nedjeljom velikim trgovačkim lancima. Naime, ovdje uopće nije predmet rasprave nedjelja kao neradni dan za liječnike i medicinske sestre, novinare, glumce i sve one koji oduvijek rade u te dane (najčešće se radi o javnom sektoru, gdje je djelatnicima osiguran drugi slobodan dan). Riječ je o osobama koje najbezočnije eksploatira krupni kapital i o tome treba otvoreno progovoriti, jer su upravo to istinske teme zaštite radnika. Treba poduzeti odgovarajuće mjere da se to spriječi, kako radnici u tim trgovinama ne bi radili od jutra do sutra, potplaćeni i u neodgovarajućim uvjetima. Dakako, najugroženije su radnice koje zbog dugog boravka u nezagrijanim prostorijama za vrlo kratko vrijeme obolijevaju. Generalnom zabranom rada nedjeljom ti se problemi ne mogu riješiti, tvrdi zastupnica. Treba imati u vidu i to da će mnogi, da bi sačuvali svoja radna mjesta, radije raditi i nedjeljom, ako se to od njih traži, nego da gladni sjede kod kuće. Sve bi bilo vrlo jednostavno riješiti da radnik ima pravo izbora te da su poslodavci obvezni nedjeljni rad platiti najmanje dvostruko. U svakom slučaju to bi trebalo predvidjeti i pobrinuti se za to da inspekcije kontroliraju provedbu Zakona.

Postavlja se pitanje, nadalje, kako ohrabriti ljude da reagiraju na sve one nezakonitosti kojima su izloženi, odnosno kako ih zaštititi od revanšizma poslodavca. Mi smo za vrijeme koalicijske vlasti predvidjeli zabranu davanja neopravdanog otkaza, pa bi trebalo analizirati kako se te norme provode (besmisleno je povećavati kazne ako se ni postojeće ne primjenjuju). Čak što više, događa se da neradnici prijavljuju savjesne poslodavce, dok oni koji istinski rade trpe različita poniženja. Upravo radi zaštite radnika spomenutim novelama neisplata plaće bila je okvalificirana kao kazneno djelo. Nažalost, ne samo ta zakonska odredba nego i cjelokupne novele Kaznenog zakona "pale su u vodu," budući da nisu dobile podršku tadašnje opozicije, odnosno potrebnu većinu zastupničkih glasova.

Zaštita radnika samo na papiru

Primjeri koje je spomenula gospođa Antičević potvrđuju da je dobro što se predlažu ove izmjene i dopune, konstatirao je **Pero Kovačević**. U tom kontekstu spomenuo je slučaj radnika u Pevecu koji, unatoč mjesečnom fondu od 326 sati nije mogao ostvariti svoja prava, a kad se žalio dobio je otkaz. Zbog takvih slučajeva smo inicirali ove zakonske novele, naglašava zastupnik. Pored izmjena Zakona o radu pripremili smo i izmjene i dopune Zakona o državnom inspektoratu koje ćemo također uputiti u saborsku proceduru, ne ponudi li Vlada uskoro svoj zakonski prijedlog. Naime, problem je u tome što u nas postoji zaštita radnika samo na papiru, jer inspekcije nemaju ovlasti da to provedu u djelo (njihova konačna rješenja nemaju snagu izvršne isprave).

Da bi demantirao tvrdnje kako su ovaj Zakon predložili radi predstojećih izbora, naveo je da je on upućen u proceduru još 21. siječnja. Ne radi se o demagogiji, kao što tvrdi gospodin Vidović, jer bi se u tom slučaju takva kritika mogla uputiti i Katoličkoj crkvi u Hrvatskoj, koja je isto ukazivala na to da radnike treba zaštititi.

Nenad Stazić (SDP) dijeli mišljenje da je zaštita radnika zajamčena samo na papiru, budući da se zakoni ne poštuju u praksi. Da bi to ilustrirao spomenuo je primjer iz saborske sredine. Podsjetio je, naime, na činjenicu da je nedavno, na zahtjev Državnog odvjetnika, skinut imunitet zastupniku Piploviću, kako bi se nad njim mogao provesti kazneni progon zbog šikaniranja radnika. Naime, on je kao poslodavac u bivšoj tvrtki najprije protuzakonito otpustio radnika, a potom je odbio izvršiti nalog suda da ga se vrati na posao. S druge strane, kao zastupnik odbio je raditi u utorku, nakon Uskršnjeg ponedjeljka, iako je to bio redovan radni dan. Na upozorenje da to nije u redu, političarima iz opozicije je na saborskom povjerenstvu uzvratilo riječima: "Vi nemate pojma što je Uskrs, jer vi nemate taj dan". Čemu se mogu nadati radnici u ovoj zemlji, ako se tako ponaša saborski zastupnik - pita Stazić. Kako reče, slaže se s prijedlogom da se predviđena kazna za poslodavca, zbog šikaniranja radnika, povisi sa 100 tisuća kuna na 100 tisuća eura.

Predloženim izmjenama neće se postići željeni efekti, nego suprotni učinci. Kada bi se neradna nedjelja uvela samo za radnike u trgovini, to bi dovelo do neravnopravnosti zaposlenih kojima je to radni dan (HEP, ZET, bolnice, itd.)

Što se, pak, tiče rada nedjeljom, smatra da bi ga trebalo destimulirati, pa i zabraniti, u svim službama gdje to nije prijeko potrebno, ali da ga se ne može u potpunosti ukinuti. U svakom slučaju, treba zaštititi radnike koji zbog tehnološkog procesa i dr. moraju raditi nedjeljom, na način da im se osigura dvostruka ili trostruka dnevnicu te drugi slobodan dan u tjednu. To bi destimuliralo poslodavce da drže otvorene svoje firme i nedjeljom, jer im se to neće isplatiti, kaže Stazić.

Predsjednik Šeks ga je opomenuo da ne može spominjati zastupnika Piplovića kao primjer osobe koja krši radnička prava i ne izvršava sudsku presudu, jer to je samo pretpostavka. Naime, riječ je tek o optužnom prijedlogu, a prema Ustavu svatko je nedužan dok se njegova krivica ne utvrdi pravomoćnom sudskom presudom. Ni citiranje komentara iz "Slobodne Dalmacije" na tu temu nije bilo u duhu tolerancije koji bi trebao vladati u Hrvatskom saboru, konstatirao je Šeks.

Franjo Piplović (DC) je zahvalio Staziću na "pohvalama," uz napomenu da je navikao na ovakve ocjene od njegovih komunističkih trabanata iz Slavenskog Broda, koji su dostavili sve ove podatke jer bi se htjeli obračunati s njim. Pojasnio je da nije mogao provesti odluku suda jer je tvrtka imala višak radnika, a račun joj je bio blokiran. A što se tiče novinara koji je o njemu pisao u "Slobodnoj Dalmaciji" i na kojega se kolega Stazić poziva, "radi se o bezveznjaku kakvih ima u našim medijima i u javnosti, koji mute vodu uzduž i poprijeko". Kolegi je očito zasmatalo to što sam mu rekao da ne razumije duh Uskrsa, što je činjenica, i to je zloupotrijebio. Apelirao je nanj da se pridržava pravila ponašanja u Saboru o kojima je govorio predsjednik.

Nema sumnje da ova sudska stvar nije okončana jer još nije donesena pravomoćna presuda, ali za radnika je, nažalost, sve gotovo, jer je ostao bez posla, primijetio je Stazić. Poručio je Piploviću da on nema komunističkih trabanata i istomišljenika jer nikad nije bio član KP, za razliku od njega koji je bio partijski sekretar u Slavenskom Brodu, a sličnu dužnost je ranije navodno obnašao i u općini Voždovac u Beogradu. A što se tiče vaše ocjene da je jedan novinar, kolumnista, nepismeni bezveznjak, to ćete morati objasniti njemu, a možda i cijeloj novinarskoj profesiji, zaključio je Stazić.

Ispravljajući njegove navode, **Pero Kovačević** je napomenuo da oni ne predlažu zabranu rada nedjeljom. Naime, u njihovu prijedlogu stoji da taj dan ne spada u radni tjedan, a to je bitna razli-

ka. To znači da će svi koji trebaju i dalje raditi nedjeljom, ali za to moraju biti i plaćeni kako treba.

Kolega Staziću, da vi suosjećate s radničkom klasom i zaposlenicima, ne biste zaboravili ono što je napravio SDP, odnosno koalicijska vlast 2000. godine, primijetila je **Zdenka Babić-Petričević**. Naime, u prva tri mjeseca smijenili ste 35 veleposlanika i generalnih konzula. Zar ste zaboravili hrvatske policajce koji su 509 dana štrajkali na Trgu Sv. Marka, kao i to da su u Ministarstvu obrane ljudi ostajali bez posla preko noći. Osim toga, na Hrvatskoj televiziji ste smijenili sve što je imalo hrvatski predznak.

Zakon nepošten prema radnicima

Nakon napomene predsjednika da to nije ispravak netočnog navoda, već replika, za riječ se javila **Milanka Opačić (SDP)**. Ustvrdila je da je ovaj Zakon nepošten prema radnicima, jer ne rješava njihove probleme. Svi oni koji na ovakav način pokušavaju intervenirati u radnička prava moraju se zapitati kako zaštititi maloljetnike koje inspektori rada nađu u nekim poduzećima, ili npr. žene oboljele od karcinoma, koje bi nakon operacije trebale biti premještene na druga radna mjesta gdje će im biti lakše raditi, itd. Osnovni je problem, kaže, što se dobri zaštitni mehanizmi iz postojećeg Zakona ne provode, a ne hoće li nedjelja biti neradni dan ili blagdan. Nitko ne govori o radnicima koji rade u neodgovarajućim uvjetima ili koji za svoj rad ne primaju plaću, negodovala je. Željeli bismo zaštititi zaposlene u nekim djelatnostima da ne rade nedjeljom, a nije nas briga za to što se ostale dane u tjednu krše njihova temeljna radnička i ljudska prava. Problem zaštite radničkih prava u ovoj zemlji je upravo u tome što nismo izgradili sustav koji bi natjerao poslodavce da poštuju zakone. Naime, prema Zakonu o radu dan odmora je nedjelja, a ako se nedjeljom radi onda neki drugi dan u tjednu, i za to se moramo izboriti, kao i za povećane dnevne za nedjeljni rad.

Po mišljenju zastupnice nije toliko problem ni nedostatan inspekcijski nadzor, nego to što prekršajni sudovi najveći dio prekršajnih prijava puštaju u zastaru ili poslodavcima određuju minimalne kazne (umjesto raspona kazni od 5 do 100 tisuća kuna trebalo bi utvrditi jedinstvenu kaznu od 100 tisuća kuna). Dok god u ovoj zemlji ne bude političke volje da se mnogim poslodavcima stavi "ključ u bravu", neće se dovesti u red odnosi između radnika i poslodavaca, a radnička prava će i dalje ostati samo mrtvo slovo na papiru, zaključila je.

Ruža Tomašić je opovrgnula njen navod, da ove izmjene nisu predložene radi zaštite radnika, nego zbog dogovora sa Svetom Stolicom. Nema sumnje - kaže - da se ovaj Zakon predlaže radi zaštite radnika, jer smo ga i pripremili u dogovoru s njima. A ako je toliko manjkav, ne vidim razloga da kolegica ne predloži svoj zakon koji će štititi radnike (mogla je to uraditi dok je njena stranka bila na vlasti).

Demagogija je ugraditi u zakon zabranu otpuštanja radnika koji prijave korupciju, a ne predvidjeti odgovarajuću kaznu za kršenje te odredbe.

Vlado Jukić (HSP) opovrgnuo je tvrdnju kolegice Opačić, da ovaj zakonski prijedlog predviđa zabranu rada nedjeljom. To nije točno, već HSP predlaže da Sabor proglasi nedjelju neradnim danom, sa svim pozitivnim učincima za radnike koji iz toga proizlaze. Zamjera joj na kvalifikaciji da je njihov prijedlog licemjerman i nepošten. Kako reče, to bi se moglo ustvrditi za kolegičin komentar, budući da je njena stranka 4 godine bila na vlasti i mogla je provesti u djelo sve ono o čemu je danas demagoški govorila.

Ne samo da u Hrvatskoj nema kolektivnih ugovora, ili su vrlo rijetki, nego se ne poštuju niti minimalni standardi utvrđeni Zakonom o radu, konstatala je **Dragica Zgrebec (SDP)**. Već gotovo

dvije godine raspravlja se o neplaćenom radu nedjeljom, a najeklatantnije se krši Zakon u trgovini i dobrom dijelu ugostiteljstva, o kojem se uopće ne govori. Naime, u ugostiteljstvu bi se trebalo raditi svaki dan, ali i tamo bi rad na dan tjednog odmora trebalo platiti više, kao što to nalaže Zakon.

Treba reći i to da smo mi izmijenili i svoje životne navike, podsjeća zastupnica. Kad se nedjeljom ne bi masovno kupovalo, trgovci zasigurno ne bi otvarali svoje trgovine (jednako kao i kad bi morali plaćati sva ona davanja radniku koji radi na dan tjednog odmora).

Kada bismo prihvatili formulaciju da nedjelja ne spada u radni tjedan, broj neradnih dana bi se povećao za najmanje 54, odnosno toliko koliko ima nedjelja u godini, što bi dodatno poskupilo rad onih koji u te dane rade. Osim toga, radni tjedan više ne bi imao 7 nego 6 dana i gotovo u svim tvrtkama bi trebalo utvrđivati novo dnevno, tjedno i godišnje radno vrijeme.

Zastupnica stoji na stajalištu da ne bi trebalo uvoditi takvu izmjenu u Zakon o radu i priklanjati se mišljenju Vlade. Apelirala je na predlagatelja da se proanalizira što se do sada dešavalo na području kršenja propisa o radu, koje su manjkavosti u Zakonu o državnom inspektoratu, te koji su propusti utvrđeni u nadzoru, i na osnovi toga ide u izmjene radnog zakonodavstva. To bi bila doista kvalitetna zaštita radnika, jer bismo neodgovorne poslodavce visokim kaznama prisilili da poštuju postojeće propise.

Ispravljajući njene navode, **Pero Kovačević** je napomenuo da inspektor rada može kontrolirati postoji li ugovor o radu ili netko radi na crno, ali on samo donosi rješenje i pokreće prekršajni postupak. Problem je u tome što ti predmeti kod prekršajnog suda obično završe u zastari i zbog toga su, kaže, zastupnici HSP-a pripremili izmjene i dopune Zakona o državnom inspektoratu.

Ovoj temi posvetili smo sate i dane rasprave, ali gotovo bez ikakvog pomaka, negodovao je dr.sc. **Miljenko Dorić (HNS)**. Tijekom rasprave bilo je govora o svemu i svačemu, a najmanje

o osnovnom problemu - kako smanjiti armiju nezaposlenih i riješiti probleme koji iz toga proizlaze. Kad je riječ o (ne)radnoj nedjelji ovdje bi sindikati trebali odraditi puno veći dio posla nego mi, a određeni utjecaj na to trebala bi imati i crkva. Umjesto da gubimo vrijeme na stvari koje nisu prioritetne, morali bismo se baviti nacionalnom strategijom razvoja i sl. pitanjima, kao što rade političari u drugim europskim zemljama (u nekima od njih nedjeljom su sve prodavaonica otvorene, a u drugima samo dio, ovisno o tradiciji). Primjerice, korupcija je izuzetno važna tema, pa zašto se nismo skoncentrirali na to da utvrdimo možemo li kroz ovaj zakon stati za vrat toj pojavi? - pita zastupnik.

Namjere dobre - rješenja neprovediva

U završnoj riječi, u ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a, **Dragutin Lesar** je konstatirao da je predlagatelj očito imao dobre namjere, ali da su ponudena rješenja neprovediva i da zbog toga neće dobiti njihovu potporu.

Sušтина našeg prijedloga je da nedjeljom radi onaj tko to želi, ali da mu taj rad bude posebno plaćen.

S obzirom na to da se u Mišljenju Vlade i izvješću Odbora govori o tome da treba napraviti analizu efekata Zakona o radu, spomenuo je da su od izmjenne radnog-socijalnog zakonodavstva sredinom 2003. do danas, doista napravljeni "izuzetni pomaci u fleksibilizaciji tržišta rada" (sada ima više nezaposlenih i manje onih koji rade). Kad naši poslodavci dobiju certifikat ISO 0001 to se daje na sva zvana i obično ih proglašavamo poduzetnicima godine, kaže zastupnik. Njegova je sugestija da se, na inicijativu sindikata, uvede i certifikat HR 2005 koji bi mogli dobiti samo oni poslodavci koji imaju kolekti-

vne ugovore i koji poštuju te ugovore i Zakon o radu.

Po riječima zastupnika niti jedan poslodavac u obrazloženju otkaza radniku neće napisati da je uzrok tome prijava zbog sumnje na mito i korupciju. Da bi mu se mogla izreći kazna koju predlažu haespeovci radnik mora pokrenuti spor i na sudu dokazati da je stvarni razlog otkaza revanšizam poslodavca. Zbog toga je bolje povećati naknadu štete onome koji je dobio otkaz, na 58 prosječnih plaća, umjesto da poslodavci plaćaju kazne državi.

Po mišljenju zastupnika HNS/PGS-a, predlagatelj bi trebao preformulirati ponuđeno rješenje u članku 2., budući da bi ovakva formulacija mogla značiti apsolutnu zabranu rada nedjeljom ili taj rad ne bi ulazio u tjedni fond od 40 sati. Lesar sugerira da ministar gospodarstva pozove na razgovor vlasnike stranih trgovačkih lanaca u Hrvatskoj i zaprijetiti im da će, ne budu li poštovali hrvatske zakone, među ostalim plaćati radnike kao i u svojim matičnim zemljama, njihove trgovine biti zatvorene. Ako su institucije pravne države nemoćne, treba aktivirati Hrvatsku gospodarsku komoru udruge poslodavaca, itd., zaključio je zastupnik.

Postojeći Zakon dobra osnova za zaštitu prava radnika

Ruža Lelić ponovila je mišljenje Kluba zastupnika HDZ-a, da postojeći Zakon o radu, koji je noveliran u suradnji s radnicima odnosno sindikatima, pruža dobru osnovu za zaštitu prava radnika. Osnovni je problem, međutim, u tome što se zakonski propisi ne provode ili se provode neučinkovito, tako da radnici teško ostvaruju svoja prava, pa i putem suda. Kako reče, njeni stranački kolege zalažu se za to da nedjelja ostane dan tjednog odmora, kao što je to uobičajeno u većini poduzeća. U službama gdje priroda posla zahtijeva da se organizira rad nedjeljom i gdje su djelatnici za to plaćeni, ni ne postavlja se pitanje treba li raditi u te dane. Budući da su najugroženiji radnici, a najčešće radnice u trgovini, vlasnicima trgovačkih lana-

ca treba naložiti da i u Hrvatskoj primjenjuju standarde koje imaju u svojim matičnim zemljama.

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSS-a, **Ljubica Lalić** je izjavila da ne bi željela napustiti sabornicu u uvjerenju da je pružen otpor donošenju ovog zakona samo zbog toga što ga predlažu zastupnici oporbe. Svi smo se ovdje zaklinjali u to da želimo zaštititi prava radnika, ali sve te rasprave ostaju tek na deklarativnoj razini, ne poduzmemo li konkretne mjere u tom pravcu. Podsjetila je na činjenicu da je, na prijedlog HSS-a, noveliran i Zakon o trgovini, uz podršku Udruge poslodavaca i sindikata, te najvećeg dijela tadašnjih parlamentarnih stranaka. Kako reče, ne može se složiti s ocjenom koja se čula u današnjoj raspravi, da je to bio nakaradan zakon. Nažalost, i onda, a i danas, pokušava se imputirati da se na nedjelji kao neradnom danu inzistira samo iz vjerskih razloga, iako bi to trebalo biti u funkciji zaštite čovjeka kao temeljne vrijednosti društva.

HSS u potpunosti podržava ovaj zakon, tvrdi zastupnica. Svjesni su, kaže, da će i u slučaju njegova donošenja postojati potreba za nedjeljnim radom. Ali ako je sustav kontrole učinkovit, ako smo potpisnici zakona i međunarodnih ugovora koji nas obvezuju, ako težimo prema Europskoj zajednici i EU, što podrazumijeva i postizanje europskih standarda, nemojmo svojom praksom bježati u neka druga područja kojima EU nije ni blizu.

Inspektori trebaju kontrolirati kako se ostvaruju prava radnika, a ne da li trgovine rade nedjeljom.

Predstavnica Kluba zastupnika HSP-a, **Ruža Tomašić**, izjavila je da je razočarana stavom nekih parlamentarnih klubova i pojedinih zastupnika, koji su njihov zakonski prijedlog nazvali licemjernim ili demagogijom. Ponovila je da im nije bila namjera da se predložena

rješenja ispolitiziraju, već da se pomoćne hrvatskim radnicima koji su sudjelovali u pripremi zakonskog teksta.

Riječ predlagatelja

Nadovezujući se na njene riječi, **Pero Kovačević** je naglasio da je svrha predloženog pokrenuti pitanje radno-pravnog statusa hrvatskog radništva te ukazati na nedjelotvoran sustav njihove zaštite. Budući da se postojeća zakonska rješenja ne provode, a inspekcija rada nema ovlasti da zaštiti radnike, Klub zastupnika HSP-a pripremio je i novele Zakona o Državnom inspektoratu. Ne izade li Vlada uskoro sa svojim zakonskim prijedlogom, kao što je najavila, te će izmjene biti upućene u saborsku proceduru.

Prijavi li radnik kršenje njegovih zakonskih ili prava prema kolektivnom ugovoru, automatski dolazi u poziciju da mu poslodavac uruči redoviti, ili izvanredni otkaz ugovora o radu, budući da je 95 posto zaposlenih primljeno na određeno vrijeme. Očito je, znači, da smo s pravnim stečevinama EU uskladili samo rješenja koja su se odnosila na smanjenje raznoraznih prava prilikom proglašenja tehnološkog viška i dr., konstatira zastupnik.

Međutim, nismo omogućili provedbu ni onoga što smo preuzeli od EU, vezano uz ovlasti inspektora. Zbog toga zastupnici HSP-a, kao preventivnu mjeru, predlažu da se povećaju novčane kazne za davanje neopravdanog otkaza, te da rješenja inspektora imaju ovršnu snagu, jer je to jedini način da se na tom području uvede red.

Odbijamo sve kvalifikacije da smo ovaj Zakon predložili radi lokalnih izbora (upućen je u proceduru još u siječnju), napomenuo je dalje. Kako reče, analize provedbe Zakona o radu su napravljene. Podatke o tome može dati svaki sindikat, oni se mogu vidjeti i u Državnom inspektoratu, a time se bavila čak i Katolička crkva. Sama činjenica da je više od 60 posto prekršajnih prijava koje su inspektori podnijeli u prekršajnim sudovima došlo u zastaru, dovoljno govori o tome da sustav zaštite nije učinkovit. Stoga treba uvesti takve mjere koje će prisiliti poslodavce da poštuju prava radnika.

Oni koji nas napadaju da uvodimo nedjelju kao neradni dan nisu u pravu, kaže Kovačević. Naime, to u zakonu nigdje ne stoji, već se pridržavamo onoga što piše u međudržavnom ugovoru između Svete Stolice i Hrvatske (međunarodni ugovori su iznad zakona), zaključio je na kraju.

Zaključivši raspravu, predsjedatelj je dao na glasovanje Prijedlog zaključaka koje je predložio matični Odbor. Budući da ih je većina zastupnika podržala, zakonski prijedlog HSP-a nije prošao, zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade i Izvješću Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo. Na inicijativu Odbora Sabor je zadužio Vladu RH da u što kraćem roku napravi cjelovitu analizu stanja glede primjene postojećih odredbi o određivanju nedjelje kao dana tjednog odmora, posebno u odnosu na djelatnosti u kojima je taj dan u praksi postao radni, a to nije neophodno zbog proizvodnog procesa ili iz drugih opravdanih razloga.

Temeljem uočenog stanja Vlada bi trebala predložiti rješenje kojim će se jasno utvrditi da je nedjelja dan tjednog odmora, osim uz točno navedene iznimke. Dobila je u zadatak i da se pobrine za učinkovit način kontrole koji će osigurati dosljednu primjenu propisa o nedjelji kao danu tjednog odmora, uz istovremeno ispunjavanje svih zakonskih uvjeta predviđenih za slučaj obveze rada nedjeljom.

M.Ko.

PRIJEDLOG ZAKONA O PROGLAŠENJU NACIONALNOG PARKA "KOPAČKI RIT"

Prijedlog ocijenjen preuranjenim i neprihvatljivim

Na 13. sjednici Hrvatskog sabora nakon rasprave zastupnici nisu prihvatili Prijedlog zakona o proglašenju Nacionalnog parka "Kopački rit", kojeg su predložila skupina od trojica zastupnika SDP-a (Ivica Pančić, Mato Gavran i Josip Leko). Predlagatelj zakona upozorili su da je područje

predloženo za zaštitu u kategoriji nacionalnog parka "Kopački rit" potrebno zaštititi zbog zaštite iznimnih prirodnih vrijednosti Republike Hrvatske od daljnjeg uništavanja i nestanka te radi sprječavanja ekonomskih šteta u gospodarstvu nastalih neodgovarajućim korištenjem prirodnih dobara, a

napose radi poticanja održivih vidova prirodnih dobara i ukupnog poboljšanja socio-ekonomske situacije ovog dijela Hrvatske. Uz manje zamjerke oporba je smatrala da je ovo dobra zakonska inicijativa dok su vladajući bili mišljenja da je zakon neprihvatljiv i s nesagledivim posljedicama po lokal-

no stanovništvo, gospodarstvo Slavonije i Baranje i tamošnji biljni i životinjski svijet, a postojeći Park prirode "Kopački rit" dostatan i dobar.

O PRIJEDLOGU

Govoreći o Prijedlogu, predstavnik predlagatelja **Ivica Pančić** je objasnio razloge zbog kojih je s dvojicom stranačkih kolega predložio ovaj zakon kao i osnovna pitanja koja se trebaju njime urediti.

Kopački rit sada ima status parka prirode i nalazi se u Osječko-baranjskoj županiji između rijeka Dunava i Drave. Smatrajući da postojeći sustav zaštite kroz ovaj park prirode nije dostatan da spriječi devastiranje ovoga prirodnog bogatstva Republike Hrvatske, trojica zastupnika SDP-a predložila su da se Kopački rit proglasi nacionalnim parkom. Tako bi Slavonija i čitava kontinentalna Hrvatska dobila prvi nacionalni park (sada ih je ukupno osam u Hrvatskoj) i tako stvorile pretpostavke da "Kopački rit" bude najvažnije turističko odredište u ovom dijelu Hrvatske. Pančić ovaj Prijedlog vidi kao jedan od desetak projekata revitalizacije Slavonije. Već je davno prije prepoznata vrijednost ovog prirodnog bisera Hrvatske predloženog za zaštitu i potreba očuvanja njegovih izvornih prirodnih vrijednosti. Tako je tijekom 1998. godine Skupština Osječko-baranjske županije donijela odluku da se "Kopački rit" proglasi nacionalnim parkom. Druga takva inicijativa došla je iz Odbora Sabora RH za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, a sada predloženi zakon treća je takva inicijativa. Predstavnik predlagatelja zakona smatra da Kopački rit pored međunarodnih standarda zadovoljava i nacionalne kriterije za proglašenje nacionalnim parkom. Pančić se ne slaže s tvrdnjom Vlade Republike Hrvatske da Kopački rit ne zadovoljava uvjete da bude proglašen nacionalnim parkom jer je "područje koje se predlaže za proglašenje nacionalnim parkom pretežno izmijenjeno područje, tako da su i prirodne vrijednosti nastale većim dije-

lom utjecajem čovjeka". Danas, kaže zastupnik, nema djelića prirode u svijetu koji nije pod čovjekovim utjecajem makar djelomično promijenjen, a Nacionalni park Brijuni čak je u potpunosti nastao djelovanjem ljudske ruke. Na upozorenje Vlade da u slučaju proglašenja nacionalnog parka treba obustaviti svaku gospodarsku aktivnost na tom području, Pančić upozorava da to nije niti namjera predlagatelja. Dapače, proglašenjem ovoga područja nacionalnim parkom prestaju samo gospodarske djelatnosti kojima se ugrožava izvornost prirode, a stječu pretpostavke za gospodarski razvitak temeljen na održivom korištenju prirodnih dobara i promicanju onih gospodarskih djelatnosti koje su u funkciji razvoja nacionalnog parka. U negativnom mišljenju o zakonskom prijedlogu Vlada inzistira na lovstvu kao jednoj od gospodarskih grana kao da živimo u Velikoj Britaniji u 19. stoljeću, nastavlja Pančić i s tim u vezi kaže kako je lovstvo u potpunosti neracionalno, nesvršishodno i u stalnim gubicima. Treba inzistirati na razvoju turizma, ugostiteljstva tradicijskih zanata, i na lovu koji će biti organiziran na bitno drugačiji način. Tako će se stvoriti pretpostavke za daljnje zapošljavanje lokalnog stanovništva što je bitno s obzirom na prisutan depopulacijski trend na ovom području. Usporedni podaci o turističkom prometu nacionalnih parkova i parkova prirode pokazuju da nacionalni parkovi imaju daleko veći broj posjetitelja pa stoga i veći priliv financijskih sredstava. Prednosti nacionalnog parka su očuvanje eko-sustava, daleko veća gospodarska korist i povećanje međunarodnog ugleda zemlje koja štiti svoja prirodna bogatstva, zaključio je izlaganje zastupnik Pančić. Uz opasku da slika govori više od riječi, Pančić je svoje izlaganje potkrijepio i prikazanim petominutnim filmom o Kopačkom ritu.

RADNA TIJELA

Imajući u vidu mišljenje Vlade, **Odbor za zakonodavstvo** nije podupro donošenje ovoga Zakona nego je pre-

dložio Saboru da utvrdi prijedloge mjera kojima bi zadužio Vladu za poduzimanje svih aktivnosti radi jačanja zaštite "Kopačkog rita".

U ovom zakonu manjka kartografski prikaz iz kojeg bi bile razvidne granice predloženog nacionalnog parka u odnosu na granice postojećeg Parka prirode "Kopački rit" te socio-ekonomska analiza predloženog područja nacionalnog parka.

O predloženom je zakonu raspravljao u svojstvu matičnog radnog tijela Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, a sjednici su osim predstavnika Vlade i nadležnih državnih tijela bili nazočni i predstavnici HAZU, Županije Osječko-baranjske, općine Bilje, JU Park prirode "Kopački rit", Hrvatskih šuma d.o.o. te nevladinih ekoloških udruga. Predstavnici Hrvatskih šuma izrazili su oštro neslaganje s podnesenim Prijedlogom zakona, ocjenjujući, među ostalim, da bi stroži režim bio na štetu šumarstva, drvno-prerađivačke industrije i lovstva. Uzimajući u obzir mišljenje Vlade, a posebno uvažavajući zaključak Odbora za zakonodavstvo iznesena je sugestija da, nakon rasprave, Odbor predloži Saboru provedbu prethodne rasprave radi donošenja zaključka o zaduženju Vlade radi utvrđivanja određenih mjera za učinkovitiju zaštitu Kopačkog rita. To je potrebno obaviti jer za sada nema dovoljno stručne argumentacije za odgovorno odlučivanje. Predstavnik Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva izvijestio je Odbor da je, nakon višegodišnjeg rada, usuglašavanja sa svim korisnicima prostora Kopačkog rita, i provedene javne rasprave pripremljen Prijedlog prostornog plana toga Parka prirode, kojeg će Vlada uputiti u saborsku proceduru. Odbor drži da taj dokument može poslužiti kao dobra podloga za odlučivanje o razini zaštite toga područja. Nada-

lje, posebno je naglašeno da je pitanje zaštićenih dijelova prirode od nacionalnog interesa te je neprimjerenim ocijenjena atmosfera sukobljavanja različitih interesnih skupina, posebice zaštitara i lovno-šumarskog gospodarstva, a izraženo je i nezadovoljstvo što se nadležnost za zaštitu prirode koja ima nacionalnu vrijednost prebacuje iz jednog u drugo ministarstvo. Tijekom rasprave iznesena je zamjerka predlagateljima što uz prijedlog zakona nisu priložili kartografski prikaz iz kojeg bi bile razvidne granice predloženog nacionalnog parka u odnosu na granice postojećeg Parka prirode, a nedostaje i socioekonomska analiza područja predloženog nacionalnog parka. Ukazano je na značenje Kopačkog rita, ne samo na pravni status već i njegove razvojne potencijale, i istaknuto da budućnost tog prostora nije u eksploataciji šuma i lovstva već u razvoju znanstveno-istraživačkog i seoskog turizma. To je naglašeno i u Planu upravljanja Parkom koji još nije usvojen, no taj dokument nije i ne može biti podloga za odlučivanje treba li Kopački rit imati stroži režim zaštite u kategoriji nacionalnog parka, čulo se na sjednici Odbora. Primijećeno je da se prilikom predlaganja Prijedloga zakona nije poštivala procedura propisana Zakonom o zaštiti prirode jer se predlaže proširenje za oko 150 km novih područja koja prethodno nisu stručno valorizirana. Ako postoji državni interes da Park prirode prijeđe u višu kategoriju zaštite, odnosno u nacionalni park potrebno je izraditi temeljite stručne podloge, uključivo socioekonomske analize koje bi možda pokazale da je opravdano za nekoliko manjih lokaliteta ili područja unutar Kopačkog rita povećati ili smanjiti stupanj zaštite. Za intenciju predlagatelja rečeno je da načelno nije loša i da je na tragu Europske unije koja zagovora povezivanje tzv. zelenog koridora prema Republici Mađarskoj, a zaštićeno područje Kopačkog rita potrebno je zadržati i sačuvati u statusu parka prirode, među ostalim, i radi provedbe protupožarnih mjera. Rečeno je zatim da se ne može dati podrška razmatranom Prijedlogu zakona jer nije kvalitetno

pripremljen i kao takav je neutemeljen, pa je predlagateljima predloženo da ga povuku iz saborske procedure. Nakon zaključenja rasprave Odbor se glasovanjem izjašnjavao o tome da se Hrvatskom saboru predloži da o Prijedlogu zakona provede prethodnu raspravu, ali je na kraju većinom glasova odlučio da se Saboru predloži odbijanje predmetnog zakona.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada predlaže Saboru da ne prihvati Prijedlog zakona navodeći za to sljedeće razloge. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode 1976. godine proglašen je Park prirode "Kopački rit", a kategorija parka prirode potvrđena i donošenjem Zakona o Parku prirode "Kopački rit", kojim su mu detaljno utvrđene granice. U južnom dijelu zaštitni režim znatno je pooštren, dok je dio zaštićen u kategoriji parka prirode, prema tadašnjim, ali i današnjim zahtjevima za ostvarenje odgovarajućeg režima zaštite potpuno odgovarajući. Također, valja imati na umu da je prema Zakonu o zaštiti prirode nacionalni park prostrano, pretežno neizmijenjeno područje iznimnih prirodnih vrijednosti, koje obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekoloških sustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih vrijednosti. Međutim, područje koje se predlaže za proglašenje nacionalnim parkom pretežno je izmijenjeno područje, tako da su i prirodne vrijednosti nastale većim dijelom utjecajem čovjeka (dugogodišnja izgradnja nasipa, brana i mreža kanala).

U ovom trenutku, predloženi zakon je neprihvatljiv i u najmanju ruku preuranjen budući da anticipira modalitete zaštite bez provedenih potrebnih postupaka.

Nadalje, u nacionalnom su parku dozvoljene samo radnje i djelatnosti

koje ne ugrožavaju izvornost prirode, a zabranjena je gospodarska uporaba prirodnih dobara. U slučaju proglašenja Kopačkog rita nacionalnim parkom trebalo bi obustaviti svaku gospodarsku djelatnost na tom području, a sadašnje korisnike razvlastiti. Granice budućeg nacionalnog parka bile bi, prema Prijedlogu zakona, daleko šire od postojećih granica Parka prirode, a unutar njih nalazi se i kompletno lučko područje međunarodne luke Osijek pa bi ta luka slijedom Zakona o zaštiti prirode morala nakon donošenja Zakona o proglašenju Nacionalnog parka "Kopački rit" prestati s obavljanjem gospodarske djelatnosti. Tako bi svaku gospodarsku aktivnost trebale obustaviti, osim lokalnog stanovništva, i Hrvatske šume, Hrvatske vode, Belje i drugi, a valja znati da prema podacima resornog ministarstva samo od šumarstva i lovstva u tom kraju živi stotinjak obitelji i još toliko u vrijeme sezonskih radova. Tu ne treba zaboraviti ni egzistenciju gospodarskih ribara koji legalno obavljaju ribolovnu djelatnost uz odgovarajuće dozvole. Sve rečeno dovelo bi do nove neravnoteže i to upravo na području teško pogođenom ratnim zbivanjima, gdje je ionako najveća nezaposlenost u Republici Hrvatskoj, upozorava Vlada.

Nadalje, baranjsko lovište i baranjski jelen poznati su u svijetu još od 19. stoljeća i postali su "brand" ovoga područja kao rezultat upornog rada i zalaganja generacija šumara i lovaca pa stoga ne stoji tvrdnja predlagatelja da u svijetu opada interes za lov, već je lovni turizam važan čimbenik u gospodarstvu svake zemlje koja ima za to bilo kakve preduvjete.

Neprihvatljive su i tvrdnje predlagatelja o nekontroliranoj sječi jer su upravo hrvatski šumari i šumarska znanost u više od 150 godina dugoj tradiciji očuvali šume i pribavili Hrvatskoj svjetski priznat certifikat o održivom gospodarenju šumama, što znači da je gospodarenje šumama organizirano uz poštivanje biološke i društvene funkcije šuma i uvažavanje interesa svih zainteresiranih skupina. Nasuprot tome, predlagatelj je izostavio poda-

tke o pošumljenim površinama na tom području poslije sječe i o pošumljenim neobraslim površinama. Vlada drži da bi proglašenje nacionalnog parka u predlaganom području istovremeno značilo i degradaciju režima zaštite u južnom dijelu koji danas uživa zaštitu u kategoriji posebnog rezervata, što je znatno stroži režim zaštite. Podsjećajući također, da je u protekle tri godine izraden Plan upravljanja ovim područjem, pri čijoj su se izradi razmatrale sve vrijednosti područja i različiti načini provođenja zaštite i korištenja. Spomenuti Plan upravljanja nije, ni nakon razmatranja, prihvatio izmjenu kategorije zaštite i proglašenje nacionalnog parka. Trenutno je u pripremi za upućivanje u proceduru usvajanja u Hrvatski sabor Prijedlog prostornog plana područja Parka prirode "Kopački rit" (prošao je javni uvid i obradene su sve primjedbe dane tijekom javne rasprave). Tijekom izrade plana valorizirane su sve prostorne i prirodne vrijednosti parka i ocijenjeno da je stupanj zaštite na razini parka prirode primjeren ovom području, te ne predviđa promjenu sadašnje kategorije zaštite. Navedenim prijedlogom prostornog plana ocijenjeno je da područja Biljskog rita, uz jugozapadnu granicu parka i neposredno uz sjevernu granicu, imaju identična prirodna obilježja i vrijednosti, tako da se njihova zaštita treba razmotriti na temelju provedene valorizacije i provesti prema postupku predviđenom Zakonom o zaštiti prirode. Sadašnji režim zaštite koji provodi Javna ustanova ocjenjuje se dobrim, posebno i zbog toga što je izvršeno infrastrukturno opremanje prostora kroz zajam Svjetske banke, te nabava opreme koja će omogućiti bolju zaštitu prostora, ali bez ograničenja koja bi mogla imati direktne posljedice na današnje korisnike prostora.

Slijedom svega navedenog, Vlada ocjenjuje Prijedlog zakona u ovom trenutku neprihvatljivim i u najmanju ruku preuranjenim, budući da anticipira modalitete zaštite bez provedenih potrebnih postupaka.

RASPRAVA

Zakon je u ovom trenutku neprihvatljiv i preuranjen

Nakon uvodničara uslijedio je isprava netočnog navoda. Po ocjeni zastupnika mr. sc. Vladimira Šišljagića (HDZ) predstavnik predlagatelja zakona iznio je niz netočnih navoda, ali se usredotočio samo na Pančičev navod da je Osječko-baranjska županija 1998. donijela jednoglasnu odluku o proglašenju Kopačkog rita nacionalnim parkom. To nije bila odluka nego inicijativa da se uđe u postupak eventualnog proglašenja Kopačkog rita nacionalnim parkom, rezolutan je Šišljagić. Nakon što su tu inicijativu razmotrili stručni timovi zaključeno je da bi proglašenje Kopačkog rita nacionalnim parkom bilo loše po lokalno stanovništvo, a imalo bi i dalekosežne posljedice na gospodarstvo, lov, ribolov i poljoprivredu pa se od spomenute inicijative odustalo, pojasnio je zastupnik.

Same prilike u Kopačkom ritu ukazuju da je neophodno podići to područje na viši stupanj zaštite.

U nastavku stavove Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša prenio je njegov potpredsjednik mr.sc. **Marko Širac (HDZ)**, a državni tajnik u Ministarstvu kulture, mr. sc. Jadran Antolović objasnio je neke naglaske iz pisanog očitovanja Vlade RH. Zakonskim prijedlogom kojim se proglašava jedno područje nacionalnim parkom rješava se u stvari pitanje granica područja koje se stavlja pod zaštitu, a napose režim zaštite koji se uvodi na to područje. U obrazloženju predlagatelja zakona rečeno je da se ostavlja otvorenim pitanje granica budućeg nacionalnog parka, a kako nema kartografskog prikaza u kojem bi se jasno ukazalo na te granice, za Vladu RH je to dovoljan argument da ocijeni

zašto je ovaj zakonski akt u ovom trenutku neprihvatljiv i preuranjen. Tome u prilog državni je tajnik naveo još nekoliko argumenata. Spomenuo je tako Svjetsku organizaciju za zaštitu prirode koja je ustanovila klasifikaciju zaštićenih područja i kriterije za proglašenje pojedinih područja. U ovom trenutku, međutim, ne postoji stručna podloga koja bi utvrdila postojanje tih kriterija, osobito na konkretnom području, i dala točna rješenja gdje treba povući granice zaštite te koje segmente tog područja staviti pod režim zaštite. Nadalje, Plan upravljanja Kopačkim ritom, kojim se rješava način provođenja mjera zaštite na zaštićenom području, pokazuje da je propisan odgovarajući režim zaštite na ovom području. Na opasku predlagatelja zakona da je ovo područje beskrupulozno iskorištavano, Antolović odgovara da ukoliko ta pojava postoji tada je to pitanje odgovornosti vodstva Javne ustanove Parka prirode "Kopački rit" koja je dužna provoditi Zakon o zaštiti prirode i sve ostale propise za to područje. Predlagatelji zakona smatraju da bi proglašenje Kopačkog rita nacionalnim parkom utjecalo na regionalni razvoj i predstavljalo smjernicu za razvoj turizma. Vladin predstavnik upozorava da bi ako do toga dođe postojeće područje parka bilo veće za 150 km², a to bi ujedno značilo obustavljanje gospodarskih djelatnosti i usmjeravanje na turizam. Određen oblik devastacija, upozorava Antolović, predstavlja pretjerano posjećivanje turista tj. kada se pređe granica dozvoljenih turističkih kapaciteta. Planovi upravljanja parkovima prirode upravo služe tome da utvrde te kapacitete i zaštite prirodu od pretjeranih posjećivanja turista.

Zastupnik **Davorko Vidović (SDP)** je ispravio netočan navod u kojem Vladin predstavnik za posjećivanje turista kaže kako također predstavlja određen oblik devastacije. Ustvrditi za takvu vrstu posjeta da također predstavlja određen oblik devastacije i zatim suprotstaviti taj argument argumentu o uništavanju stotine hektara tamošnje šume te potpuno narušenoj eko ravnoteži biljnog i životinjskog svijeta za ovog je zastupnika licemjerman i ciničan argument.

Prilike u Kopačkom ritu upućuju na potrebu višeg stupnja zaštite

U nastavku izlagali su predstavnici klubova zastupnika, a prvi je to u ime SDP-a učinio mr. sc. **Mato Arlović**. Nije se složio s tvrdnjom Vladina predstavnika da zakonski prijedlog ne sadrži kartografski prikaz koji bi jasno ukazivao na granice predloženog nacionalnog parka. Upravo obrnuto, zastupnik Arlović tvrdi da su ovom zakonskom prijedlogu priložena dva kartografska prikaza s obilježenim naseljenim mjestima i granicama tih mjesta. Za iznesenu tvrdnju da se nakon donošenja ovoga Zakona ne bi mogla obavljati nikakva gospodarska djelatnost kaže da pomalo zbunjuje saborske zastupnike i pokušava izazvati nezadovoljstvo kod lokalnog stanovništva i gospodarskih subjekata. Za one koji tako nešto iznose, kaže da ne poznaju temeljnu zakonsku materiju koju valja provoditi u djelo, pa makar bili i državni tajnici. S tim u vezi pozvao se na odredbu članka 152. stavak 5. Zakona o zaštiti prirode da je u nacionalnom parku dopušteno obavljanje ugostiteljsko-turističkih i rekreacijskih djelatnosti koje su u ulozi posjećivanja i razgledavanja parka te bavljenje poljoprivredom, ribarstvom i obrtom na tradicionalni način, a napose gospodarskim djelatnostima koje su se obavljale u nacionalnom parku do njegova proglašenja. Prema tome, sve gospodarske djelatnosti koje se sada obavljaju u parku prirode moći će se i dalje obavljati, samo je pitanje s kojom svrhom i namjenom, nastavlja Arlović, pojašnjavajući istodobno da se npr. neće moći obavljati djelatnosti na štetu zaštićenog prirodnog dobra. Predlagatelj zakona dobro navode da je ustavna osnova za donošenje ovoga Zakona sadržana u člancima 2. i 52., ali su zanemarili članak 69. u kojem piše da svatko ima pravo na život, da država osigurava pravo na zdrav okoliš te da je svatko dužan, u sklopu svojih ovlasti i djelatnosti, osobito skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša. Troji-

ca zastupnika na liniji su ostvarivanja svoje ustavne dužnosti predložili ovaj zakon, a i same prilike u Kopačkom ritu upućuju na to da je neophodno postojeci Park prirode "Kopački rit" podići na viši stupanj zaštite i proglasiti ga nacionalnim parkom kako bi se zaštitio tamošnji eko sustav i prirodna bogatstva tog područja. Interesantno je, kaže, da nitko od predstavnika vlasti nije pokušao s tog aspekta analizirati predloženi zakon. Uz spomenutu ustavno-pravnu obvezu postoje one međunarodno-pravne obveze Republike Hrvatske slijedom kojih bi radi usklađivanja našeg zakonodavstva s tim obvezama bilo neophodno proglasiti područje Kopačkog rita nacionalnim parkom (Konvencija o važnim područjima od međunarodnog značaja, Konvencija o biološkim raznolikostima te o suradnji na zaštiti i održavanju upotrebe Dunava). Arlović navodi kako je netočna tvrdnja da predstavnici lokalnih i regionalnih zajednica nisu poduprli prijedlog da se pristupi izradi i Saboru uputi zakonski prijedlog o proglašenju Kopačkog rita nacionalnim parkom. Naglašava da je 1998. Skupština Osječko-baranjske županije donijela zaključak da se pokrene inicijativa za proglašenjem Kopačkog rita nacionalnim parkom ali je na koncu postignut dogovor da se svi već gotovi prijedlozi za proglašavanje novih nacionalnih parkova i parkova prirode povuku iz procedure do donošenja novog zakona o zaštiti prirode. Sada kada imamo taj zakon koji, između ostalog, propisuje što bi trebao biti nacionalni park i koje se djelatnosti tamo mogu obavljati, Arlović ne vidi razlog zbog čega trojica predlagatelja ne bi mogla predložiti ovakav zakon. Isto tako smatra da je teško govoriti o odgovornosti Javne ustanove parka prirode "Kopački rit" glede beskrupulozno iskorištavanja tog područja ako se u isto vrijeme unutar tog parka daju npr. koncesije Hrvatskim šumama d.o.o. da obavljaju gospodarsku djelatnost. Javna ustanova u tom smislu nema nikakvih ovlasti, ali su zato zakazala država tijela u sprečavanju istoga. Još uvijek je jedan dio Kopačkog rita strašno devastiran neplaniranom sječom i miniranjem koje je

naniželo velike štete tamošnjem biljnom i životinjskom svijetu. U tom je parku prirode bilo požara, neplanirane sječe drveća, ali i situacije da su fizičke osobe imale koncesije vezane uz lovišta itd. Sve je to dovelo i još dovodi do remećenja ravnoteže između biljnog i životinjskog svijeta, a napose do ugrožavanja pojedinih biljnih i životinjskih vrsta o čemu valja voditi računa. Klub zastupnika SDP-a podupire donošenje ovoga zakona i nema ništa protiv da se razmotri mogućnost da se uz djelatnosti koje su već pobrojane u članku 152. Zakona o zaštiti prirode otvore i neke druge mogućnosti bavljenja na tom području pod uvjetom da to ne šteti zaštiti biološkog svijeta Kopačkog rita.

Radi ispravka netočnog navoda javio se mr. sc. **Marko Širac (HDZ)**. Između mnogih netočnih navoda prethodnika izabrao je, kaže, dva od kojih je prvi navod da su uz Prijedlog zakona priložene dvije kartografske podloge. To nisu nikakve kartografske podloge iz kojih je moguće zaključiti koje područje predloženi Nacionalni park "Kopački rit" treba obuhvatiti. Drugo, granice budućeg nacionalnog parka bile bi, prema Prijedlogu zakona, daleko šire od postojećih granica Parka prirode (za 15km²), a u slučaju proglašenja Nacionalnog parka "Kopački rit" neće više biti gospodarenja tamošnjim šumama na postojeći način i 150 radnika ostaje bez radnog mjesta, zaključio je zastupnik Širac.

Reagirao je predstavnik predlagatelja zakona **Ivica Pančić (SDP)** konstatacijom da postoje dvije kartografske karte ali i popis svih mjesta koja čine granicu predloženog Nacionalnog parka "Kopački rit". Oni pak koji su željeli, mogli su doći i do dodatnih karti, posebno Vlada RH kojoj su te karte daleko dostupnije nego oporbenim zastupnicima.

Uravnotežene mjere zaštite prirode

Stajalište Kluba zastupnika HNS/PGS-a o zakonskom prijedlogu obradili su dr. sc. **Vilim Herman (HNS)** i mr. sc. **Alenka Košiča Čičin-Šain (HNS)**. Ako će se donošenjem predlo-

ženog zakona osigurati režim zaštite primjeren vrijednostima Kopačkog rita, odnosno viši pravni i stručni oblik zaštite tada je to hrvatski interes, a u tom sklopu onda i interes Slavonije i Baranje, rekao je zastupnik **Herman**. Ovaj važan resurs Slavonije i Baranje vapi za dobrim projektima, a predložen zakon je jedan od takvih projekata. Zastupnik se prisjetio pohvale koju je izrekao Vladin predstavnik o Planu upravljanja Kopačkim ritom te ustvrdio kako to samo potvrđuje da je upravljanje ovim parkom prirode bilo vrlo solidno. Ne čudi stoga konstatacija Vladinog predstavnika da je posrijedi solidan dokument, a napose stručna podloga koja definira prostor Kopačkog rita i ukazuje na njegove stvarne mogućnosti i metodologiju kojom će se sačuvati ta prirodna bogatstva. U Planu upravljanja Kopačkim ritom kaže se npr. da će se stupanj zaštite prirode na tom području povećati tako što će se isključiti lovstvo u najvećoj mjeri i preoblikovati šumarska djelatnost. Također se spominje i mogućnost razvoja turizma na tom prostoru. Sada se tom prostoru turisti mogu približiti samo vodenim putem pa se time zapravo limitira godišnja posjeta na 35 tisuća posjetitelja Kopačkog rita. Lani je taj prostor posjetilo 17 tisuća posjetitelja ili 200 posto više nego prethodne godine, ali sve dok lete metci na sve strane i dok se događa lov na tom se području neće povećati broj turista i posjetitelja pa će sve ostati na spomenutoj cifri od 35 tisuća posjetitelja, rezolutan je Herman. Danas državnim lovištem i uzgajalištem divljači gospodare Hrvatske šume d.o.o. ostvarujući prosječni godišnji gubitak od 2 do 2,5 milijuna kuna, a usporedbe radi samo sa 20 tisuća turista prihoduje sa milijun kuna, kaže zastupnik Herman.

Zastupnik **Mato Štimac (HDZ)** javio se da bi ispravio netočan navod glede gubitaka u lovstvu. Štimac ne misli da je ovdje riječ o gubicima nego upravo obrnuto upozorava na lovstvo kroz ulaganja u lovište i kroz skrb za divljač.

U nastavku u ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a izlagala je i mr. sc. **Alenka Košiša Čičin-Šain**. Zastupnica kaže

da su sve prirodne posebnosti uz nužnu stručnu procjenu dovoljna pretpostavka da se što je prije moguće u ovaj iznimno vrijedan prostor uvede pooštren režim zaštite prirode i odgovorno ograniči korištenje dosadašnjih gospodarskih resursa kojima se ugrožava izvornost prirode. S druge strane, mjere zaštite prirode moraju biti održive i uravnotežene s potrebama autohtonog stanovništva i gospodarskim razvojem tog područja. Napuštena seoska domaćinstva unutar Kopačkog rita nisu odraz gospodarskog blagostanja niti elitizma lokalnog stanovništva koje odlazi živjeti u grad nego su rezultat nemogućnosti da se u postojećim gospodarskim odnosima u ovom kraju dostojno preživi i školuje. Naglašava da razvoj ovog područja ne leži u eksploataciji šuma i lovstvu nego u turizmu i podsjeća da je posjećenost nacionalnim parkovima i prihod koji se na taj način ostvari mnogo veći nego li kod parkova prirode. Prirodna specifičnost, biološka raznolikost i visoka ekološka svijest potencijali su ovog prostora za razvoj posebne vrste znanstveno-istraživačkog eko turizma i seljačkog turizma, kaže zastupnica, i drži da je potpuno neutemeljena i isforsirana bojazan od gubitka radnih mjesta, posebno u šumarstvu, jer spomenuti gospodarski razvoj otvara daleko veći broj radnih mjesta i puno kvalitetnije mogućnosti zapošljavanja u turizmu i inim uslugama.

Lani je područje Kopačkog rita posjetilo 17 tisuća posjetitelja ili 200 posto više nego prethodne godine.

U ponovnom istupu državni tajnik Jadran Antolović podsjetio je na odredbu članka 152. Zakona o zaštiti prirode prema kojoj su u nacionalnom parku dopuštene radnje i djelatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode te je zabranjena gospodarska uporaba prirodnih dobara na što upozorava i Vlada u svom mišljenju. Za Plan upravljanja Kopačkim ritom kaže da se odnosi na

postojeći park prirode i nikako se ne može koristiti kao stručna podloga za proširenje njegovih granica za oko 150 km² novih područja.

Usljedio je ispravak netočnog navoda. Zastupnik dr. sc. **Vilim Herman (HNS)** reagirao je na potonju konstataciju riječima: "Ako je Plan upravljanja Kopačkim ritom dao stručnu podlogu za upravljanje tim područjem nema sumnje da će i dalje omogućiti stručno upravljanje tim područjem".

Prirodna specifičnost, biološka raznolikost i visoka ekološka svijest potencijali su Kopačkog rita za razvoj posebne vrste znanstveno-istraživačkog eko-turizma i seljačkog turizma.

U ponovnom istupu Ivica Pančić je pojasnio namjere predlagatelja oko proširenja postojećih granica parka prirode. Prva je solucija bila najjednostavnija - ostati u postojećim granicama parka prirode, a druga otići korak dalje pa postojeći zoo rezervat s višim stupnjem zaštite proglasiti nacionalnim parkom s istim stupnjem zaštite. Treći je korak bio najsloženiji i najkompliciraniji da granica ide poplavnom dolinom Dunava i Drave. Predlažući zakon predlagatelji su se vodili činjenicom da je na lijevoj obali Dunava hrvatski teritorij koji je prema Erdutskom sporazumu izvan domašaja hrvatske vlasti, Pančić vjeruje ne zadugo.

Sukob dva lobija

U nastavku stajalište Kluba zastupnika HSS-a prenio je **Zlatko Tomčić**. Ovog je momenta zaštićeno oko 10 posto državnog teritorija u raznim kategorijama zaštite, ali bi u dogledno vrijeme tu zaštitu trebalo proširiti makar na duplo veće područje, i u tom smislu, kaže, valja raspravljati o eventualnom proglašenju Kopačkog rita nacionalnim parkom. Razlog - notorna je činjenica da Hrvatska danas za svijet pred-

stavlja interesantno područje prirodnih resursa i biološke raznolikosti pa ima dakle što pokazati i zaštititi. Europa je, pak, u zadnjih nekoliko desetaka godina uništila 80 posto poplavnih područja u dolinama velikih rijeka koja su velika mrjestilišta riba i staništa ptica i tako platila ceh svom brzom industrijskom razvoju nakon Drugog svjetskog rata, a nije pritom vodila računa o ekologiji i zaštiti prirode. Oni koji tako nisu postupili trebali bi radi Europe i svijeta sačuvati ono što se još može sačuvati, a Tomčić drži da bi to mogla biti konkurentska i komparativna prednost Hrvatske. Za zakonski prijedlog kaže da nije savršen, ali je općenito dobra inicijativa dizanja razine i veličine zaštićenih područja. Predloženi zakon mogao je imati bolji kartografski prikaz (iz priloženog nije vidljivo koje se područje predlaže kao nacionalni park), i bolje ekonomske i demografske analize. Uz to, nema podatka koliko će u budućem nacionalnom parku biti naselja i s koliko stanovnika te čime će se ti stanovnici baviti. Predlagatelji su mogli dati i bolji prikaz supstituirajućih gospodarskih grana, a napose dokaz isplativosti nekih novih zanimanja s kojima će se baviti lokalno stanovništvo. Kaže zatim, da su u odnosu na prijedlog budućeg nacionalnog parka prisutna dva lobija - jedan je zaštitarski i zna što hoće, a drugi je šumsko-lovni. Tako npr. Zelena akcija i Ekološka družba prijatelji Kopačkog rita obrazlažu zašto npr. nije dobar stav Vlade glede ovog prijedloga sugerirajući joj da taj stav promijeni. S druge strane Tomčić ističe arogantan dopis Hrvatskih šuma potpisan od voditelja Uprave šuma Osijek u kojem se govori o eko imperijalizmu. Treba vidjeti o čemu se ovdje radi i je li doista o tome riječ ili se pokušava npr. sačuvati diskrecijsko pravo koje Hrvatske šume pokušavaju zadržati na nekim područjima gospodareći i zemljištima koja nisu šumska te koristeći lovna područja za elitni lov bez plaćanja određenih naknada. U sukobu dva lobija- zaštitarskog i šumsko-lovnog niti Sabor RH neće doći do kvalitetnog rješenja. Tomčića zabrinja-

vaju i smjene ravnatelja parka prirode. Tako je, kaže, na pravdi Boga smijenjena stručna ravnateljica parka prirode i na njeno mjesto dovedena osoba koja nema niti jednog jedinog dana radno iskustvo u zaštiti prirode. Možda prethodna ravnateljica nije valjala, ali ona koja nema nikakvog iskustva u ovom osjetljivom području ne može biti bolja, rezolutan je Tomčić. Svatko tko je na vlasti ima pravo da plasira svoje kadrove ali nema pravo da radi na jedna nestručan i nedopušten način. Zabrinjava ga navod da su hrastove šume u tragovima. U dostavljenom se materijalu za raspravu navodi da je tek jedna trećina cijelog ovog područja pod šumama, a ostalo su livade, bare, trstike itd. pa bi bilo dobro, kaže, otvoriti u Saboru raspravu o tome što je zapravo šumsko zemljište i zbog čega bi ono što nije šumsko zemljište bilo pod upravom Hrvatskih šuma. Nitko dosad, međutim, nije demantirao podatak da cijeli prihod od eksploatacije šuma (kompletni prirast drvne mase) manje vrijedi nego hladni pogon ljudi koji tamo rade. Isto tako nitko nije demantirao podatak iz materijala da je na 23 tisuće hektara lovišta prema podacima Hrvatskih šuma za 2002. godinu bilo svega 75 lovaca - gostiju. Drži kako se neće doći do pravog rješenja ako Vlada podlegne utjecaju jednoga lobija tvrdeći da će proglašavanjem nacionalnog parka biti onemogućena bilo kakva gospodarska djelatnost. Neće biti onemogućena svaka gospodarska djelatnost ali će se šumarstvo i lovstvo morati prilagoditi činjenici osnivanja nacionalnog parka, a postojeće stanovništvo i ono koje će tek doći na to područje prihvatiti nova zanimanja, odgovara Tomčić. Oni koji se bave tradicionalnim zanimanjem i dalje će se time moći baviti. Ponožno je poručio Vladi da nije dobro da podlegne pod utjecaj niti jednog lobija nego da pokuša sa stručnog stanovišta dati najkvalitetnije rješenje za područje Kopačkog rita. Klub zastupnika HSS-a zalaže se da ova rasprava bude prethodna, a Sabor donese odluku onog časa kada zastupnici dobiju odgovarajuće stručne analize.

Uslijedili su ispravci netočnih navoda. Za **Mariju Bajt (HDZ)** netočan je navod da je ravnateljica Parka prirode smijenjena na pravdi Boga. Ravnateljica nije smijenjena nego joj je istekao mandat i na temelju natječaja izabrana je druga osoba, poručila je Bajt. Isto misli i mr. sc. Vladimir Šišljagić (HDZ) i dodaje još kako je netočan navod o lovištu od 23 tisuće ha. Ovdje se radi o području u koji je uključen i poseban zoološki rezervat od 7700 ha. Zastupnik dr. sc. Vilim Herman (HNS) reagirao je na Tomčićevu konstataciju da svatko tko je na vlasti ima pravo dovesti svoje kadrove. Kod raspisanih natječaja kriterij bi trebala biti stručnost i sposobnost, poručuje Herman, ali je ministarstvo ministra Biškupića i državnog tajnika Antolovića više puta pokazalo da ne primjenjuje kriterije stručnosti (Kopački rit, Vranjsko jezero, Plitvice), zaključio je ovaj zastupnik.

Mato Štimac (HDZ) je ispravio navod o sustavnom uništavanju šuma hrasta lužnjaka. Kaže kako se često ponavlja teza o postojanju degradiranih šuma, a stvarno je stanje da je Hrvatska jedna od rijetkih europskih država s očuvanim šumama. Tim se šumama organizirano gospodari već dva stoljeća i nije ih očuvao nitko drugi nego naši šumari i šumarska struka. **Pero Kovačević (HSP)** osvrnuo se pak na Tomčićev navod o vrijednosti posjećenog drveta na području Kopačkog rita mjereći to kubcima. Kovačević tvrdi da je vrijednost daleko veća i da se ne može mjeriti u kubikaži zbog opće korisne funkcije šuma.

Trend sustavnog uništavanja prirodnog bogatstva

Nakon stanke, stavove Kluba zastupnika HSP-a prenio je zastupnik **Pero Kovačević**. Žalosna je činjenica da UNESCO i druge međunarodne organizacije koje se bave zaštitom prirode i okoliša imaju više sluha za zaštitu naših vrijednosti od nas samih, primijetio je zastupnik i dodao: "da se Kopački rit kojim slučajem nalazi u bilo kojoj drugoj državi ne bi se ni trena čekalo da se

to područje proglasi nacionalnim parkom". Inače smatra da je dobro što je ova tema otvorena za raspravu jer se tako može skrenuti pozornost na žurno ustrojavanje učinkovitog sustava za zaštitu prirodnih bogatstava i okoliša u Hrvatskoj. Trend sustavnog uništavanja prirodnog bogatstva i okoliša od Jadranske obale preko parkova prirode, šuma, nacionalnih parkova te biljnog i životinjskog svijeta poprima alarmantne posljedice. Sada u našem sustavu postoje Hrvatske šume, parkovi prirode i nacionalni parkovi, ali je žalosno što se nitko od njih ne skrbi za ono za što je osnovan. Područja nacionalnih parkova Sjeverni Velebit i Paklenica i dalje se devastiraju. Tim područjima upravljaju uprave spomenutih nacionalnih parkova, a čine ga ravnatelj, njegov zamjenik i dvije do tri tajnice, no oni ne gospodare tim područjima niti osmišljavaju mjere zaštite. Iako je tek nešto malo bolja situacija u Nacionalnom parku Paklenica koji ima čak dva nadzornika činjenica je da oni nemaju nikakve ovlasti. Zastupnik je zatim iznio svoje iskustvo inspeksijskog nadzora u odnosu na današnju situaciju. Hrvatske šume su bile te koje su devastirale područja kojima su trebale gospodariti (dopuštale su, odnosno prednjačile u nelegalnoj eksploataciji mineralnih sirovina i svega drugoga, bila je sječa ali ne i pošumljavanje). Ne treba misliti da smo osnivanjem nacionalnog parka nešto riješili jer tek onda nastaju problemi - osnivanje uprave i imenovanje ljudi te prepucavanja treba li nekog smijeniti ili ne. Potrebno je napraviti tako ustrojstvo uprave nacionalnog parka koje će dati rezultate i biti u funkciji onoga zašto se uprave i osnivaju, a ne da budu svrha sami sebi.

Prvi se za ispravak netočnog navoda javio **Mato Štimac (HDZ)** reagirajući na konstataciju da Hrvatske šume devastiraju prostor čistom sječom. Štimac objašnjava da čista sječa ne predstavlja devastaciju već samo jedan od šumsko-uzgojnih zahvata. Kao član Upravnog vijeća Nacionalnog parka Sjeverni Velebit **Emil Tomljanović (HDZ)** rekao je da ni u kom obliku nije prisutna devastacija tog područja, dapače podru-

čje tog nacionalnog parka apsolutno je zaštićeno. Niti **Jure Bitunjac (HDZ)** se nije složio s navodom da Hrvatske šume devastiraju i sijeku šumu. Baš obrnuto, kaže Bitunjac, Hrvatske šume uvijek su radile na temelju zakona i pokazale su se dobrim gospodarom, a nadzor samo može potvrditi kontinuirano solidan rad Hrvatskih šuma. Kada je u pitanju Kopački rit tu im ništa ne može prebaciti, zaključio Bitunjac.

Za predlagatelje zakona primarna je zaštita područja Kopačkog rita i njegovo dovođenje u poziciju koja će omogućiti budućim generacijama da uživaju u tom našem jedinstvenom biseru.

U nastavku rasprave u ime predlagatelja govorio je **Mato Gavran (SDP)**. Predlažući ovaj zakon predlagateljima nije bio motiv da bilo koga optuže ili prozovu pa tako niti jednog subjekta koji gospodari Kopačkim ritom ili sudjeluje u ovom stupnju održivog razvoja, a zasigurno ne Hrvatske šume. U ovoj se raspravi stoga ne raspravlja o tome jesu li Hrvatske šume provele devastaciju na ovom području ili nisu, ali kako god se to nazvalo činjenica je da je šteta neupitna. Činjenica je npr. da je u periodu 1998-2004. na području predloženom za zaštitu izvršena čista sječa na ukupno 1194 ha, a na desnoj obali Dunava u organizaciji Hrvatskih šuma posječeno najmanje 549 ha šuma, dok je na lijevoj obali Dunava unutar granica Hrvatske, potpuno nelegalno i u organizaciji Srbija/Vojvodina šuma posječeno dodatnih 645 ha šume. Šteta je neupitna. Za predlagatelje ovog zakona primarna je zaštita ovog područja i njegovo dovođenje u poziciju koja će omogućiti generacijama koje dolaze da uživaju u tom jedinstvenom prirodnom biseru, neponovljivom u Europi. Cilj predloženog zakona je također - što je moguće prije maksimalno zaštititi naše granice. Razlog - proglašavanjem Kopačkog rita osiguravaju se odgovarajuće

pretpostavke za brže rješavanje pitanja nadzora i korištenja državnog teritorija Republike Hrvatske na lijevoj obali Dunava. Uz to, želja je predlagatelja da na ovaj način potaknu znatno širu i veću promptnu brigu društva u cjelini, a ne samo Hrvatskih šuma za to područje. S obzirom na napore i financijske sredstva koja ulažu Hrvatske šume da bi uredile pristupne putove, a s druge strane zaštitile i sačuvale fond divljači na ovom području predlagatelji zakona drže da nije dobro sav teret odgovornosti prebaciti na Hrvatske šume, Hrvatske vode ili lokalnu samoupravu već je potrebna briga društva u cjelini.

Za mr. sc. **Vladimira Šišljagića** nije točan navod da je posječeno najmanje 549 ha šuma. Šišljagić kaže da je na zahtjev Javne ustanove Parka prirode posječeno 370 ha euroameričkih topola (nisu autohtone vrste). Za ispravak netočnog navoda javio se zatim Mato Štimac (HDZ) tvrdeći da se ne radi o devastaciji već samo o jednom od zahvata u šumama jer je vijek trajanja topole 25 godina nakon čega dolazi do njihovog propadanja. I **Željko Ledinski (HSS)** drži da je netočan navod da su Hrvatske šume iskrčile tamošnje šume. Poput prethodnika i Ledinski tvrdi da su posječene euroameričke topole koje su se šezdesetih i sedamdesetih godina sadile na tom području i dozrele su za sječicu, a na toj površini (350 ha) pošumljeno je oko 172 ha hrastom i jasenom dok ostatak predstavlja prirodno pomlađenje šuma.

Postojeća razina zaštite dostatna, optimalna i dobra

Zatim je stavove Kluba zastupnika HDZ-a prenio **Vladimir Šišljagić**. Ovaj zakonski prijedlog Klub ocjenjuje nedorečenim i u ovom trenutku neprihvatljivim time više jer predlaže načine zaštite bez prethodno provedenih potrebnih postupaka i objektivne analize posljedica po lokalno stanovništvo, poljoprivredu, gospodarstvo, lovni turizam, općine i gradove u kontaktnoj zoni, a napose sam Park prirode "Kopački rit". Područje Kopačkog rita je područje iznimnih i višestrukih vrijednosti, a prostire se na

površini od 23 896 ha i sasvim sigurno je područje na kojem je ljudska pamet i ruka kontinuirano radila i djelovala u nastojanju očuvanja izvornih prirodnih vrijednosti. Tako su se još krajem 18. stoljeća, a osobito dvadesetih godina 19. stoljeća na ovom prostoru počeli graditi prvi nasipi, pa je 1980. godine podignut glavni obrambeni nasip dug 60 kilometara koji priječi svako godišnje plavljenje gotovo trećine Baranje. U zaštićenom dijelu ovog područja izrađene su kilometarske mreže kanala za navodnjavanje, a još 70 - tih godina prošlog stoljeća podignuta je zaštitna ograda visoka dva metra kako bi se susjedne poljoprivredne površine zaštitile od divljači. Tu su i gospodarski ribnjaci "Belja" kapaciteta 530 tona ribe godišnje, a u dijelu zaštićenom od poplava šumama se gospodari više od 150 godina tako što se dosljedno primjenjuju sve mjere zaštite šuma i prirode sukladno Zakonu o zaštiti prirode. Iz ovih je nekoliko primjera potpuno jasno, kaže Šišljagić, da se u slučaju Parka prirode Kopački rit ne radi o pretežno neizmijenjenom području nego o tome da su prirodne vrijednosti tog parka prirode sačuvane i nastale u velikom dijelu utjecajem čovjeka. Stoga ne stoji tvrdnja predlagatelja da predloženo područje za zaštitu u kategoriji nacionalnog parka u cijelosti zadovoljava nacionalne kriterije za njegovo proglašenje, jer se jednostavno ne radi o pretežno neizmijenjenom području. Šišljagić podsjeća da je u nacionalnom parku najstrože zabranjena svaka gospodarska aktivnost i uporaba prirodnih dobara. Kako su ovim zakonskim prijedlogom zamišljene daleko šire granice nacionalnog parka u odnosu na sadašnje granice parka prirode to bi značilo zabraniti na toj površini postojeće gospodarske aktivnosti, a sadašnje korisnike razvlastiti i u konačnici bez posla bi ostalo više od 200 obitelji. Tu, dakako, ne treba zaboraviti niti egzistenciju gospodarskih ribara koji uz odgovarajuće dozvole legalno obavljaju ribolovnu djelatnost, a napose činjenicu da se na gospodarskim ribnjacima "Belja" danas u privatnom vlasništvu godišnje proizvede 160 tona ribe. Svaku gospodarsku aktivnost tre-

bale bi obustaviti i Hrvatske šume koje uz suglasnost i dozvole nadležnih ministarstava te Javne uprave Parka prirode "Kopački rit" redovito provode prorjeđivanje šuma, a ne kako se u obrazloženju zakonskog prijedloga nastoji sugerirati nekontroliranu sječu. Tradicija i znanost hrvatskog šumarstva uspjele su očuvati šumsko blago i Hrvatskoj pribaviti svjetski priznat certifikat o održivom gospodarenju šumama, podvlači Šišljagić, i dodaje da to drugim riječima znači da je gospodarenje šumama organizirano tako da se poštuje biološke i društvene funkcije šuma uz uvažavanje potreba svih zainteresiranih skupina i pojedinaca. Zastupnik vjeruje da su predlagatelji zakona nenamjerno izostavili predložiti podatke o pošumljenim površinama na ovom području poslije kontrolirane sječe, pa je stoga iznio podatak po kojem su u razdoblju od 1998. do 2004. Hrvatske šume na prostoru današnjeg Parka prirode "Kopački rit" pošumile 250 ha na mjestima gdje se s obzirom na prirodu terena to moglo učiniti. Manjka i podatak da je od lovnog turizma u 2004. godini ostvareno tri milijuna kuna te da je ova vrsta turizma kao značajna gospodarska grana uvrštena u nacionalnu gospodarsku strategiju, a svi relevantni pokazatelji ukazuju da je interes za lov u značajnom porastu. Podsjeća i na činjenicu da je bivša koalicijska Vlada RH Uredbom o određivanju lučkog područja luke Osijek odredila područje iste. Unutar predloženih granica nacionalnog parka nalazi se cijelo područje te međunarodne luke koja bi morala prestati radom ili se sa sadašnje lokacije izmjestiti na neku drugu. Šišljagić podsjeća još da su tijekom izrade prostornog plana područja tog parka prirode valorizirane sve prostorne i prirodne vrijednosti parka, a sadašnja zaštita parka ocijenjena primjerenom. Sve u svemu Klub zastupnika HDZ-a je mišljenja da je postojeća razina zaštite Parka prirode "Kopački rit" dostatna, optimalna i dobra pa je u postojećim uvjetima Prijedlog zakona u ovom trenutku neprihvatljiv i s nesagledivim posljedicama po lokalno stanovništvo, gospodarstvo Slavonije i Baranje i tamošnji biljni i

životinjski svijet. Zbog svih iznesenih razloga Klub zastupnika HDZ-a neće podržati prihvatanje predloženog zakona, zaključio je Šišljagić.

Od 1998. do 2004. godine Hrvatske šume su pošumile 250 ha na prostoru današnjeg parka prirode.

Za dr. sc. **Vilima Hermana (HNS)** netočan je navod da je ovo područje pretežito izmijenjeno i pod utjecajem čovjeka. S tim u vezi Herman navodi da se više od 50 posto predloženog područja za zaštitu u Prijedlogu zakona nalazi u poplavnom i nebranjeno području koje je pod direktnim utjecajem voda i redovitih poplava Dunava. To je, tvrdi Herman, notorna činjenica, a cijelo izlaganje prethodnika okarakterizirao kao himnu lovačko-šumarskom lobiju.

Prethodno dobiti sud lokalne zajednice

U ime predlagatelja **Josip Leko (SDP)** se osvrnuo na mišljenje Vlade RH u vezi sa zakonskim prijedlogom. Sve ono što Vlada načelno navodi kao razlog zašto treba odbiti ovaj zakonski prijedlog zapravo ide u korist proglašavanja Parka prirode "Kopački rit" nacionalnim parkom, kaže Leko. Kada se zastupnici HDZ-a pozivaju na gospodarsku djelatnost u Parku prirode "Kopački rit" zapravo negiraju zaštitu prostora jer im je pritom prvi cilj gospodarska aktivnost dok se predlagatelji zakona zalažu da ovo raritetno i jedinstveno područje Europe zaštite i očuvaju kao i domicilno stanovništvo sa supstituiranom djelatnošću. Ovdje se radi o izuzetnom rezervatu koji u pravom smislu te riječi oplemenjuje prostor Republike Hrvatske, međutim, život se mora živjeti i u simbiozi s Kopačkim ritom bio on nacionalni park ili park prirode. Utoliko je i upitno može li se raspravljati o ovom zakonskom prijedlogu, a da prethodno lokalna zajednica ne zauzme jasan stav što

želi i kako doživljava tu zakonsku inicijativu. U Kopačkom ritu valja pojačanim mjerama zaštite sačuvati postojeće vrijednosti. Leko drži kako nema dileme da će svi oni kojima je cilj zaštititi vrijednosti Hrvatske, u ovom slučaju Kopački rit, glasovati za njegovu zaštitu, a ne za pojedinačne lobije zvali se oni lovački ili šumarski.

Ovdje se radi o izuzetnom rezervatu koji u pravom smislu te riječi oplemenjuje prostor Republike Hrvatske, međutim, živjeti se mora i u simbiozi s Kopačkim ritom bio on park prirode ili nacionalni park.

U nastavku sjednice stavove Kluba zastupnika IDS-a prenio je **Damir Kajin**. Dosadašnja je rasprava pokazala postojanje tri strane. Jednu stranu predstavljaju zastupnici koji zagovaraju pravo Hrvatskih šuma na eksploataciju šuma, lovci brane svoju poziciju tvrdeći da od te djelatnosti korist ima naš turizam, dok se zagovornici pretvaranja ovog parka prirode u nacionalni park zalažu da se područje Kopačkog rita dodatno valorizira. Tijekom rasprave moglo se čuti da bi usvajanjem ovog prijedloga moglo doći do otpuštanja 150 radnika Hrvatskih šuma što je, kaže Kajin, nedopustivo pogotovo za Baranju koja je najviše stradala u Domovinskom ratu i gdje su ljudi uglavnom zaposleni u hrvatskoj vojsci, policiji i upravi. Iako je zastupnik osobno za to da se Kopački rit proglasi nacionalnim parkom drži kako je prethodno potrebno dobiti sud lokalne zajednice jer se bez toga sve može prikazati kao najobičnija politička borba u predizborno vrijeme lokalnih izbora. Kada je posrijedi Kopački rit i Baranja, najveća borba trebala bi se vezati uz razminiranje tog našeg prostora. Stav je Kluba da ovaj zakonski prijedlog ne bi trebalo odbaciti nego ga valja prosljediti u drugo čitanje, a indirektno obvezati općine i županiju da iznesu svoj stav

glede sudbine predloženog nacionalnog parka, zaključio je Kajin.

Zastupnik mr. sc. **Vladimir Šišljagić (HDZ)** nije se složio s navodom o suprotstavljenim stranama u ovoj raspravi. Oni koji nisu za zakonski prijedlog argumentirano navode zašto misle da on nije u interesu Slavonije i Baranje, pa onda i cijele Hrvatske, komentirao je Šišljagić. A dr. sc. **Vilim Herman (HNS)** reagirao je na navod o tome da se možda u promijenjenim uvjetima otpusti 150 radnika. S tim u vezi Herman kaže da može biti "eventualno otpušteno" manje od 5 posto osoba s prostora koji se ovim zakonom predlaže da postane zaštićeno područje ali s idejom da se zaposlene zbrine u nekim drugim djelatnostima.

U ime predlagatelja govorio je **Mato Gavran (SDP)**. Najveći dio područja predloženog za zaštitu koristi se za potrebe šumarstva. Iako se čitavo to područje smatra šumskim zemljištem, sukladno definiciji u Zakonu o šumama, samo jednu trećinu predstavljaju šume, a dvije trećine "neprodno šumsko zemljište" tj. zemljište na kojem šuma neće rasti ili "neobraslo šumsko zemljište" na kojem je do sječe rasla šuma, ali koje nakon sječe nikada nije pošumljeno. Zbog sječe starih sastojina prirodnih šuma i njihove zamjene plantažama stranih vrsta drveća, autohtonih sastojina ima vrlo malo, odnosno u tragovima. Dio posječenih šuma nikada nije pošumljen i to zahtijeva znatna financijska ulaganja, a napose organizacijski napor. Danas površine pod plantažama stranih vrsta drveća zauzimaju više od 30 posto ukupne površine pod šumama, što je znatno više od hrvatskog prosjeka koji iznosi samo 5 posto. Predlagatelji, kaže, imaju podatak da na području predloženom za zaštitu, eksploatacija šuma očito nije ekonomski isplativa. Naime, stručnjaci Šumarskog instituta u Jastrebarskom su dokazali da novčana vrijednost cjelokupne drvne mase na području Parka prirode ne pokriva niti troškove sječe iste. Iz tih razloga će Hrvatske šume d.o.o. u slijedećih 40 godina nastavkom sadašnjeg načina "gospodarenja" ostvariti čisti gubitak veći od 120 milijuna kuna. Iz tih razloga predlagatelji navode da će djelatnici Hrvatskih šuma d.o.o. naći svoje zaposlenje na

pošumljavanju i zaštiti šuma, napose na promjeni alohtonih vrsta drveća. Konačno, upravo zbog potrebe rekonstrukcije devastiranih šumskih površina neće doći do otpuštanja djelatnika koji rade u šumarstvu i gubitka radnih mjesta, dapače, zbog opsega posla može se očekivati otvaranje novih radnih mjesta i dodatno zapošljavanje, kaže zastupnik Gavran. Netočnim smatra navod Vlade da bi proglašenje nacionalnog parka u predlaganom području istovremeno značilo i degradaciju režima zaštite u južnom dijelu koji danas uživa zaštitu u kategoriji posebnog rezervata, što je znatno stroži režim zaštite. S tim u vezi zastupnik se poziva na odredbu članka 150. Zakona o zaštiti prirode po kojoj su zaštićene prirodne vrijednosti zaštićena područja i to: strogi rezervat, nacionalni park i tek zatim poseban rezervat. U ovom slučaju riječ je o posebnom ornitološkom rezervatu koji je po kategorizaciji ispod nacionalnog parka, upozorava zastupnik Gavran. Spomenutim navodom dovedeni su u zabludu mnogi klubovi zastupnika koji su tijekom ove rasprave citirali baš ovo mišljenje Vlade, zaključuje zastupnik Gavran.

Za **Željka Ledinskog (HSS)** netočan je navod da su Hrvatske šume d.o.o. na predmetnom području samo sjekle stabla ali ne i pošumljavale to područje. Upravo obrnuto, kaže Ledinski, Hrvatske šume tamo provode redovito pošumljavanje ili prirodnu obnovu svugdje gdje je to moguće. Od 350 ha posječenih evroameričkih topola pošumljeno je 172 ha hrastom i jasenom dok je ostatak prirodno pomlađen, zaključio je zastupnik, i zamolio sudionike u raspravi da u nastavku sjednice ne ponavljaju više spomenuti netočan navod.

Po logici tvrdnje o neizmijenjenom području i Brijunima bi se mogao skinuti status nacionalnog parka

Nenad Stazić (SDP) je ustvrdio kako je očito jedan od ključnih razloga što Vlada i Hrvatske šume odbijaju predloženo taj što je u prostoru Tikveša funkcioniralo "protokolarno lovište" i što

po proglašavanju nacionalnog parka visoki političari ne bi više, kako reče, imali priliku za odstrel o državnom trošku, uz ručak i kapljicu finog vina.

On je potom upozorio da bi po logici tvrdnje kako je riječ o pretežno izmijenjenom području (nastalom većim dijelom pod utjecajem čovjeka) Vlada onda mogla skinuti rang nacionalnog parka i Brijunima (to nekad močvarno i malarično područje kultivirao je Austrijanac. Dopalo bi se to, dometnuo je, i Hrvatskim šumama i lovcima jer je tamo mnogo lopatara.

Vlada i Hrvatske šume odbijaju predloženo zato što je u prostoru Tikveša funkcioniralo "protokolarno lovište" i što po proglašavanju nacionalnog parka visoki političari ne bi više, kako reče, imali priliku za odstrel o državnom trošku, uz ručak i kapljicu finog vina.

Zastupnik SDP-a se u nastavku izlaganja izrazito kritički osvrnuo na dopis voditelja uprave šumarskog područja Osijek u kojem stoji kako se ne smije dopustiti da postanemo nove žrtve ekoimperijalizma ("na čemu vrlo predano rade novopečeni stručnjaci čiji je interes sve samo ne hrvatski"). Stazić je predložio Vladi da autora toga "nečuvano bezobraznog i prilično nepismenog teksta", "koji ima problema s logikom, a možda i sa zdravljem", smijeni jer sramoti Republiku Hrvatsku nazivajući jednu međunarodnu instituciju, koja inače podržava zakonski prijedlog, imperijalistima i mafijašima te SDP-ov prijedlog antihrvatstvom.

Nakon napomene kako valjda ne treba nikome dokazivati da status nacionalnog parka omogućava bolju zaštitu Kopačkog rita od postojećeg statusa slijedile su ove tvrdnje zastupnika Stazića: nije točno da bi predloženo obustavilo gospodarsku djelatnost i na području Kopačkog rita (a turizam i poljopri-

vreda te zaštita šuma!); nije točno da bi predloženo predstavljalo degradaciju postojećeg režima zaštite (štoviše - viši stupanj zaštite).

U ispravku navoda, dr. **Vilim Herman** je pojasnio kako je spomenuti voditelj šumarije član Upravnog vijeća javne ustanove Parka prirode Kopački rit, da je trenutačno angažiran na rušenju plana upravljanja koji neprestano hvali državni tajnik Antolović (koji ga je u Vijeće i postavio).

Ne prijeti opasnost od gubitka posla, eventualno promjena

Nakon upita - ima li smisla nastavak rasprave s obzirom na sve više pokušaja ideološkog razvrstavanja, bez vrednovanja argumenata, mr. sc. **Mato Arlović** je dodao kako mu je to donekle razumljivo kad je riječ o zastupnicima, ali potpuno neprihvatljivo i netočno kao mišljenje Vlade RH. Uslijedile su potom ove tvrdnje: ni u kojoj varijanti ne prijeti opasnost od gubitka posla (možda samo promjena); nije točna teza kako ne bi bilo razloga ni da postoji park prirode da nije šume (ima nacionalnih parkova i u pustinji); ovdje ne treba štiti samo šumsku eko-zajednicu već i vode, barsku; raspravu treba voditi s aspekta ugroženih dobara, kako bi opstala; osnovna svrha mora biti - zaštita resursa i stavljanje u odgovarajuću djelatnost korisnu i za ljude.

Arlović je izvijestio zastupnike kako zbog ugroženosti mnogih vrsta postoji ideja u EU da se nacionalnim parkom proglasi čitav sliv Mure, Drave i Dunava i da čak i naseljena mjesta budu u dodirnim točkama s nacionalnim parkom.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: upozorenje kako se nameće upit ne bi li u okviru nacionalnog parka trebalo proglasiti i posebna područja i rezervate dodatno za pojedine vrste flore i faune (da se izbjegne utjecaj ljudskog faktora); napomenu kako zakonski prijedlog ne treba odbiti; sugestiju da Vlada prouči prihvaćene konvencije, prouči Zakon o zaštiti prirode te snimi stanje u Kopačkom ritu; tvrdnju kako zastupnici imaju ljudsku, političku i povijesnu odgovornost te da nije dobro okretati stvari na način da se izigravaju propisi.

Prijedlog nije potkrijepljen argumentima

Mato Štimac (HDZ) je uvodno ustvrdio kako je Republika Hrvatska prepoznala vrijednost Kopačkog rita i zaštitila ga kategorijom parka prirode te posebnim zoološkim rezervatom (posebni rezervat je kategorija između nacionalnog parka i parka prirode). Rekao je potom kako zakonski prijedlog nije potkrijepljen argumentima, a i da optužbe nisu utemeljene na nalazima inspekcijских službi. Rekavši da prvo treba ustvrditi postoji li uporište za predloženo, zastupnik je priznao da zadovoljava uvjet prostornosti. Težište definicije je ipak, po njegovoj ocjeni, na "neizmijenjenom području", a s tim u svezi predlagatelj dvojbe. Na jednom mjestu tvrde da je pretežno neizmijenjeno, a na drugom dokazuju kako je ugroženo raznim utjecajima. Nisu se, naglasio je zastupnik, mogli odlučiti između želje za prikazom očuvanosti i potrebe naglašavanja ugroženosti. A ako je izmijenjeno ne može se proglasiti nacionalnim parkom, a ako pak treba onda se možda i nije tako loše gospodarilo.

Uslijedile su ova upozorenja, primjedbe i ocjene Mate Štimca: proglašavanje nacionalnog parka nepotrebno i čak kontraproduktivno; bez posla bi prihvatiti se predloženo ostalo vjerojatno 150 ljudi (nigdje se ne navodi tko će ih preuzeti i isplaćivati im plaće); 40 do 45 tisuća kubika drvenih sortimenata ne bi bilo isporučeno drvnoj industriji, a ta se drvna masa ne može nigdje drugdje posjeći; Hrvatske šume potpisuju petogodišnje ugovore s drvoprerađivačima; je li saslušano mišljenje lokalne zajednice o Prijedlogu; treba težiti održivom razvoju.

Za proširivanje područja ne postoje valjani razlozi

Mr. sc. **Marko Širac (HDZ)** je najprije ukazao na dugogodišnje aktivnosti na zaštiti Kopačkog rita (od 60-tih godina, sve do proglašavanja parkom prirode). Ustvrdio je zatim kako za predloženo

proširenje područja sa 23 tisuće hektara na 37 tisuća hektara ne postoje valjani razlozi; izjavio da je kao park prirode to područje primjereno zaštićeno; upozorio da bi proglašavanje nacionalnog parka pridonijelo degradaciji režima zaštite za posebni rezervat.

Kao "dobar poznavatelj toga područja", zastupnik je neutemeljenom, nerealnom i dvojbenom ocijenio tvrdnju predlagatelja da Hrvatske šume neracionalno iskorištavaju šumske površine (čista sječa, da nema pošumljavanja) te da Hrvatske vode uništavaju vlažna staništa i ugrožavaju šume snižavanjem razina podzemnih voda. Naglasio je da je posebno kontradiktorna osnovnim uvjetima predviđenim za proglašenje nekog područja nacionalnim parkom. Da bi to potkrijepio upozorio je da je prostor na koji se predlaže proširenje najvećim dijelom degradiran, da nije napravljena stručna valorizacija prostora i vrijednosti te da granice budućeg zaštićenog područja nisu prikazane na odgovarajućoj preglednoj podlozi.

Turizam u Kopačkom ritu tek je u nastajanju i ne može se brzo razviti u profitabilnu djelatnost. U slučaju proglašavanja nacionalnog parka svu bi gospodarsku aktivnost trebalo obustaviti, što bi rezultiralo iseljavanjem stanovništva (i to upravo s područja teško pogođenog ratnim zbivanjima u Domovinskom ratu).

Iz izlaganja još izdvajamo: nije obrazloženo kako osigurati financijska sredstva za troškove upravljanja nacionalnim parkom; nije provedena javna rasprava u jedinicama lokalne samouprave (koje se protive); predloženo je suprotno nizu zakona.

Tu je na kraju sugestija - pričekati usvajanje novog zakona o zaštiti prirode, a potom obaviti sveobuhvatnu valorizaciju izvornih prirodnih vrijednosti i očuvanosti ekoloških sustava Kopačkog rita te ocijeniti sadašnji i, po potrebi, predložiti drugi odgovarajući tip zaštite.

Replike

Repliku je mr.sc. **Mato Arlović** započeo napomenom kako nije previše opterećen onima koji SDP optužuju za veze

s eko-imperijalizmom jer, nije problem što piše nego tko je to napisao. A na diku je, kako reče, vladajućoj stranci da na funkcijama drži takve ljude.

Zastupnik je zatim objasnio kako iza Prijedloga ne stoje nikakvi posebni interesi nego strah od budućnosti. Hrvatska je s MMF-om potpisala sporazum o stand-by aranžmanu kojim je predviđeno da će se Hrvatske šume restrukturirati te otpočeti njihova privatizacija. Iz Slavonije zbog toga javno poručuju da se ne slažu s privatizacijom Hrvatskih šuma i u Kopačkom ritu i žele to spriječiti proglašavanjem nacionalnog parka.

Iz replike još izdvajamo: možda postoji opasnost da netko ostane bez posla, ali ne njih 150 nego nekoliko stotina ako se Hrvatske šume privatiziraju (kupci će kupovati radi ekonomske isplativosti, a ne radi održavanja i obnavljanja).

Odgovarajući na repliku, **Marko Širac** je rekao kako uopće nije spomenuo ekomaifiju, iako bi na tu temu mogao opširno predavati. Da ona u Europi zaista postoji postoje pravi i detaljni dokazi. Isto tako, nije se dotakao privatizacije, iako i o tome ima mišljenje. Istaknuo je samo - naglasio je - da prijedlog nije pripremljen stručno, da je suprotan važećim zakonima. Zalaže se, nastavio je za donošenje novog Zakona o zaštiti prirode i za to da stručne institucije (prije svih Zavod za zaštitu prirode) obavi stručnu valorizaciju prostora Kopačkog rita.

Ispravljajući navod prethodnika, dr. sc. **Vilim Herman** je rekao kako nije točno da je najprije potrebno donijeti Zakon o zaštiti prirode. Ta priča je, po njegovim riječima, otuda da bi se mijenjali pravni statusi zaštite prirode - da državni tajnik svojim akrobacijama, primjerice, od nacionalnog parka napravi park prirode.

Potrebne sveobuhvatne analize

Nevenka Majdenić (HDZ) najprije je ustvrdila da su kod ovako važnih zakona potrebne sveobuhvatne analize sadašnjeg stanja i realne procjene koristi te gubitaka, a i u kojem se vremenu i s koji sredstvima to može učiniti. Pompozno, kako reče, zvuči - hoćemo nacio-

nalni park, ali jesu li stvoreni materijalni, stručni i institucionalni uvjeti za to.

Nisu, naime, predočene stručne i naučno utemeljene studije - što bi se dogodilo s postojećim kanalima, branama, vodotocima i šumama da ih čovjek ne održava te koliko bi to utjecalo na biljni i životinjski svijet. U kojoj bi mjeri prevladale agresivne vrste, tko bi sprečavao pojavu zaraznih bolesti (bi li baranjski jelen preživio).

Slijedila su, među ostalim, ova upozorenja, upiti i ocjene: proširenjem granica budućega nacionalnog parka područje međunarodne luke Osijek prestalo bi gospodarski djelovati; a što bi to značilo za lokalno stanovništvo (inače teško pogođeno ratnim razaranjima) - od čega bi živjelo i želi li se uopće iseliti; veliko močvarno područje rezultirat će povećanjem broja komaraca; interes Slavonaca i Baranjaca nije da to područje bude močvarno i napušteno.

I za kraj ocjena - status parka prirode dovoljna je zaštita ovog područja.

Raspravu treba voditi s aspekta ugroženih dobara, kako bi opstala; osnovna svrha mora biti - zaštita resursa i stavljanje u odgovarajuću djelatnost korisnu i za ljude.

Replicirajući zastupnici, **Nenad Stazić** je rekao kako bi se eventualno širenje zaraznih bolesti (koje proglašavanje nacionalnog parka ne potiče!) spriječilo djelovanjem veterinarskih službi kao i u drugim nacionalnim parkovima. Ustvrdio je potom da se ne radi o brizi te vrste već o lovačko-političkom lobiju koji želi sačuvati Tikveš.

Na Stazićevu repliku **Nevenka Majdenić** je odgovorila, nakon napomene da zakon od pet točaka ne rješava pitanje nacionalnog parka, upitom - misli li da se povećanjem močvarnih površina neće povećati broj zaraznih bolesti te ocjenom da Slavonija i Baranja ne zaslužuju da to bude veliko močvarno područje napušteno i bez gospodarske aktivnosti.

Hrvatska nema ispravnu politiku u pogledu prostora

Nakon napomene kako se rasprava kreće od katastrofičnog pesimizma do naivnog optimizma, **Ante Markov (HSS)** je izjavio kako uzrok tome što stanje u zaštiti prirode nije najbolje ne leži zasigurno isključivo u organizacijskim formama

i normativima već u činjenici "grabilačkog mentaliteta" kakav postoji u svakoj sferi društva. On svugdje gdje mu je dozvoljeno pokušava širiti svoj interes. I upravo to, po njegovoj ocjeni, potvrđuje ispravnost vrlo ozbiljne rasprave. Neupitno je da predlagatelji zakona žele ojačati zaštitu prostora Kopačkog rita - ne ga samo sačuvati nego i oplemeniti kako bi što je više moguće bio dostupan ljudima. Jer oni su, naglasio je, jednako bitni čimbenici kao i prostor.

Markov je zatim rekao kako Hrvatska nema ispravnu politiku u pogledu prostora. Potvrđuju to, po njemu, iskustva u onim prostorima gdje su nacionalni parkovi zaživjeli. Neki bi se nacionalni parkovi, naglasio je, rado zamijenili s Kopačkim ritom za status, primjerice Nacionalni park Kornati. U tome se, kaže, slažu i ljudi i vlasnici i, što je najgore, turisti. Obrazlažući ovu tvrdnju, zastupnik je rekao da birokratski aparat ne stvori samo normativne navike nego i zaustavi mogućnost ispravnog djelovanja u okviru gospodarstva i života u nekom prostoru (posljedica - izgubljena tradicija, kulturološke navike i potrebe te dio suvereniteta). U Nacionalni park Kornati turist, po njegovoj tvrdnji, dođe samo jednom jer mu se ne isplati - brod kojim se vozi presretnu i naplate mu dva puta po 80 kuna (puta broj osoba).

U zaštiti prirode valja stvoriti onu poziciju koja odgovara ljudima i kraljiku, i održivom razvoju. Znači i kod ovog prijedloga treba ići s tom tendencijom - da prostorni plan bude približen i ljudima i prirodi, jer ne postoji tu sklad, sve je naopako. Odluku o nacionalnom parku može se donijeti, ali ćemo za tri godine ponovno biti tu gdje smo sad i konstatirati manjkavosti kojih ima sa i bez nacionalnog parka.

I na kraju apel zastupnika prema Vladi - moraju se efikasnije sagledati postojeći oblici organizacije u okviru zaštite prirode.

Za sada - odbiti; prijedlog nagao i preuranjen

Mario Zubović (HDZ) je predložio da se zakonski prijedlog za sada odbije, uvodno napomenuvši da ga se mora sustavno preispitati jer građani traže kvalitetan zakonski okvir u kojem će biti implementiran značaj očuvanosti ljudske prirode i ljudskog okoliša. Objašnjavajući razloge odbijanja najprije je upozorio da se s predloženim ne slažu sve zainteresirane strane (relativno velik dio lokalnog stanovništva, šumari, lovci, pa čak i neke lokalne udruge koje se bave zaštitom prirode) s područja Kopačkog rita pa bi donošenje zakona bilo kontraproduktivno.

Proглаšavanje nacionalnog parka nepotrebno je i čak kontraproduktivno - bez posla bi ostalo vjerojatno 150 ljudi (nigdje se ne navodi tko će ih preuzeti i isplaćivati im plaće), a i 40 do 45 tisuća kubika drvenih sortimenata ne bi bilo isporučeno drvnoj industriji.

Kopački rit je vrijedno područje, njegova će se zaštita možda još povećati, ali Prijedlog je nagao i preuranjen.

Zastupnik je podsjetio da je za vrijeme Domovinskog rata prekinut dugi niz zaštite prirode Kopačkog rita i da se lokalno stanovništvo usmjerilo na druge djelatnosti pa je sada potrebno preusmjeriti interese tamošnjeg stanovništva i za njih osigurati korist u proglašenju nacionalnog parka. To je projekt, naglasio je Zubović, koji bi trebalo planirati i provoditi u više faza i u njega bi trebalo uključiti i gospodarske grane prisutne na tamošnjem području. Ne bude li razrade i pripreme terena to

može izazvati otpor stanovništva - upozorio je zastupnik.

U nastavku njegova izlaganja slijedile su ove ocjene i primjedbe: Zagreb vidi korist od predloženoga, ali to trebaju provesti tamošnji stanovnici; o pitanjima zaštite prirode raspravljat će se i prilikom pristupanja EU i u toj se situaciji može pokazati da Hrvatska želi razvijati moderne europske sustave upravljanja (pa i pravilno gospodarenje prirodnim potencijalima), ali će to raditi u skladu sa svojim naslijeđem i načinom upravljanja; nećemo samo preispitati zakon već ga prilagoditi uvjetima; odluka o donošenju zakona danas bi bila nesmotrena i nepromišljena i mogla bi navesti ljude da povjeruju kako se gospodarski razvoj kosi s principima zaštite prirode; ; javna ustanova Park prirode Kopački rit pokazala je dosadašnjom djelatnošću da uspješno provodi tim područjem.

S obzirom na to da su predlagatelji izrazili i sumnju u gospodarenje šumskim resursima na području Parka Kopački rit zastupnik je predložio da Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša provjeri način gospodarenja šumskim površinama te izvještava nadležno tijelo o provedbi zakona na takvim područjima.

Ranije se odustalo iz ekoloških razloga

Napomenuvši kako vjeruje da namjera Prijedloga nije zločesta mr. sc. **Vladimir Šišljagić (nezavisni)**, naglasio je kako se mora voditi računa i o stanovnicima s tamošnjeg područja. Rasprava je, po njegovoj ocjeni, krenula krivim tijekom - s jedne strane, suočeni su Prijedlog i "Hrvatske šume", a s druge Prijedlog i lovci (a oni s tim nemaju veze).

Uz to, ovo nije prvi prijedlog u ova kvom obliku, Osječko-baranjska županija još je 1998. predložila svojoj skupštini inicijativu za proglašenje Kopačkog rita nacionalnim parkom, nakon čega je uslijedio zaključak kako je nužno precizno odrediti granice Kopačkog rita i bez odlaganja pokrenuti postupak sređivanja zemljišno-knjižnog stanja. U prikupljanju relevantnih stručnih mišljenja o tom prijedlogu, došlo se do dvije moguće vari-

jante: 1) Park prirode kao dostatna razina zaštite, sa 12.000 hektara (nisu obuhvaćene šumske površine) te mogućnošću za gospodarske aktivnosti i lovno gospodarenje oko dvorca i 2) 14.500 hektara uz isključeno lovstvo i šumarstvo (stručnjaci su ukazali na negativan utjecaj na populaciju orlova štekavaca i nekih vrsta ptica i sisavaca, odnosno narušilo ekološku ravnotežu. Iz ovih razloga odustalo se od prijedloga o nacionalnom parku, podsjetio je zastupnik.

Usljedilo je ovo njegovo upozorenje: nacionalni park prema zakonu o Zaštiti prirode podrazumijeva neizmijenjenost područja, a u Kopačkom ritu je podignut veliki obrambeni nasip dužine 70 km te zaštitna ograda za zaštitu poljoprivrednih površina od divljači, a i tijekom Dunava je skraćen za 19 km.

Tu je, na kraju, i upit - što je bivšu vlast (od 2001. do 2003) sprečavalo da se u prostorne planove ukomponira i prijedlog o nacionalnom parku.

Himna lovačko-šumarskog lobija

Dr. sc. **Vilim Herman** se ponovo javio za riječ radi ispravka da bi podsjetio na svoje ranije objašnjenje u svezi s "neizmijenjenim" područjem te ustvrdio kako tvrdoglavo ponavljanje, po njegovu sudu, znači samo jedno - nastavak himne koja se tako uporno svira u lovačko-šumarskom lobiju.

Usljedila je replika **Zlatka Tomčića (HSS)** zastupniku Šišljagiću. Da se nije nepotrebno, kako je bio ustvrdio, ušlo u raspravu o stavovima šumarske struke svjedoči - naglasio je - i rasprava u Odboru za prostorno uređenje i zaštitu okoliša. U kojoj je, napomenuo je, morao slušati raspravu osobe iz šumarske struke neprimjerenu za prostore Hrvatskog sabora ("euforičnu, arogantnu, bezobraznu, neargumentiranu..."). O ovome bi, rekao je Tomčić, trebalo raspravljati uz otklonjenu mogućnost da takvi, koji očito zastupaju samo sebi znane interese, ne utječu na zastupnike. A Vlada bi, još je dometnuo, trebala zapravo prihvatiti mišljenje struke (zaštitara prirode).

Odgovarajući prethodniku, **Vladimir Šišljagić** je uvodno napomenuo kako je slušao navode iz "nekakvog materijala" koji nema. Može se složiti da su nazivi eko-imperijalisti i zelena mafija neprimjereni, ali bi htio ponoviti što su prije sedam godina o ovakvom prijedlogu izrekli stručnjaci. Kad je riječ o lokalnom stanovništvu, Bilje (najveće mjesto, kontaktna zona Parku prirode) protiv su Prijedloga, kao i Osječki zeleni odnosno udruga ekologista Osijeka i Baranje.

Nisu predočene stručne i naučno utemeljene studije - što bi se dogodilo s postojećim kanalima, branama, vodotocima i šumama da ih čovjek ne održava, koliko bi to utjecalo na biljni i životinjski svijet te u kojoj bi mjeri prevladale agresivne vrste, tko bi sprečavao pojavu zaraznih bolesti.

Usljedila je replika **Nenada Stazića**. Najprije je nerazumljivom ocijenio tvrdnju kako Kopački rit neće moći biti nacionalni park sve dok postoji nasip na Dunavu. Na upit zašto Vlada Ivice Račana nije predvidjela prostornim planovima park uzvratilo je kako nije stigla baš sve (među ostalim jest - autocestu). A da je baš sve napravila ne bi bilo potrebno nikakve Vlade ni Sabora, dometnuo je, ustvrdivši kako djelatnost jedne političke stranke ne prestaje kad ona iz parlamentarne većine prijeđe u manjinu. Tako ni politička djelatnost HDZ-a neće prestati kad ponovno izgubi vlast, dometnuo je.

Prvi nacionalni park sjeverno od Save

Željko Pavlic (MDS) je podržao Prijedlog rekavši da je glavni argument tome u prilog - zaštita i očuvanje iznimnih prirodnih vrijednosti od daljnjeg uništavanja. Drugi je - da to područje već ima međunarodni značaj te zadovol-

java nacionalne i međunarodne kriterije za proglašenje nacionalnog parka.

Slijedila su ova njegova upozorenja i ocjene: u nacionalnom parku su dopuštene djelatnosti kojima se ne narušava izvornost prirode; turističko-rekreacijske djelatnosti moraju biti u ulozi posjećivanja i razgledavanja; ovaj nacionalni park bio bi prvi sjeverno od Save; zaposlilo bi se mnogo više ljudi što bi dobro došlo Županiji (primjerice Plitvička jezera posjetilo je do 20. listopada prošle godine više od 710 tisuća ljudi i tamo direktno radi oko 700 ljudi, a indirektno i više; potrebno je zaštititi i ušće rijeke Mure.

Rekavši da se zalaže za interdisciplinarni pristup u gospodarenje zaštićenim objektima prirode, **Željko Ledinski (HSS)** je predložio da se narednim Zakonom o zaštiti prirode gospodarenje povjeri jednom gospodaru tamo gdje je temeljni fenomen šuma.

Ustvrdio je potom kako su predlagatelji i time što su djelatnost šumarstva i lovstva otisnuli kosim slovima naglasili svoj stav da te djelatnosti treba maknuti s područja Kopačkog rita. Glavni fenomen tog područja je šuma, u kojoj se odvijaju svi procesi živog i neživog svijeta. A šuma se, naglasio je, svugdje u svijetu mora dati na gospodarenje stručnim i odgovornim ljudima.

Neupitno je da predlagatelji zakona žele ojačati zaštitu prostora Kopačkog rita - ne ga samo sačuvati nego i oplemeniti kako bi što je više moguće bio dostupan ljudima. Jer oni su jednako bitni čimbenici kao i prostor.

Zbog tvrdnje autora Prijedloga kako će nastavak sadašnjeg gospodarenja osim direktne ekonomske štete uzrokovati će oštećenja, Ledinski je šire objasnio kako se gospodari u šumarstvu Republike Hrvatske. Među ostalim, za svaku gospodarsku jedinicu svakih deset godina izrađuje se poseban elaborat (pregle-

dava ga Komisija i odobrava nadležno Ministarstvo); osnivanjem Hrvatskih šuma prvi put je počelo gospodarenje jednog poduzeća.

Do privremene okupacije 1991. gospodarenje se odvijalo normalno, putem lokalne uprave, mirnom reintegracijom ponovo je preuzeto 290 zatečenih radnika, organiziran rad povratnika i nastavljen rad svih djelatnosti. Donošenjem Zakona o zaštiti prirode propisana je obveza osnivanja javnih ustanova za upravljanje posebno zaštićenim dijelovima prirode, a 1997. je osnovana takva ustanova pod nazivom Park prirode Kopački rit. Na toj površini postoje dva subjekta koja provode javne ovlasti u skladu sa zakonskim propisima - Hrvatske šume i Park prirode.

U nastavku izlaganja zastupnik Ledinski je, uz ostalo rekao: u prihod se moraju ukalkulirati i koristi od općih funkcija šuma (desetak puta veće nego sam prihod od kubika drveta); Prijedlogom zakona smanjio bi jedno lovište; Hrvatske šume su na području Baranje od mirne reintegracije do 2004. uložile oko 104 milijuna kuna u biološke radove te obnovu opreme i objekata, a za razminiranje 7,6 milijuna kuna; u nacionalnom parku Drava-Dunav u Mađarskoj normalno se obavljaju gospodarske djelatnosti, što bi i u ovom slučaju trebao biti cilj.

Na kraju evo i jedne ispravke - godišnje na području Baranje odsjedne 600-700 lovaca (otprilike 1300-1500 noćenja), što popunjava kapacitete Hrvatskih šuma 75 do 100 dana, što je izuzetno dobro s obzirom na to da je riječ o području u razvoju.

Ispravljajući stranačkog kolegu, **Zlatko Tomčić** je najprije uvodno napomenuo kako se eto prvi put dogodilo da predsjednik Kluba ispravlja svog zastupnika. Temeljni fenomen u Parku prirode Kopački rit nije, naglasio je, šuma već poplavno nebranjeno područje pod direktnim utjecajem voda, redovitih poplava Dunava. Na Plitvicama su to sedrene barijere, na Kornatima posebna morfologija kraškog terena, a u Baranji poplavno područje Dunava.

Željko Ledinski je uzvratio kako u sektorskoj studiji o šumarstvu, koju je potvrdila i Svjetska banka piše da je fenomen šuma.

Da ga je baš briga što piše u dokumentima Svjetske banke uzvratio je **Zlatko Tomčić**, naglasivši kako postoje pravila struke. Ovdje je temeljna struka zaštita prirode u kojoj postoji temeljni fenomen, a on je ovdje poplavno područje, a ne šuma.

Još je dometnuo kako se šumari malo previše "ritaju", ali da će Kopački rit kad-tad postati nacionalni park.

Dovoljan je status parka prirode

Krunoslav Markovinović (HDZ) je podupro mišljenje načelnika općine Bilje da je dovoljan status Parka prirode, s tim da se eventualno može povećati zaštićena površina (to nije sporno). Prijedlogu, napomenuo je, nedostaju podaci o tome koliko je tamo stanovništva te čime se bave.

Usljedile su ove ocjene, primjedbe i zaključci: teško je očekivati znatnije povećanje broja turista i razgledanje močvarnog područja ("ne vjerujem da će neki konvoji veliki biti ili regate"); u Prijedlogu nema ozbiljnijeg kartografskog prikaza (iako se tvrdi da ga ima); prestankom rada Hrvatskih šuma bez posla ostaje 150-200 radnika, a Hrvatske šume su održavale i gradile lokalne ceste (za što Bilje nema novca pa će nakon proglašenja nacionalnog parka doći u prilično nepovoljan položaj); lovačke udruge bdiju nad tim područjem (tu i tamo nešto odstrijele, a prilično štite od krivolova).

Zastupnik je potom podsjetio kako je prostorni plan nakon šest godina, i javne rasprave, u cijelosti izrađen i spreman za saborsku proceduru, a zbog Prijedloga sve bi trebalo ispočetka. Upozorio je potom kako predloženo povećanje sa 228 na 335 kvadratnih kilometara obuhvaća i veliku površinu na području Srbije i Crne Gore, a više nije riječ o zajedničkoj državi (treba izraditi podlogu i za povlačenje granica).

I za kraj zaključak - Slavonija prihvaćanjem ovog zakona ipak će više izgubiti nego dobiti, jer Kopački rit nisu Plitvička jezera (da bi ga turisti dolazili razgledavati kad se ne mogu kupati, kao u slučaju Plitvica).

Ispravljajući Markovinovića, **Mato Gavran (SDP)** je ustvrdio kako je savršeno jasno da je s druge strane Dunava hrvatski teritorij. Riječ je o državnoj granici i teritoriju Republike Hrvatske.

Replicirajući istom zastupniku, **Nenad Stazić** je rekao kako prvi put čuje da se broj posjetitelja smanjuje proglašavanjem nekog područja za nacionalni park. Stvar je posve obrnuta.

Odgovarajući na repliku, **Krunoslav Markovinović** je uzvratio upitom - ako je riječ o takvom dragulju, o kojem priča cijela Europa, nema razloga da ga i sad ne dođe razgledati. Nije siguran, dometnuo je, da će ih toliko privući promjena statusa.

S predloženim se ne slažu sve zainteresirane strane s područja Kopačkog rita - relativno velik dio lokalnog stanovništva, šumari, lovci, pa čak i neke lokalne udruge koje se bave zaštitom prirode pa bi donošenje zakona bilo kontraproduktivno.

Dr. sc. **Vilim Herman** je u replici odgovorio kako su na Plitvicama možda moguće regate, a u Kopačkom ritu treba koristiti one prednosti koje ima taj prostor, prije svega znanstveno-istraživački turizam, ekoturizam i u sve to se uključuje domaće stanovništvo.

Odgovarajući na repliku, **Krunoslav Markovinović** je objasnio da je spomenuo Plitvice zbog velikog broja posjetitelja, a regatu zato jer veliki broj turista zahtijeva i veliki broj čamaca.

Usljedio je treći ispravak zastupniku Markovinoviću - od mr. sc. **Mate Arlovića**, kojega je i osobno povrijedio način Markovinovićeva izlaganja. Razumije žar i zanos rasprave, ali ne da se na taj

način govori o području koje predstavlja najočuvanije, najznačajnije poplavno područje rijeke Dunav u Srednjoj Europi. Svijet tome daje mnogo veći značaj nego pojedini diskutanti, rekao je Arlović, podsjetivši zatim kako su Svjetska i Europska banka za obnovu i razvoj dali i kredite i bespovratna sredstva za očuvanje Kopačkog rita.

I mi bismo trebali biti ponosni na ovo područje i ne bismo trebali govoriti da su predlagatelji prikupili "nekoliko sličica" kako bi nas uvjerili da treba donijeti ovaj zakon - zaključio je, među ostalim, zastupnik SDP-a.

Ispričavši se Arloviću ako je povrijedio njegove osjećaje, **Krunoslav Markovinović** je rekao da je stavljen u dilemu - je li to najočuvanije područje ili najviše devastirano, zbog čega se cijela akcija i predlaže.

Nacionalni parkovi imaju i funkciju biznisa

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSS-a, **Zlatko Tomčić** je najprije primjerom maloga posavskog sela Čigoč (proglašenog europskim selom roda 1994) potkrijepio ocjenu o koristi od proglašenja Kopačkog rita nacionalnim parkom. U to selo, naime, danas hrle kolone domaćih i inozemnih gostiju kako bi vidjeli bijelu rodu kakve nema u Europi i zahvaljujući tome podignut je standard tamošnjih oko 150 stanovnika. Koji, kako je napomenuo, i dalje vole svoje rode kao i ranije (i zimi njeguju one ozlijeđene), ali su i otvorili restorane, suše šarane, pripremaju posavske specijalitete za goste koji kod njih prespavaju.

Vjeruje, naglasio je, kako i Baranjski i Slavonci vole svoj Kopački rit i da će ga znati zaštititi, bez obzira na to što u

svakoj sredini postoje oni koji vole ići u krivolov.

Nakon što je ustvrdio kako ne može razumjeti da Slavonci ne žele nacionalni park, a jedini je u Panonskom dijelu, Zlatko Tomčić je još: upozorio kako nacionalni parkovi imaju i funkciju biznisa (ne razumije taj slavonski mazohizam - "nije moguće da Slavonci ne znaju razvijati biznis u nacionalnom parku"); umjesto 17 tisuća turista koji su lani posjetili Park prirode Kopački rit Nacionalni park bi trebao imati 200 do 300 tisuća posjetitelja. Tu je na kraju upozorenje - struka mora pomiriti partikularne interese šumarske, zaštitarske, lovne i drugih struka.

Dr. sc. **Vilim Herman** je, u ispravku navoda, najprije rekao kako nije točno da su Slavonci mazohisti niti nesložni oko ove stvari. Rekavši da se treba pozivati na zavičajni sentiment, zastupnik je napomenuo kako gleda u Vladimira Šeksa, kojega je još zamolio da obveže "marnoga i nadasve talentiranoga državnog tajnika" da, po zaključku Parlamenta, Vlada pripremi ono što svi očekuju - i Slavonci i svi koji pripadaju hrvatskom suverenitetu, jer se na području Kopačkog rita nalazi ono što vrijedi iskoristiti u svakom smislu.

U ime predlagatelja

U ime predlagatelja, **Ivica Pančić** se ispričao zbog nekih nepreciznosti (nedovoljno precizne karte i analize koje su se mogle napraviti). Prijedlog, po njegovoj tvrdnji, nisu pročitali premijer Sander, ministar Biškupić ni državni tajnik Antolović.

Pojašnjavajući ciljeve predlagatelja, zastupnik je spomenuo: zaštitu postojećeg ekosustava; pretpostavke da Kopački rit postane najvažnije ili jedno od najvažnijih turističkih odredišta; poja-

čanje međunarodnoga ugleda Hrvatske. U Prijedlogu nije bilo, napomenuo je, nikakvih političkih implikacija, predlagatelji nemaju namjeru kandidirati se na lokalnim izborima u Osječko-baranjskoj županiji.

Otvoreno ostaje, rekao je, pitanje granica i s tim u svezi predlagatelji su spremni na razgovor i konsenzus. Može to biti naivno, napomenuo je, ali uistinu smatra da treba koristiti svaki argument kad dođe vrijeme za konačnu raspravu sa susjednom državom oko razgraničenja na Dunavu. Smatra, naglasio je, da su hrvatski teritoriji i na lijevoj strani Dunava.

Iz izlaganja još izdvajamo: postoje partikularni interesi i oni su legitimni, ali u Parlamentu će se (vjeruje) voditi računa o zaštiti nacionalnih interesa; ovaj zakonski prijedlog mali je doprinos uvođenju europskih standarda u Hrvatsku.

Ispravljajući Pančića, **Mato Arlović** je rekao da se ne radi o hrvatskim teritorijima na lijevoj strani Dunava nego o česticama u vlasništvu građana Republike Hrvatske na teritoriju druge države preko Dunava (na lijevoj strani Dunava).

GLASOVANJE

Najprije je odbijen prijedlog Zlatka Tomčića da se o Prijedlogu zakona provede prethodna rasprava ("za" je bilo 29 zastupnika, "troje suzdržano, a protiv" njih 66).

Prijedlog radnih tijela da se ne prihvati Prijedlog zakona o proglašenju Nacionalnog parka Kopački rit - iz razloga navedenih u mišljenju Vlade i izvješćima radnih tijela - prihvaćen je sa 70 glasova "za", 23 suzdržano i 23 "protiv".

J.Š.; J.R.

PRIJEDLOG ZAKONA O VELIKIM GRADOVIMA

Komu status velikog grada

Prijedlog zastupnika dr. sc. Zlatka Kramarića (LS) da gradovima s više od 100 tisuća stanovnika pripadne status velikih gradova, čime bi dobili ovlasti županija (po postojećem modelu jedino Grad Zagreb ima položaj županije) nije dobio podršku zastupnika. Oni koji su odbili prihvatiti predloženi zakon ocijenili su ga nepotpunim, nedorečenim i ustavnopravno upitnim, dok su zagovornici ovog zakonskog prijedloga bili mišljenja da bi se, davanjem ovlasti županije nekim gradovima, mogle razriješiti kritične točke u svakodnevnim odnosima između državne uprave, javnih službi i gradova. Rasprava je na kraju rezultirala izglasavanjem posebnog zaključka Sabora kojim je obvezao Vladu RH da u konačnom prijedlogu sustavno uredi pitanje velikih gradova.

O PRIJEDLOGU

Predlagatelj navodi da je temeljna zadaća predloženog zakona utemeljiti i ustrojiti veliki grad kao jedinicu lokalne samouprave. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi temeljni je propis kojim se regulira lokalna samouprava i utvrđuje njezin koncept. Osnovna jedinica lokalne samouprave po tom konceptu je općina - grad kojoj su dodijeljeni poslovi iz samoupravnog djelokruga lokalne samouprave. Županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnog i regionalnog značaja, a gradovi koji imaju više od 30 tisuća stanovnika na svom području mogu obavljati i poslove županije, ako su osigurali uvjete za njihovo obavljanje. Odlukom predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave u skladu s njezinim statutom i statutom županije mogu se poje-

dini poslovi iz samoupravnog djelokruga jedinice lokalne samouprave prenijeti na županiju odnosno mjesnu samoupravu, a predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave može tražiti od županijske skupštine da joj, uz suglasnost središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove lokalne i područne (regionalne) samouprave, povjeri obavljanje određenih poslova iz samoupravnog djelokruga županije na području te jedinice ako može osigurati dovoljno prihoda za njihovo obavljanje. Složena, ali istovremeno i međuovisna struktura velikih gradova zahtijeva napraviti razliku među gradovima i velikim gradovima, a postojeći model lokalne samouprave je suprotan toj životno realnoj potrebi. Izuzetak je u tom pogledu jedino Grad Zagreb koji ima položaj županije. Zakon daje mogućnost da se upravljanje gradom (pa čak i općinom) organizira na ovako postavljenom polazišnom principu, jer općini i gradu određuje odgovarajući samoupravni djelokrug u cjelini, a županiji u tako utvrđenom samoupravnom djelokrugu određuje pretežito ulogu usklađivanja interesa, stajališta i sl. općina i gradova na području županije. Takva podjela poslova između općine-grada i županije koja ne polazi od specifične uloge županije u području lokalne samouprave dovodi do niza praktičnih problema jer se, kaže zastupnik Kramarić, nadležnosti u jednom području isprepliću, dupliraju, suprotstavljaju i kao posljedica problemi se ne rješavaju te nepotrebno gubi vrijeme na raščišćavanje međusobnih odnosa. Kod velikih gradova upravo zbog njihove složene strukture ti problemi daleko više dolaze do izražaja i predstavljaju vrlo ozbiljnu prepreku uspješnom upravljanju, pa je za velike gradove u postojećem pravnom sustavu, moguć i poželjan put rješenja tih problema utemeljenje velikih gradova kao jedne

od institucija ustroja lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj.

RADNA TIJELA

U raspravi u Odboru za Ustav, Poslovník i politički sustav istaknuto je da je Vlada Republike Hrvatske u Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi uredila i pitanje velikih gradova na odgovarajući način različit od rješenja koja se predlažu ovim Prijedlogom zakona i predložio je Hrvatskom saboru da ne prihvati zakonski prijedlog zastupnika Kramarića.

Članovi Odbora za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu nisu podržali prijedlog ovoga Zakona iz razloga navedenih u mišljenju Vlade i suglasni su u ocjeni da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi potrebno sustavno urediti pitanje velikih gradova. U tom smislu predložili su Saboru da ne prihvati predloženi zakon zastupnika Kramarića, a da posebnim zaključkom obavezuje Vladu Republike Hrvatske da izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi sustavno uredi pitanje velikih gradova.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada Republike Hrvatske nije podržala Prijedlog zakona zastupnika Kramarića, uz ocjenu da je tekst tog zakona u normativnom, izričajnom i nomotehničkom smislu dosta nedorečen, nepotpun i međusobno nepovezan. Procjenjujući opredjeljenja iz Prijedloga zakona, Vlada ističe da u odnosu na sadašnji teritorijalni ustroj lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, a prema navedenom Prije-

dlogu zakona, osim Grada Zagreba, koji već ima status županije i grada, status velikih gradova, jer imaju više od 100 tisuća stanovnika, imala bi još 3 grada - Split, Rijeka i Osijek, i još bi se Gradu Zadru (ima više od 70 tisuća stanovnika) mogao priznati taj status. Vlada smatra kriterij od 100 tisuća odnosno 70 tisuća stanovnika previsokim za naše prilike.

Primjedba je Vlade da se u poglavlju o djelokrugu poslova velikog grada pobliže ne razrađuje koji bi to poslovi bili, već se samo navodi da su to poslovi iz samoupravnog djelokruga grada i županije. Predloženim zakonom predviđa se da se svi poslovi koji su sada u nadležnosti ureda državne uprave u županijama povjeravaju upravnim tijelima velikog grada, a što ne proizlazi iz članka 116. stavka 2. Ustava, prema kojoj odredbi se tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu povjeriti pojedini poslovi. U vezi s tim postavlja se čitav niz pitanja i dvojbi, npr. kako bi se obavljali poslovi nadzora nad zakonitošću općih akata predstavničkih tijela jedinica lokalne i jedinica područne (regionalne) samouprave, inspekcijski poslovi i čitav niz drugih poslova, za koje su sada nadležni uredi državne uprave u županijama.

Sukladno navedenom, Vlada ocjenjuje da se ovim Prijedlogom zakona područje lokalne samouprave ne uređuje na cjelovit i konzistentan način u vezi sa sustavom državne uprave, budući bi se on odnosio samo na četiri grada, u odnosu na ukupno 123 grada ili 20 gradova s više od 30 tisuća stanovnika.

Nadalje, Vlada ističe da nisu dovoljno jasno definirani izvori financiranja velikog grada, a Zakonom bi trebalo točno, a ne okvirno specificirati koji će se izvori sredstava koristiti za financiranje poslova iz samoupravnog djelokruga grada, a koji za obavljanje preuzetih poslova državne uprave.

Ne stoji ocjena predlagatelja da primjena ovog Zakona "neće zahtijevati posebna dodatna sredstva u proračunima jedinica lokalne samouprave u 2005. godini". Naprotiv, Vlada ocjenjuje da bi primjena ovog zakonskog prijedloga mogla zahtijevati značajna dodatna sred-

stva, a ista nisu procijenjena u skladu s člankom 7. Zakona o proračunu, budući da nije jasno utvrđen djelokrug ni izvori financiranja velikih gradova. Također se otvara mogućnost da bi, zbog navedenog, donošenje predloženog Zakona o velikim gradovima moglo prouzročiti i dodatno opterećenje i povećanje obveza građanima. Osim toga, Vlada naglašava da je utvrdila Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, koji se nalazi u saborskoj proceduri u prvom čitanju, u kojem Prijedlogu su sadržane i odredbe o velikim gradovima.

RASPRAVA

Zakon bi trebao isprovocirati raspravu o lokalnoj samoupravi

U uvodnom istupu predlagatelj zakona zastupnik dr. sc. **Zlatko Kramarić** podsjetio je na više puta izrečenu konstataciju u Hrvatskom saboru (posebno pred izbore) o nužnoj reformi lokalne samouprave i uprave, ali i na činjenicu da političke stranke ostvarivanjem parlamentarne većine olako odustaju od te ideje ili obično u minut do dvanaest, pa i s malim zakašnjenjem, izlaze s određenim zakonima koji bi trebali urediti to kompleksno područje. "Kada brani predložen zakon tvrdi da je pisan iz pozicije dugogodišnjeg gradonačelnika koji je često frustriran percepcijom u javnosti da ima određenu moć dok je u stvarnosti situacija potpuno drugačija. Jer moć često leži u rukama državnih službenika koji su nevidljivi i nemaju teret izbora, a zapravo donose odluke koje direktno utječu na kvalitetu i standard življenja u gradu", objašnjava Kramarić. Predložen bi zakon trebao isprovocirati raspravu o lokalnoj samoupravi i njenu radikalnu reformu. Policentrični razvoj i disperzija moći, prije svega, financijske i gospodarske prirode, nužna je i dobra i u tom smislu ništa se dramatično ne bi dogodilo, smatra Kramarić. Dodaje zatim kako predložen zakon

nije u funkciji dezintegracije nego ublažavanja političkih naboja između središta kakav je Grad Zagreb i ostalih naših gradskih središta. Za Vladino tumačenje neprihvatanja predloženog zakona kaže da "ne pije vodu", a za Vladin Prijedlog zakona po kojem bi status velikog grada dobila sva županijska središta da nije rješenje to više što je broj naših županija relativno upitan. Uz to, postoji velika razlika između županijskih središta pa neka od njih nemaju institucije i sadržajni život kao što ga npr. imaju Osijek, Split i Rijeka. Tako se rješavanju tog problema ponovno pristupa linijom manjeg otpora bez prevelike analitičnosti. Niti u jednom gradu u Slavoniji, osim u Osijeku, nema Državnog arhiva, muzeja, sveučilišta, a dobar zakonodavac bi morao respektirati tu činjenicu, zaključio je zastupnik Kramarić.

Zakonom se ne utvrđuje na cjelovit i konzistentan način funkcioniranje državne uprave, a notorna je činjenica da se njegova rješenja odnose samo na četiri grada u Hrvatskoj, u odnosu na ukupno 123 grada ili 20 gradova s više od 30 tisuća stanovnika.

Tomislav Čuljak (HDZ) ispravio je netočan navod po kojem osim Osijeka niti jedan drugi grad u Slavoniji nema muzej. Imaju ga Vukovar i Vinkovci, a u potonjem se gradu nalazi muzej u kojem je zbirka vrijednih dijela Slavka Kopača. Nakon **Dražena Bošnjakovića** koji je prenio stajalište Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, u ime Vlade RH govorio je državni tajnik Središnjeg državnog ureda za upravu **Antun Palarić**. Ponovio je da Vlada ne podržava zakonski prijedlog zastupnika Kramarića, te da sukladno ustavnim okvirima poduzima velike aktivnosti glede razvoja lokalne samouprave. Također je donijela program decentralizacije za mandatno razdoblje 2004-2007., osnovala Povjerenstvo za decentralizaciju i u suradnji

sa Savezom gradova i općina u Republici Hrvatskoj izradila Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi. Dodaje kako je predloženi zakon dobio punu podršku Nacionalne udruge jedinica lokalne samouprave. Inače, Vlada svojim zakonskim prijedlogom sugerira napuštanje monotipskog oblika lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, ali pritom uvažava hrvatsku realnost, a to je da su za naše prilike veliki gradovi, gradovi s više od 40 tisuća stanovnika. Stoga se ne možemo zadržati na prijedlogu da su uz Grad Zagreb koji već sada ima poseban status veliki gradovi još samo Osijek, Rijeka i Split. Vlada predlaže da status velikog grada dobiju sjedišta županija i svi ostali gradovi koji imaju više od 40 tisuća stanovnika, a nisu sjedište županija- npr. Pula, objasnio je Palarić. S obzirom na niz primjedbi koje je Vlada dostavila na zakonski prijedlog Palarić je predložio zastupnicima da ga ne prihvate uz obećanje da će Vlada ovo pitanje riješiti Konačnim prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi.

Zakon otvara čitav niz pitanja i dvojbi

U nastavku govorili su predstavnici klubova zastupnika. U ime Kluba zastupnika HDZ-a **Emil Tomljanović** nije podržao predloženi zakon jer je, kaže, u normativnom, izričajnom i tehničkom smislu nedorečen, njegove odredbe nepotpune, a pravni instituti međusobno nepovezani. Naglašava da tekst zakona otvara čitav niz pitanja i dvojbi ustavnopravne naravi, od kojih za ovu priliku izdvajamo samo neke primjedbe. Sporna je npr. predložena definicija velikog grada i ne može se svesti samo na broj stanovnika i formulaciju uopćenog tipa koja upućuje na složenost organizacijskog ustroja i značaj utjecaja na šire područje kako navodi predlagatelj zakona u svom obrazloženju. Ključno pitanje koje ovim prijedlogom ostaje bez odgovora je što predstavlja veliki grad u sveobuhvatnom funkcioniranju lokalne i regionalne samouprave, a napose drža-

vne uprave. Shodno izloženom ne može se prihvatiti niti navod predlagatelja da je veliki grad ustvari jedinica lokalne samouprave s ovlastima županije, naglašava Tomljanović. Drugo pitanje odnosi se na konkretna predložena zakonska rješenja vezana uz obavljanje poslova iz nadležnosti velikog grada te sustav odgovornosti za obavljanje poslova na toj razini. Po rješenju predlagatelja veliki bi grad obavljao poslove iz samopravnog djelovanja grada i županije, a napose sve poslove državne uprave iz djelokruga državne uprave na području velikog grada. Kada se tako predloženo rješenje proanalizira u odnosu na članak 8. otvaraju se barem tri sporna pitanja: odgovornost gradonačelnika za obavljanje poslova državne uprave, mogućnost obavljanja poslova državne uprave izdavanjem naređenja ili naredbi kao zakonsko rješenje te način i okolnosti imenovanja povjerenika Vlade, a posebno njegove ovlasti. Sve u svemu predloženo je rješenje u smislu njegove primjene pravno neodrživo, a u sustavu državne uprave i lokalne samouprave neprihvatljivo. Predloženim zakonom ne utvrđuje se na cjelovit i konzistentan način funkcioniranje sustava državne uprave, a notorna je činjenica da bi se zakonsko rješenje odnosilo samo na četiri grada u Republici Hrvatskoj u odnosu na ukupno 123 grada ili 20 gradova s više od 30 tisuća stanovnika.

Stajališta Kluba zastupnika HSLSDC-LS-a prenio je dr. sc. **Ivan Čehok (HSLSDC-LS)**. Prije 13 godina morali smo donijeti odgovarajuće zakone i modele teritorijalno-upravnog ustrojstva Hrvatske, a pred izbore 2001. i 2005. malo su kozmetički poboljšani. Iako upozorava na određene manjkavosti pa i nedorečenosti predloženog zakona koje dovode u pitanje djelokrug poslova državne uprave i lokalne samouprave, Čehok naglašava da je to prvi put da netko upozorava da treba biti fleksibilan u zakonodavnoj inicijativi i da imamo monotipski izgled naše lokalne samouprave što praktički onemogućuje razvitak Hrvatske. Postojeći teritorijalni ustroj i ovlasti koje ima lokalna samouprava praktički je onemogućuju u poslovima koji su

po naravi stvari za nju predviđeni. Prirodno je da se građani sa svojim problemima prvo obrate čelniku lokalne samouprave, dakle odgovornoj osobi za koju znaju da obavlja određene poslove koji su od životnog interesa za njih. S druge strane ta odgovorna osoba malo ili gotovo ništa ne može učiniti s obzirom na to da nema ovlasti ili ako ih i ima onda je sputan mrežom ili kolizijom različitih drugih ovlasti državnih i županijskih organa. "Zbog toga danas imamo posvemašnju paralizu sustava javnih službi", kaže Čehok. "Umirovljenici gradonačelnike dolaze pitati kada će dobiti mirovine, i zašto se nešto primjerice ne gradi, a mi nažalost u brojnim ovlastima imamo potpuno svezane ruke", dodaje zastupnik. Za Kramarićev zakonski prijedlog kaže da je jedna verbalna ili zakonodavna provokacija, i dobro je došla pa bi trebalo razmisliti da se barem do pojave Vladinog prijedloga predloženi zakon zastupnika Kramarića prihvati u prvom čitanju. Distingviranje (razlikovanje) velikih i manjih gradova ima svoje povijesno uporište, i što je još važnije životno uporište. Kada bi gradovima dali neke ovlasti državne uprave mogla bi se razriješiti uska grla u svakodnevnom prometu između državne uprave, javnih službi i građana, naglašava Čehok. Drži da nema razloga da veliki gradovi ne preuzmu neke funkcije županija. Funkcija županije je npr. da brine za županijske ceste, ali proračuni županijskih uprava za ceste najviše se pune u glavnim ili najvećim gradovima županije (u Varaždinskoj županiji od kuda dolazi, kaže, više od 60 posto tog proračuna pune građani Varaždina). Stoga je logično pitanje zašto grad na području kojega ti građani žive ne bi imao pravo upravljati i tim cestama? Nevjerojatna je činjenica da sada u jednom gradu sa 10 ili 15 tisuća stanovnika postoje državne, županijske i lokalne, odnosno nerazvrstane gradske ceste. A prirodno je da sve ceste koje se primjerice nalaze u Varaždinu su varaždinske, u Bjelovaru bjelovarske itd. Stoga valja barem velikim sjedištima županija, odnosno velikim gradovima dati ovlasti da mogu skrbiti za svoje žitelje, ali istovremeno i perso-

nalizirati odgovornost čelne osobe jedinice lokalne samouprave glede spomenutih cesta.

Uslijedila su tri ispravka netočnih navoda. Za **Emila Tomljanovića (HDZ)** netočan je navod da u Republici Hrvatskoj imamo paralizu sustava javnih službi. U izvjesnoj mjeri može se govoriti o poteškoćama ali ne i o paralizi spomenutog sustava, zaključio je Tomljanović. Predložen je zakon u pisanom obliku pa je netočan navod da je riječ o verbalnoj provokaciji, oglasio se **Pero Kovačević (HSP)**. Jednako tako drži da je netočan navod da gradovi u nas nemaju nikakvih ovlasti. Po postojećim propisima gradovi imaju ovlasti ali neki od njih nažalost uopće ne provode ni ono što imaju, zaključio je Kovačević. Za **Zdenku Babić-Petričević (HDZ)** nije točan navod da se po postojećim zakonima ne može biti dobar i odgovoran gradonačelnik. Zamjera Čehoku što sve prebacuje na zakonsku manjkavost te ga podsjeća da sam sjedi na dvije fotelje pa izgleda da je na jednoj sigurno manjkav pretpostavljajući da i sam zna gdje. Smatrajući da je došlo do povrede Poslovnika zastupnik **Čehok** uzvratilo je potonjoj zastupnici zaniijekavši da je u svom istupu rekao kako u postojećem zakonu nije moguće biti dobar gradonačelnik već je samo rekao da se ne personalizira odgovornost čelnog čovjeka jedinice lokalne samouprave.

Ni na nebu, ni na zemlji

Stajalište Kluba zastupnika HNS/PGS-a prenio je **Jozo Radoš (HNS)**. Ponovio je već poznat stav Kluba o visokoj centraliziranosti Republike Hrvatske potkrijevajući to podatkom da se 14 posto svih javnih prihoda troši na razini jedinica lokalne samouprave svih naših županija, gradova i općina, a 86 posto javnih prihoda prikuplja i troši na razini središnje države. To samo govori o nerazvijenosti naše lokalne samouprave ali i demokracije u nekoj zemlji. U Hrvatskoj je danas oko 540 jedinica lokalne samouprave, a u pogledu nadležnosti i stvarne snage koju imaju prisutan je gotovo jedinstven model jedinica lokalne samouprave.

Razlog - nismo izdiferencirali gradove u odnosu na općine, kao što nismo unutar gradova razlikovali velike gradove, kaže Radoš. Glede lokalne samouprave drži da je Hrvatska spremna za jedan snažan korak, a to je da se dio ovlasti središnje države prenese na jedinice lokalne samouprave. Pred zadnje lokalne izbore trebalo je provesti reformu lokalne samouprave, ali to nije učinjeno. Kada se nakon lokalnih izbora uspostave nova tijela lokalne samouprave teško će pasti na pamet bilo kojoj Vladi i parlamentarnoj većini da s približavanjem parlamentarnih izbora krene u takav jedan veliki zahvat. Stoga se stvarna reforma lokalne samouprave može očekivati tek za četiri do pet godina, a to znači da ćemo i dalje zaostajati u odnosu na Europu. "Pravi problem lokalne samouprave, barem kada su u pitanju veliki gradovi, jeste pitanje treba li postaviti 30-tak gradova sa 25 tisuća stanovnika kao temelj naše mreže lokalne samouprave ili 50-tak gradova sa 15-tak tisuća stanovnika". To je pravo pitanje, a ne izdvajanje tri velika grada, a da je to tako pokazuje i vrlo površna analiza stvarnih nadležnosti jedinica lokalne samouprave. Ono po čemu bi se ti veliki gradovi mogli razlikovati preuzimajući dio ovlasti županije odnosi se na dvije vrlo važne nadležnosti, od kojih je prva zdravstvo (županijske bolnice), a druga gospodarska nadležnost. Mjesna samouprava je daljnji korak u razvoju lokalne samouprave, ali je kod nas ona rudimentarna i gotovo da ne postoji. Smisao razvoja lokalne demokracije nije u tome da se stvori policentrični razvoj Republike Hrvatske i na tome stane, nego da to bude samo prvi korak u razvoju lokalne samouprave, da se ona spusti na još manje gradove, odnosno na sve naše općine, i nakon toga ide u razvoj mjesne samouprave.

Za predložen zakon kaže da ima neke problematične odredbe, i s tim u vezi najprije je upozorio na dvostruku poziciju gradonačelnika. Predlaže se, naime, da gradonačelnik bude istovremeno i predstavnik državne vlasti što dovodi u pitanje njegovu nezavisnost. Hrvatska nema tako dobro razvijen politički sustav da bi ta dualnost mogla funkci-

onirati bez poteškoća, upozorava zastupnik. Time se dovodi u pitanje i inspekcijaska dimenzija koju središnja vlast mora imati u odnosu na lokalnu samoupravu pa se brka jedno i drugo što svakako nije dobro rješenje. Problematično je i to što nema povećanja financijske snage velikih gradova, a bez toga sve je samo puka deklaracija. Razlog - financijska snaga lokalne samouprave mjera je stvarne lokalne demokracije, a ne to što smo zapisali u našim zakonima. Poput Vladina zakonskog prijedloga i ovaj zastupnik Kramarića trpi isti prigovor, a to je da i onako polusmislene županije kao jedinice lokalne ili regionalne samouprave ovim Prijedlogom zapravo gube i taj dio svoje smislenosti. Za predložen zakon zastupnik Kramarića ustvrdio je da je nepotreban te da će unijeti samo više nereda i zamagliti neka pitanja u pogledu razvoja lokalne samouprave. "To je, rekao bih, čardak ni na nebu ni na zemlji, koji nije povezana ni s onim ispod ni iznad njega, dakle, nema organsku povezanost sa svojim prirodnim okolišem, niti jasno mjesto u pogledu županije, nego se javlja tek kao neka vrsta nepotrebnog nadmetanja, a to samo može otežati razvoj lokalne samouprave i njezino funkcioniranje", naglašava Radoš. Jednako drži da je predložen zakon napisan samo radi stanovnika tri čardaka u Republici Hrvatskoj i kao što je Klub bio protiv 20 čardaka u pogledu Vladinog prijedloga tako je i protiv zakonskog prijedloga zastupnika Kramarića.

"Bilo bi dobro kada već sada ne bi postojali čardaci, a ovako se stječe dojam da zapravo sve sjajno funkcionira i da sada ne postoje čardaci", uzvratilo je predlagatelj zakona dr. sc. **Zlatko Kramarić**. Već se desetak godina samo konstatira da naš model lokalne samouprave ne valja, a pritom se ne čini ništa da se ta situacija mijenja. Zakonski prijedlog polazi od toga da spomenuta tri grada imaju svoju posebnu funkciju u našem svakodnevnom političkom i gospodarskom životu. S tim u vezi kaže da zna da Vinkovci, Brod i Županija imaju svoje kulturne institucije, ali istodobno podsjeća da se Državni arhiv nalazi u Osi-

jeku, a ne u Vinkovcima, a isto tako i državni muzej, nacionalna galerija i kazalište. Predloženi zakon je zapravo apel kako da konačno osiguramo ravnomjerni razvoj Republike Hrvatske. "Jer kada se samo ostane na konstataciji, a ništa ne čini na promjeni, tada zapravo radimo na tome da Zagreb postaje preveliko tijelo s istom takvom moći i jednostavno tu glavu više neće imati tko hraniti", ustvrdio je Kramarić. Predloženi zakon rezultat je, kaže, dugogodišnjeg iskustva, i zapravo ga piše život, a cilj mu je osigurati ravnomjerni razvoj Republike Hrvatske.

Za **Jozu Radoša (HNS)** netočan je navod predlagatelja kako se stvara dojam da sada čardaci ne postoje. Iz dosadašnjeg tijeka rasprave takav se dojam nije mogao stvoriti, rezolutan je Radoš, i odmah dodaje kako postoje čardaci u našem sustavu lokalne samouprave pa nam ne trebaju još tri velika čardaka ni na nebu ni na zemlji.

Hrvatska je zrela za veliko pospremanje lokalne samouprave

Prenoseći stavove Kluba zastupnika IDS-a, **Damir Kajin** je izrazio čuđenje da se netko bori za ovlasti županija, kao što to čini zastupnik Kramarić, a zna se npr. da županije raspolažu s dva do tri puta manjim financijskim kapitalom od hrvatskih gradova. A kada je imovina posrijedi županije se uopće ne mogu uspoređivati jer doslovce nemaju ništa (niti kvadratni metar poljoprivrednog, šumskog ili građevinskog zemljišta, poslovni prostor, stan itd.). Zakonski prijedlog kao da je pisan prije 2000. godine kada su županije imale neke upravne nadležnosti, ali je nakon 2000. godine uslijedila dodatna upravna centralizacija pa župan danas baš kao i gradonačelnik nekog velikog grada ne može utjecati niti na matičara. U ovom času županije i gradovi imaju gotovo 100 posto iste ovlasti, nastavlja Kajin, ali nažalost ni jedni i drugi neće dobiti iz državnog proračuna nikakva sredstva za obnašanje poslova koje su netom dobili

usvajanjem nekih zakona (Zakon o prostornom planiranju npr.). Slaže se s ocjenom da treba urediti status grada sa više od 100 tisuća stanovnika, kao i onih s više od 50 i 60 tisuća stanovnika ali drži da je isto tako nužno provesti decentralizaciju kako bi županija pronašla svoje stvarno mjesto u ustroju lokalne samouprave. Već jednom treba definirati što su to županije, čime se one trebaju baviti i koliko bi trebao iznositi njihov fiskalni potencijal. To je sada temeljni problem u nas jer u ovom času, kaže, Vlada RH raspolaže sa 85 posto tzv. konsolidirane potrošnje, Grad Zagreb sa 5,5 posto, gradovi i općine sa više od 8 posto, a županije sa manje od 2 posto. Dodaje da više od 90 posto tzv. javne potrošnje otpada ili bolje reći s njome se raspolaže iz Zagreba, dok 10 posto otpada na periferiju. Kapital ima svoju logiku i seli u Zagreb pa se tako događa da čak jedna veliko turističko poduzeće kakva je "Porečka rivijera" više nema sjedište u Poreču nego u Zagrebu, što će reći da se porez na dobit više ne uplaćuje Gradu Poreču i Istarskoj županiji nego Zagrebu. Sve to govori da je Hrvatska zrela za jedno veliko pospremanje lokalne samouprave. Ili ćemo decentralizirati Hrvatsku ili će uz Vladu ogromne probleme sutra imati cijela država, jer kako je krenulo Zagreb će doslovce "gospodarski, financijski i demografski usisati Hrvatsku", naglašava Kajin. Analizirajući tu konstataciju naglašava da je politika centralizacije pridonijela da u ovom času osim Zagreba i Istre svi drugi krajevi Hrvatske imaju manji bruto društveni proizvod per capita od hrvatskog prosjeka, manje stanovnika 2001. nego 1991. i nezaposlenih (u Istri i Zagrebu kreće se između 7 i 8 posto, a u Hrvatskoj iznosi 19 posto). Posebno je istaknuo način lokalnog ustrojstva kakvog je poznavao Ustav iz 1974. godine za kojeg je rekao da je ideal i onih država koje su najviše otišle u svojoj decentralizaciji, a kamoli ne Hrvatskoj. Složio se sa zastupnikom Radošem da je naš temeljni problem fiskalna decentralizacija, a napose kako osmisliti ulogu županija. Glede predloženog zakona nije mu jasno zašto ne ulazi u financijsku dimenziju cijele

ove priče tj. zašto zakon ne precizira niti jedan javni novi prihod koji bi išao prema velikim gradovima. Klub je za to da predloženi zakon ide u drugo čitanje.

Uslijedili su ispravci netočnih navoda. **Emil Tomljanović (HDZ)** kaže da nije točan navod da je Ustav iz 1974. ideal ustavnog ustrojstva za sve zemlje pa tako i za Hrvatsku, čak kada je posrijedi i lokalna samouprava. Tomljanović napominje da je taj Ustav počivao na društvenom vlasništvu, totalitarističkom sustavu odlučivanja, udruženom radu i definiranju SK kao avangarde svekolikog razvoja pa kao takav ne može nikako biti ideal parlamentarnom sustavu zemalja zapadne demokracije.

Pero Kovačević (HSP) drži da nije točan podatak po kojem stopa nezaposlenosti u Gradu Zagrebu iznosi od 7 do 8 posto. Razlog- mnogi su odustali od posredovanja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje jer onaj koji se ne javi Zavodu mjesec dana odmah se briše iz evidencije i posao ne traži preko Zavoda.

Za mr. sc. **Marina Jurjevića (SDP)** netočan je navod da ne postoji nikakva razlika između županija i tzv. velikih gradova, osim što županija ima manji proračun. Split kao veliki grad npr. nema nikakvu nadležnost nad javnim pomorskim dobrom, a to je većina njegove obale (splitska riva), a županija, odnosno država imaju, zaključuje ovaj zastupnik.

Ideja dobra, ali slabo razrađena

Predloženi zakon predviđa da veliki grad na svom području obavlja poslove koji su uređeni i utvrđeni posebnim zakonom za jedinice lokalne samouprave, a koji su ujedno u nadležnosti županije, odnosno regionalne samouprave, ali ne definira koji su to točno poslovi jer veliki gradovi ne mogu preuzeti sve poslove iz nadležnosti državne uprave i županije, primijetio je **Pejo Trgovčević** istupajući u ime Kluba zastupnika HSP-a. Zakon predviđa da veliki grad i županija surađuju radi rješavanja pitanja od zajedničkog interesa, ali ti obli-

ci suradnje nisu uređeni i definirani jer nije određen djelokrug prava i obveza pa je teško odrediti same oblike suradnje. Predviđeno je također da veliki grad za poslove iz samoupravnog djelokruga stječe prihode iz vlastitih izvora od zajedničkih poreza te od dotacija iz državnog proračuna i svi su ti prihodi zapravo sredstva proračuna kojima veliki grad samostalno raspolaze. Nema, međutim, nikakvih razlika od onoga što je već propisano vrijedećim Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Prema Prijedlogu veliki gradovi imali bi više od 100 tisuća stanovnika pa se postavlja pitanje zašto onda raditi ovakav zakon umjesto da se uredi npr. Zakon o Gradu Zagrebu ili Osijeku, Rijeci i Splitu. Stoga bi trebalo razmisliti glede kriterija što je to veliki grad i s tim u vezi upitati se je li to možda grad od 100 tisuća stanovnika ili je to grad s manjim brojem stanovnika. U Klubu drže da je prijedlog od 100 tisuća stanovnika prevelik. Ideja oko donošenja ovog Zakona je dobra i Klub će je podržati ali ističe da je slabo razrađena i ima velike nedostatke ali se Klub nada da će do drugog čitanja biti ispravljeni.

Predloženi zakon i njemu slični koji reguliraju djelokrug, funkcioniranje pa i ovlasti jedinica lokalne samouprave otvaraju vječnu temu odnosa državne vlasti prema jedinicama lokalne samouprave, naglasila je **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Stječe se dojam da se Vlada ustvari boji snage jedinica lokalne samouprave, pa se to vidi i u ovom pokušaju da se decentraliziraju izvjesni poslovi uprave ali pritom ne ide i u decentralizaciju sredstava. Ukoliko zaista želimo da jedinice lokalne samouprave obave svoju zakonsku zadaću tada se ne treba bojati decentralizacije ovlasti niti decentralizacije sredstava, u protivnom sve je besmisleno, poručuje zastupnica. Život je jednostavno nametnuo situaciju u kojoj država niti može niti smije više oklijevati da otpočne sa širokom decentralizacijom poslova i sredstava. S obzirom na broj stanovnika u Hrvatskoj drži da je apsolutno neprikladno da se kao kriterij za zakonsko dobivanje statusa velikog grada odredi

brojka od 100 tisuća stanovnika. Zastupnica Antičević-Marinović bliža je brojcima od 30 odnosno 40 tisuća iako smatra da taj broj nije dominantan.

”Lajbek”

Posve je jasna potreba jedne sveobuhvatne i široke reorganizacije lokalne samouprave, naglasio je **Nenad Stazić (SDP)** slikovito to pojašnjavajući riječima da ”lajbek treba raskopčati da bi se ponovno zakopčao jer ga prekopčavanjem nećemo uspjeti dovesti u red”. Predloženi zakon jeste jedna vrsta prekopčavanja krivo zakopčanog lajbeka. Analize djelovanja lokalne samouprave pokazuju nelogičnosti. Pitanje je, naime, je li našoj državi koja nije osobito velika ali ni mala potrebno baš 20 županija te koje su mogućnosti djelovanja županije čiji je proračun manji od proračuna neke ustanove koja se u njoj nalazi. S obzirom na podatak o postojanju 550 općina i gradova upitao je, kaže, ministra financija koliko uopće takvih jedinica lokalne samouprave ostvaruje vlastite prihode da može samostalno živjeti, a koliko ih pak ”vuče” sredstva iz državnog proračuna iz Fonda za poravnje. Financijski kriterij ne mora biti jedini ali bi svakako morao više doći u obzir kod razmatranja ustrojstva jedinica lokalne samouprave. Čista je obmana da se lokalna samouprava potiče neprestanim osnivanjem novih jedinica lokalne samouprave. Stazić kaže kako tu ne može biti riječi o decentralizaciji pitajući u čemu bi se sastojala decentralizacija ako neka nova mala i siromašna uopće ne može živjeti. Po čemu je građanima takve općine život kvalitetniji i pojačano njihovo pravo na samoupravu kada nemaju novac da tu samoupravu provode, pita Stazić. Iz godine u godinu lokalnoj se samoupravi prenose ovlasti (vatrogastvo, bolnice, škole) ali u nedovoljnoj mjeri ne decentraliziraju i sredstva pa se stoga tu ne radi o poticanju nego gušenju lokalne samouprave. Zamjerio je Vladi što se nastoji riješiti što je moguće više obveza, a zadržati što je moguće više novca te osvrnuo na istupe nekih zastupnika u kojima su ustvrđi-

li da Zagreb ima više nego bogat proračun i izrazili bojazan da će ”usisati sve ostale u državi”. U Zagrebu živi jedna četvrtina stanovništva Hrvatske i nalazi se trećina privrede naša države i to je razlog zašto je ovaj grad tako bogat, a ne zato što ima ovaj ili onaj zakonski status, poručuje zastupnik Stazić. Kapital ide tamo gdje se može više oploditi što je i logično i to se ne može zakonski rješavati. Za Kramarićev prijedlog drži da je zapravo poziv Vladi, a možda i Hrvatskom saboru i političkim strankama da u okviru nekog međustranačkog dogovora razmotre svi problemi koji proizlaze iz loših rješenja o lokalnoj samoupravi, i s tim se problemima suoče kako bi se pronašlo neko sustavno rješenje koje bi odgovorilo barem na neka od ovih ključnih pitanja, zaključio je zastupnik Stazić.

Za **Krunoslava Markovinića (HDZ)** nema logike da najmanja općina ili gradić imaju potpuno jednaka prava kao i naši veliki gradovi. Predloženi zakon utvrđuje brojku od 100 tisuća stanovnika kao donju razinu za zakonsko dobivanje statusa velikog grada, a Markovinić smatra da bi ta razina trebala biti manja, ali o tome, kaže, valja donijeti zajedničku odluku. Tijekom rasprave moglo se čuti da je lokalna samouprava troma, ali zastupnik upozorava da je riječ o relativnom pojmu te da se to ne može odnositi na sve jedinice lokalne samouprave. Misli kako su veće županije tromije jer sporije rješavaju stvari za koje su nadležne.

Mario Zubović (HDZ) smatra da je Prijedlog zakona napisan nedorečeno i pogrešno i vjerojatno u svrhu (već provedenih) lokalnih izbora. Vladin zakonski prijedlog (prošao je prvo čitanje) u svakom pogledu bolje rješava pitanje velikih gradova, njihovo financiranje i poslove nadzora nad zakonitošću općih akata predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave. U nastavku zastupnik je objasnio zašto mu je zakonski prijedlog zastupnika Kramarića neprihvatljiv. Kao i Vlada i ovaj zastupnik smatra kriterij od 100 tisuća stanovnika, odnosno 70 tisuća stanovnika previsokim. Nadalje, zakonskim se

prijedlogom uopće ne specificiraju i ne razrađuju poslovi koji bi bili u djelokrugu velikog grada već se samo navodi da su to poslovi iz samoupravnog djelokruga grada i županije. Prijedlog predviđa da se svi poslovi koji su sada u nadležnosti ureda državne uprave u županijama povjere upravnim tijelima velikog grada što ne proizlazi iz članka 116. stavka 2. Ustava prema kojem se tijelima jedinica lokalne i područne samouprave mogu povjeriti pojedini poslovi. S tim u vezi odmah se postavlja čitav niz pitanja i dvojbi npr. kako bi se obavljali poslovi nadzora nad zakonitošću općih akata predstavničkih tijela lokalne i područne samouprave, inspekcijski poslovi i čitav niz drugih poslova za koje su sada nadležni uredi državne uprave u županijama. U zakonskom prijedlogu nisu jasno definirani izvori financiranja poslova velikog grada pa bi trebalo točno, a ne okvirno specificirati koji će se izvori sredstva koristiti za financiranje poslova iz samoupravnog djelokruga grada, odnosno za obavljanje preuzetih poslova državne uprave. Konačno, primjena ovoga zakonskog prijedloga zahtijevala bi značajna dodatna sredstva iz državnog proračuna, a ista nisu procijenjena u skladu sa člankom 7. Zakona o proračunu. Budući da nije jasno utvrđen djelokrug i izvor financiranja velikih gradova, donošenje predloženog zakona moglo bi prouzročiti dodatna opterećenja i povećanje obveza građana. Zbog svih iznesenih razloga zastupnik Zubović smatra da predloženi zakon ne treba prihvatiti.

Nelogičnosti koje se moraju otkloniti

Mr. sc. **Marin Jurjević (SDP)** podržava svaku raspravu na temu velikih gradova kao i donošenja zakona koji bi na odgovarajući način riješio tu materiju. Na primjeru Splita iz kojeg dolazi pokušao je objasniti što je dobro, ali i nelogično u funkcioniranju velikih gradova. Split je veliki grad s više od 200 tisuća stanovnika, i najprije ga doživljavamo kao jedan lučki grad, ali valja znati da uopće ne gospodari na pravi

način svojom lukom jer lučka uprava nije u nadležnosti grada nego države. Takva nelogičnost ne postoji kada su u pitanju veliki svjetski lučki gradovi kao što je Genova, Rotterdam, Liverpool, Vera Cruz itd. jer su njihove lučke uprave u gradskoj nadležnosti. Bilo bi nelogično da Split dobije status velikog grada, a da ne gospodari javnim pomorskim dobrom, znači i splitskom rivom ili da u svojoj nadležnosti nema znameniti Marijan i Dioklecijanovu palaču. Ukoliko grad nema nadležnost nad onim što ga simbolizira i čini njegovu bit, a u slučaju Splita to su Marijan, Dioklecijanova palača i luka, tada sve ostaje na praznim riječima.

Zamjera što se u članku 8. navodi da Vlada može u obavljanju poslova državne uprave davati gradonačelniku naredbe. "Primati naredbe nekako mi se čini da je vojnička terminologija i nema veze s lokalnom samoupravom pa ni dobrom upravom bilo kakve vrste", primijetio je Jurjević. Inače mu se više sviđa Vladin prijedlog glede ustrojstva velikog grada kroz tamo ponuđen kriterij jer mu je, kaže, nezamislivo da gradovi na moru kao što su Dubrovnik, Šibenik, Zadar i Pula nemaju taj status. Spomenute nelogičnosti treba ukloniti i tada neće biti bitno tko je podnio zakonski prijedlog nego samo to da zakon donese pravo rješenje.

Usljedile su replike. **Pero Kovačević (HSP)** je reagirao na navod da je naredba vojna terminologija te ustvrdio kako to nije točan navod ako se misli na Hrvatsku vojsku jer u hrvatskoj vojnoj terminologiji to su riječi zapovijed, nalog, direktiva. Slaže se s Jurjevićevom konstatacijom da bi bilo normalno da grad Split ima veću nadležnost nad svojom lukom, ali ga poziva da pritom bude dosljedan, odnosno da stranka kojoj pripada takvo zalaganje pretoči i u zakone koje predlaže Hrvatskom saboru. Tako, međutim, nije postupila sa svojim zakonskim prijedlogom o obalnoj straži povezujući istu s Vladinom agencijom.

Uzvratio je zastupnik **Jurjević (SDP)** konstatacijom da ne zna baš od kuda

potječe termin naredba, ali svejedno misli da nije dobro da spomenuti termin uđe u sadržaj zakona. A što se tiče obalne straže upozorava da se ne radi o istim stvarima. Ovdje je riječ o gospodarenju lukama, a obalna straža je nešto drugo i ima veze s nečim što se zove sigurnost zemlje, zaključio je Jurjević.

Jure Bitunjac (HDZ) smatra da se ne može povući stroga granica između s jedne strane gradova i općina, a s druge strane države i to shvatiti kao znak suprotnosti. Upravo obrnuto, Bitunjac upozorava na interakciju koja vlada između države i lokalne samouprave, pa i u slučaju Splita. Zastupnik **Jurjević (SDP)** složio se s tim da se ne mogu vući stroge granice između gradova, općina, županija i države pa u tom smislu i Split doživljava kao jedno šire područje. I dalje, međutim, misli da treba zakonom ispraviti nelogičnosti o kojima je govorio kada je riječ o gradovima, ali ne samo u ovom zakonu nego i u nizu drugih važećih zakona.

Zakon nije ideološki nego životno obojen

U kraćem istupu **Tomislav Čuljak (HDZ)** objasnio je zašto misli da je predloženi zakon neodrživ za hrvatske prilike. Zakonom bi trebalo zapravo riješiti kako dalje razvijati Hrvatsku, a prijedlog da se osnaže samo tri centra nije rješenje kao što nije niti poruka da bi svi građani trebali rješavati svoja životna pitanja u tri naša najveća grada. Osobno misli da je važnije zadržati ljude i u sredinama gdje nema tako velikih gradova. S tim u vezi naveo je jedan primjer iz Vukovarsko-srijemske županije gdje se uz sjedište županije, Grad Vukovar pojavljuju i Vinkovci. Taj je grad 2001. imao oko 36 tisuća stanovnika i po svim je pokazateljima gospodarsko, kulturno, prometno, znanstveno i svako drugo sjedište Vukovarsko-srijemske županije. Sigurno je, kaže, da o Vinkovcima ovisi i daljnji razvoj i prosperitet cijele Istočne Slavonije. Ovo je grad bogate povijesti još od vremena Rimskog carstva, grad u kojem su rođena dva rimska cara, jedan hrvatski ban ali i niz znamenitih umjetnika,

književnika, skladatelja. Danas je to prosvjetno sjedište sa 7 srednjih škola, a uz poljoprivredni studij odnedavno su ustrojeni i Pedagoški fakultet, Elektrotehnika, Građevina. Sve to govori da jedan grad ne mora imati 100 tisuća stanovnika pa da bude od velikog utjecaja i značaja za razvoj određene sredine, u ovom slučaju Istočne Slavonije. Iznese ni razlozi za ovog su zastupnika dovoljni da ne podrži predloženi zakon.

Više nije bilo zainteresiranih za raspravu pa je zaključnu riječ imao predlagatelj zakona dr. sc. **Zlatko Kramarić**. Najprije je poručio zastupniku Zuboviću da ovaj zakon nije pisan za potrebe predizborne kampanje lokalnih izbora jer je "star" već 11 godina, samo se čekalo da ga netko u Vladi uzme i na neki način pokuša odgovoriti na pitanje kakvu to Hrvatsku zapravo želimo imati. Svi se ponosimo činjenicom da je Hrvatska zemlja gradova s dugom tradicijom i poviješću, a kada to treba pretočiti u zakonska rješenja onda nas hvata panični strah od gradova. Zakon je pisan s namjerom da se bori protiv duha provincijalizma, a modernizacija i europeizacija Hrvatske nema alternative. Kao građanina i političara boli ga činjenica što su neki dijelovi Hrvatske neopravdano zapašteni, i drži da taj problem valja rješavati, između ostalog, i legislativom. Na konstataciju zastupnika Stazića da je Zagreb bogat jer je u njemu četvrti-

na stanovništva Hrvatske i trećina našeg gospodarstva, Kramarić odgovara da ga zanima koje su sve političke, demografske i ekonomske implikacije te činjenice. Osobno misli da su negativne za Hrvatsku i da stvaraju nepotrebne političke tenzije između određenih dijelova Hrvatske. Monotipski razvoj Hrvatske je nedopustiv i svi se zauzimaju za ravnomjerniji razvoj države, ali se to nikako ne rješava, iako postoji mogućnost selektivnog pristupa npr. kroz sustav poreza. Uostalom i Vlada u Italiji nema isti odnos prema razvijenoj Lombardiji i nerazvijenoj Siciliji, poručuje Kramarić. Glede kriterija na temelju kojeg bi se određivali veliki gradovi (100 tisuća stanovnika) upućuje na literaturu koja je prisutna i kaže: "nitko me neće uvjeriti da Rijeka, Osijek i Split nemaju poseban status u Hrvatskoj i da su pravi nukleus oko kojega će se dalje razvijati i Vinkovci sa svojom bogatom tradicijom, a napose Vukovar, Županja, Valpovo i Požega. Čudi ga što zastupnik Jurjević pomalo krivo čita predloženi zakon. Predloženi zakon, kaže Kramarić, upravo cilja na to da se velikom gradu u nadležnost daju njegov identitet i simboli, a ne da lučka uprava kao u slučaju spomenutog Splita, ode izvan te priče. To znači da bi grad trebao gospodariti svojim resursima, a ne da to netko drugi radi u njegovo ime, najčešće nevidljiv. Državni činovnici ne mogu voditi grad i odlučiva-

ti o njemu, a to se danas događa. Financijska samostalnost i ingerencije lokalne samouprave moraju se povećati u odnosu na središnju vlast i državu, a ne da joj središnja vlast prepušta kvazi ingerencije i pritom je ne prati financijskom podrškom. Za svoj zakon kaže da nije ideološki nego životno obojen te da zapravo štiti interese građana bez obzira kojeg su ideološkog opredjeljenja. Konačno, ovaj je zakon pisan s namjerom provokacije i tek je prvi korak u rješavanju problema lokalne samouprave, te je u tom smislu parcijalan, kaže, Kramarić.

Uslijedilo je glasovanje u kojem nije prihvaćen Prijedlog zakona o velikim gradovima, koji je predložio zastupnik dr. sc. Zlatko Kramarić, zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade Republike Hrvatske i izvješćima radnih tijela. Za prijedlog da se ne prihvati predloženi zakon glasovalo je 88 zastupnika, dva su zastupnika bila suzdržana, a 18 protiv. Sukladno prijedlogu Odbora za lokalnu i područnu samoupravu posebnim zaključkom obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da u Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi sustavno uredi pitanje velikih gradova.

J.Š.

izvješća
HRVATSKOGA
SABORA

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Jasna Rodić, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Gordana Petrović

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: <http://www.sabor.hr>

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskoga sabora